

**

*0: EK

*1: 2007-2008

*2: 15

*3: WordXP

*4: 15de vergadering

*5: Dinsdag 18 december 2007

*6: 10.15 uur

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 69 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Franken, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendrikx, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Linthorst, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld en Willems,

en de heer Rouvoet, viceminister-president, minister voor Jeugd en Gezin, mevrouw Ter Horst, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Eurlings, minister van Verkeer en Waterstaat, de heer Donner, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer De Jager, staatssecretaris van Financiën, en de heer Aboutaleb, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

alsmede de heer Depla, initiatiefnemer.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat is ingekomen bericht van verhindering van het lid:

Meindertsma, wegens bezigheden elders.

**

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

*B

!Gedragsbeïnvloeding jeugdigen!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de jeugdzorg met het oog op verruiming van de mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding van jeugdigen (gedragsbeïnvloeding jeugdigen) (30332).

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Duthler, die haar maidenspeech zal houden.

**

*N

Mevrouw **Duthler** (VVD): Voorzitter. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. In de meeste gevallen is dit gelukkig niet alleen een cliché, maar optimistische realiteit. De toekomst van jeugdigen die crimineel gedrag vertonen, ziet er echter vaak een stuk minder rooskleurig uit. Jeugdigen die in aanraking komen met het jeugdstrafrecht moeten zo effectief mogelijk worden aangepakt. Gedragsmaatregelen die zijn gericht op heropvoeding kunnen daaraan in belangrijke mate bijdragen. Dat met dit wetsvoorstel de zorgvraag van de jeugdige en het pedagogische karakter van de gedragsmaatregel centraal staan, is in principe een goede zaak. De VVD-fractie onderschrijft dan ook de strekking en hoofdlijnen van dit wetsvoorstel. Wel vraagt zij bijzondere aandacht voor de effectiviteit en uitvoerbaarheid ervan. Zij maakt zich met name zorgen over de bureaucratische rompslomp die de uitvoering van dit wetsvoorstel met lijkt mee te brengen. Ook heeft zij nog enkele andere vragen, onder meer over de vanzelfsprekende rol van het gezin, waarvan ook dit wetsvoorstel lijkt uit te gaan, en vraagt zij aandacht voor de eigen verantwoordelijkheid van jeugdigen voor de consequenties van hun gedrag.

Om te beginnen de bureaucratische rompslomp. De VVD-fractie maakt zich zorgen over de hoeveelheid organisaties die bij de uitvoering van dit wetsvoorstel en daarmee de gedragsmaatregelen zijn betrokken, en de afstemming tussen deze organisaties. Bij het bepalen, het uitvoeren en het coördineren van de gedragsmaatregel is een veelheid aan partijen betrokken. Het Bureau Jeugdzorg neemt een indicatiebesluit, op basis waarvan een gedragsmaatregel door een rechter kan worden opgelegd. De jeugdreclassering stelt ter voorbereiding van de gedragsmaatregel een plan van aanpak op en voert deze na oplegging door de rechter ook uit. Hoewel de coördinatie van de feitelijke uitvoering bij de jeugdreclassering ligt, heeft het Openbaar Ministerie de eindregie. Dan hebben wij nog de Raad voor de Kinderbescherming, die optreedt als casusregisseur. Deze raad bewaakt afspraken en termijnen en wijst organisaties op hun verantwoordelijkheden. Ook komt deze raad in beeld als de uitvoering van de gedragsmaatregel niet goed verloopt of als verlenging nodig is. Ik tel zo al vijf verschillende partijen die betrokken zijn bij de gedragsmaatregel. Ik heb het dan nog niet over de jeugdige zelf, de vader, de moeder en andere verzorgers.

De coördinatie, eindregie en casusregie liggen bij drie verschillende partijen. Dat lijkt de VVD-fractie niet bij te dragen aan de duidelijkheid. Wat is het verschil eigenlijk tussen coördinatie, eindregie en casusregie? Er dient één

eindverantwoordelijk regisseur zijn en niet drie verschillende. Als er verschillende verantwoordelijke regisseurs zijn aangewezen, voelt niemand zich echt verantwoordelijk. Men gaat op elkaar wachten of naar elkaar wijzen. Dat is niet goed en helemaal niet effectief. Daarbij komt dat ook de op te richten Centra voor Jeugd en Gezin en de veiligheidshuizen volgens de minister gaan bijdragen aan een goede toepassing van het wetsvoorstel. Nog meer organisaties, dat maakt het er allemaal niet duidelijker op. Doortastend en voortvarend handelen is noodzakelijk. Alleen al de hoeveelheid partijen en verantwoordelijkheden maakt de uitvoering stroperig. De intentie van het wetsvoorstel is goed, de uitvoering verdient meer dan bijzondere aandacht. Het is uitdrukkelijk niet zo, zoals de minister in zijn nadere memorie van antwoord schrijft, dat de VVD-fractie van mening is dat de afstemming meer dan in de huidige situatie tot problemen zal leiden. Wel is het zo dat de afstemming in de huidige situatie problematisch is en dat dit moet worden opgelost, wil dit wetsvoorstel effectief kunnen zijn.

De regie in de jeugdzorg is gebrekkig. Dat blijkt ook uit de rapporten van de Inspectie jeugdzorg en de Algemene Rekenkamer. Hulpverleners kennen elkaar niet, werken langs elkaar heen en wisselen geen informatie uit. Ongelukken die het nieuws de afgelopen jaren hebben gehaald, werden veelal veroorzaakt door gebrekkige afstemming, gebrekkige informatievoorziening en gebrekkige informatie-uitwisseling tussen de verschillende instanties die betrokken waren bij een jeugdige. Denk aan het meisje van Nulde en Savannah. Welke maatregelen gaat de minister treffen om de afstemming tussen de verschillende instanties in de jeugdzorg te verbeteren? Als dat niet gebeurt, twijfelt de VVD-fractie ernstig aan de effectiviteit van dit wetsvoorstel. De minister heeft op een eerdere vraag van de VVD-fractie of en op welke wijze wordt gebruikgemaakt van ICT, aangegeven dat elke instantie haar eigen informatiesysteem behoudt. Het is de VVD-fractie nog niet duidelijk hoe aan een effectieve en efficiënte informatie-uitwisseling wordt vormgegeven. Hoe wordt ervoor gezorgd dat de instanties tijdig informatie over jeugdigen ontvangen op het moment dat niet wordt gewerkt met gemeenschappelijke informatiesystemen of verwijzindexen? De VVD-fractie zou hierin graag meer inzicht willen verkrijgen. De Inspectie jeugdzorg beveelt in het eerdergenoemde rapport aan dat onder meer de Wet op de jeugdzorg wordt gecheckt op coördinatie en informatieoverdracht. De VVD-fractie heeft in het voorbereidend onderzoek de minister gevraagd naar de stand van zaken op dit punt. Hierop heeft zij echter nog geen duidelijk en bevredigend antwoord ontvangen. Kan de minister aangeven of dat al is gebeurd en zo ja, wat de resultaten waren?

De VVD-fractie heeft al eerder haar zorgen geuit over het bevoogdend karakter van dit kabinet. De positie van het gezin wordt centraal gesteld bij de inspanningen gericht op een goede ontwikkeling van jeugdigen. Dat komt ook tot uitdrukking in de wijze waarop wordt vormgegeven aan het

jeugdbeleid, waarvan onderhavig wetsvoorstel deel uitmaakt. De minister schrijft in zijn memorie van antwoord dat vrijwilligheid bij de ondersteuning van ouders bij de opvoeding door de Centra voor Jeugd en Gezin vooropstaat, maar dat bemoeizucht tot de mogelijkheden behoort. De Wet op de jeugdzorg biedt mogelijkheden om opgroei- en opvoedingsproblemen gericht aan te pakken, onder meer door jeugdzorg aan te bieden waarbij het gehele gezin is betrokken. Dat gebeurt door het stimuleren van de ontwikkeling van zogenaamde multisysteemtherapie en functionele familietherapie. In hoeverre kunnen deze therapieën dwingend worden opgelegd? Wat is de relatie met de gedragsmaatregel van dit wetsvoorstel? Gezinnen in de traditionele zin van het woord komen steeds minder vaak voor. Hoe gaat de minister om met alternatieve samenlevingsverbanden?

Tot slot hoort volgens de VVD-fractie, zoals hiervoor genoemd, ook voor jeugdigen de eigen verantwoordelijkheid voor het handelen een belangrijk uitgangspunt te zijn. Daartoe behoort ook de eigen verantwoordelijkheid voor de consequenties van gedrag. Dit betekent dat de jeugdige op de gevolgen van zijn handelen dient te worden gewezen en de door het slachtoffer geleden schade dient te vergoeden. In de Tweede Kamer is een motie aangenomen waarin de regering is verzocht, te onderzoeken op welke wijze daaraan zou kunnen worden vormgegeven. De VVD-fractie is benieuwd naar de stand van zaken op dit punt.

Resumerend staat de VVD-fractie achter de intentie van dit wetsvoorstel. Zij heeft echter grote zorg over de uitvoerbaarheid ervan. Bureaucratie en stroperigheid zullen het gevolg zijn als geen passende maatregelen worden getroffen om de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk te beleggen bij de verschillende partijen, en als de regie en informatievoorziening niet klip en klaar worden geregeld. De jeugdige waarover dit wetsvoorstel gaat, is uitermate kwetsbaar. De jeugd heeft de toekomst. Dat lukt alleen als het belang van de jeugdige centraal staat en niet dat van de uitvoeringsorganisaties. Er is heel veel te winnen, maar met zoveel partijen ook veel te verliezen. De VVD-fractie kijkt met belangstelling uit naar de reactie van de minister.

De voorzitter: Mevrouw Duthler, ik wil u graag van harte feliciteren met uw maidenspeech. Zoals u hier staat, bent u een vrouw van gewicht. Niet alleen hebt u op betrekkelijk jonge leeftijd al op veel maatschappelijke terreinen uw sporen verdiend, u bent ook met zijn tweeën. Voor zover bekend bent u de eerste vrouw die in de periode van haar lidmaatschap van deze Kamer een kind ter wereld zal brengen. Deze positie alleen al maakt u vermeldenswaardig in de historie van ons huis. Wij vinden dat geweldig en wij zijn ook een beetje in verwachting.

U studeerde bestuurskunde aan de Universiteit Twente en rechten aan de Rijksuniversiteit Leiden. Aan die laatste universiteit promoveerde u op juridische modellen voor zogenaamde trusted third parties. Uw promotor was

niemand minder dan onze collega Hans Franken. Uw specialisatie bevindt zich op het snijvlak van bestuur, recht en ICT, waarover u geregeld bent blijven publiceren. Het fascineert u, in uw eigen woorden, hoe technologie de maatschappij en meer in het bijzonder de rechtsstaat beïnvloedt.

In 1993 begon u uw carrière als adviseur bij KPMG EDP Auditors, maar sinds 1998 hebt u een eigen bureau dat advies uitbrengt over strategisch gebruik, juridische voorwaarden, invulling en kwaliteit van informatievoorziening. Daarnaast bent u nog steeds onderzoeker en universitair docent eLaw aan de Universiteit Leiden. Uit uw nevenfuncties blijkt dat concrete problemen van kwetsbare mensen eveneens uw aandacht hebben. Zo bent u lid van de raad van toezicht van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers, het COA, en lid van het bestuur van het Meldpunt Discriminatie Amsterdam. Naast dat alles bent u politiek actief in uw eigen partij, de VVD, als lid van de partijraad en als lid-voorzitter van diverse lokale en landelijke partijcommissies. Binnen de fractie in deze Kamer vervult u de functies van secretaris en penningmeester.

Mevrouw Duthler, u staat bij uw collega's hier nu al bekend als een enthousiast, vrolijk, spontaan Kamerlid met een goed gevoel voor humor, dat zorgvuldig en gedegen te werk gaat; dat hebben wij zojuist ook kunnen beluisteren. In de aanloop naar een belangrijke gebeurtenis in uw persoonlijke leven wens ik u alle goeds. Als senator in dit huis bent u meer dan welkom. Van harte succes met al uw werkzaamheden hier.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Allereerst sluit ik mij van harte aan bij de felicitaties aan het adres van mevrouw Duthler. Vermoedende wat zij zou gaan zeggen, had ik mij dan ook al voorgenomen om vandaag een geheel andere bijdrage uit te spreken bij de gelegenheid van dit debat, omdat zij anders toch al het gras voor mijn voeten zou hebben weggemaaid, wat zij ook heeft gedaan.

Voorzitter. "Ik was een tijdje geleden bij een rondleiding in één van de jeugdgevangenissen. Dus ik vraag aan de hoofddirecteur van het ministerie hoe het nou toch kan dat de hele wetenschappelijke literatuur over interventies bij criminele jongeren wijst in de richting van gezinstherapie. En dat wij in 15 justitiële jeugdinrichtingen niet één gezinstherapeut in dienst hebben! Het antwoord was: 'meneer, het strafrecht richt zich op het individu. Met het gezin hebben wij niets te maken'." Aldus de psychiater Theo Doreleijers in een interview met NRC Handelsblad van 8 december jongstleden. Kort daarop sprak ik een orthopedagoog die onlangs tweemaal had gesolliciteerd bij enkele van de justitiële jeugdinrichtingen naar de functie van gedragswetenschapper, een functie waarin

groepsleiders moeten worden aangestuurd in de omgang met de jongeren die aan hun teams zijn toevertrouwd. Ook het tijdsbeslag van de rapportages Pro Justitia kwam aan de orde. De verhouding was 30-70. Niet 30% rapportagetijd, maar 70% rapportagetijd. Ik vermoed dat de justitiële jeugdinrichtingen daarmee aanzienlijk hoger scoren dan de reguliere psychiatrische zorg, die in dit opzicht al uitblinkt.

Bij de behandeling van de Wet strafrechtelijke opvang verslaafden en daarna bij de Wet plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders heeft onze fractie meer aandacht gevraagd voor de samenhang tussen zorg voor en justitiële aanpak van gedetineerden. Bij laatstgenoemd wetsvoorstel heeft dat geleid tot een Kamerbrede motie die -- zo valt in het veld te vernemen -- het nodige effect heeft gesorteerd, temeer omdat in het onderzoek van de commissie-Visser in de Tweede Kamer naar de werking van de tbs-maatregel in belangrijke mate dezelfde conclusie werd getrokken, namelijk dat de aansluiting tussen straf en zorg diende te verbeteren. Het RMO-rapport "Straf en zorg: een paar apart" bevatte eveneens behartigenswaardige analyses en aanbevelingen om tot verbeteringen te komen. Het vandaag voorliggende wetsvoorstel inzake de gedragsbeïnvloeding van jeugdigen zou ik dan ook van een aantal kanttekeningen willen voorzien, niet zozeer van juridische aard, maar meer van beleidsmatige aard. Onze juridisch getinte vragen zijn op adequate wijze beantwoord en het overgangsrechtelijke punt is eveneens door de minister van Justitie snel opgepakt, zij het dat nog wel de vraag resteert wanneer de novelle via de bij de Tweede Kamer aanhangige Reparatiewet ons zal bereiken.

De beleidsmatige kant van het wetsvoorstel verdient alle aandacht. Het citaat uit het interview met Doreleijers laat immers zien dat er bij justitie nog een belangrijke slag moet worden gemaakt, terwijl er tevens alle aanleiding is om geen te hoge eisen te stellen aan het gevangeniswezen. De schokkende hoeveelheid tijd die moet worden besteed aan rapportages, geeft aanleiding om enkele beschouwingen te wijden aan de rol van de professional en diens verantwoordelijkheid. Dat brengt mij aan het slot bij enkele suggesties die ik beide ministers zou willen meegeven, die mede kunnen dienen als opmaat naar het beleidsdebat dat begin volgend jaar zal plaatsvinden met minister Rouvoet. Wellicht bieden zij stof voor een adviesaanvraag aan de RMO, als deze Kamer erin slaagt om deze raad in stand te houden.

Het algemene beeld dat ik heb van de interventies op het gebied van ontspoorde jeugdigen, jeugdigen die dreigen te ontsporen, drugs-, alcohol- en gokverslaafden, gedetineerden met psychiatrische of psychische problemen of mensen met een cumulatie van deze kenmerken, is dat die interventies repressief van aard zijn, systeemgestuurd en met een grote rol voor wat ik maar het medisch model noem. Het eerste aspect, het repressieve karakter van interventies, is inmiddels breed onderkend. In de debatten in de Tweede Kamer, in het publieke debat en in het

beleid van de minister voor Jeugd en Gezin is er alle aandacht voor dat het nodig kan zijn om soms vroegtijdig een zorgwekkende ontwikkeling niet alleen te signaleren, maar ook daadwerkelijk te keren. De Vlaamse hoogleraar, inmiddels met emeritaat, Juliaan van Acker bepleitte deze aanpak, inclusief de gezinstherapie waarover Doreleijers sprak, al aan het begin van de jaren 90. De wijze waarop vroegtijdige interventie lijkt te gaan gebeuren, heeft echter deels weer het karakter van een ingreep, en wel een ingreep met een sterk justitieel en dwingend karakter. Laat ik voorop stellen dat dit voor mij niet primair een juridisch probleem is. Het rechtspolitieke uitgangspunt is dat ouders geen recht hebben op kinderen, maar kinderen recht hebben op goede ouders. Dat uitgangspunt biedt op zichzelf veel ruimte voor justitieel gegronde interventies. De vraag is alleen of dat de weg is waarlangs het gewenste doel kan worden bereikt.

Dat brengt mij bij het tweede aspect, het systeemgestuurde karakter van interventies. Daarmee bedoel ik -- en het verschijnsel komt overal in de samenleving voor -- dat het belang van het zorg- of interventiesysteem sterk overheersend is of wordt. Dat hangt deels samen met de wijze van financiering, waarop ik straks terugkom, maar ook met de manier waarop professionals in organisaties en die organisaties zelf worden aangesproken op zaken die fout gaan. Ik zal niet ingaan op de trieste zaak van Savannah. Wel wil ik opmerken dat onze samenleving onaanvaardbaar gejuridiseerd en gebureaucratiseerd raakt als telkens wanneer iets fout gaat, wordt aangenomen dat iemand een fout heeft gemaakt, vervolgens wordt aangenomen dat die fout verwijtbaar was en vervolgens ook wordt aangenomen dat dan sprake is van strafrechtelijke verwijtbaarheid. Als een samenleving niet meer met risico's kan leven en van de overheid verlangt dat ieder drama wordt voorkomen, leidt dat tot verdere protocollisering, nog meer risicoanalyses, meer toezicht, nog meer rapportages en nog minder tijd voor echte zorg.

Met deze problematiek hangt samen het zelfbeeld dat veel professionals hebben van hun maatschappelijke positie. Dat zelfbeeld is -- zie de discussie over beroepseer en beroepszeer -- in toenemende mate bepaald door de grote rol van de overheid in sectoren zoals onderwijs en zorg. Eén van de zaken die mij sterk opvielen in de hoorzittingen van de commissie-Dijsselbloem over het onderwijsbeleid van de afgelopen decennia, is de opmerkelijke tegenstelling in waarneming tussen vertegenwoordigers uit het veld en de politiek waar het ging om onderwijsvernieuwingen. Politici en bestuurders meenden dat er draagvlak voor was; veel onderwijsmensen wezen op de kritiek, de weerzin en het gebrek aan vertrouwen in halfslachtige compromissen of halfslachtige uitvoering. De onderwijsmensen wezen op de negatieve signalen die indertijd werden afgegeven; de politiek wees erop dat de onderwijsorganisaties, ook vakbonden, uiteindelijk instemden met het beleid.

Dit paradoxale beeld verbaasde mij niet, gelet op de ervaringen die ik zelf de afgelopen

twintig jaar als schoolbestuurder opdeed. De onderwijssector is na de Tweede Wereldoorlog zo vergroeid geraakt met het overheidsbeleid, met name door de financiering en de daaraan verbonden voorwaarden, dat er in de genen van veel onderwijsinstellingen, schoolleiders en andere werkers in het veld een mutatie is opgetreden waardoor men alleen al bij indicaties omtrent gewijzigd beleid van de overheid, de neiging had en nog heeft om het eigen beleid en de eigen organisatie daaraan aan te passen. Het meest recente voorbeeld daarvan maakte ik twee jaar geleden mee in het speciaal onderwijs. Toen in een brief aan de Tweede Kamer de indruk werd gewekt dat via passend onderwijs het zelfstandig speciaal onderwijs zou verdwijnen, ontstonden onmiddellijk allerlei fusiebewegingen, waarbij reguliere onderwijsinstellingen scholen voor speciaal onderwijs onder hun hoede namen en dergelijke scholen zich in de aanbidding deden. Met andere woorden: het probleem schuilt niet eenzijdig bij de overheid en de politiek, maar heeft ook veel te maken met de houding van de professionals in het veld zelf. In die houding is sprake van een zeker risicomijdend gedrag. Dit, gevoegd bij de sterke juridisering van de samenleving, kan gemakkelijk leiden tot inertie en opnieuw een grotere afhankelijkheid van het overheidsbeleid. Ik ben er niet zeker van dat in de zorg de vergroting van de rol van de zorgverzekeraars leidt tot doorbreking daarvan. Hier en daar zie ik, zeker wanneer het om echte zorgvernieuwing gaat, namelijk ook tekenen dat de systeemoriëntatie die het fenomeen zorgverzekeraar met zich meebrengt, vooral in combinatie met schaalvergroting, andere elementen van inertie kunnen brengen.

Een andere kant van het aspect systeemsturing betreft het verschijnsel indicatie. Bedoeld om rechten te creëren, heeft het in een aantal velden van de zorg en in bijvoorbeeld het speciaal onderwijs geleid tot aanzienlijke bureaucratie en tot een heuse wetenschappelijke discipline. Met de boeken die inmiddels over indicatiestelling zijn geschreven, is gemakkelijk een boekenkast te vullen. Alleen al het ontwikkelen van meetinstrumenten is een bezigheid waaraan op alle universiteiten met alpha- en gammafaculteiten wordt gewerkt. Het effect daarvan is dat in toenemende mate niet naar leerlingen, cliënten of patiënten wordt gekeken, maar naar dossiers. Het lokt ook calculerend gedrag uit, want veel van de gebruikte diagnostiek is zogenaamde slagboomdiagnostiek: bepalend is wat gemeten wordt op het moment van diagnosestelling. Heeft iemand toevallig een goede dag, dan kan de test te positief uitvallen en krijgt men geen indicatie. Het is alleszins de moeite waard om eens sectoroverschrijdend en kritisch te kijken naar het verschijnsel indicatiestelling zoals dat door de wetgever links en rechts is ingevoerd, te meer omdat iedere indicatiestelling die plaatsvindt boven de werkvloer ook weer depreciatie van de vaak hoogopgeleide leerkracht, verpleegkundige, huisarts en andere veldwerkers met zich meebrengt.

Het begrip diagnosestelling brengt mij dan bij het derde aspect, dat van het medisch model. Grofweg is dat te omschrijven als anamnese, diagnose, therapie en evaluatie. Afhankelijk van de mate waarin de anamnese is gericht op een diagnose van de klacht, zal daarin aandacht worden besteed aan meer dan medische aspecten van de betrokkene alleen. De diagnose is echter per definitie gericht op de klacht, dat wil zeggen het gebrek, de ziekte, de beperking. Daarop wordt dan ook de therapie afgestemd en op het effect daarvan is de evaluatie gericht. Nu gaat het mij er niet om, een pleidooi te houden voor een holistische benadering, maar het is wel een karakteriserend gegeven dat met name in de zorg aan zorgleerlingen, cliënten van jeugdzorg en de aanpak van jeugdige criminelen met gedragsstoornissen of psychiatrische stoornissen de aanpak in belangrijke mate wordt bepaald door denken in termen van het medisch model. Als Doreleijers opmerkt dat de gehele wetenschappelijke literatuur over criminele jongeren wijst naar gezinstherapie, heeft hij groot gelijk, maar de zorgpraktijk zelf laat nog maar weinig zien van dat inzicht. Veel professionals in onderwijs en zorg, ook de psychiatrische zorg, beschouwen hun werk als behorend tot een eigen wereld en niet tot de wereld van het dagelijks leven van leerling of patiënt. Veel van de aanpak is gericht op de stoornis of het gebrek, niet op de fase van de levensloop en de sociale omgeving waarin de leerling of patiënt zich bevindt, niet op de mogelijkheden en kansen. Het behoeft geen betoog dat dit bepaald niet gunstig is voor het zelfbeeld van de zorgleerling of de patiënt.

De vraag is dan ook of er niet een verschuiving nodig is in het paradigma waarin men werkt om de impasses te doorbreken waarin een deel van de criminaliteitsbestrijding, de jeugdzorg en het onderwijs aan zorgleerlingen en kinderen met achterstanden zich bevindt. Dat zit zeker in een veel vroegtijdiger onderkenning. Niet wachten tot mensen in het gevangeniswezen zijn terechtgekomen, het afvoerputje van onze samenleving, om de heer Brouwer, de voorzitter van het College van procureurs-generaal, te citeren bij de presentatie van het RMO-rapport "Straf en zorg: een paar apart". De vraag is: hoe dan? Misschien moet het gemakkelijker worden gemaakt om tot ondertoezichtstelling te komen, maar daarin zie ik nog geen oplossing voor de impasses. Zou het niet goed zijn om veel meer uit te gaan van de sociale omgeving van degenen om wie het gaat? Laten wij de jeugdigen nemen voor wie de voorgestelde gedragsmaatregel bedoeld is.

In verreweg de meeste gevallen zullen er in een vroeg stadium verscheidene signalen geweest zijn dat er met, meestal, de jongen wat aan de hand was. Te denken valt aan schoolverzuim of kennismaking met Halt. In die situaties is er doorgaans geen aanleiding om te denken aan zware interventies als ondertoezichtstelling of vervolging. Maar zou het niet verstandig zijn als op initiatief van de leerplichtambtenaar of van de politie, in samenspraak met Jeugdzorg of het Centrum voor Jeugd en Gezin, voor de jongere een mentor wordt

benoemd? Dat vereist dat de wet wordt gewijzigd om dit ook voor minderjarigen mogelijk te maken. Dit zou overigens ook een oplossing zijn voor het door de PvdA bij de gesloten jeugdzorgesignaleerde probleem, dat het in veel gevallen niet verantwoord is om jongeren van 14+ respectievelijk 16+ al de bevoegdheden te laten uitoefenen die de wet hen toekent.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Bedoelt senator Van de Beeten dat hij een verandering op het oog heeft van de Wet op het mentorschap? Is de CDA-fractie van plan, een dergelijke wijziging in te dienen? Op welke termijn zou dat dan zijn? Of is die wijziging op dit moment al onderweg?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik denk inderdaad aan een dergelijke wetswijziging. Helaas bezitten wij niet het initiatiefrecht, dus wij zullen dat aan de Tweede Kamer of aan de regering moeten overlaten. De portee van mijn bijdrage is om de gedachtevorming in de kring van beide bewindslieden en hun ambtenaren op dit punt enige stimulans te geven.

Voorzitter. Zou het verder niet verstandig zijn om zo'n mentor te zoeken in de sociale omgeving van de jeugdige? Dat hoeft niet per se de kring van familie of kennissen te zijn, het kan ook iemand zijn uit de buurt, van de school of de sociale groep waartoe de jeugdige behoort, of het bedrijf waar vader of moeder werkt. Belangrijk is dat het iemand is die zowel vertrouwen kan winnen als een rolmodel is. Is er sprake van problemen in het gezin, dan ligt het voor de hand om te bezien of een mentor ook een ondersteuning kan zijn voor de ouder of ouders. Doen zich in het gezin financiële problemen voor, waarom dan niet via het Centrum voor Jeugd en Gezin bevorderen dat een bewindvoerder wordt benoemd? Zo nodig kan via de leerplichtambtenaar c.q. het OM daartoe ook drang worden uitgeoefend, te weten sepot of transactie onder voorwaarden. Denkbaar is dat problemen niet via schoolverzuim of Halt zichtbaar worden, maar omdat de verhuurder wil overgaan tot ontruiming van de woning. Open de mogelijkheid dat de verhuurder die weet dat de bewoners een gezin met kinderen vormen, dit meldt aan een Centrum voor Jeugd en Gezin. Open de mogelijkheid dat de kantonrechter in het kader van een ontruimingsprocedure aan de "terme de grace" de voorwaarde verbindt van medewerking aan onder bewindstelling en -- als blijkt dat de problemen ook overigens de opvoeding van de kinderen raken -- medewerking aan de aanstelling van een mentor.

De Centra voor Jeugd en Gezin zouden voor deze gezinnen vrijwilligers moeten werven om beschikbaar te zijn voor een dergelijke rol. De overheid zou het vervullen van dergelijke taken door vrijwilligers kunnen faciliteren met verlofregelingen en fiscale compensaties. De rol van de Centra c.q. de professionals zou erop moeten zijn gericht om dergelijke mentoren en bewindvoerders in hun taak te ondersteunen, van deskundige adviezen te voorzien en met hen de resultaten te evalueren. Sta, om de afstand te

verkleinen, toe dat officieren van justitie en kantonrechters zitting houden in de Centra voor Jeugd en Gezin. Benoem zo nodig kinderrechters tot kantonrechter-plaatsvervanger om hun expertise te gebruiken voor deze aanpak.

Van belang is ook dat de eenzijdige nadruk op het medisch model wordt gecorrigeerd. Behalve door de inbreng van vrijwilligers die praktisch werk willen doen, kan dat door een grotere rol voor de meer handelingsgerichte inbreng van orthopedagogen. Op dit moment worden zij alleen ingezet als zij zijn opgeleid tot GZ-psychologen, omdat orthopedagogen niet BIG-geregistreerd zijn en een groot deel van de zorg aan de jeugdigen om wie het hier gaat, onder de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst valt. In ieder geval zou ik vooral minister Rouvoet willen aanbevelen om daaraan enige aandacht te schenken, met name omdat het aantal opleidingsplaatsen voor GZ-psychologen zeer beperkt is en de komende jaren de oudere orthopedagogen die de kwalificatie GZ-psycholoog kregen op basis van overgangsrecht met pensioen zullen gaan, zodat er een tekort aan gekwalificeerde beroepskrachten kan ontstaan.

Ik realiseer mij dat ik in mijn bijdrage wellicht wat veel aan de orde heb gesteld. Zeker de meer praktische voorstellen aan het slot zullen de bewindslieden en de collegae nieuw voorkomen. Zoals gezegd: voor onze fractie is dit een opmaat naar het debat van januari, maar tegelijkertijd een voortzetting van de lijn die al eerder is uitgezet in de debatten over de ISD-maatregel en de adviesaanvraag aan de RMO over de verhouding tussen straf en zorg. Ik hoop hiermee de bewindslieden enige stof tot overdenking te hebben meegegeven voor de komende kerstdagen.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Dank van de kant van mijn fractie voor de uitgebreide beantwoording van de regering, zowel in de memorie van antwoord als in de nadere memorie van antwoord. Het gaat bij deze wetswijziging om een belangrijke maatregel die op het snijvlak van strafrecht en zorg extra ruimte biedt. Mijn fractie steunt de voornemens van de regering, maar heeft desalniettemin nog wel een aantal vragen en opmerkingen.

Jeugd is in. Jeugd heeft de toekomst, zo zei collega Duthler. Dat is overigens niks nieuws, want jeugd is altijd in. Elke generatie worstelt met de komst van een nieuwe generatie. Telkens opnieuw lopen wij tegen vergelijkbare verschijnselen aan en verzinnen wij weer wat anders. Soms is dat omdat wij ons geen raad weten. Hangplekken bijvoorbeeld kunnen ook worden beschouwd als een verlegenheidsoplossing. Wij willen eigenlijk dat jongeren braaf in de tuin spelen, maar ja, die is net mooi aangeharkt en bovendien is die tuin privaat. Kortom, wij hebben vaak moeite om ruimte te maken voor jongeren, soms letterlijk, en dat werkt ook door in het wetsvoorstel waarover wij het vandaag hebben.

Nog een hartenkreet. Op zichzelf is er wat de wetgevingstechniek betreft niet veel mis met het voorliggende voorstel. De zware vragenronden waarin veel energie van deskundige collega's is gaan zitten, zijn door de regering in grote lijnen bekwaam beantwoord. Toch bekreep mij als praktisch lokaal bestuurder een gevoel van onbehagen. In de jaren 80 verscheen een proefschrift van Van Krefeld over beleidsregels. Hij waarschuwde toen al voor regeldichtheid en voor overmaat. In die zin kon ik mij goed vinden in de opmerkingen van collega Duthler over bureaucratie. Met een term zoals gedragsbeïnvloeding zitten wij volgens mij juridisch aan de rand. Het is bovendien op en top maakbaarheid en dat vraagt, omdat het om kostbare, niet in geld uit te drukken zaken gaat, om alertheid van de wetgever. Voor mijn fractie gaat het vandaag vooral om de vraag of werkers in de brede praktijk ruimte krijgen om jongeren weer perspectief te bieden en niet om de juridische controle op het systeem. Dat kan soms gelukkig met eenvoudige, maar ingrijpende maatregelen van bijvoorbeeld ouders.

Vorige week stond in een van de treinblaadjes die wij dagelijks onder ogen krijgen een verhaal over Ali B. Hij ruikt in zijn levensverhaal een mooie plaats in voor zijn moeder. Als hij in Almere dreigt vast te lopen in dealen, blowen en daarmee samenhangende kwaadaardigheden, stuurt zij hem naar Marokko. Daar komt hij bij zinnen en besluit om de toekomst tegemoet te treden als rapper. We weten hoe het hem tot nu toe vergaat: van hangplek naar Ahoy. Helaas is dat lang niet alle jongeren gegeven die uit de rails dreigen te lopen. Wel is het belangrijk om uit het voorbeeld van Ali B inspiratie te halen voor het scheppen van perspectief, ook in de discussie over het verschil tussen maatregelen en straf. Het is bovendien een vorm van verbeelding van de fragiele grens tussen strafrecht, zorg en opvoeding.

Van Krefeld introduceerde overigens ook de term beleidsconform gedrag. Hij wijst op het gevaar dat regelmakers vaak uitgaan van gedrag dat zich aanpast aan de ideeën in de studeerkamer en achter het bureau van de beleidsmaker. Dat gevaar lopen wij nog dagelijks, ook met het onderhavige wetsontwerp en breder met de gehele aanpak van de jeugdzorg. Met de beste bedoelingen creëren wij een administratieve werkelijkheid die jongeren die uit de rails zijn gelopen en de werkers die hen bijstaan, alleen maar in de weg zit. Het gaat niet om het systeem, maar om het scheppen van ruimte voor maatwerk in de praktijk, zowel voor jongeren zelf als voor de uitvoerders.

In het voorlopig verslag heeft mijn fractie aandacht gevraagd voor de relatie met het algemene beleid op het gebied van jeugd en gezin. In januari zal de regering met deze Kamer uitgebreid over dit terrein spreken. Vooruitlopend daarop vraag ik de minister om de inzet van het instrumentarium in het onderhavige voorstel te duiden in het licht van de totale aanpak. Heeft de uitvoering van deze wet ook gevolgen voor de wachtlijsten en, breder gezien, is de capaciteit voldoende om de maatregel als extra spoor te kunnen hanteren? Het wetsvoorstel is lang

onderweg geweest en stamt uit een beleidsperiode met andere accenten. Mijn fractie is daar extra in geïnteresseerd omdat, in weerwil van veel plannenmakerij, de samenwerking in de keten van jeugdzorg nog steeds zorgen baart. De collega's hebben hier ook al op gewezen. Ook nu wij met dit wetsvoorstel de mogelijkheden voor gedragsbeïnvloeding en heropvoeding verruimen, dringt zich de vraag op of voldoende aansluiting kan worden gevonden bij alle partners die nodig zijn om met succes deze uitbreiding van het strafrechtelijk repertoire voor jeugdigen te benutten. Dat geldt tot en met de betrokken scholen. Informatievoorziening en dossierbeheer zijn bij uitstek van belang. Juist op het snijvlak van jeugdstrafrecht en jeugdzorg zitten onderscheiden systemen elkaar wel eens in de weg, bijvoorbeeld uit privacyoverwegingen. Is de minister er van overtuigd dat, nu de maatregel als ventweg naast het hoofdspoor kan worden gebruikt, bij alle partners bereidheid en kwalitatieve aansluiting is geborgd? Zijn overleg en dossieroverdracht zo in te richten dat voor jongeren de meest optimale omgeving kan worden gecreëerd? Ook als daarbij gevoelige informatie over gedragsproblemen en criminele activiteiten komt kijken?

In het voorlopig verslag zegt de minister, ik citeer: "of gegevensuitwisseling aan instanties buiten de strafrechtketen in overeenstemming is met de toepasselijke privacyregelgeving, kan niet in zijn algemeenheid worden beantwoord maar moet per geval worden bezien. Aan onderwijsinstellingen kunnen door de Raad voor de Kinderbescherming en door justitiële jeugdinrichtingen gegevens worden verstrekt voor zover dat noodzakelijk is in het kader van de uitvoering van een gedragsmaatregel of in het kader van het bieden van verplichte nazorg." Dat klinkt op het eerste gehoor goed, maar de vraag is niet of het kan, maar of het ook gebeurt. De praktijk is vaak dat samenwerking moeizaam is omdat de cultuur van de verschillende instellingen nogal verschillend is. Willen wij met dit nieuwe instrument succes boeken, dan zal door partners in de keten echt aandacht moeten worden geschonken aan betere samenwerking en zal de vanzelfsprekendheid van de justitiële aanpak, het repressieve accent, moeten worden aangevuld door andere partners in de keten. Adequate bescherming van de privacy is daarbij belangrijk, maar net zo belangrijk is een goede verstandhouding tussen professionals en begeleiders van de betrokken jongeren en een goed zicht op de rol die eenieder kan spelen.

Naar het oordeel van de PvdA-fractie is door de minister in de nadere memorie van antwoord voldoende duidelijk gemaakt dat de discussie over het Elektronisch Kinddossier niet direct betrekking heeft op het onderhavige wetsvoorstel. De beantwoording toont overigens ook aan dat het informatiemanagement rondom jeugdproblematiek buitengewoon complex is en er reden is om nadere studie te verrichten. Ons bereiken berichten uit de praktijk dat men er daar in pragmatische zin wel weg mee weet, zoals gelukkig vaker het geval is. Kan de minister daarover nog wat meer zeggen? Het is goed als praktijkmensen hun eigen weg

vinden, maar zou het niet veel beter zijn wanneer wij in ons werk als regelgever daarvoor al oog hebben? Als de minister in de nadere memorie van antwoord spreekt over een haalbaarheidsstudie waarin wordt onderzocht "of en onder welke voorwaarden informatie-uitwisseling in de jeugdsector mogelijk is" beschouw ik dat als een signaal dat zorg baart. Om jongeren adequaat te ondersteunen is informatie-uitwisseling een *conditio sine qua non*. Als dat niet mogelijk is en de praktijk zich een weg moet banen, doen wij ons werk naar mijn oordeel niet goed. Wat bedoelt de minister met de aangehaalde passage en deelt hij de opvatting van mijn fractie dat informatie-uitwisseling een *conditio sine qua non* is om jongeren goed te kunnen ondersteunen? Wij wachten met belangstelling op het antwoord van de minister.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Ik spreek namens de fracties van de SGP en de ChristenUnie. Ik wil de behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer niet overdoen en stel daarom tijdens deze plenaire behandeling twee punten aan de orde. In de eerste plaats sta ik stil bij het karakter van de voorgestelde nieuwe maatregel en op de tweede plaats stel ik enkele vragen over het overgangsrecht.

Het voorliggende wetsvoorstel kent primair een strafrechtelijke achtergrond. Ik meen dat daarover geen of nagenoeg geen meningsverschil kan bestaan. De nieuwe voorgestelde gedragsmaatregel dient echter in het belang te zijn van een zo gunstig mogelijke ontwikkeling van de jeugdige. Dat is niet een nieuwe eis. In het bestaande artikel 77s, lid 1, onderdeel c van het Wetboek van Strafrecht komen wij die ook tegen en die is op dezelfde wijze geformuleerd. Dat artikel heeft echter betrekking op plaatsing in een inrichting voor jeugdigen.

Op de eerste pagina van de memorie van toelichting staat de volgende tekst: "Van oudsher staat het jeugdstrafrecht mede in het teken van de (her)opvoeding van jeugdigen." Die zin is voor mij aanleiding om een blik in de geschiedenis te werpen.

In het Wetboek van Strafrecht van 1881 -- dat was dus nog ver voor de strafrechtelijke Kinderwet die in 1901 van kracht werd -- werd voor het eerst met wettelijke leeftijdscategorieën gewerkt. Daarin kon aan minderjarigen jonger dan tien jaar en jongeren tussen tien en zestien jaar de maatregel plaatsing in een rijksopvoedingsgesticht worden opgelegd. Die jongeren moesten dan zonder oordeel des onderscheids hebben gehandeld, een misdrijf hebben gepleegd waarop een gevangenisstraf stond en dat niet alleen op klacht vervolgbaar was, of artikel 432 hebben overtreden dat over landloperij en bedelarij handelt. Het belang van de maatschappij stond daarbij voorop. Die kinderen moesten worden opgevoed tot goede burgers. Wat is het nuanceverschil in het wetsvoorstel dat de nadruk legt op het belang van de jeugdigen?

De Kinderwet van 1901 omvatte naast enkele hoofdstraffen de maatregel van terbeschikkingstelling van de regering voor het geval dat het opleggen van een straf niet het gewenste resultaat opleverde, namelijk verbetering van het individu. Op grond van die maatregel kon een minderjarige uiterlijk tot aan het 21ste jaar voor heropvoeding in een rijksopvoedingsgesticht, een particuliere inrichting of in een pleeggezin worden geplaatst. Pas in 1922, toen het instituut van de gespecialiseerde kinderrechter en de bijkomende maatregel van ondertoezichtstelling hun intrede deden, werd in de persoon van de gezinsvoogd de eerste hulpverlener ten tonele gevoerd. Op 1 juli 1965 werden het kinderstrafrecht en het kinderstrafprocesrecht herzien en de maatregel tot plaatsing in een inrichting voor buitengewone behandeling werd opgenomen. Vroeghulp werd pas mogelijk gemaakt met de wet van 12 mei 1976. In 1981 werd dat officieel een taak van de Raden voor Kinderbescherming. Tot 1965 bleef ook de regel van kracht dat ter zake van één strafbaar feit slechts één straf of maatregel kon worden opgelegd. Het voorliggende wetsvoorstel maakt een combinatie van straffen en maatregelen mogelijk.

Deze greep uit de geschiedenis van het jeugdsanctierecht -- meer is het immers niet -- brengt mij op het punt van het karakter van de voorgestelde gedragsmaatregel. Die maatregel beoogt een strafrechtelijke sanctie te zijn voor jeugdigen die een strafbaar feit hebben begaan. Uit de tekst maak ik op dat het doel van die maatregel is om de jeugdige een reactie op zijn strafbaar gedrag te geven met zowel een element dat is gericht op sanctie als een op gedragsbeïnvloeding. Er is gekozen voor een maatregel in plaats van voor een straf, omdat gedragsbeïnvloeding voorop staat. Het grote verschil in vergelijking met de eerder genoemde maatregel in artikel 77s is dat de gedragsbeïnvloedende maatregel niet in een justitiële jeugdinrichting ten uitvoer zal worden gelegd. Het uitgangspunt is niet vrijheidsontneming maar vrijheidsbeperking. Zelfs als een vorm van gesloten jeugdzorg het meest in het belang van de jeugdige blijkt te zijn, is denkbaar dat van strafvervolgning wordt afgezien of dat die wordt beëindigd. Ik vraag mij dan ook af of de strafwaardigheid van het gedrag van de jeugdige niet geheel naar de achtergrond verschuift. Wij spreken immers over ernstige strafbare feiten die bij herhaling zijn gepleegd. Niet voor niets staan in de toelichting de woorden "veelplegers" en "hardekernjongeren". Wat houdt het sanctionerende element van de maatregel in als wordt geoordeeld dat jeugddetentie, plaatsing in een inrichting voor jeugdigen en een taakstraf te zwaar zijn?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Begrijp ik goed dat de heer Holdijk de strafwaardigheid boven de effectiviteit van de op te leggen maatregel stelt?

De heer **Holdijk** (SGP): Van die tegenstelling is naar mijn oordeel geen sprake. Zowel de straf als de maatregel zou effectief moeten zijn. Uit de stukken blijkt echter duidelijk dat de

gedragsmaatregel twee elementen bevat. Het eerste is sanctionerend van aard en het tweede gedragsbeïnvloedend. Ik constateer dat veel aandacht is besteed aan het gedragsbeïnvloedende element en bijzonder weinig aan het sanctionerende. Ik ben van mening dat er sprake moet zijn van een evenwicht.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Aangetoond is dat deze gedragsinterventies recidive terugdringen. Is dat naar het oordeel van de heer Holdijk voor kinderen niet belangrijker dan het vereffenen van straf?

De heer **Holdijk** (SGP): Zowel straf als gedragsbeïnvloeding moet gericht zijn op het voorkomen of terugdringen van recidive. Het strafwaardig karakter van de feiten waarvoor de maatregel wordt opgelegd, wordt daardoor naar mijn idee niet in mindering gebracht. Ik zeg nogmaals dat ik na het lezen van de stukken de indruk heb dat het sanctionerende element enigszins onderbelicht is.

Het karakter van de maatregel brengt met zich dat de verhouding tussen de ernst van het delict en de aard en de zwaarte van de sanctie minder strikt hoeft te zijn dan in het geval van een straf. Hoe is te voorkomen dat de zojuist door mij bedoelde relatie tussen de ernst van het delict en de maatregel, die toch een strafrechtelijk karakter dient te hebben, wordt losgelaten met het oog op onder anderen de slachtoffers van bijvoorbeeld zware geweldsdelicten?

Ik kom op het overgangsrecht. Het is een gelukkige omstandigheid dat de leden van de CDA-fractie dit punt in het voorlopig nader verslag aan de orde hebben gesteld. Zij constateerden terecht dat het ingevolge de voorgestelde bepaling mogelijk is om combinaties van sancties toe te passen voor delicten die gepleegd zijn voor de inwerkingtreding van de wet. Uit de nadere memorie van antwoord maken wij op dat de geconstateerde strijdigheid met artikel 7, lid 1 van het EVRM het gevolg is van het feit dat in de voorgestelde bepaling van overgangsrecht een relatie wordt gelegd tussen het moment van inwerkingtreding van de wet en dat waarop de vervolging een aanvang neemt. De terugwerkende kracht die in de bepaling lag opgesloten, is inmiddels met een novelle geredresseerd. Die is opgenomen in de nota van wijziging bij wetsvoorstel 31248. Daarvoor spreek ik een woord van dank uit.

Houdt het overgangsrecht met inbegrip van de novelle rekening met het feit dat de leeftijd van de verdachte ten tijde van het begaan van het strafbare feit bepalend is voor de toepasselijkheid van het jeugdstrafrecht?

Als criterium voor toepassing van het jeugdstrafprocesrecht geldt sinds 1987 niet meer het leeftijds-, maar het vervolgingscriterium, dus het nog niet bereikt hebben van de leeftijd van achttien jaar op het tijdstip waarop de vervolging tegen de betreffende persoon is aangevangen. Als dat criterium nog geldt, vraag ik mij af of dat met de overgangsbepaling geen spanning veroorzaakt.

*N

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Ik feliciteer mevrouw Duthler met haar maidenspeech.

Vandaag voer ik niet alleen het woord namens de fractie van de SP, maar ook namens die van GroenLinks. Wij zijn van mening dat het straffen van kinderen vooral in het teken moet staan van behandeling, heropvoeding en rehabilitatie. In het licht van artikel 3 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind in combinatie met de Beijn Rules dient bij de afweging altijd het belang van het kind voorop te staan. Het strafrecht dient ultimum remedium te zijn. De fractie van de SP staat daarom achter de gedragsbeïnvloedende maatregelen die vandaag aan de orde zijn. Ook zijn wij verheugd over het feit dat met dit wetsvoorstel de mogelijkheid verdwijnt dat een levenslange gevangenisstraf wordt opgelegd aan jeugdigen tussen zestien en achttien jaar. Daarmee wordt gehoor gegeven aan de aanbeveling van het Comité van de Rechten van het Kind van de VN.

Onlangs bracht een groep jeugdbassadeurs uit Rotterdam een bezoek aan de Eerste Kamer. Die houdt zich al enige tijd bezig met de rechten van het kind en de mogelijke verbeteringen op dat terrein. Op 20 november jongstleden, de internationale dag van de Rechten van het Kind, boden die ambassadeurs de Eerste Kamer het KinderrechtenMagazine aan van de Stichting Jeugd Nu. De kinderen schrijven het blad zelf en het wordt op scholen verspreid. Verschillende senatoren voerden korte gesprekjes met de jeugdbassadeurs. Ik sprak met een jongen die benieuwd was of ik hem als lid van de Eerste Kamer een concreet voorbeeld kon geven van wat wij aan de rechten van het kind doen. Op dat moment was ik net bezig met het formuleren van de nadere vragen over dit wetsvoorstel en ik vertelde hem daarover. Het was eenvoudig om hem te informeren over het afschaffen van de levenslange gevangenisstraf voor jeugdigen. Hij vond dat een goede zaak. Het kostte mij echter veel meer moeite om duidelijk te maken wat de overige onderdelen van dit wetsvoorstel inhouden. Het betreft één wetsvoorstel die wijzigingen teweegbrengt in drie wetten: de Wet op de jeugdzorg, het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering. In essentie komt het er mijns inziens op neer dat de rechter ruimere mogelijkheden krijgt voor de aanpak van jeugdigen die één strafbaar feit hebben gepleegd of meerdere. Keuze tot nu toe, afhankelijk van het gepleegde delict, loopt van taakstraffen tot de maatregel tot plaatsing in een inrichting voor jeugdigen. Als deze wet van kracht is, heeft de rechter ook de mogelijkheid om een voorwaardelijke straf of maatregel op te leggen en daaraan bijzondere voorwaarden te verbinden. Een bijzondere voorwaarde is bijvoorbeeld dat een jongere intensievere begeleiding aanvaardt of dat hij de verplichting krijgt om op een bepaald tijdstip of gedurende een bepaalde periode op een bepaalde locatie aanwezig te zijn. Een andere mogelijkheid is dat hij de aangerichte schade binnen een bepaalde

tijd moet herstellen. De rechter kan verschillende jeugdsancties combineren die gericht zijn op de individuele jongere. De mogelijkheden tot beslaglegging zullen met deze wet ook worden verruimd. Daarnaast beoogt het wetsvoorstel de mogelijkheid te bieden om voorlopige hechtenis onder bijzondere voorwaarden te schorsen, bijvoorbeeld als de jongere instemt met het volgen van een bepaalde gedragsinterventie of met intensieve begeleiding. Het laatste herkende de jeugdbassadeur van Amerikaanse televisieseries: "Als je maar bekend, ook al heb je het niet gedaan. Dan mag je immers naar huis." De jongere raakte direct aan het onschuldbeginsel waaraan in dit wetsvoorstel veel aandacht is besteed. Misschien is met dat beginsel zelfs te veel rekening gehouden. Dat gebeurt in die Amerikaanse televisieseries niet.

Het sprak mijn jeugdbassadeur aan dat de rechter alternatieve straffen kan opleggen in de vorm van behandelingen en boetes in plaats van gevangenisstraf. Alleen al het beeld van de jeugdgevangenen vindt hij verschrikkelijk: zo'n gebouw met prikkeldraad en andere vormen van beveiliging er omheen. Daar kan toch geen kind beter van worden?

Ik moest de jonge man nog uitleggen dat de verruimde mogelijkheden van dit wetsvoorstel wel een grens kennen. Als de rechter een maatregel tot verblijf van twee jaar of langer oplegt, is het niet in eerste instantie mogelijk om te kiezen uit deze mogelijkheden van gedragsbeïnvloeding al bieden ze later wel een ruimere mogelijkheid tot nazorg.

Mijn fractie wil de minister hartelijk danken voor de uitgebreide beantwoording. Ook het toezenden van het concept-AMvB heeft veel verhelderd. Daarnaast stuurde de minister op 22 november jongstleden nog de nota van wijziging aan de Tweede Kamer, de zogenaamde reparatiewet III, Justitie 32148-6 met vijf wijzigingen. Ik vraag mij overigens wel af wat er zal gebeuren als die in de Tweede Kamer niet wordt aangenomen. Op twee punten wil mijn fractie graag nog van de minister een nadere toelichting.

Het eerste punt betreft het onschuldbeginsel. Met bijzondere voorwaarden bij schorsing van de voorlopige hechtenis moet de betreffende jongere (respectievelijk zijn ouders, voogd en dergelijken) instemmen. Het is mogelijk om als bijzondere voorwaarde een gedragsinterventie op te leggen, mits vooraf is vast te stellen dat die de zes maanden niet overschrijdt. Mijn fractie heeft eerder naar deze beperking gevraagd, omdat een aantal jongeren het mogelijk moet stellen zonder een voor hen zeer relevante gedragsinterventie met een langere tijdsduur. In de nadere memorie van antwoord wijst de minister ons op het onschuldbeginsel dat in dit geval inhoudt dat in de fase waarin nog geen veroordeling heeft plaatsgevonden, de gedragsinterventie proportioneel en derhalve ook in duur beperkt dient te zijn. Het is echter toch eigenaardig dat als een jongere vrijwillig instemt een langerdurende gedragsinterventie te volgen die goed voor hem of haar zou zijn -- waarvan immers toenemend de

evidentie door de Erkeningscommissie Gedragsinterventies Justitie wordt vastgesteld -- hij dit toch níét zal mogen ter schorsing van voorlopige hechtenis, terwijl hij zijn voorlopige hechtenis wél geschorst kan krijgen onder bijzondere voorwaarden van het instemmen met een intensieve begeleiding van korter dan zes maanden. Het is toch toe te juichen dat jongeren vrijwillig kiezen voor de gedragsinterventie die voor hen evidence based de beste is, ook al is er sprake van een langere duur in vergelijking met een second best interventie? Is de minister het daarmee eens? Zo ja, is hij dan bereid om de genoemde beperking te laten vervallen? Zo nee, dan verzoek ik de minister om een nadere toelichting te geven voor het handhaven van deze beperking. Waarom is detentie niet in strijd met het onschuldbeginstel en het vrijwillig volgen van een gedragsinterventie met de duur van zeven maanden wel? In hoeveel gevallen is het overigens momenteel mogelijk om de zaak binnen zes maanden bij zitting te behandelen? Licht hierin wellicht nog een extra argument verscholen om gedragsinterventies met een duur van meer dan zes maanden die vrijwillig worden gevolgd bij schorsing van de voorlopige hechtenis als bijzondere voorwaarde toe te staan?

Het tweede punt betreft de beschikbaarheid van indicatiestelling en van gedragsinterventies. Het is prettig dat de minister voor Jeugd en Gezin vandaag eveneens aanwezig is. Mede gelet op het feit dat het wetsvoorstel ook wijzigingen beoogt door te voeren in de Wet op de jeugdzorg, voel ik mij vrij om hem een vraag te stellen.

In de nadere memorie van antwoord acht de minister van Justitie het niet nodig om afspraken te maken met de bureaus Jeugdzorg. Kan de minister voor Jeugd en Gezin ons wellicht aangeven wat de mening van de bureaus daarover is? Zijn toch niet op voorhand afspraken noodzakelijk over praktische acceptatie van een indicatie door een beslissing van de rechter? Wettelijk is een dergelijke beslissing van de rechter alleen op basis van advies van de Raad voor de Kinderbescherming gelijkgesteld aan een indicatiebesluit van het Bureau Jeugdzorg. Het is de bedoeling dat een dergelijke beslissing van de rechter alleen in uitzonderingsgevallen wordt genomen. Hoe zal dat in de praktijk gaan als er sprake is van te lange wachttijden bij de bureaus Jeugdzorg? Is dan niet de kans ook groot op eventuele lange wachttijden voor bepaalde gedragsinterventies? Het lijkt mij noodzakelijk om goede afspraken te maken over de prioriteit, dus welke jeugdigen een hogere prioriteit kunnen of zullen krijgen. Wat moet er gebeuren indien de opgelegde gedragsinterventies niet beschikbaar zijn? Gaat een jeugdige met een opgelegde maatregel in de wachtrij voor een jongere zonder maatregel? Zo ja, is dat altijd het geval? Gaarne verneem ik daarop uw beider reactie.

Tot slot vraag ik de minister van Justitie of hij bereid is om een jaar nadat de wet in werking is getreden, een rapportage beschikbaar te stellen over het gebruik van door de rechter genomen beslissingen die gelijk worden gesteld aan indicaties van bureaus jeugdzorg, alsmede over interventies

die niet kunnen worden uitgevoerd als gevolg van te lange wachttijden in de jeugdzorg. Mijn fractie ziet met belangstelling de antwoorden tegemoet.

De beraadslaging wordt geschorst.

*B

!Gesloten jeugdzorg!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de jeugdzorg met betrekking tot jeugdzorg waarop aanspraak bestaat ingevolge de wet in gesloten setting (gesloten jeugdzorg) (30644).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Duthler** (VVD): Voorzitter. Ik dank de leden en de aanwezigen voor de felicitaties ter gelegenheid van mijn maidenspeech. Ook dank ik de voorzitter voor haar mooie toespraak.

Het wetsvoorstel wijziging van de Wet op de jeugdzorg met betrekking tot jeugdzorg hangt samen met het wetsvoorstel dat betrekking heeft op de gedragsbeïnvloeding van jeugdigen waarover wij zojuist hebben gesproken. Het tweede genoemde wetsvoorstel is uitsluitend gericht op behandeling van jeugdigen buiten een justitiële jeugdinrichting en het eerstgenoemde brengt een scheiding aan tussen justitiële hulpverlening voor jeugdigen die een strafbaar feit hebben begaan en jongeren waarvoor dat niet geldt. Eerstgenoemden hebben wellicht in een jeugdgevangenis gezeten.

De VVD-fractie staat achter de doelstelling van het wetsvoorstel. Het is in het belang van betrokkenen dat jeugdigen met een ernstige gedragsstoornis die geen strafbaar feit hebben begaan of daartoe niet zijn veroordeeld, een andere behandeling krijgen dan jongeren die wel strafrechtelijk zijn veroordeeld.

Uit diverse signalen blijkt dat de bureaucratie in de jeugdzorg toeneemt. De praktijk van de jeugdzorg is verspreid over diverse bestuurslagen en instanties. Wij hebben daarover vragen gesteld. De minister heeft daarop geantwoord dat hij de Tweede Kamer een plan van aanpak zal aanbieden. Wij zijn benieuwd naar dat plan en de ambities van de minister op dat punt.

In het Programma Jeugd en Gezin 2007-2011 staat dat samenwerking tussen onder meer de voorzieningen voor gesloten jeugdzorg, AWBZ-instellingen en onderwijsinstellingen zal worden bevorderd door sluitende afspraken te maken over de stroomlijning van de jeugdketen, alsmede over de ontwikkeling en de beschikbaarheid van het intersectorale zorgaanbod. Wat heeft de minister concreet voor ogen? Het maken van afspraken is inderdaad een goed begin, maar de uitvoering is belangrijker. Welke invloed heeft de minister en wat is zijn betrokkenheid bij de uitvoering? Welke instrumenten staan hem ter beschikking om de uitvoering daadwerkelijk af te dwingen? Wij hebben op onze vragen over dit onderwerp geen

antwoorden gekregen. Graag ontvangen wij die alsnog.

Het wettelijk kader van de jeugdzorg is versnipperd. Op de ene wet is het bestuursrecht van toepassing en op de andere niet. Daarbij komt dat de wetten niet altijd goed op elkaar aansluiten. Het onderhavige wetsvoorstel brengt een wijziging van de Wet op de jeugdzorg tot stand. Ook de Wet BOPZ en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen bevatten wettelijke bepalingen die voor de jeugdzorg relevant zijn. Een machtiging op grond van de Wet op de jeugdzorg kan bijvoorbeeld niet leiden tot opname in de jeugd-ggz. Dat is immers geregeld in de Wet BOPZ. Laatstgenoemde wet voorziet echter niet in de mogelijkheid om op pedagogische gronden maatregelen te nemen. Die zou op dat punt dus moeten worden aangepast. Het ligt voor de hand dat er één integrale wet komt voor de jeugdzorg en dat de instanties en instellingen die zich met jeugdzorg bemoeien met het oog op de effectiviteit sterk worden teruggedrongen. Hoe staat de minister tegenover die suggesties?

Het onderhavige wetsvoorstel regelt niet wie de beslissing tot het toepassen van deze maatregelen mag nemen. Het eist slechts dat de zorgaanbieder een regeling vaststelt waarin wordt bepaald wie dergelijke beslissingen mag nemen en hoe dat dient te gebeuren. De minister schrijft in zijn nadere memorie van antwoord dat het iemand moet zijn die daartoe bekwaam en gekwalificeerd is. Hij geeft een groepsleider als voorbeeld. Een psychiater hoeft er niet aan te pas te komen. De enige rol die de minister voor een psychiater ziet, is het instemmen met het onderdeel van het hulpverleningsplan dat voorziet in dwangbehandeling. Daarvan kan alleen sprake zijn als dat nodig is om het met het verblijf beoogde doel te bereiken. Het is echter de verantwoordelijkheid van de zorgaanbieder om vast te stellen of gedwongen behandeling nodig is. Aan welk soort dwangbehandeling of -ingrepen denkt de minister? Behoort ook medische dwang daartoe? Waarom is er niet voor gekozen om alleen dwangbehandeling toe te passen op grond van een door een psychiater gestelde indicatie? Wij wachten met belangstelling op de antwoorden van de minister.

*N

Mevrouw **De Vries-Leggedoor** (CDA): Voorzitter. De leden van de CDA-fractie beoordelen het voorliggende wetsvoorstel positief, maar hebben wel een punt van zorg.

Ik ga eerst in op de positieve aspecten. Wij zijn blij dat er een eind komt aan de ongewenste situatie dat jongeren met zeer ernstige problemen op basis van een door de kinderrechter gegeven machtiging "uithuisplaatsing op civielrechtelijke titel" in een justitiële jeugdinrichting worden geplaatst. Daarmee komt een eind aan de voor jongeren, ouders en groepsleiders ongewenste situatie dat jongeren op strafrechtelijke en civielrechtelijke titel bij elkaar worden geplaatst. Jongeren die op het moment van plaatsing niet

strafrechtelijk zijn veroordeeld, behoren niet onder het strafregime te vallen. Zij horen thuis in een zorgvoorziening. Het spreekt de leden van de CDA-fractie aan dat de minister voor Jeugd en Gezin niet alleen inzet op gesloten jeugdzorg maar ook op het stimuleren van intensieve ambulante programma's. Ook de argumentatie van de regionale spreiding -- aanbieders willen ouders en opvoeders meer bij de behandeling betrekken -- is de CDA-fractie uit het hart gegrepen.

Om optimale condities te scheppen voor de integraliteit van het jeugdzorgaanbod is het belangrijk om de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij één bestuursorgaan te leggen. Wij steunen daarom de overdracht naar provincies in 2013. Dit wetsvoorstel is in het totale jeugdzorgaanbod een schakel in de keten. Wij hopen dat vroeg signaleren en preventieve programma's ertoe leiden dat plaatsing is te voorkomen. De CDA-fractie is er namelijk van overtuigd dat voorkomen beter is dan genezen. In dat kader kan de Eerste Kamer ook het voorstel voor mentorschap beoordelen.

Ik kom op de negatieve aspecten. Wij maken ons geen zorgen over de medewerking van de betrokken instellingen en hun ambities, maar wel over de uitvoering. Dan doel ik met name op de financiering. Justitiële jeugdinrichtingen gaan geleidelijk over van Justitie naar VWS, namelijk binnen drie jaar. Dat houdt in dat het ministerie van Justitie de subsidierelatie beëindigt en dat de minister van Jeugd en Gezin een nieuwe subsidierelatie aangaat. Geld gaat dus over van Justitie naar Jeugd en Gezin en dat wordt één op één doorgesluisd naar de instellingen. Dat kun je positief bekijken. De financiering van opvang, zorg en behandeling van jongeren in een justitiële jeugdinrichting is echter opgebouwd uit meerdere bedragen. Voorts is op basis van de inspectierapporten en op grond van dat van de Algemene Rekenkamer besloten tot een kwaliteitsslag. Daarvoor wordt in 2008 en volgende jaren extra geld uitgetrokken. Volgens onze informatie heeft het ministerie van Justitie voor de gesloten jeugdzorg slechts de normprijs aan de minister van Jeugd en Gezin overgedragen. Als er geen aanvullende financiering komt, zou dat ertoe leiden dat aan jongeren met een straf in een JJI kwalitatief betere behandeling en zorg kunnen worden gegeven dan aan jongeren die zorg nodig hebben in een instelling voor gesloten jeugdzorg. Wij zijn van mening dat dat niet de bedoeling kan zijn. Is het juist dat het bedrag dat van Justitie overgaat naar Jeugd en Gezin de door mij genoemde normprijs is? Is het juist dat de gelden die ten behoeve van een JJI additioneel beschikbaar worden gesteld niet overgaan naar VWS? Zo ja, is de minister dan bereid om toe te zeggen dat de benodigde aanvullende bedragen via de begroting van Jeugd en Gezin of via die van Justitie alsnog beschikbaar worden gesteld?

Het gezegde "geen woorden maar daden" is naar ons oordeel nu van toepassing. Al werkend zullen binnen een aantal jaren plaatsen van Justitie naar Jeugd en Gezin gaan. Voor de betreffende jongeren en hun gezin is dat een goede zaak. Al

werkend geeft één minister, namelijk die voor Jeugd en Gezin, uitvoering aan de integratie van het jeugdbeleid. Dat is een goede zaak. Al werkend houdt dat in dat zeggenschap en geld verschuiven. Aan het begin van mijn betoog heb ik al gezegd dat de inhoud en de intenties goed zijn. Die steunen wij dan ook. Wij roepen de betrokken ministers nu op om de daad bij het woord te voegen.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Ik spreek ook namens de fractie van de OSF. In de procedure die tot vaststelling van dit wetsvoorstel moet leiden, is een flinke eindsprint ingezet. In het kader van slagvaardigheid van overheidshandelen valt daarover op zichzelf iets te zeggen en ik kan mij voorstellen dat bijvoorbeeld kinderrechtshouders er veel behoefte aan hebben dat de wet zo snel mogelijk in werking treedt. Het is zelfs niet uitgesloten dat men in de praktijk al vooruitloopt op de invoering van de nieuwe regeling. Als het echter gaat om de vaststelling van formele wetgeving, zijn ook de kwaliteit en de zorgvuldigheid van regelgeving in het geding. Niet voor niets is de wet zowel uit rechtsstatelijk als democratisch oogpunt een hoeksteen van het stelsel van overheidsbevoegdheden en -handelen. Dat betekent dat discussies over de meer principiële aspecten van de gesloten jeugdzorg niet uit de weg moeten worden gegaan. Om die reden hebben wij in de schriftelijke voorbereiding als eerste de vraag gesteld of met dit wetsvoorstel niet te snel en gemakkelijk een aantal ingrijpende wijzigingen zal worden gedaan. Op die vraag gaan de ministers in de memorie van antwoord niet rechtstreeks in en hun antwoorden op andere vragen zijn ook niet in alle opzichten bevredigend. Er is dus reden genoeg voor een nadere gedachtewisseling. Voor de goede orde stel ik daarbij voorop dat wij voorstander zijn van het beëindigen van de samenplaatsing in justitiële inrichtingen van strafrechtelijk en civielrechtelijk veroordeelde jongeren.

De wijze waarop een aantal belangrijke wijzigingen in de rechtspositie van civielrechtelijk geplaatste jongeren wordt aangebracht, vinden wij zorgelijk. De overheveling van jongeren vanuit justitiële jeugdinrichtingen naar voorzieningen voor gesloten jeugdzorg heeft tot gevolg dat zij van hun vrijheid beroofd blijven. Plaatsing in een inrichting voor gesloten jeugdzorg houdt in dat jongeren in een afhankelijke en weinig transparante situatie terecht komen. Vanuit het perspectief van mensenrechten gaat het om een beperking van het fundamentele recht op vrije beweging in de zin van het IVBPR. De overheid dient er in dat geval voor te zorgen dat een menselijke behandeling voldoende wordt gewaarborgd. Daarbij dient de menselijke waardigheid te worden gerespecteerd en er moet rekening worden gehouden met de behoefte van jongeren, zoals bedoeld in het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Toepasselijke wettelijke regelingen moeten dus minimumgaranties bevatten ten aanzien van de rechtspositie van jongeren in een vrijheidsbenemend verblijf. Indien het wetsvoorstel

op dat punt onevenwichtig blijkt, dreigt rechtsongelijkheid. In dat verband hebben onze fracties nog eens gekeken naar de opmerkingen die de Leidse hoogleraar jeugdrecht, professor Bruning, in het NJB van 13 januari 2006 heeft gemaakt. Zij wees daarbij vanuit verdragsrechtelijk, wetstechnisch en praktisch oogpunt op de vergaande wijzigingen in het jeugdbeschermingsrecht die dit wetsvoorstel met zich brengt. Haar belangrijke bezwaren zijn gericht tegen de rechtswaarborgen waarmee de beoogde vrijheidsbeperkende maatregelen in dit voorstel zijn omkleed. Die zouden tekortschieten omdat juist minderjarigen en jong volwassenen die hulpbehoevend zijn, recht hebben op passende zorg en bescherming. Vanuit dat perspectief noem ik een aantal concrete kwesties dat onze fracties hoofdbrekens blijft bezorgen.

In de eerste plaats noem ik het doorlopen van minderjarigheid voor jongeren tussen 18 en 21 jaar die voor hun achttiende levensjaar in een gesloten jeugdinrichting verbleven. Hoe verhoudt zich dat tot de internationaalrechtelijk gewaarborgde mensenrechten, zoals het EVRM? Het gaat in dit geval om vrijheidsbeneming van jong volwassenen zonder hun instemming, op initiatief van het bureau Jeugdzorg of de ouders. Wat is de noodzaak daarvoor? Wij kunnen dat in het wetsvoorstel niet terugvinden, anders dan dat dit van belang is in het kader van de opvoeding. Waarom is voortzetting van het verblijf op basis van vrijwilligheid met daarnaast de mogelijkheid van besloten plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis op grond van de Wet BOPZ niet voldoende? In hoeverre is het oprekken van de minderjarigheid in strijd met het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind? De argumentatie die in het wetsvoorstel op dit punt wordt aangehaald, overtuigt niet. Het IVRK verstaat onder kinderen iedere jongere tot achttien jaar. In hoeverre past het van toepassing verklaren van minderjarigheid voor de gesloten jeugdzorg op jong meerderjarigen in de gezagsbepalingen van boek I BW die de basis vormen voor de jeugdbescherming? Op dat punt bestaan naar mijn mening nogal wat onduidelijkheden. Niet duidelijk is bijvoorbeeld of voor jongeren in de leeftijd van 18 tot 21 jaar een gesloten plaatsing met ondertoezichtstelling of voogdij mogelijk is. Deze kindbeschermingsmaatregelen kunnen alleen worden uitgesproken voor de minderjarige die onder ouderlijk gezag of een andere vorm van gezag staat. Dat ouderlijk gezag of die andere vorm van gezag vervalt op grond van het BW vanaf de leeftijd van achttien jaar. Kan iemand van achttien plus alleen op verzoek van de ouders, met gezag, gesloten worden verklaard? En kan ook ondertoezichtstelling met machtiging uithuisplaatsing worden uitgesproken? Moet een voogdijmaatregel ten aanzien van de jeugdige persoon van achttien plus in dat geval doorlopen tot 21 jaar? Kortom: in hoeverre past de in het wetsvoorstel opgenomen verlengde minderjarigheid in het regime van boek I BW?

In de tweede plaats kom ik op de ont koppeling van jeugdbeschermingsmaatregelen

als ondertoezichtstelling en de voogdijmaatregel enerzijds en de plaatsing in een gesloten setting anderzijds. Het gevolg daarvan is dat vormen van ondersteuning en begeleiding als gezinsvoogd of jeugdbeschermer in die situatie niet voorhanden zijn. De gedachte achter dit wetsvoorstel is blijkbaar dat er geen jeugdbeschermingsmaatregelen nodig zijn als de ouders de wens hebben en bereid zijn om hun kind besloten te plaatsen. Dat kan echter minder aantrekkelijke effecten hebben. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen in hoeverre het onrechtmatig is dat jeugdigen zonder geldige titel nog twee weken gesloten geplaatst blijven om bij de kinderrechter een spoedmaatregel te kunnen vragen in het geval dat ouders hun instemming intrekken. Graag verneem ik wat het oordeel van de ministers daarover is.

Voorzitter: Schuurman

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. In de derde plaats stel ik het regime van vrijheidsbenemende maatregelen tijdens het verblijf in een instelling voor gesloten jeugdzorg aan de orde. Aan de zorgaanbieders worden ingrijpende bevoegdheden toegekend tot het toepassen van dwangmaatregelen. Zij mogen zelf nader regelen wie die bevoegdheden intern toepassen. Daarmee wordt afgeweken van de reguliere situatie om zoveel mogelijk ingrijpende bevoegdheden in de wet vast te leggen. Bijvoorbeeld in de Beginselenwet justitiële inrichtingen zijn vrijwel alle bevoegdheden tot in detail vastgelegd. De gedachte achter dit wetsvoorstel is kennelijk dat bij gesloten jeugdzorg wordt uitgegaan van verantwoorde zorg, zodat er minder aanleiding zou zijn om de regeling van de dwangmaatregelen zorgvuldig en volledig in de wet vast te leggen. Het enige aanknopingspunt is dan het hulpverleningsplan dat zonder de instemming van de jongere of de ouders kan worden vastgesteld. Onze fracties aarzelen of dit, gelet op het vrijwillige karakter van de plaatsing en uit het oogpunt van bescherming en rechtszekerheid, voor jongeren een aantrekkelijke invalshoek is. Het is de vraag of met de voorziene klachtenprocedure in voldoende mate aan dit bezwaar tegemoet kan worden gekomen. In dat licht betreuren wij temeer dat de eerstverantwoordelijke minister niets ziet in een commissie van toezicht bij instellingen voor gesloten jeugdzorg. Ik verzoek de minister op deze aarzelingen in te gaan.

In de vierde plaats het volgende. Wij hebben in de schriftelijke voorbereiding aandacht gevraagd voor de mogelijkheid van een minder restrictief regime voor jongeren die met een machtiging gesloten jeugdzorg nog in een justitiële jeugdinrichting verblijven. De ministers hebben aangegeven dat deze jongeren in beginsel in aparte groepen worden ondergebracht en dat dit tot gevolg kan hebben dat op punten als visitatie en verlof een aangepast regime wordt gehanteerd. Gelet op de verwijzing naar de wettelijke bevoegdheden van de directeur van een justitiële jeugdinrichting op grond van de beginselenwet JJI

concluderen wij dat dit alles nogal facultatief is geformuleerd. In hoeverre is het mogelijk bindende afspraken te maken voor een aangepast regime?

Dan noem ik een vijfde punt. Als gevolg van een amendement is de verplichting tot vierjaarlijkse evaluatie van het hulpverleningsplan uit het wetsvoorstel verdwenen. In het geval een evaluatie lang op zich laat wachten beschikt de jeugdige nu echter niet over een middel om een verzoek tot evaluatie te richten tot de zorgaanbieder. Ik vraag de bewindslieden of dit aanvaardbaar is.

In de zesde plaats wil ik de ministers nogmaals vragen of de bureaus Jeugdzorg voldoende zijn toegerust voor de uitoefening van hun nieuwe taken. De ministers hebben op deze vraag in de memorie van antwoord in kwantitatieve zin geantwoord. Naast de zorg of er voldoende personeel voorhanden is moet echter ook gekeken worden naar de inhoudelijke toerusting. Zo moeten de bureaus Jeugdzorg binnenkort in het geval van een ouderinitiatief een gesloten verblijf indiceren en via een gedragswetenschapper met het betrokken kind gesproken hebben. Een andere nieuwe taak is het onder omstandigheden indienen van verzoeken bij de kinderrechter tot gesloten plaatsing. Graag verneem ik ook ten aanzien van die kwalitatieve component een reactie op de vraag naar de toerusting.

Voorzitter. Onze fracties wachten de beantwoording van de bewindslieden met belangstelling af.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik kon de eerste maidenspeech van collega Duthler niet bijwonen en daarom feliciteer ik haar nu met de tweede die ik wel heb gehoord.

Ik spreek deze speech uit mede namens de SGP-fractie. We zeggen vaak dat het met verreweg de meeste kinderen en jongeren in dit land goed gaat en met een klein deel niet. Vandaag hebben we het over een zeer kleine groep jeugdigen met een grote problematiek, jeugdigen die door hun gedrag voor zichzelf en voor anderen het samenleven erg moeilijk maken. De samenleving zet zich ervoor in dat er ook voor deze jongeren een toekomst is. We willen dat ze groeien in sociale competenties en op hun eigen manier kunnen deelnemen aan de samenleving. In dat licht mag dit wetsvoorstel als teken van hoop voor alle betrokkenen worden gezien. Er worden maatregelen getroffen voor de meest moeilijke situaties van opvoeding en begeleiding van jeugdigen.

Onze fracties stemmen van harte in met dit wetsvoorstel dat een einde maakt aan de situatie van civielrechtelijk geplaatste jeugdigen in JJI's. Onze verwachting is dat dit wetsvoorstel een begin is van een betere behandelaanpak van betrokken jeugdigen. De setting van een jeugdgevangenis is zowel voor de betrokkenen, als voor de ouders en voor hulpverleners een omgeving met ongunstige voorwaarden voor de uitvoering van een hulpverleningsplan en voor het gezamenlijk werken aan een begeleide terugkeer in de samenleving. We

hebben plekken nodig waar dit type gespecialiseerde hulpverlening onder betere voorwaarden zich kan ontwikkelen.

Het is dit voorjaar drie jaar geleden, april 2005, dat eerste het kabinetsbesluit werd genomen om te komen tot deze voorzieningen. Het probleem werd toen al onderkend en het heeft sindsdien alleen maar meer de aandacht getrokken. Het is terecht dat er nu om snelheid wordt gevraagd en in 2008 begonnen kan worden met het overplaatsen van jongeren naar de nieuwe instellingen van gesloten jeugdzorg. Wij moedigen de minister aan voortvarend aan de slag te gaan met de verdere uitvoering.

Die voortvarendheid zal ook nodig zijn met betrekking tot enkele inhoudelijke aspecten van de wet. Ik meen dat in de schriftelijke voorbereiding voldoende is geantwoord op onze vragen over capaciteit. Onze fracties hebben enkele vragen over de kwaliteit van de geboden hulpverlening, de positie en bevoegdheid van de hulpverlenende professional en ten slotte de positie van de betrokken jeugdigen zelf.

In de Voortgangsrapportage jeugdzorg 2007 die de minister op 12 november jongstleden naar deze Kamer stuurde, wordt opgemerkt dat de gesloten jeugdzorg mee moet lopen met de trajecten van kwaliteitsverbetering van de jeugdzorg. In verband daarmee komen instellingen die gesloten jeugdzorg bieden met zogenoemde streefbeelden. Daarin is onder meer de inhoud van de geboden zorg, de effectiviteit ervan en de bejegening van de jeugdigen aan de orde. Ik mis in die opsomming echter de kwalificaties die voor de hulpverlenende professional moeten gelden. Dit voert naar een algemener punt: de nieuwe aanzet voor jeugd en gezin moet gepaard gaan met een bredere discussie over de precieze kwalificatie van hulpverlenende professionals. Hebben zij de goede opleiding en nascholing om hun werk adequaat te kunnen doen? Moeten we opnieuw en wellicht meer kritisch kijken naar opleidingstrajecten en de competenties en kwalificaties die deze opleveren? Deze vragen werp ik op, omdat het de positie en bevoegdheid van de hulpverlenende professional in de gesloten jeugdzorg raakt en de wet op dit punt soms wel erg algemeen blijft. Wie mag een besluit nemen tot toepassing van een dwangbehandeling? Mag de zorgaanbieder hiervoor iemand zomaar aanwijzen, mits "voldoende gekwalificeerd"? Wat betekent "voldoende gekwalificeerd"? Moeten we dergelijke besluiten niet beleggen bij mensen met een beroepskwalificatie volgens de wet BIG, zoals bij een ggz-psycholoog? Ik doel op de positie van de gedragswetenschapper waarover in de wet gesproken wordt. Graag zouden we van de minister hier meer duidelijkheid over ontvangen.

Ik wil een enkele opmerking maken over de jeugdigen zelf en met name over de positie die zij krijgen als zij 16 jaar oud zijn. In principe kunnen zij dan zelf instemmen met het hulpverleningsplan. In het algemeen is het goed dat dit gebeurt met het oog op het zelf verantwoordelijkheid dragen voor de eigen behandeltrajecten. Maar dikwijls is dit niet het geval en komt de betrokken jongere niet tot een "redelijke waardering van zijn belangen". In dat

geval wordt er een procedure in werking gesteld waarbij de wil van de jongere wordt overruled door de wettelijke vertegenwoordiger van de jongere. Dit is per definitie een weg van conflicten, die de hulpverlening alleen maar bemoeilijkt. Uit kringen van de hulpverlening zelf komen de signalen dat het oprekken van de leeftijdsgrens naar 18 jaar de zaak gemakkelijker zou maken. De minister kiest daar niet voor, maar toch zou het de moeite waard zijn hier nader naar te kijken en dan in samenhang met de 16-jarige c.q. 18-jarige leeftijdsgrens in andere situaties van zorg- en hulpverlening aan jongeren.

Tot slot wil ik aandacht vragen voor de geestelijke verzorging van jeugdigen in de gesloten jeugdzorg. Jongeren die in gesloten settingen terecht komen hebben te kampen met diep ingrijpende gebeurtenissen in hun leven. De crisis die zij doormaken heeft ook een geestelijke dimensie en het geloof kan juist in deze situaties een belangrijke steun zijn. Op welke manier is hier aandacht voor?

Ik besluit met de opmerking dat hulpverlening in gesloten jeugdzorg de terugkeer van de jongeren in de samenleving beoogt. Zij moeten er beter uitkomen en het beter gaan doen in hun directe leefomgeving en in de maatschappij waaraan zij kunnen deelnemen. Behandeling in gesloten jeugdzorg zou een tussenstap moeten zijn op weg naar meer welbevinden en betere participatie. We wensen de betrokken bewindspersonen veel succes om deze doelen te halen.

De heer **Engels** (D66): De heer Kuiper vroeg in hoeverre het geloof terug te vinden is in de materie die dit wetsvoorstel regelt. Doelt hij op geloven in de zin van "religieus geloven"?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Jazeker.

De **voorzitter**: In goed overleg geef ik, in afwijking van de volgorde op de sprekerslijst, het woord aan mevrouw Linthorst.

**

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Wij zijn er verheugd over dat met dit wetsvoorstel een einde komt aan de situatie dat niet strafrechtelijk veroordeelde jongeren bij gebrek aan beter worden geplaatst in een justitiële inrichting, al realiseert mijn fractie zich dat de scheidslijn soms erg dun is. Vervolgens heeft binnen mijn fractie een diepgaande discussie plaatsgevonden over met name de vraag in hoeverre dwangbehandeling mogelijk moet zijn. Wij realiseren ons dat dit wetsvoorstel diep in kan grijpen in de persoonlijke levenssfeer en het zelfbeschikkingsrecht van de betrokken jongeren. Tot op grote hoogte kunnen wij daarmee instemmen. Voor sommige jongeren is bemoeizorg absoluut vereist om te voorkomen dat deze jongeren in een neerwaartse spiraal terecht komen waaruit geen weg terug meer mogelijk is. Wij vinden echter wel dat dit met de grootst

mogelijke zorgvuldigheid moet gebeuren. In dit verband hebben wij met belangstelling de discussie gevolgd van onze collega's van de SP met de minister.

Artikel 29 n van het wetsvoorstel stelt dat de zorgaanbieder een regeling vaststelt waarin is opgenomen welke personen bevoegd zijn om maatregelen te treffen. Tot de mogelijke maatregelen behoren ook geneeskundige behandelingsmethoden die eventueel tegen de zin van de jeugdige en degenen die het gezag over hem of haar uitoefenen, kunnen worden toegepast. Wij nemen aan dat hiermee ook het zogeheten "platspuiten" wordt bedoeld. Als dat zo is, moet dit naar het oordeel van mijn fractie met meer waarborgen omgeven zijn dan alleen door de aanwezigheid van een regeling. Tot dwangmedicatie mag wat ons betreft alleen worden besloten door een jeugdpsychiater. Graag horen wij het oordeel van de minister op dit punt.

Voor het overige krijgen wij van de minister graag een duidelijker antwoord op een door ons ook in de schriftelijke voorbereiding gestelde vraag. Het gaat om de vraag of het wel wenselijk is dat jongeren in de jeugdzorg vanaf hun 16de zelfstandig beslissingen mogen nemen. Wij hebben de minister gevraagd waarom ouders voor jongeren die niet onder de jeugdzorg vallen verantwoordelijk zijn tot hun 18de verjaardag, waar dit voor jongeren die in de jeugdzorg terecht komen tot hun 16de het geval is. In zijn antwoord verwijst de minister naar de overeenkomst inzake de geneeskundige behandeling in het BW, waar jongeren vanaf 16 jaar eveneens zelfstandig over hun medische behandeling mogen beslissen.

Wij kunnen ons goed voorstellen dat jongeren van 16 zelfstandig mogen beslissen over medische handelingen. Wij denken dan bijvoorbeeld aan het vragen van een recept voor de pil. Maar wij menen dat het zelfstandig beslissen over een medische behandeling van een volstrekt andere orde is dan het zelfstandig beslissen over een behandelingsplan in de jeugdzorg. Een dergelijk behandelingsplan heeft immers vaak betrekking op gedragsregulering. Gedrag waardoor de jongere juist bij de jeugdzorg terecht is gekomen. Wij vragen ons oprecht af of het wijs is om deze jongeren, die vaak kwetsbaarder zijn dan de gemiddelde jongere en ook de consequenties van hun handelen niet altijd overzien, een zelfstandig beslissingsrecht toe te kennen, waar leeftijdgenoten die niet onder de jeugdzorg vallen, daar niet toe in staat worden geacht. In zijn antwoord stelt de minister dat de jeugdige altijd in staat moet zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen. Als "het bijvoorbeeld gaat om een 16-jarige jeugdige van wie de emotionele en sociale ontwikkeling zodanig is dat hij de consequenties van zijn keuzes niet kan overzien dan is niet de instemming van de jeugdige nodig, maar plaatsvervangend die van zijn wettelijke vertegenwoordiger."

Wij horen graag van de minister wie bepaalt of de jongere de consequenties van zijn handelen al dan niet kan overzien.

Ik heb nog een praktisch probleem. Wij hebben gehoord dat jongeren die op

civielrechtelijke basis met een ots in een gesloten setting zijn geplaatst en waarvan die ots afloopt, momenteel geen verlenging van de ots krijgen omdat de wettelijke basis daarvoor ontbreekt. Als zo'n jongere in de fout gaat en opgepakt wordt, kan hij niet meer terug in het zorgsysteem, maar dat kan toch niet de bedoeling zijn? Is dit probleem met aanvaarding van dit wetsvoorstel opgelost?

Er is veel gesproken over de vraag of er voldoende capaciteit in de gesloten setting is om de reguliere jeugdzorg niet te verstopen. Er zijn cijfers bekend maar in de huidige situatie zijn er al lange wachtlijsten. Wil de minister ons toezeggen dat hij de vinger aan de pols houdt en ons voorlopig iedere drie maanden op de hoogte houdt van de stand van zaken? Wij wachten de antwoorden met belangstelling af.

De voorzitter: Ik schors de vergadering even om te wachten op de Kamervoorzitter, mevrouw Timmerman-Buck. Zij wil graag de vergadering leiden als mevrouw Quik-Schuijt haar maidenspeech uitspreekt.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Op deze plaats, mevrouw de voorzitter, hield 30 jaar geleden, mijn vader zijn laatste betoog als senator. Hij bepleite namens alle fracties met uitzondering van CPN en SGP het wetsontwerp tot goedkeuring van de akte betreffende de rechtstreekse verkiezing van de leden van het Europese Parlement aan te nemen. Het wetsontwerp werd aangenomen en mijn vader ging, rechtstreeks gekozen, naar het Europees Parlement. Aan de tafel naast de voorzitter zat Eliane Janssen die, zoals zij mij op haar afscheid vertelde, een paar jaar eerder mede door mijn vader als plaatsvervangend griffier was aangenomen.

Ik heb steeds gedacht dat politiek niets voor mij was en toch sta ik hier nu, na 40 jaar in de rechterlijke macht te hebben doorgebracht. Of politiek toch iets voor mij is, moet natuurlijk nog blijken. Wat absoluut wel wat voor mij was, was de functie van kinderrechter die ik 33 jaar lang bekleed heb, met hart en ziel, binnen en buiten de rechtbank. Ik werd steeds meer gegrepen door de vaak zwakke positie van kinderen in de rechtspraak én in de hulpverlening. Het gaat in ons land gelukkig goed met 85% van kinderen. Maar met een veel te grote groep gaat het dramatisch slecht. Om de sfeer kort te schetsen: deze maand nog kwam in de publiciteit het geval van 16-jarig, licht verstandelijk gehandicapt meisje dat al een jaar in een JJI wacht op behandelplek. Zij verloor op alle fronten een kort geding tegen de Staat, de provincie, het zorgkantoor en het bureau Jeugdzorg. De rechter oordeelde dat iedereen genoeg zijn best had gedaan.

Naarmate wij als land rijker werden, ging het slechter met de voorzieningen voor de kinderen waar ik beroepshalve mee te maken had. De thans voorliggende wijziging van de Wet op de jeugdzorg, gesloten jeugdzorg geheten, moet zorgen voor een kleine verbetering. De behandeling van deze wet vormt een brug van mijn vorige naar mijn nieuwe functie. Ik ben dan ook dankbaar dat ik hierop mocht wachten om mijn maidenspeech te houden.

Ik voer daarover mede namens GroenLinks het woord. Het nu voorliggende wetsvoorstel is een verbetering, maar het bevat tegelijkertijd ook een aantal elementen waardoor onzes inziens de rechtspositie van kinderen onvoldoende wordt beschermd. Ik zal daarover een aantal vragen aan de regering voorleggen. De antwoorden zullen meehelpen om aan het einde van dit debat onze positie als SP-fractie te bepalen.

Mevrouw de voorzitter. Een korte terugblik op de problematiek van kinderen die behandeling nodig hebben, maar dat in een open instelling om wat voor reden dan ook niet kunnen krijgen, lijkt mij op zijn plaats. Voor alle duidelijkheid: ik baseer mij gemakshalve goeddeels op mijn eigen geheugen. Zo'n kwart eeuw geleden bestonden er voor deze kinderen uitstekende instellingen voor Zeer Intensieve Behandeling, de zogenoemde ZIB's, waar de deur tijdelijk op slot kon. Zij hadden een gezamenlijke intake, wisten immers welk type behandeling een kind nodig had en welke groep het beste aansloot op die problematiek en op dat moment ook plaats had. Om redenen die eigenlijk aan niemand in het veld duidelijk waren stelde het ministerie, ik meen dat het toen WVC was, zich plotsklaps op het standpunt dat hier sprake was van vrijheidsbeneming en dat zulks uitsluitend een taak voor Justitie was. Het eerste moge, strikt genomen, juist zijn geweest, het tweede was het, zoals ook blijkt uit dit wetsvoorstel niet. Justitie heeft de bestaande ZIB's die oorspronkelijk bestemd waren voor kinderen die door de kinderrechtster onder toezicht waren gesteld, de zogenoemde ots'ers, niet alleen overgenomen, zij heeft deze ook gebruikt voor het onderbrengen van jeugdigen die al dan niet preventief, gehecht moesten worden of een behandeling in het kader van het strafrecht moesten ondergaan. Jeugd-tbs, later PIJ, werd in die tijd zeer sporadisch opgelegd. Omdat de vraag naar gesloten behandeling in het kader van de ots gestaag toenam, begonnen wachtlijsten te ontstaan. Het ministerie van Justitie nam toen de verdeling van de armoede op zich in de verwachting dat de wachtlijstproblematiek door een beter overzicht en dus een betere stroomlijning zou kunnen worden opgelost. Dat bleek niet het geval. Het feit dat het ministerie toen prioriteiten stellen waarbij voorrang werd gegeven aan preventieve hechtenis en de executie van straffen en maatregelen was het begin van veel ellende: ots'ers kwamen niet meer aan bod, gezinsvoogden hoopten dat hun pupil een bromfiets of zo zou stelen zodat hij eindelijk in aanmerking zou komen voor de behandeling die hij zo hard nodig had. De politie klaagde steen en been dat er binnen de ots niets gebeurde en koos steeds vaker voor de strafrechtelijke aanpak. En zo gebeurde het dat

kinderen steeds meer via het strafrecht in de JJI's, de vroegere ZIB's, terecht kwamen en dat de gebouwelijke voorzieningen steeds meer op die categorieën werden aangepast en een steeds grimmiger uitstraling kregen. Geen wonder dat ouders van ots'ers gingen klagen. Hun kinderen werden opgenomen in instellingen die meer associaties met een gevangenis dan met een "zorgaccommodatie", zoals dit wetsvoorstel het zo luchtig noemt, opwekten.

Deze ontwikkeling, namelijk dat voor steeds meer kinderen in problemen de strafrechtelijke aanpak werd gekozen, is, en dat hoeft ik de ministers hopelijk niet te vertellen), in flagrante strijd met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, dat het strafrecht voor jeugdigen als ultimum remedium bestempelt. Deze ontwikkelingen, gepaard gaande met de bezuinigingen die vanaf eind jaren tachtig stelsmatig ten aanzien de jeugdzorg en met name ten aanzien van de gesloten inrichtingen werden doorgevoerd, hebben geleid tot een zodanige verarming van het behandelklimaat dat er helaas ook strijd ontstond met het Nederlandse jeugdstrafrecht waarin nog steeds de pedagogische aanpak centraal staat. Er werd meer gestraft dan opgevoed.

Het is dus goed dat dit wetsvoorstel weer voorziet in de mogelijkheid kinderen voor wie dat nodig is in geslotenheid te behandelen in het civiele kader. De ZIB's worden deels weer terug overgeheveld. Mijn fractie steunt deze hoofdgedachte dan ook van harte. De SP heeft echter ernstige bedenkingen ten aanzien van de manier waarop dit wetsvoorstel de rechtspositie van de opgenomen jeugdigen en hun ouders vorm geeft. De gedachte waarop dit is gebaseerd lijkt mooi: in de JJI's heerst het regime van de BIJ, de Beginselenwet justitiële jeuginrichtingen. Daarin is uitgangspunt dat alles verboden is tenzij het uitdrukkelijk is toegestaan, terwijl in de Wet op de jeugdzorg vrijheid voorop staat en beperkingen daarvan op maat in het hulpverleningsplan kunnen worden opgenomen. In het hiernavolgende zal ik uitwerken waar dit toe leidt.

Ik zal mij daarbij beperken tot de artikelen 29 o en p voor deze het tijdelijk in afzondering plaatsen en het moeten gedogen van geneeskundige behandelingsmethoden, waaronder het toedienen van medicijnen, bevatten.

Ik noem het tijdelijk plaatsen in afzondering: art. 29 o lid 2 onder b. Begrijp ik het goed dan is de regeling als volgt. De accommodatie stelt een reglement vast waarin staat wie kan besluiten een bewoner tijdelijk in afzondering te plaatsen en op welke wijze tot toepassing wordt besloten. Stel, het reglement van accommodatie Z. te Z. houdt in dat de groepsleider bevoegd is een minderjarige tijdelijk in afzondering te plaatsen en dat deze afzondering maximaal 7 dagen kan duren. Voorts stelt de accommodatie een individueel hulpverleningsplan op in overleg met gezinsvoogd of verwijzende hulpverlener. Bij een ots hoeven ouders en minderjarige niet akkoord te gaan. In dat plan staat opgenomen dat afzondering kan worden toegepast en wel voor maximaal 2 x 24 uur. De vrijheidbeperkende maatregel is binnen de grens

die het reglement van de accommodatie heeft vastgesteld. Vervolgens plaatst een groepsleider een kind tijdelijk in afzondering. Hij waarschuwt de gezinsvoogd en als er geen ots is, waarschuwt hij de ouders. De afzondering is reglementair in orde, dat wil zeggen binnen de grenzen van het hulpverleningsplan.

De aanleiding was de weigering om te wassen. De jeugdige is het niet eens met de maatregel, hij acht deze niet proportioneel. Dat vinden ook de ouders. Zij willen hun kind spreken. Dat wordt niet toegestaan. Dit roept een aantal vragen aan de minister op.

Kunnen deze ouders iets doen? Kan de jeugdige zelf iets doen? Stel, dat het kind na 2x 24 uur nog in afzondering zit, dan is er strijd met het hulpverleningsplan. Er kan nu intern bezwaar worden gemaakt en daarna geklaagd worden bij de Raad voor de Strafrechttoepassing en de Jeugdbescherming. Welke rechtsbescherming levert dat het kind op, op het moment dat hij onterecht in afzondering is gehouden? Alleen schadevergoeding achteraf? Als uw antwoord zou zijn dat je dergelijke vragen ook kan stellen bij de JJI's. moet ik er toch op wijzen dat in tegenstelling tot het huidige wetsvoorstel het stelsel van de BIJ buitengewoon helder en eenduidig is en grenzen aangeeft. Dat maakt nu juist het verschil. Daarenboven is er een commissie van toezicht en een maandcommissaris die in de inrichting zelf spreekuur houdt. Ik kom op het stelsel van BIJ nog terug.

Ik ga nu over naar het gedogen van geneeskundige behandelingsmethoden, waaronder het toedienen van medicijnen, artikel 29 p. De accommodatie neemt in het reglement op dat de aan de instelling verbonden gedragswetenschapper, na overleg met de huisarts, kan besluiten om minderjarige medicijnen voor te schrijven welke desnoods onder dwang door een verpleegkundige kunnen worden toegediend. Is hier sprake van verantwoorde zorg? Zo neen, wie ziet erop toe dat dit reglement in overeenstemming wordt gebracht met de artikelen 24 en 25 van de WJZ dat verantwoorde zorg tot uitgangspunt maakt? Voorts wordt door de accommodatie een individueel hulpverleningsplan opgemaakt waarin dezelfde bepaling zonder nadere omschrijving wordt opgenomen. Ouders en kind gaan niet akkoord, maar dat is geen relevant gegeven in deze wet. Wat kunnen jeugdige en/of ouders doen? Moeten zij weer naar de RSJ of is er nog iets anders mogelijk?

Mevrouw de voorzitter. Ik stel deze vragen om helder te krijgen of mijn fractie de rechtspositie van de minderjarige en diens ouders goed heeft geïnterpreteerd. Want als het is zoals wij denken dat het is, vormt deze rechtspositieregeling niet alleen een inbreuk op art. 37 onder c van het IVRK, maar ook op ons eigen stelsel zoals vastgelegd in de wet BOPZ. Dit laatste wordt overigens door de minister ruiterlijk erkend en gemotiveerd met het feit dat bij de laatste twee evaluaties van de wet BOPZesignaleerd is dat de mogelijkheid om op pedagogische gronden beperkende maatregelen te nemen, in de wet BOPZ niet wordt gemist. Het opvullen van deze lacune, zo gaat de minister

verder, is zo dringend dat niet kan worden gewacht op een wet die de wet BOPZ vervangt

Hoe redelijk het antwoord van de minister op het eerste gezicht ook moge klinken, zo onredelijk is dit bij nadere beschouwing. Ik licht dit toe. Mijn fractie is het er mee eens dat er behoefte bestaat aan een behandelwet die de huidige wet BOPZ, die immers slechts een opnamewet is, vervangt. Wij hebben daarop ook aangedrongen bij de voorbereidende behandeling van de laatste wijziging van de wet BOPZ (30 492). In de wet BOPZ moet echter sprake zijn van een, door een onafhankelijk psychiater gediagnosticeerde geestesstoornis. Die stoornis dient altijd door een behandelend psychiater op de rechtszitting te worden bevestigd. Dat zal niet veranderen als er op termijn een behandelwet zou komen. Naar verwachting zal ook het gevaarscriterium voor het opleggen van een rechterlijke machtiging een vereiste blijven, zoals dat nu ook het geval is. Er zal voorts nagedacht moeten worden over in de wet vast te leggen criteria voor het toepassen van dwangbehandeling, waarbij voorstelbaar is dat deze voor kinderen anders zouden gaan luiden dan voor volwassenen. Er is echter nog geen begin gemaakt met het nadenken over een dergelijke wettelijke regeling. Ondertussen maakt dit wetsvoorstel het mogelijk dat op het enkele gezag van een gedragsdeskundige die, anders dan in het kader van de wet BOPZ, de jeugdige niet kort te voren hoeft te hebben onderzocht en evenmin onafhankelijk hoeft te zijn, dwangmedicatie wordt toegepast. Voorts wordt de medicatie toegediend in een zorgaccommodatie die, anders dan een psychiatrisch ziekenhuis, niet voortdurend beschikt over een psychiater en gekwalificeerde psychiatrische verpleegkundigen.

Het is mijn fractie, en hopelijk ook de ministers, voldoende bekend dat psychiatrische medicamenteuze behandeling zeer specifieke kennis en ervaring vereist, waarbij voortdurende controle op gedragsreactie, maar ook op bijvoorbeeld de bloedspiegel, absoluut noodzakelijk is. Hoeveel te meer geldt dit bij kinderen wier brein pas in de vroege volwassenheid is volgroeid en dus nog immatuur is, zoals professor doctor Vermeiren, bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie in Leiden, stelt. In het derde evaluatierapport BOPZ staat daarover: "Ook bij de gedwongen behandeling met medicatie geldt dat daar met de nodige terughoudendheid mee dient te worden omgegaan, aangezien deze jongeren nog volop in ontwikkeling zijn en er minder bekend is over de werking en de bijwerkingen van psychofarmaca bij deze jeugdige groep." Het resultaat van dit al is, dat er in de gesloten jeugdzorg dwangbehandeling mogelijk is, die in een jeugdpsychiatrisch ziekenhuis, zelfs met een BOPZ-maatregel, niet mogelijk is.

Vergelijken wij voorts de mogelijkheden tot dwangbehandeling die dit wetsvoorstel biedt met de mogelijkheden van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen. De minister antwoordde op onze desbetreffende vragen dat de beginselenwet een regeling kent die dezelfde mogelijkheden biedt als die waarin het wetsvoorstel voorziet. Ik was goedgegelovig, en misschien een beetje lui, en nam

aan dat als de minister zo iets zegt het wel zo zal zijn. Helaas, deze opmerking blijkt niet juist te zijn. Art. 37 van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen luidt:

"1. De directeur kan een jeugdige verplichten te gedogen dat ten aanzien van hem een bepaalde geneeskundige handeling wordt verricht, indien die handeling naar het oordeel van een arts volstrekt noodzakelijk is ter afwending van gevaar voor de gezondheid of veiligheid van de jeugdige of van anderen. De handeling wordt verricht door een arts of, in diens opdracht, door een verpleegkundige.

2. Bij algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld omtrent de toepassing van het eerste lid. Deze regels betreffen in ieder geval de melding en de registratie van de geneeskundige handeling, alsmede de taak van de verantwoordelijke arts indien de geneeskundige handeling volstrekt noodzakelijk is ter afwending van gevaar voortvloeiend uit de geestelijke stoornis van de jeugdige."

In deze algemene maatregel van bestuur -- dank aan het ministerie van Justitie dat deze voor ons heeft opgeduikeld -- is een heel hoofdstuk gewijd aan gedwongen geneeskundige behandeling. Essentieel daarin is dat overleg met een psychiater noodzakelijk is als het gevaar lijkt voort te vloeien uit een geestesstoornis. In het protocol Gedwongen geneeskundige handelingen, dat het ministerie van Justitie in 2003 vaststelde, is dit nog eens zeer gedetailleerd uitgewerkt. De arts dient in overleg met de psychiater proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid van de gedwongen geneeskundige handeling te toetsen.

Hier is toch sprake van een heel groot verschil met de regeling in het huidige wetsvoorstel: daarin is niets voorgeschreven. Wij moeten dus maar afwachten wat de accommodatie in haar reglement opneemt en wat zij in het hulpverleningsplan zal zetten.

Met betrekking tot dwangbehandeling van minderjarigen hebben wij nu dus het regime van de wet BOPZ en dat van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen. Daarnaast wordt in dit wetsvoorstel een derde, veel ruimer regime, geïntroduceerd, en dat op een moment dat de minister bezig is zijn belofte aan de Tweede Kamer, voortvloeiend uit de motie-Çörüz, in te lossen. Die belofte is dat hij werkt aan de harmonisering van de diverse regimes. De woorden van de minister in de beantwoording van onze nadere vragen doen ons vrezen, dat bij de harmonisering het stelsel van dit wetsvoorstel leidend zou kunnen worden. Mijn laatste vragen aan de minister betreffen dan ook de voortgang met de harmonisering. Is die commissie er al? Zo ja, wie hebben daarin zitting? Wanneer is er een advies te verwachten?

Ik hoop in het voorgaande duidelijk te hebben gemaakt dat als dit stelsel leidend wordt, mijn fractie dat onverantwoord acht.

Voorts sluit mijn fractie zich aan bij de zorgen die door andere fracties zijn geuit over met name de plaatsingsmogelijkheden. Ik heb aan het begin van mijn betoog de zaak voorgehouden van het meisje dat al meer dan een jaar in de opvang in

een justitiële jeugdinrichting, waar niets gebeurt, wacht op een geëigende gesloten behandelplek. Ik kan uit eigen wetenschap melden dat dit absoluut geen uitzondering is. Mijn ots-zittingen liepen de laatste jaren stelselmatig uit, omdat ik probeerde uit te leggen wat niet uit te leggen valt: dat ik die machtiging gesloten opvang maar weer verlengde, omdat er nog steeds geen uitzicht was op een behandelplek. Als ouders het niet konden begrijpen, zei ik soms wanhopig: misschien moest u maar in de politiek gaan want daar worden de keuzes gemaakt, of misschien moet ik dat maar zelf doen. En zo geschiedde.

Ik zie met belangstelling de antwoorden van de regering tegemoet.

De voorzitter: Mevrouw Quik, ik feliciteer u graag van harte met uw maidenspeech over dit wetsvoorstel. Het betreft, zoals al aan alle kanten is gebleken, een terrein waarmee u als voormalig kinderrechtster en expert op het gebied van familie- en jeugdrecht zeer vertrouwd bent.

U studeerde rechten aan de Rijksuniversiteit Leiden, volgde aansluitend de raio-opleiding en was vanaf 1974 verbonden aan de arrondissementsrechtbank in Utrecht. Al snel werd u daar (kinder)rechtster-plaatsvervanger. In 1990 werd u rechter en vervolgens vicepresident van die rechtbank. Het afgelopen najaar hebt u daar afscheid genomen.

Naast uw rechterlijke werk bent u sinds 2001 docent aan de opleiding Family Mediator Edumonde. Eerder was u onder andere ook plaatsvervangend voorzitter van de klachtencommissie van de Nederlandse Vereniging van Vrijgevestigde Psychotherapeuten en lid van de commissie van beroep van de Vereniging van Advocaat-Scheidingsbemiddelaars.

Mevrouw Quik, u staat bekend als iemand met uitgesproken opvattingen over jongeren in het algemeen en de jeugdzorg, strafrechtelijk dan wel anderszins, in het bijzonder. U hebt die ook met enige regelmaat publiekelijk geuit. Uit die uitingen sprak niet alleen een buitengewone betrokkenheid bij het wel en wee van die jongeren, maar ook uw enorme ervaring in de praktijk van waaruit u vaak wet- en regelgeving bekritiseerde. In een interview met de Volkskrant liet u bijvoorbeeld optekenen dat jongeren die ontsporen vaak een grote mond hebben en veel bravoure tonen, maar dat u als kinderrechtster toch vooral vaak angstige kinderen voor u hebt zien staan. Angst, die volgens u geworteld is in een falend toezicht en gebrek aan regels in het moderne opvoedingspatroon. U zei daarover: "Alles kan en alles mag. Je ziet dat kinderen al op veel jongere leeftijd worden behandeld als individu dat eigen keuzes moet maken en eigen verantwoordelijkheid moet dragen." U hekelde vervolgens de wet- en regelgeving die eraan zou bijdragen dat kinderen te jong op zichzelf worden teruggeworpen.

Mevrouw Quik, het dragen van verantwoordelijkheid als lid van deze Kamer is een voorrecht. Uw vader zal u dat waarschijnlijk ook hebben voorgehouden. Voor u zal het tevens een kans zijn -- en voor deze Kamer een aanwinst --

om uw meer dan dertigjarige expertise als kinderrechtster met daarbij uw ervaring als mediator en vicepresident van een rechtbank aan te wenden als medewetgever. Graag wens ik u van harte daarbij alle succes toe.

**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat een voorgenomen beslissing omtrent een ter instemming aangeboden JBZ-besluit tijdens deze vergadering in de zaal ter inzage gelegd wordt, conform het voorstel van de commissie voor de JBZ-Raad. Als aan het einde van de vergadering geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer heeft besloten conform dit advies.

**

(De voorgenomen beslissing is als noot opgenomen aan het einde van deze editie.)<1>

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet milieubeheer en enkele andere wetten ter uitvoering van verordening (EG) nr. 166/2006 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 18 januari 2006 betreffende de instelling van een Europees register inzake de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen en tot wijziging van de Richtlijnen 91/689/EEG en 96/61/EG van de Raad (PbEU L 33) en van het op 21 mei 2003 te Kiev tot stand gekomen Protocol betreffende registers inzake de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen, met Bijlagen (Trb. 2003, 153, en Trb. 2007, 95) (Uitvoeringswet EG-verordening PRTR en PRTR-protocol) (31068);**

- **het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 mei 2003 te Kiev tot stand gekomen Protocol betreffende registers inzake de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen, met Bijlagen (Trb. 2003, 153 en Trb. 2007, 95) (31069).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat de naam van de tijdelijke commissie subsidiariteitstoets is gewijzigd in Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets.

Tevens deel ik de Kamer mede dat ik de heer Koffeman heb aangewezen als plaatsvervangend lid van de Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets.

**

*B

!Witboek Sport!

Aan de orde is de behandeling van:

- **de brief van 11 december 2007 van de voorzitter van de Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets met een advies inzake het op 11 juli 2007 door de Europese Commissie gepubliceerde Witboek Sport (COM(2007) 391) (31303, EK D, TK nr. 4).**

De **voorzitter**: Ik stel voor, in te stemmen met het advies.

**

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat is ingekomen een beschikking van de Voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal, houdende aanwijzing van de heer K.G. de Vries tot vertegenwoordiger in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa en van mevrouw M.H.A. Strik tot plaatsvervangend vertegenwoordiger in de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa.

**

Deze beschikking wordt voor kennisgeving aangenomen.

De vergadering wordt van 12.37 uur tot 13.00 uur geschorst.

*B

!Bestuurlijke boete fout parkeren/Bestuurlijke boete overlast openbare ruimte!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de invoering van een bestuurlijke boete voor overtreding van een aantal voorschriften betreffende het laten stilstaan en parkeren van voertuigen, en voor andere lichte verkeersovertredingen (Wet bestuurlijke boete fout parkeren en andere lichte verkeersovertredingen) (30098);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Gemeentewet in verband met de invoering van een bestuurlijke boete voor overtreding van een aantal voorschriften bepaald bij gemeentelijke verordening betreffende overlast in de openbare ruimte (Wet bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte) (30101).**

(Zie vergadering van 11 december 2007.)

De **voorzitter**: Ik heet minister Ter Horst van harte welkom in deze Kamer. De minister van Justitie had ik al welkom geheten.

Ik breng de Kamer in herinnering dat de beraadslaging over deze wetsvoorstellen op 11 december is geschorst na het antwoord van de regering in tweede termijn.

**

De beraadslaging wordt heropend.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Bij ons bestaat geen behoefte aan een derde termijn. Ik wil straks bij de stemming graag een stemverklaring over beide wetsvoorstellen tezamen afleggen.

De beraadslaging wordt gesloten.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de invoering van een bestuurlijke boete voor overtreding van een aantal voorschriften betreffende het laten stilstaan en parkeren van voertuigen, en voor andere lichte verkeersovertredingen (Wet bestuurlijke boete fout parkeren en andere lichte verkeersovertredingen) (30098).**

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie heeft goede nota genomen van hetgeen door de regering naar voren is gebracht tijdens het plenaire debat van vorige week. Het wetsvoorstel Bestuurlijke boete fout parkeren moet volgens de regering door deze Kamer worden aangenomen om de uitvoering van de Wet bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte te financieren. De minister van Justitie heeft medegedeeld bereid te zijn tot een novelle met als strekking dat over uiterlijk vijf jaar of zoveel eerder als mogelijk, het voorliggende voorstel dan zijnde de Wet bestuurlijke boete fout parkeren en andere lichte verkeersovertredingen wordt ingetrokken. Dit zal gebeuren zodra de aanpassingen met betrekking tot de OM-afdoeningen en de WAHV om de boea's te kunnen inzetten in het kader van de OM-afdoening, zijn gerealiseerd.

De VVD-fractie is niet voor het wetsvoorstel Bestuurlijke boete fout parkeren. De VVD-fractie is van oordeel dat het aannemen van wetsvoorstel 30098 leidt tot een zeer ongewenste verwatering van wat volgens de inrichting van onze rechtsstaat behoort tot de strafrechtketen. De VVD-fractie meent dat zaken als fout parkeren moeten worden beboet óf door de politie óf door boea's met OM-afdoening. Als het beboeten gebeurt door de boea met OM-afdoening moeten de financiën aan de gemeenten toekomen.

Dit alles gezegd hebbend, zal de VVD-fractie tegen wetsvoorstel 30098 stemmen.

*N

De heer **Kox** (SP): Mevrouw de voorzitter. Tijdens het overleg dat wij eerder in deze Kamer voerden over wetsvoorstel 30098 is gebleken, dat dit een onvoldragen en onvoldoende doordacht

wetsvoorstel is en niet in lijn met eerdere afspraken in deze Kamer om zaken via de OM-afdoening te regelen. Slechte wetsvoorstellen moeten wij hier niet promoveren tot slechte wetten. Daarom zal mijn fractie tegen wetsvoorstel 30098 stemmen. De mededeling dat er een novelle zal komen, als een soort ingebouwde tijdbom om de wet over een jaar of vier te laten exploderen, zien wij als een vondst van de minister van Justitie, waarvoor onze complimenten, maar helpt niet echt.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Als u mij toestaat en ik de orde niet al te zeer verstoor, wil ik beide wetsvoorstellen in mijn stemverklaring betrekken.

De **voorzitter**: Wij stemmen over beide wetsvoorstellen afzonderlijk. Kunt u uw stemverklaring niet splitsen?

**

De heer **Holdijk** (SGP): Ik heb een geïntegreerde verklaring en zal dus geen stemverklaring afleggen bij de stemming over wetsvoorstel 30101.

De **voorzitter**: Omdat het bijna kerst is, sta ik u toe om een gecombineerde stemverklaring af te leggen.

**

De heer **Holdijk** (SGP): Dank u.

Voorzitter. Vorige week leek er een meerderheid in deze Kamer te bestaan voor steun aan wetsvoorstel 30101. Ook wij stonden achter dit wetsvoorstel, aangezien wij constateren dat er sprake is van een feitelijke lacune in de handhaving van voorschriften die overlast in de openbare ruimte moeten tegengaan, aangezien de politie het laat afweten.

De minister van Binnenlandse Zaken heeft erkend dat wetsvoorstel 30098, het wetsvoorstel over bestuurlijke boete fout parkeren en enkele nog nader te bepalen andere lichte verkeersovertredingen, "geringe waarde" toevoegt aan de komende bestuurlijke strafbeschikking op grond van de Wet OM-afdoening. De minister van Justitie zegde een novelle toe waardoor de werkingsduur van de wet zou worden beperkt tot maximaal vijf jaar. Van intrekken van het voorstel wilde de regering niet weten vanwege het feit dat de opbrengsten die uit die wet voor de gemeenten voortkomen, de financiën moeten leveren, willen ze kiezen voor de mogelijkheden van de Wet bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte.

Met een onzes inziens verkeerd beroep op de eis van de uitvoerbaarheid van wetten, waaraan deze Kamer overigens terecht zeer hecht, werden wij voor de keuze geplaatst: óf beide wetsvoorstellen aanvaarden óf accepteren dat geen van beide voorstellen als wet in werking zal treden. Men zou dit kunnen zien als een vorm van koppelverkoop. Bestuurlijk gezien een handige manoeuvre, maar juridisch uit een oogpunt van behoorlijke wetgeving geen argument om een

wetsvoorstel aan te nemen waaraan geen zelfstandige behoefte bestaat. Al met al reden voor de SGP-fractie om voor wetsvoorstel 30101 en tegen wetsvoorstel 30098 te stemmen.

In eerste en tweede termijn heb ik mede namens de fractie van de ChristenUnie het woord mogen voeren. De fractie van de ChristenUnie stelt er prijs op dat ik verklaar, dat zij voor wetsvoorstel 30098 zal stemmen, om bestuurlijke redenen én gelet op de toezegging die de minister van Justitie heeft gedaan.

*N

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De Partij van de Arbeidfractie zal instemmen met zowel het wetsvoorstel Bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte als het wetsvoorstel Bestuurlijke boete fout parkeren. Wij achten het belangrijk dat tegen ergernissen als wildplassen en hondenpoep, maar ook bijvoorbeeld fout parkeren kan worden opgetreden. Bij de behandeling van beide wetsvoorstellen zijn door ons wel duidelijke kanttekeningen geplaatst bij wat door ons multiplicatie van de handhaving is genoemd. Naast de weg van de bestuurlijke boete zou bijvoorbeeld in de toekomst ook die van de OM-afdoening en die van de administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften openstaan.

De Partij van de Arbeidfractie heeft aangedrongen op een beperkte levensduur van de Wet bestuurlijke boete voor fout parkeren. De regering is daartoe uitdrukkelijk bereid gebleken. De regeling zal hooguit vijf jaar van kracht zijn. Daarna zullen verkeersovertredingen worden ondergebracht in de nieuwe Wet OM-afdoening. Ook de bestaande Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de Wet Mulder inzake transacties ter voorkoming van vervolging zullen in de nieuwe wet worden ingepast. Om deze reden (bestuurlijke boete fout parkeren uiteindelijk dus niet naast de OM-afdoening) en ook omdat de bestuurlijke boete fout parkeren van belang is bij toepassing van de bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte, zal mijn fractie haar instemming aan beide wetsvoorstellen verlenen.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ook ik wil graag gebruikmaken van de door kerstgevoelens bij u ingetreden coulance en over beide wetsvoorstellen een stemverklaring afleggen, overigens ook op grond van het feit dat het gaat om een gezamenlijke behandeling van beide wetsvoorstellen.

De CDA-fractie waardeert zeer de geste die door de regering is gedaan bij de behandeling vorige week, om te trachten het verschil van inzicht over de wenselijkheid van temporisering van de invoering van de Wet OM-afdoening te overbruggen door middel van een novelle. Zij is echter niet overtuigd van de noodzaak om langs die weg te komen tot overbrugging van dat verschil van inzicht. Mede gelet op de brief van de minister van Justitie van 8 oktober 2007 omtrent de

voorgenomen invoering van de OM-afdoening bij de Wet administratieve handhaving verkeersvoorschriften, menen wij dat het probleem niet zit in de praktische uitvoering.

Wij kijken op een andere wijze aan tegen het wetsvoorstel over de bestuurlijke overlast. Dat heeft te maken met de aard van de normstelling. Bij de verkeersvoorschriften van de Wegenverkeerswet gaat het om landelijk vastgestelde door het parlement bepaalde normen; bij de overlast gaat het om handhaving van de lokale normen. Bij de overlastproblematiek is evident sprake van integrale handhaving door de lokale overheid. Bovendien is er een veel ernstiger handhavingstekort dan bij de verkeersvoorschriften. De heer Dölle heeft deze verschillen vorige week uiteengezet.

Op grond daarvan komt de CDA-fractie tot het oordeel dat het wenselijk is om wetsvoorstel 30101 thans in te voeren, zodat gemeenten daarmee aan de slag kunnen en wetsvoorstel 30098 niet te steunen. Zij spreekt daarbij de hoop uit dat de bewindslieden erin slagen, op korte termijn met de lokale overheden tot duidelijke afspraken te komen over een redelijke financiële regeling voor de afdrachten naar de lokale overheden.

*N

De heer **Engels** (D66): Mevrouw de voorzitter. Ik weet mij nu ook voldoende gedekt om beide wetsvoorstellen direct van commentaar te voorzien.

De **voorzitter**: Ik zal het nooit meer toestaan.
**

De heer **Engels** (D66): Dat is genoteerd.

Vorige week hebben wij een indringende, plezierige en op veel onderdelen vruchtbare discussie gevoerd met beide ministers. Ook mijn fractie heeft toen belangrijke en fundamentele vragen aan de orde gesteld over de verhouding tussen strafrecht en bestuursrecht, over de complementariteit en dat soort zaken. Ik heb aangegeven dat voor mijn fractie heel zwaar telt dat gemeentebesturen moeten kunnen beschikken over voldoende middelen om de aantasting van de publieke ruimte goed te kunnen tegengaan.

Ik heb ook aangekondigd dat ik met een positieve grondhouding zou teruggaan naar mijn fractie. Gelukkig kan ik meedelen dat de uitkomst daarvan is dat mijn fractie zal stemmen vóór beide wetsvoorstellen.

De **voorzitter**: Ik heet de inmiddels binnengekomen ministers Donner en Eurlings, alsmede staatssecretaris De Jager en de heer Depla van harte welkom in deze Kamer.
**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, het CDA, de SP, de SGP, de PvdD en GroenLinks tegen dit

wetvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Gemeentewet in verband met de invoering van een bestuurlijke boete voor overtreding van een aantal voorschriften bepaald bij gemeentelijke verordening betreffende overlast in de openbare ruimte (Wet bestuurlijke boete overlast in de openbare ruimte) (30101).**

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over het wetsvoorstel.
**

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik kan heel kort zijn. Ik heb op uw verzoek de wetsvoorstellen zojuist niet samengevoegd. De VVD-fractie zal vóór wetsvoorstel 30101 stemmen.

*N

De heer **Kox** (SP): Mevrouw de voorzitter. Vorige keer heb ik aangegeven dat wetsvoorstel 30101 een andere weg kiest dan wij. De weg die wij kiezen, was tot voor kort de weg van de Kamer. Ik heb in mijn inbreng daarnaar verwezen.

Wij willen graag consistent blijven en alleen al om die reden onze stem aan dit wetsvoorstel onthouden. Er is echter nog een extra argument. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft vorige keer gezegd dat het wetsvoorstel dat nu verworpen is, de financiële motor is voor het wetsvoorstel dat nu ter stemming voorligt. Als de financiële motor stopt, vind ik het onverstandig om de andere wet in te voeren. Ik verneem wel hoe de regering hiermee in de toekomst denkt om te gaan. Per slot van rekening moet er altijd een handtekening onder gezet worden alvorens een wetsvoorstel kracht van wet krijgt. Daarover gaat deze Kamer echter niet.

Mijn fractie zal tegen dit wetsvoorstel stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks en de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Loodsenwet en enige andere wetten in verband met de invoering van markttoezicht op het aanbod van dienstverlening door registerloodsen en een herziening van de loodsgeldtariefstructuur (Wet markttoezicht registerloodsen) (30913),** en over:

- de motie-Hendriks c.s. inzake het verkrijgen van inzicht in het voorgenomen rijksbeleid ten aanzien van het loodswezen (30913, E).

(Zie vergadering van 11 december 2007.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.
**

*N

De heer **Slager** (SP): Mevrouw de voorzitter. Wij hebben vorige week met voldoening geconstateerd dat bijna alle sprekers in dit huis met ons van mening waren dat het beter geweest was als bij het loodswezen de heilloze weg naar privatisering en marktwerking nooit was ingeslagen. Ik vond dat een memorabel feit. Er was een bijna Kamerbreed uitgesproken twijfel aan de zegeningen van de vrije markt.

De SP is blij dat het tij lijkt te keren. Wij zijn benieuwd of daarvan vandaag bij de stemmingen iets zal blijken. De SP stemt in ieder geval tegen deze wet, omdat die tegen beter weten in blijft gokken op mogelijke concurrentie bij deze veiligheidsdienst. De SP is daar principieel tegen en sinds verleden week is zij gesterkt in haar opvatting dat deze wet niet alleen onwenselijk is maar ook overbodig.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Hendriks c.s. (30913, E).

De **voorzitter**: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Wijziging van arbeidsongeschiktheidswetten en de Wet financiering sociale verzekeringen in verband met de verhoging van de uitkering voor volledig arbeidsongeschikten naar 75% en in verband met de uitsluiting van de wachttijd in verband met wijziging van het Schattingsbesluit**

arbeidsongeschiktheidswetten (Wet verhoging uitkeringshoogte arbeidsongeschiktheidswetten) (31106).

(Zie vergadering van 10 december 2007.)

De **voorzitter**: Ik geef de gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Het uitgangspunt van het kabinet bij dit wetsvoorstel is dat alleen voor diegenen die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn een verhoging van de uitkering van 70% naar 75% gerechtvaardigd is.

De voorgestelde verhoging heeft echter ook betrekking op degenen voor wie nog niet vaststaat dat zij duurzaam en volledig arbeidsongeschikt zijn en blijven. Dit geldt met name voor mensen van 45 jaar tot 50 jaar die niet volgens het nieuwe schattingsbesluit afgeschat zijn én voor jongeren met een Wajong-uitkering.

Het kabinet kiest ervoor om ook voor deze groepen de uitkering te verhogen. De VVD is van mening dat ten onrechte het beginsel gelijke behandeling uitgangspunt is. Zij stemt dan ook tegen dit wetsvoorstel.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de VVD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming over een motie**, ingediend bij de behandeling van het **Voorstel van wet van de leden Depla en Blok houdende wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001 en van enige andere wetten inzake fiscale facilitering banksparen ten behoeve van pensioenopbouw of aflossing eigenwoningschuld (30432)**, te weten:

- de motie-Vedder-Wubben c.s. inzake mogelijkheden om de verlaagde premiegrondslag in de derde pijler in 2008 te herstellen naar het oude niveau (30432, F).

(Zie vergadering van 11 december 2007.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks en de SP tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Belastingplan 2008!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten (Belastingplan 2008) (31205);**

- **het wetsvoorstel Wijzigingen van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2008) (31206).**

(Zie vergadering van 17 december 2007.)

De **voorzitter**: Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen van de staatssecretaris van Financiën op vragen over topinkomens gesteld in eerste termijn.

Deze antwoorden zullen opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

**

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie)<2>

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden van uw Kamer voor hun inbreng. Ik ben het met heer Biermans eens als hij spreekt over het fiscale hoogtepunt van het jaar. Ik dank u voor uw medewerking, voorzitter, aan een tijdige behandeling van dit voor de overheid zo belangrijke Belastingplan 2008.

Het was inderdaad een slapeloze nacht, zo zeg ik tegen de heer Biermans, en niet alleen voor mij. Gelet op het schorsingstijdstip rond middernacht, neem ik aan dat de Kamer gedacht heeft dat de ambtenaren en ik de hele nacht hadden om de vragen te beantwoorden en deze 's ochtends vroeg nog te bespreken. Voorzitter, mede namens mijn ambtenaren dank voor deze mooie en attente timing!

Nu de behandeling van het Belastingplan in de slotfase zit, wil ik nogmaals alle medewerkers van Financiën bedanken die nu al maanden lang hard daaraan werken. Ik dank de leden voor hun complimenten voor het feit dat deze snelle en effectieve aanpak ook tot uitdrukking kwam in de nota naar aanleiding van het verslag en in het razendsnelle tempo waarin de soms moeilijke vragen zijn beantwoord.

Voorzitter: Schuurman

Staatssecretaris **De Jager**: Het kabinet heeft zich op fiscaal terrein een aantal doelen gesteld, fiscale beleidsambities. Vergroening van het belastingstelsel is het eerste speerpunt. Het bevorderen van innovatief ondernemerschap is een tweede pijler van het kabinetsbeleid. Ik wil u niet onthouden dat ik vanuit mijn persoonlijke

ervaringen het Innovatieplatform van harte toejuich. Ik neem aan dat dit ook geldt voor een van de leden van uw Kamer.

Nederland staat niet alleen in het focussen op innovatie. Het onderwerp staat ook op de Lissabonagenda. In het Belastingplan is een eerste stap gezet met de uitbreiding van de octrooibox. Samen met de minister van Economische Zaken onderzoek ik of de afdrachtvermindering voor speur- en ontwikkelingswerk kan worden verbreed naar procesinnovatie en ICT.

Het laatste speerpunt is vereenvoudiging en die is hard nodig. Het belastingstelsel is te complex; het moet eenvoudiger. Bij de vormgeving van de verpakkingenbelasting en de vliegbelasting heb ik mij daarvan al rekenschap gegeven.

Vereenvoudiging is ook nodig om de administratieve lasten voor burgers en bedrijven te kunnen verminderen. U kent de ambities van het kabinet in dezen, maar het kabinet kan het niet alleen. Ik wijs op artikel 81 van de Grondwet. Daarin staat: "De vaststelling van wetten geschiedt door de regering en de Staten-Generaal gezamenlijk." Samen is een sleutelwoord in de relatie tussen de Belastingdienst en burgers en bedrijven. Ik noem dat horizontaal toezicht en kom daarop later in mijn betoog terug.

Wij spreken vandaag over het Belastingplan. Er heeft een zorgvuldige afweging plaatsgevonden. Een en ander heeft in overwegende mate betrekking op het budgettaire kader en het koopkrachtbeeld, of is een rechtstreekse uitwerking van het coalitieakkoord. Dat ligt voor de hand en het is niet ongebruikelijk om dat in het jaar van een nieuw kabinet te doen.

Het verheugt mij dat vergroening kan rekenen op brede steun in uw Kamer. Ik beschouw het als een aansporing om door te gaan op de ingeslagen weg om de milieudruk beter tot uitdrukking te laten komen in de marktprijzen. Om u gerust te stellen, de opbrengst gaat rechtstreeks naar een verlichting van de lasten op arbeid en winst. De vervuiler betaalt en de hardwerkende Nederlander waarover de heer Biermans altijd spreekt, zal dus minder betalen. Dat is ook het doel van het kabinet.

De heer Reuten vraagt naar mijn standpunt over overleg met de branches bij nieuwe belastingen. Overleg met de branche is niet per definitie gebruikelijk of noodzakelijk bij belastingmaatregelen. Dat neemt niet weg dat gebruikgemaakt kan worden van de expertise die in de betreffende branche aanwezig is. In die zin kan overleg zeer nuttig zijn. Dat overleg kan betrekking hebben op technische aspecten van uitvoerbaarheid en vormgeving, en op het zoveel mogelijk voorkomen van administratieve lasten. Ook de invoeringstermijn kan in dat overleg een rol spelen. Dit soort overleggen heeft in het bijzonder plaatsgevonden in het kader van de totstandkoming van de vliegbelasting en de verpakkingenbelasting, omdat het hierbij ging om twee geheel nieuwe belastingen.

In het coalitieakkoord wordt uitgegaan van de invoering van een systeem van kilometerheffing, gedifferentieerd naar tijd, plaats en

milieukeurmerken. Tegelijkertijd zullen de bestaande autobelastingen, zoals de mrb en de bpm, gedeeltelijk worden afgebouwd. Het uitgangspunt bij de introductie van de kilometerheffing is dat de autolasten als geheel niet stijgen. Ik sluit niet uit dat op korte termijn wellicht andere heffingsvormen gerealiseerd kunnen worden, bijvoorbeeld een gebruiksheffing op het inrijden van stadszones. De heer Ten Hoeve wees daarop. In dat geval is het niet mogelijk om op een eerlijke manier de bestaande autobelastingen naar rato af te bouwen. Al met al heeft het kabinet een voorkeur voor de introductie van een algemene kilometerheffing, ook als de invoering daarvan wat meer tijd kost.

Een enigszins substantiële kilometerheffing vereist dat een deel van de bpm daarin opgaat. Een te grote daling van het bpm ineens zou schokeffecten met zich brengen voor het wagenpark. Nieuwe auto's zouden dan ineens goedkoper worden dan jonge gebruikte auto's. De afbouw zal dus stapsgewijs moeten plaatsvinden en bij voorkeur met kleine stappen. Die afbouw zal dus enige jaren voorafgaand aan de inwerkingtreding van de kilometerheffing moeten beginnen. Wij kunnen dus niet langer wachten met de schuif van bpm naar mrb.

De heer Leijnse zegt dat de verschuiving van bpm naar mrb een goede zaak is. Hij steunt die, omdat zij in het teken van de kilometerheffing staat. Dat is inderdaad correct. Hij vraagt verder of de snelheid opgevoerd kan worden. Naar het oordeel van het kabinet is dat niet nodig. De verschuiving is een middel om de kilometerheffing soepel in te kunnen voeren en de kilometerheffing zal niet sneller worden ingevoerd als gevolg van een snellere verschuiving. Versnelling is dan ook niet nodig.

De plannen van het kabinet voor de kilometerheffing zijn onlangs door minister Eurlings bekendgemaakt. Het streven is erop gericht om in 2012 een begin te maken met de invoering van de kilometerheffing voor personenauto's. Dat betekent dat nu al moet worden begonnen met de afbouw van de bpm.

Het verheugt mij dat bijna alle fracties de groene kant van het Belastingplan 2008 steunen en ook de plannen voor de verdere vergroening van het belastingstelsel toejuichen. De stelling van de heer De Boer, mede namens de SGP-fractie, dat de goede start van de vergroening voortgezet moet worden, onderschrijf ik volledig. Ik ben ervan overtuigd dat milieubelastingen als prijsinstrument op de langere termijn leiden tot bewuster handelen. De milieukosten van economisch handelen worden dan duidelijk in de besluitvorming meegewogen. Tegelijkertijd moet worden bedacht dat belastingen niet het enige instrument zijn binnen het milieubeleid en ook zeker niet zaligmakend. Om de milieudoelstellingen van het kabinet te halen zal de hele samenleving een enorme inspanning moeten leveren. Ik lever daar graag een bijdrage aan met het fiscale instrument. Daarnaast zullen mijn collega's in het kabinet en in het bijzonder minister Cramer vanuit hun eigen beleidsterreinen er alles aan doen om het milieubeleid te doen slagen.

Ik deel niet de kennelijk door mevrouw Böhler en de heer Schouw gehanteerde voorwaarde dat een vergroeningsmaatregel altijd een substantiële gedragsverandering tot gevolg moet hebben. De maatregel kan ook worden onderbouwd vanuit de rechtvaardiging dat de vervuiler betaalt, doordat milieukosten in de prijs tot uitdrukking worden gebracht. Gedragseffecten zijn in dat geval mooi meegenomen, maar niet noodzakelijk. Ook al zou er door de vliegbelasting geen enkele toerist een air mile minder om vliegen, dan nog is het eerlijker om een sector, waar nu in het geheel geen rijksbelastingen worden geheven, te laten bijdragen aan de bestrijding van de vervuiling die zij veroorzaken. Het Milieu- en Natuurplanbureau stelt overigens dat er wel een gedragseffect van uitgaat. Dat is mooi meegenomen, maar het is geen voorwaarde ex ante.

De heer **Schouw** (D66): Het hoeft wellicht niet in alle gevallen tot een gedragsverandering te leiden, maar met uw beleid wekt u wel de suggestie dat de vergroeningsmaatregelen tot gedragsverandering moeten leiden. Dat idee zit er altijd in meerdere of mindere mate achter. Als u draagvlak wilt krijgen voor de verdere vergroening, is het noodzakelijk dat u inzichtelijk maakt hoe het gaat met de gedragsverandering. Bent u bereid om de Kamer systematisch inzicht te geven in de gedragsverandering als gevolg van de eerste tranche van de vergroening? Ik vraag dat natuurlijk ook, omdat er nog heel veel op ons afkomt.

Staatssecretaris **De Jager**: Met de verdere differentiatie van de autobelastingen beogen wij nadrukkelijk een gedragseffect. Ik zal hier dan ook monitoren in hoeverre de maatregelen daadwerkelijk bijdragen tot een wijziging van het aankoopgedrag. Dat kan relatief eenvoudig door te onderzoeken of er sprake is van een verschuiving naar zuinigere auto's of auto's met een roetfilter. Dat ben ik met u eens. Ik wil nu echter ook het principe markeren dat ik de staatssecretaris van Financiën ben en niet de minister van VROM. De minister van Milieu zal namelijk sterker op gedragsverandering aankoersen. Voor mij gaat het in de eerste plaats om de budgettaire opbrengst, in de tweede plaats om het internaliseren van de maatschappelijke prijs en op de derde plaats om een gedragsverandering. Ik wil dus niet zover gaan dat een gedragsverandering ex ante als randvoorwaarde wordt opgelegd. Als ik kan kiezen, ben ik gaarne bereid om die modaliteit te kiezen die een zo groot mogelijke prikkel geeft tot milieuvriendelijk gedrag.

De heer **Schouw** (D66): Het kabinet spreekt met één mond en ik vond het dan ook opvallend dat mevrouw Cramer in reactie op mijn suggestie om vaker met u te overleggen over de tweede tranche van de vergroening zei: hé, dat is een interessant idee! Ik wil u dan ook op het hart drukken om hier samen met mevrouw Cramer op te trekken. Verder zou ik graag zien dat bij de tweede tranche van de vergroening inzichtelijk wordt gemaakt wat de effecten zijn van de vergroeningsmaatregelen. Ik

heb u eerder gevraagd of wij hierover medio 2008 met elkaar zouden kunnen spreken. Mijn bedoeling daarbij is dat wij op de derde dinsdag van september overvallen worden door nieuwe belastingmaatregelen, waarvan de gevolgen voor de betrokken sectoren onvoorspelbaar zijn.

Staatssecretaris **De Jager**: In mei zal ik met de Tweede Kamer spreken over de tweede tranche van de vergroening en het punt van de gedragsverandering. Ik kan de heer Schouw verder bevestigen dat minister Cramer en ik van het begin af aan goed hebben overlegd over de vergroeningsmaatregelen. Dat doen wij uiteraard ook bij de tweede tranche. Wij zullen dus niet pas op Prinsjesdag met allerlei maatregelen komen.

Voorzitter. In de schriftelijke behandeling is inderdaad aangegeven dat de verpakkingenbelasting niet of nauwelijks bijdraagt aan een gedragsverandering bij de consument. Ik heb echter ook aangegeven dat bij de producenten wel een gedragsverandering mag worden verwacht. Bij hen is namelijk sprake van een veel groter prijseffect. Een producent kan daardoor relatief voordeliger produceren en tonnen op het verpakkingsmateriaal besparen. Een halve cent op een pak melk tikt voor de consument niet aan, maar dat geldt niet voor de producent. De verpakkingenbelasting wordt immers geheven bij degene die het verpakkingsproduct voortbrengt.

Mevrouw Böhler vroeg waarom de opbrengst van milieubelastingen niet direct in een duurzaamheidsfonds wordt gestopt. Binnen het begrotingsbeleid geldt sinds jaar en dag het uitgangspunt dat inkomsten en uitgaven gescheiden dienen te zijn. Beide moeten op basis van hun eigen merites worden beoordeeld. De belastinginkomsten vloeien om die reden niet direct naar een uitgavenpost.

Mevrouw Böhler vroeg verder aandacht voor de schijnbare tegenstrijdigheid tussen het milieubelang en het budgettaire belang van milieubelastingen. Ik ben van mening dat zo'n tegenstrijdigheid er niet altijd hoeft te zijn. Zo heeft de energiebelasting aangetoond dat een dergelijke belasting kan zorgen voor een stabiele belastingopbrengst en tegelijkertijd een drukkend effect heeft op het energieverbruik in Nederland. Uiteraard zijn er ook milieubelastingen denkbaar waar die twee belangen elkaar wel tegenwerken. Een milieubelasting op dat punt is niet ondenkbaar. Wel moet in dat geval een duidelijke afweging worden gemaakt of het milieueffect en de te verwachten belastingopbrengst in verhouding staan tot de administratieve lasten en de uitvoeringskosten die met de belasting gemoeid zijn. Vaak bestaan er bepaalde mythes op dit punt, bijvoorbeeld dat het geld niet naar het milieu stroomt of dat een milieubelasting geen concreet effect heeft op het milieu. Ik heb een heel goede factsheet gevonden op de website van de Stichting Natuur en Milieu over mythes en feiten van belastingvergroening. Daarop staat heel duidelijk waarom dit mythes zijn. Ik noem de mythe dat milieubelastingen, zoals de ticketheffing en de energiebelasting, geen of een averechts effect

hebben op het milieu. Dat hebben deze belastingen wel degelijk. De voorgenomen vliegbelasting zal mondiaal leiden tot een reductie van CO₂-emissie die te vergelijken is met de uitstoot van 500.000 auto's. Dat is niet niks. Een andere mythe is dat het geld dat via milieubelastingen geïnd wordt niet ten goede komt aan het milieu. Dat argument wordt wel eens door tegenstanders van milieubelastingen opgeworpen, maar doet geen opgeld. Het geld gaat naar de algemene middelen maar vanuit die algemene middelen worden milieu-uitgaven en andere uitgaven gefinancierd. Als die middelen overigens verschuiven, dan komt dat ten goede aan belastingen op arbeid en winst zodat goede zaken uiteindelijk minder worden belast en vervuilende zaken meer worden belast. Ik ben daar een groot voorstander van.

De heer Schouw vroeg naar de verdere architectuur van de vergroening. Dat zal een mix zijn van maatregelen die enerzijds gedragsverandering moeten bewerkstelligen en anderzijds worden ingegeven vanuit de gedachte: de vervuiler betaalt. Het gaat dus om internalisering van de milieukosten. De budgettaire opbrengst van een belasting speelt daarbij een heel belangrijke rol. Ik zal dat in de tweede tranche lastenneutraal uitwerken, want er zijn vastgestelde kaders. Daarbij streef ik naar een verhoging van de belasting op milieuvervuilende activiteiten en naar verlaging van de belasting op arbeid en winst. In tegenstelling tot wat de heer Koffeman veronderstelt, kan een lastenneutrale vergroening daarom zeker leiden tot een verhoging van milieubelastingen. Deze opbrengsten zullen alleen worden teruggestuurd naar bijvoorbeeld lagere belastingen op arbeid en winst en per saldo niet leiden tot meer inkomsten voor de schatkist. Ik zal het parlement nader informeren en daarover vervolgens in discussie gaan.

De heer **Koffeman** (PvdD): Ik begrijp heel goed dat een budgetneutrale operatie niet hoeft te leiden tot de veronderstelling dat het milieu alleen gebaat zou zijn bij lastenverhoging, maar ik vroeg de staatssecretaris of hij vindt dat het per definitie geen extra geld mag kosten. Mijn stelling is dat wij zo ver zijn doorgeschoten in het belasten van het milieu dat er omstandigheden denkbaar zijn waaronder een budgetneutrale operatie te weinig is en er meer nodig is. Waarom is de randvoorwaarde van budgetneutraliteit gesteld?

Staatssecretaris **De Jager**: Dit is wat verwarrend. Er is geen budgetneutrale milieubelasting. Als wij het milieu zwaarder belasten, dan wordt het milieu zwaarder belast. Dat is niet budgetneutraal. Op een ander dossier zullen de lasten echter worden verlaagd en in het totale lastenkader wordt daarmee lastenneutraliteit bereikt. Op het gebied van milieuvervuiling is wel degelijk sprake van lastenverzwaring, maar tegelijkertijd worden belastingen op arbeid en winst lager. Dat is goed voor het draagvlak en te beredeneren vanuit de begrotingsprincipes die door het parlement en de regering gehanteerd worden.

De heer **Koffeman** (PvdD): Dat is een mooi streven, maar als er geen ruimte is op de andere dossiers, dan kan het gebeuren dat op het milieu niet veel zwaardere belastingen kunnen worden geheven omdat er geen ruimte is om dat elders te compenseren. Is het mogelijk dat het milieu zo belangrijk is dat in dat geval toch wordt overgegaan op een zwaardere heffingsgrondslag?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan de heer Koffeman zeker geruststellen want ik heb nog nooit meegemaakt dat het verlagen van lasten op arbeid en winst de bottleneck vormt. De belemmering zal niet zitten in het verlagen van belastingen om verder te belasten op milieugebied.

Ik kom op de auto's, wat altijd een interessant onderwerp vormt, zeker als ik begin met de opmerkingen van de VVD-fractie. De heer Biermans vestigt de aandacht op de bescheiden milieuwinst die het Milieu- en Natuurplanbureau heeft berekend voor het autopakket. De maatregelen in het autopakket leveren apart wel degelijk een forse milieuwinst op. Ik verwijs daarvoor ook naar onafhankelijke rapporten. Ik teken daarbij aan dat het negatieve milieueffect van de verschuiving van bpm naar mrb, die nu onderdeel is van het totaalpakket, moet worden beoordeeld in het licht van de totale milieueffecten van de kilometerheffing. Ook die zijn positief. Een verschuiving van bpm naar mrb die geïsoleerd leidt tot een negatief milieueffect, heeft in het licht van de kilometerheffing juist weer een positief milieueffect. Alle andere automaatregelen in het Belastingplan zijn stuk voor stuk positief voor het milieu. De maatregelen moeten natuurlijk niet alleen worden afgerekend op hun milieueffect. Een belangrijke invalshoek is ook dat de kosten van maatschappelijk belastend gedrag worden doorberekend.

De heer Biermans stelt ook de positie van de autobranche aan de orde. Ik benadruk dat de branche wel degelijk uitgebreid betrokken is geweest bij de voorbereiding. Het is echter niet altijd mogelijk om er in alle gevallen samen uit te komen. Op het punt van belastingheffing is haast per definitie niet de instemming van alle betrokkenen te bereiken. Dat zal waarschijnlijk ook altijd zo blijven. In een eventuele rechtsgang heb ik het volste vertrouwen. De maatregelen zijn proportioneel, niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel en doorstaan een juridische toets.

De heer Schouw heeft er de aandacht op gevestigd dat het relatieve bonus-malussysteem in de bpm een vreemde uitwerking kan hebben. De situatie kan zijn op dat men bij een grote BMW meer korting krijgt dan bij een kleine auto. Hij vraagt zich af of het niet beter is om snel over te schakelen op differentiatie van de bpm op basis van absolute uitstoot. Ook mevrouw Böhler heeft in dat kader vragen gesteld. Het huidige, grotendeels relatieve labelsysteem -- het is voor 75% relatief en voor 25% absoluut -- bestaat al sinds 2001 en de fiscale stimulans op basis van de labels bestaat pas sinds juli 2006. Het systeem is erop gericht, de keuze van de consument in ieder groter segment

zuiniger te laten uitpakken. Vanuit de keuzegedachte en de informatie aan de consument is het labelsysteem dus heel goed uit te leggen. In de fiscale sfeer is het systeem soms echter minder goed uit te leggen. In de motie-Huizinga-Heringa en de motie-Cramer c.s. wordt dan ook verzocht om een verschuiving naar een absolute grondslag. Ik heb de Tweede Kamer laten weten, bij de behandeling van het Belastingplan 2008, dat ik daar positief tegenover sta en voor 1 mei 2008 in een brief met nadere voorstellen richting een absolute grondslag zal komen. Ik zal dat vervolgens uiteraard met deze Kamer bespreken op het moment dat een en ander is aangenomen in de Tweede Kamer.

Ik kom op de vliegbelasting. De heer Biermans is van mening dat de vliegbelasting het milieu niet zal baten.

De heer **Biermans** (VVD): Voordat wij gaan vliegen, blijf ik graag nog even met de benen op de grond staan om een vraag te stellen over de autobelasting. Ik heb in mijn inleiding gezegd dat het eigenlijk vreemd is dat bedrijven die op dit moment niets te maken hebben met bpm opeens een verhoging van de motorrijtuigenbelasting voor de kiezen krijgen. Ik hoor de staatssecretaris daar niets over zeggen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is minder onlogisch dan het op het eerste gezicht lijkt. Ten eerste betreft het een opmaat naar de kilometerheffing. De verschuiving, ook wel de vluchtheuvelvariant genoemd, is een opmaat naar de kilometerheffing. Vriend en vijand is het erover eens dat de transportsector meer zal betalen aan die kilometerheffing dan hij gedaan heeft aan belastingen. De belastingen die de sector nu betaalt, zijn laag. Overigens krijgt de transportsector daar ook relatief veel voordelen voor terug omdat de files minder worden. De sector heeft financieel veel last van de files. In de opmaat naar de kilometerheffing is het logisch dat langzamerhand wordt gewerkt aan een variabilisering waar ook de transportsector een plaats in heeft. Ten tweede betalen bedrijven nu ook motorrijtuigenbelasting. Er is voor gekozen om de bpm langzaam af te bouwen in opmaat naar de kilometerheffing, en de motorrijtuigenbelasting over de hele linie te verhogen. Dat is in geld overigens niet veel. Die motorrijtuigenbelasting maakt minder dan 1% van de totale kosten voor de transportsector uit. Dat hakt er dus niet zwaar op in. Het is logisch om die motorrijtuigenbelasting over de hele linie op te trekken. Ik ben het ermee eens dat het op microniveau andere doelgroepen treft. Dat geldt overigens ook voor de personenauto's. Daarbinnen zou je kunnen zeggen dat het autobezitters treft, terwijl de bpm autokopers treft. Daarom is het kabinet gekomen met een langzame, gefaseerde afbouw in kleine stapjes.

De heer **Biermans** (VVD): Ik wil mij eigenlijk helemaal niet begeven in de micro-effecten. Dat voert bij de behandeling van dit Belastingplan te

ver. Waar ik de staatssecretaris mee wil confronteren, is het volgende. De motivatie voor de verschuiving van de bpm naar de mrb is het voorkomen van schokeffecten. Ik heb een heel simpele vraag. Wat hebben de bedrijven daar nu mee van doen?

Staatssecretaris **De Jager**: De motivatie om langzaam de bpm af te bouwen in de mrb is dat er anders grote schokeffecten optreden.

De heer **Biermans** (VVD): Bij personenauto's.

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, dat klopt. Het laat echter onverlet dat met de kilometerheffing ook de transportsector per kilometer meer zou gaan bijdragen dan nu het geval is. Op dat punt is het helemaal niet zo vreemd om de mrb gewoon over de hele linie een beetje op te trekken. Het gaat niet om grote bedragen en daarom treden er ook geen schokeffecten op. Anders zou zich wellicht een schokeffect voordoen bij de invoering van de kilometerheffing. Zoals u weet zal het kabinet volgens verwachting zelfs bij de transportsector beginnen en de vrachtauto's een jaar eerder per kilometer beprijzen. Wij kunnen de mrb op dat moment makkelijk afschaffen. Dan is het helemaal niet onlogisch om via de mrb die nu inderdaad laag is -- en de bpm is al helemaal laag want die is niet-bestaand -- ook de transportsector een steentje te laten bijdragen.

De heer **Biermans** (VVD): Tot slot wil ik het laten bij de constatering dat het toch niet consequent is om de schokeffecten die bij de personenauto's ontstaan bij het bedrijfsleven neer te leggen. De staatssecretaris kan eenvoudig zeggen dat het maar 1% uitmaakt van de kosten, maar 1% is in de transportbranche ontzettend veel.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik blijf bij de heer Biermans, nu wij toch even gaan vliegen. De heer Biermans was van mening dat de vliegbelasting het milieu niet zou baten. Ik heb net aangegeven dat het wel degelijk het effect heeft van zo'n 50.000 auto's en dat op mondiaal niveau de uitstoot enorm groot is. Wellicht heeft de heer Biermans alleen maar gekeken naar de lokale uitstoot, zoals die volgens Kyoto-normen wordt toegerekend aan Nederland. Dat is alleen het stukje dat het vliegtuig over Nederlands grondgebied vliegt, maar dat is natuurlijk een kunstmatige beperking. Als wij alleen al kijken naar de vliegtuigen die in Schiphol, Rotterdam of op andere vliegvelden opstijgen, dan is het logisch om het hele traject mee te nemen.

Mevrouw Böhler vroeg naar de uniformiteit van de vliegbelasting in de EU. Sommige lidstaten van de EU kennen al een vliegbelasting, bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Andere staten overwegen een dergelijke belasting in te voeren. Ik ben de afgelopen tijd bezig geweest het onderwerp vliegbelasting op de Europese agenda te plaatsen. Zo is het thema al besproken tijdens de Ecofin van november. Volgend jaar ga ik verder met gesprekken bij de Europese Commissie.

Ik heb inmiddels een afspraak gemaakt met de Commissaris op het gebied van belastingen van de EU. Met de ministers van Financiën van België en Duitsland heb ik ook al kort gesproken over onze vliegbelasting en over een mogelijk voornemen van hun zijde voor de invoering van een vliegbelasting.

Wij kunnen niet wachten tot alle lidstaten een vliegbelasting hebben. Dit soort belastingen behoort nu eenmaal tot het nationale domein van de Europese lidstaten. Als iedereen op elkaar gaat zitten wachten, gebeurt er niets. Verder hecht ik uiteraard waar mogelijk ook aan een actieve onderlinge afstemming van deze belastingen. De heer Ten Hoeve vroeg daar ook naar. Het gaat mij dus niet alleen om inpasbaarheid van de eigen heffing.

Mevrouw Böhler vroeg waarom Cyprus wel en Turkije niet onder het lage tarief valt, terwijl sommige delen van Turkije dichterbij zijn dan Cyprus. Bij de vaststelling van de 2500-kilometergrens heb ik mij vanzelfsprekend moeten houden aan het Europees recht zoals wij dat geïnterpreteerd hebben. Dat recht definieert de territoriale werkingssfeer waaraan ik mij heb te houden. Daarom is bepaald dat de lidstaten van de EU allemaal binnen het lage tarief vallen, ook al is de afstand in een uitzonderlijk geval -- dat is bij Cyprus het geval -- meer dan 2500 km.

De heer Biermans vraagt waarom een passagier die met een combivlucht in Groningen opstijgt en daarna via Eindhoven naar Turkije vliegt -- ik twijfel of het Maastricht was of Eindhoven -- €45 moet betalen en een passagier die vanuit Maastricht of Eindhoven naar Turkije vliegt, maar €11,25. Bij elke grens die je kiest, zijn er grensgevallen. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, is er in dit geval slechts eentje, en dat is toevallig dit voorbeeld. Vanaf Groningen ligt Daleman inderdaad net buiten de 2500-kilometercirkel. Voor een bestemming in Turkije geldt dan het hoge tarief. Dat is zo als het vliegtuig vanaf Groningen rechtstreeks naar Daleman vliegt, maar niet als het vliegtuig een tussenstop maakt op een dichterbij de eindbestemming gelegen luchthaven, of dat nu in Nederland is of in een andere lidstaat. Overigens lijkt mij zo'n tussenstop gezien de extra milieuvervuiling op zichzelf geen reden voor een lager tarief. Men kan ook de trein nemen naar Eindhoven en dan profiteren van het lagere tarief van €11,25. Dat is een stuk milieuvriendelijker dan het vliegtuig halfvol naar Eindhoven te laten vliegen, daar te landen, wat mensen mee te nemen en vervolgens weer op te stijgen.

De heer **Schouw** (D66): De heer Biermans zal zo het Nederlandse luchtruim doen, ik ga nog even terug naar het Europese. Wat mij opvalt in de beantwoording van de staatssecretaris is dat hij wel heel veel activiteiten noemt. Met de Eurocommissaris praten, het op de agenda zetten, wij doen er veel aan, maar eigenlijk hoor ik -- en dat valt mij eerlijk gezegd een beetje teven van een staatssecretaris van Financiën -- weinig doelen, weinig mijlpalen. Waar wil de staatssecretaris uitkomen? Wil hij er bijvoorbeeld voor zorgen dat er

over twee jaar met zes Europese landen die en die afspraken zijn gemaakt? Ik zie dat einddoel niet en ik daag de staatssecretaris uit, dat toch even met ons te delen voordat hij teruggaat naar Nederlands grondgebied. Waar wil hij nu uitkomen?

De **voorzitter**: De heer Biermans heeft daarop aansluitend een vraag.

**

De heer **Biermans** (VVD): Om te voorkomen dat ik de naam krijg dat ik alleen maar nationaal kijk, wil ik daar toch wat aan toevoegen. Ik heb in mijn eerste termijn gezegd dat Nederland niet onder een kaasstolp zit. Ik heb ook gezegd dat ik vanuit Venlo zeven vliegvelden kan benaderen die even dichtbij of even ver weg zijn als de Nederlandse vliegvelden. De overlast van een vertrek uit Düsseldorf bijvoorbeeld is voor Venlo en heel Zuid-Nederland even groot als die van een vertrek uit Eindhoven. Ik heb niet bedoeld te zeggen dat er dan geen milieuvervuiling is, maar export van milieuvervuiling leidt ook nergens toe. Dat was mijn stelling ten aanzien van de milieuvervuiling.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik ga eerst in op de vraag van de heer Schouw. Als ik in Brussel met mijn collega's aan het vergaderen ben, dan hamer ik altijd op de subsidiariteit van fiscale maatregelen, ook als zij mij iets willen opdringen. Mij past enige terughoudendheid met dat Nederlandse vingertje, van gij zult binnen 19 maanden die en die vliegbelasting tegen dat en dat tarief invoeren. Ik heb geen doelstelling voor zaken die onder de subsidiariteit van de lidstaten vallen, en dat is hiermee heel helder het geval. Het is een nationale bevoegdheid van de lidstaten en ik ga niet over doelstellingen die zij moeten bereiken. Wel span ik mij in. Enerzijds omdat ik vind dat het goed voor het milieu is, anderzijds omdat het goed is om successen te delen met je collega's -- en ik denk dat de vliegtaks een Nederlands succes gaat worden -- maar ook om grenseffecten te bestrijden die kunnen optreden zolang er een dispariteit is in de vliegbelasting. Dan heeft de heer Biermans nog steeds een keuze vanuit Venlo en die wil ik hem ook niet graag ontnemen, alleen speelt de vliegbelasting dan een minder grote rol in zijn keuze dan het gemak.

De heer **Biermans** (VVD): Aansluitend op het internationale overleg lijkt het mij dat je, als je praat met de staatssecretaris van België, de minister van Duitsland en van mijn part van Frankrijk, beter kunt afwachten tot je samen een blok vormt om gezamenlijk een dergelijke vliegbelasting in te voeren, in plaats van nu al bij voorbaat alle risico's die de invoering van die belasting met zich meebrengt op je nek te nemen. Wij hebben het hier over 5.000 tot 10.000 arbeidsplaatsen die gaan verdwijnen. Dan is de reactie natuurlijk: "wij komen toch werknemers te kort, dus die mensen kunnen makkelijk elders aan de slag komen; waar praat je dan macro-economisch over?" Nou, in elk geval krijgt de

vliegbranche in Nederland voorlopig een geweldige deuk!

Staatssecretaris **De Jager**: Er zal geen sprake zijn van een absolute neergang van de vliegbranche, maar de groei zal worden getemperd: het effect zal dus zijn een verlaging van de groei ten opzichte van het niveau van 2006. Maar er is nog steeds groei na de invoering van deze vliegbelasting. Er verdwijnen dus geen banen, maar er zal wellicht minder werkgelegenheid in die branche zijn, gerelateerd aan de theoretische situatie. Gezien de krappe arbeidsmarkt heb ik er alle vertrouwen in dat mensen elders een baan zullen vinden. Het gaat dus ook niet ten koste van de huidige banen, maar eventueel wel van theoretische banen in die sector.

Verder is het niet mogelijk om te wachten tot heel Europa deze vliegbelasting invoert; dat argument is gewoon te makkelijk en wordt te vaak aangevoerd. Toevallig mocht ik deze maand in Europa het btw-pakket afsluiten, dat unanimititeit vereiste. Dit heeft jaren geduurd en ging over politiek minder gevoelige kwesties dan een vliegbelasting. Ik zie het niet echt zitten om het met 27 lidstaten eens te worden over een vliegbelasting. Natuurlijk hebben wij onze grenzen met Duitsland en België, maar Duitsland heeft weer andere buurlanden. Iedereen zou dus naar elkaar kunnen gaan wijzen. Welnu, wij doen dat niet. Wij voeren die belasting in, net zoals andere landen inmiddels hebben gedaan. Tegelijk roepen wij onze collega's op om hun verantwoordelijkheid te nemen. Het is aan hen hoe zij die invullen.

De heer **Biermans** (VVD): Ik had het niet over die 27 landen, maar over de ons omringende landen. Natuurlijk hebben die ook buitengrenzen, maar het lijkt mij sterker en effectiever wanneer een blok van dergelijke landen deze belasting invoert.

Terug naar de Nederlandse luchthavens. Kan de staatssecretaris de budgettaire gevolgen aangeven als Nederland het laagste tarief hanteert voor dezelfde eindbestemmingen? Zo kost het €45 om in Turkije te komen als je vanuit Groningen vertrekt en €11,25 als je uit Eindhoven vertrekt. Wat kost het om het tarief in zowel Groningen als Eindhoven op €11,25 te houden?

Staatssecretaris **De Jager**: Dat kost bijna niets, omdat dit voorbeeld vermoedelijk het enige is. De vraag is alleen of bepaalde effecten moeten worden gecorrigeerd. Maar als hetzelfde belastingtarief gold voor vluchten waarbij een vliegtuig vanuit Groningen vertrekt, in Eindhoven landt en vandaar weer opstijgt naar zijn uiteindelijke bestemming, zou dat ook niet logisch zijn. Als mij pertinente onrechtvaardigheden ter ore komen, ben ik absoluut bereid om die te bezien en daarover van gedachten te wisselen. Maar het voorbeeld dat u aanvoerde, is het enige wat nu voorhanden is. Het zou dus weinig kosten om dat te veranderen. Ik weet echter niet of ik er wel zoveel zin in heb om het anders te doen, want in termen van milieuvervuiling zou dat erg onrechtvaardig kunnen uitpakken.

De heer **Biermans** (VVD): Eerlijk gezegd, vind ik het niet zo interessant of de staatssecretaris er zin in heeft om dit te doen. Het lijkt mij heel logisch om dezelfde belasting te heffen voor dezelfde eindbestemming, zeker als dat nauwelijks iets kost. Bovendien is het goed dat vliegtuigen zo vol mogelijk zitten: de milieubelasting per persoon is dan in ieder geval het kleinst. Mij lijkt het dus erg gezond als vliegtuigen die halfvol uit Groningen vertrekken, in Eindhoven vollopen en vervolgens 100% gevuld naar Turkije gaan.

Staatssecretaris **De Jager**: Toch denk ik dat u het met mij eens bent dat het beter is voor het milieu als dat vollopen van het vliegtuig in Eindhoven gebeurt, met mensen uit het noorden die er via de trein zijn gekomen.

De heer **Biermans** (VVD): Dat zou heel goed kunnen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dan zijn we het daarover eens.

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Dit illustreert dat er met betrekking tot de vliegbelasting nog vele ins en outs zijn te bespreken. Ik zou het op prijs stellen als deze staatssecretaris, samen met de minister van VROM, een echte beleidsnotitie schrijft over de vergroening van de tweede tranche. Ik heb van hem nog niet gehoord dat er zo'n nota komt. De staatssecretaris zei in mei te gaan overleggen met de Kamer, maar dat kan ook een brief betreffen. Ik denk dat dit onderwerp het verdient, dat serieus wordt gekeken naar de uitgangspunten en naar alle ins en outs voor de tweede tranche van de vergroening.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik heb al toegezegd dat ik een uitgebreide brief vóór 1 mei naar de Tweede Kamer stuur. Wat mij betreft, heb ik daar dan nog in mei een uitgebreid debat met de Kamer over. Een aantal zaken die u en uw collega's naar voren hebben gebracht, zoals de relatering van de vliegbelasting aan het vliegtuigtype, zullen daarbij worden betrokken. Omdat snelheid nu belangrijk is, is binnen dit korte tijdspad inmiddels een werkgroep van start gegaan, die de complexiteit van de diverse opties in kaart zal brengen. Met de branche is ook gesproken over een verdere differentiatie. Dit alles zal worden meegenomen en zijn neerslag krijgen in de brief, en in het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer.

Ik kom bij de verpakkingenbelasting. De heer Essers wees op een mogelijke miscommunicatie met betrekking tot de definities van primaire verpakkingen en consumentenverpakkingen. Hij vraagt of de opbrengst van de verpakkingenbelasting daardoor hoger zou kunnen uitvallen dan geraamd. Het gaat in deze discussie over de cijfers die zijn gebruikt als basis voor de raming van de tarieven van de verpakkingenbelasting. Hierbij speelt natuurlijk het probleem van een gebrek aan goed onderbouwde en betrouwbare cijfers; er was geen empirisch materiaal. Er bestaan cijfers van de Commissie

Verpakkingen, maar die zijn niet up to date. Bovendien was er behoefte aan cijfers die tot op heden niet werden bijgehouden, zoals over primaire verpakkingen. Een en ander maakt de raming van de juiste tarieven erg lastig. De uiteindelijk gebruikte cijfers zijn in overleg met het bedrijfsleven vastgesteld. VNO-NCW en MKB Nederland komen terug op een deel van de cijfers en hebben recentelijk hiervoor nieuwe cijfers aangeleverd. Er is dus geen sprake van miscommunicatie tussen ons en het bedrijfsleven; wel zijn er nieuwe cijfers, maar die zijn tot op heden niet goed onderbouwd. Gezien alle onzekerheden, zie ik geen reden om de gebruikte raming op dit moment aan te passen.

De heer **Essers** (CDA): Voorzitter. De staatssecretaris ziet op dit moment geen reden om de ramingen aan te passen, maar is hij wel bereid om met het bedrijfsleven in gesprek te gaan over een aanpassing van de cijfers?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kom u halverwege tegemoet. Ik zou graag met het bedrijfsleven nogmaals in gesprek gaan, maar ik zie geen reden om de cijfers aan te passen. Voor het komende jaar is dit overigens niet meer mogelijk. Wat wij wel kunnen doen, is de gang van zaken, de ontwikkeling van de opbrengst monitoren. Als wij er echt flink naast zitten, lijkt het mij goed om dit gezamenlijk nog eens te bekijken.

De door een ondernemer betaalde verpakkingenbelasting en de kosten die hij maakt om te kunnen voldoen aan de vereisten van deze belasting, mogen van de winst worden afgetrokken. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om het toezicht te richten op bedrijven die zo omstreeks 15.000 kg aan verpakkingen op de markt brengen, de nadruk zal bij de controle aanvankelijk worden gelegd op bedrijven die echt grote volumes produceren. Daarbij zal de Belastingdienst terughoudend zijn bij het opleggen van sancties. Bedrijven hebben immers tijd nodig om te wennen aan een nieuwe belasting en daarbij behoort een opstelling van de overheid die gericht is op overleg en dienstverlening. Met dit uitgangspunt gaat de Belastingdienst de verpakkingenbelastingregeling uitvoeren. Alleen in gevallen van overduidelijke, bewuste non-compliance komen sancties in beeld.

Voorzitter: Timmerman-Buck

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. In de schriftelijke antwoorden ben ik al ingegaan op de behandeling van houten pallets. Ik zie op dit moment geen reden om deze pallets van de verpakkingenbelasting uit te zonderen. Voor hout geldt al het laagste tarief en pallets zullen bij meervoudig gebruik slechts één keer worden belast. Maar ook hierbij zal ik in de gaten houden of dit leidt tot een onevenredige lastenverzwaring.

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter, ik incasseer graag de toezegging van de staatssecretaris aan de heer Essers om de belastingheffing op houten pallets nog eens te bekijken. Zou hij daarbij vooral

op het aspect van het gewicht willen letten? De heffing begint pas boven een totaalgewicht van 15.000 kg; sommige verpakkingsmaterialen komen eerder boven de drempel uit dan andere, en dat is met name een probleem bij houten pallets.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat aspect zal ik erbij betrekken. Het is altijd goed om bij een nieuwe belasting even goed in de gaten te houden hoe het in de praktijk gaat, opdat je als wetgever redelijk en billijk handelt.

Naar aanleiding van de praktische vragen waarmee een handelaar in de groentebranche de heer Biermans heeft benaderd, kan ik zeggen dat de verpakkingenbelasting zodanig vormgegeven is dat ze zo dicht mogelijk bij de bron geheven wordt. Degene die als eerste een verpakt product beschikbaar stelt, is de belastingplichtige. Dit houdt in dat de handelaar geen belasting hoeft te betalen voor verpakkingen van producten die hij afneemt van binnenlandse leveranciers. Hij kan er in dat geval van uitgaan dat de verpakkingenbelasting al is betaald en hij hoeft ook niet te weten welke verpakking voor het product gebruikt is. Een dergelijke handelaar is slechts belastingplichtig voor verpakkingsmaterialen die hij zelf toevoegt, en alleen voor zover hij deze herverpakte producten in Nederland afzet. Bij levering aan het buitenland is geen verpakkingenbelasting verschuldigd. Overigens is het mij wel bekend dat het in de tuinbouw en de bloemensector niet altijd meteen duidelijk is of producten worden geëxporteerd. Daarom worden de specifieke omstandigheden bij de export in deze sectoren nog bekeken.

Als een handelaar over verschillende vennootschappen beschikt en de ene vennootschap verpakkingsdiensten laat verrichten voor de andere, dan zijn deze diensten voor de belastingheffing niet van belang als beide vennootschappen onderdeel uitmaken van hetzelfde concern. Zulke vennootschappen gelden bij de heffing als één belastingplichtige. Onderlinge leveranties zijn in dit geval niet relevant; pas als een verpakt product het concern verlaat, is er verpakkingenbelasting verschuldigd.

De verpakkingenbelasting staat niet op zichzelf, ook van belang is de raamovereenkomst die minister Cramer in juli jongstleden met het bedrijfsleven en de VNG heeft gesloten. Daarin is opgenomen dat gemeenten voor het inzamelen van verpakkingen een vergoeding uit het Afvalfonds krijgen. Deze vergoeding moet worden besteed aan uitgaven ten behoeve van het afvalstoffenbeleid. De heer De Boer vroeg of er signalen zijn dat gemeenten in verband hiermee overwegen, hun afvalstoffenheffing te verlagen. Dit is nog het eerste jaar, zodat dit nog niet duidelijk is.

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb in eerste termijn nog een aantal vragen gesteld over de administratieve lasten van de verpakkingenbelasting. De staatssecretaris gaat hier niet op in, dus ik zou allereerst willen weten wat de beantwoording van deze vragen gekost heeft.

Staatssecretaris **De Jager**: U doelt waarschijnlijk op de extra kosten vanwege de nachtelijke uurtjes waarin de antwoorden zijn gemaakt; volgens mij vallen die kosten mee. Verder hebben wij de regeling voor een belangrijk deel aangesloten bij wat voor het bedrijfsleven gebruikelijk was. Ook hebben wij de gebruikelijke heffingsystematiek grotendeels overgenomen. En ten slotte hebben wij door de vrijstelling van 15.000 kg ervoor gezorgd dat 98% van de bedrijven wordt vrijgesteld van deze belasting. Ik denk dan ook dat wij de administratieve lasten zeer beperkt hebben weten te houden. Maar ik ben graag bereid om ook de ontwikkeling hiervan in de gaten te houden, bijvoorbeeld met de belevingsmeter voor ondernemers. Overigens is er conform de Actal-systematiek voor het Belastingplan een berekening hiervan gemaakt en geaccordeerd.

De heer **Biermans** (VVD): Dank voor deze toezegging, want ik geloof absoluut niet dat de tienduizend ondernemers die met de verpakkingenbelasting te maken krijgen, al dat werk kunnen doen voor het bedrag van €850.000 dat de staatssecretaris daarvoor ingeschat heeft. Het moet een veelvoud daarvan zijn.

Staatssecretaris **De Jager**: Veel bedrijven hielden al een administratie bij op basis van het Verpakkingenbesluit, het gaat nu om de uitbreiding als gevolg van deze wetgeving. Nogmaals, ik ben graag bereid om de ontwikkeling van de administratieve lasten in de gaten te houden. Ik sta open voor suggesties om deze lasten te verminderen en wij zullen ook zelf zoeken naar mogelijkheden om dit te doen.

Mijn collega's van LNV en VROM zijn bezig met het in kaart brengen van de maatschappelijke kosten van de veehouderij. Verleden week is er in de Tweede Kamer gedebatteerd over het burgerinitiatief Stop fout vlees. Toen bleek er onvoldoende steun te zijn voor de heffing waarvoor de heer Koffeman en mevrouw Böhler hebben gepleit. Ik zal dit onderwerp dan ook niet betrekken bij de verkenning voor de tweede tranche van de vergroening van het belastingstelsel. En verder verwijs ik naar het onderzoek waarmee mijn collega's nu bezig zijn.

In deze kabinetsperiode zullen de lasten in totaal met 6,8 mld. toenemen, wat volledig veroorzaakt wordt door de stijging van de zorgpremies, die overigens gedeeltelijk zal worden gecompenseerd via de zorgtoeslag. Tegenover de stijging van de zorgpremies staat een stijging van de zorgconsumptie, dus de burger krijgt er ook iets voor terug. De heer Schouw vraagt aandacht voor de stijging van de premies, die zich overigens vooral volgend jaar zal voordoen, omdat de premies niet kostendekkend waren; voor volgende jaren zal de stijging naar verwachting veel geringer zijn. De constatering van de heer Schouw dat de lastenstijging nog wel even zal doorgaan, wil ik dan ook enigszins nuanceren, al zal de vergrijzing zeker een opwaartse druk op de zorgkosten veroorzaken. In dit verband is het overigens van belang dat het kabinet de lastenontwikkeling via het

inkomstenkader heeft vastgelegd. In deze kabinetsperiode zullen tegenover eventuele verdere lastenverzwaringen dus lastenverlichtingen moeten staan.

Daarnaast wordt op hoofdlijnen geschoven van lasten op arbeid en winst naar lasten op consumptie, vergroening en vermogen. Met name via de vergroening worden de externe effecten van bepaald gedrag beter in de prijs geïncorporeerd, wat economisch gezien zeer zinnig beleid is en zeker geen betuttelende vorm van belasting. Daarnaast past, zo zeg ik tegen de heer Biermans, voor zover ik daar enigszins verstand van heb, een schuif van directe naar indirecte belastingen zeer goed binnen het liberale gedachtegoed.

Het kabinet neemt diverse maatregelen om participatie te bevorderen via bijvoorbeeld de introductie van een inkomensafhankelijke aanvullende combinatiekorting en de inkomensafhankelijke arbeidskorting. Kortom, het kabinet maakt zeer bewust en weloverwogen keuzes bij de lasten die enerzijds verzaagd worden en anderzijds weer teruggegeven worden. Hiermee heb ik de heer Biermans mijn visie op de algemene duiding van deze belastingmaatregelen hopelijk afdoende toegelicht.

Ik ben blij met de instemming van de heer Reuten met de verhoging van de milieubelastingen die het kabinet voorstelt. In mijn visie is het echter wenselijker om de opbrengst hiervan in te zetten voor verlaging van directe belastingen. Ik heb zojuist al aangegeven hoe ik daarover denk in algemene zin. De koopkrachtontwikkeling over de gehele linie kan als zeer positief betiteld worden. Zoals men kan lezen in de begroting van SZW, bedraagt de gemiddelde jaarlijkse stijging ongeveer 1% tot 1,25%. Het kabinet staat hier wederom voor de hardwerkende Nederlander, zeg ik tegen de heer Biermans.

De heer De Boer vraagt aandacht voor de koopkrachteffecten voor modale huishoudens. Het is juist dat in de koopkrachtraming die met Prinsjesdag is gepresenteerd, standaardhuishoudens met een modaal inkomen met kinderen voor 2008 op min 0,25% staan. Die kleine achteruitgang is er overigens ook voor verschillende standaardhuishoudens zonder kinderen. Voor 2007 wordt voor de modale standaardhuishoudens met kinderen een koopkrachtstijging geraamd van 0,75% tot 1,25%. Vanaf 2009 zullen de uitgaven aan het kindgebonden budget verder geïntensiveerd worden. Hiervan profiteren met name gezinnen met kinderen met lagere en middeninkomens. Over de gehele kabinetsperiode wordt een jaarlijkse koopkrachtstijging verwacht van 1,25% voor de standaardhuishoudens, alleenverdieners met kinderen modaal en tweeverdieners met kinderen anderhalf modaal.

De heer Reuten heeft een uitvoerig betoog gehouden over de belastingdruk in Nederland. In zijn berekeningen van de gemiddelde belastingdruk per deciel heeft de heer Reuten zowel de belastingdruk op inkomen als ook de belastingdruk op consumptie meegenomen. De gemiddelde belastingdruk op inkomen is relatief simpel te

achterhalen op basis van gegevensbestanden van de Belastingdienst en van het CBS. De belastingdruk op consumptie, zoals de btw en de accijnzen, is heel wat moeilijker in kaart te brengen. Wij registreren -- gelukkig, zeg ik nog maar even -- niet wat het inkomen is van consumenten op het moment dat zij aankopen doen. Er is in het verleden wel onderzoek naar gedaan, onder andere door het CBS en het Sociaal en Cultureel Planbureau. Recent heeft professor De Kam in Wie betaalt de staat? een en ander nog eens in kaart gebracht. Ook professor Caminada heeft veel onderzoek gedaan naar de progressie in het belastingstelsel.

Uiteraard kunnen wij hier niet de hele middag over doorpraten. Ik wil mij desalniettemin laten verleiden tot een aantal korte opmerkingen. In de berekening van de heer Reuten bedraagt de gemiddelde belastingdruk van het laagste deciel 25% en van het hoogste 40%. De heer Reuten stelt dat dit niet veel afwijkt van vlakke tarieven. Hierover valt uiteraard te twisten, omdat 40% altijd nog een stuk hoger is dan 25%. Niet onvermeld kan blijven dat die belastingdruk is samengesteld uit de belasting op inkomsten, ook een forse progressie kennen, en de vlakke kostprijs volgende belastingen. In de berekeningen van de heer Reuten doen de belastingen op inkomsten hun progressiewerk nogal stevig door geen bijdrage, 0%, te vragen van de laagste inkomens en 29% van de hoogste inkomens. De tarieven van de kostprijsverhogende belastingen zijn doorgaans vlak en inderdaad niet afhankelijk van het inkomen van de consument. Wel wordt met de eerste levensbehoefte rekening gehouden met het lage btw-tarief.

Die discussie is natuurlijk interessant, maar wat ook interessant is, zijn de cijfers over de betaalde belasting per deciel. Hieruit blijkt overduidelijk dat ook na alle door de heer Reuten genoemde aftrekposten, dus na het rekening houden met de door hem genoemde aftrekposten, de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. De bovenste drie decielen leveren 77% van de betaalde belastingen over inkomsten op en volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau 50% van de kostprijsverhogende belastingen. Voor de drie laagste decielen bedraagt dit 1% voor de belasting op inkomsten. Als dit klopt, betekent dit dat de bovenste drie decielen 77 keer zoveel bijdragen aan de belasting op inkomsten en 13% op de kostprijsverhogende belastingen. Graag wil ik benadrukken dat het kabinet de huidige verdeling van lasten over de diverse inkomens evenwichtig acht.

De heer **Reuten** (SP): Ik wil de staatssecretaris het volgende voorhouden. Een bankrover heeft spijt van zijn daden en gaat te biecht bij een priester. De priester vraagt aan de bankrover waarom hij de bank heeft beroofd. Dan zegt de bankrover: omdat daar het geld lag. De staatssecretaris begrijpt de parallel?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik begrijp de parallel. Het is echter wel goed om deze gegevens aan de

Kamer mede te delen als je de feiten op een rij zet. Wat een evenwichtige verdeling van lasten is, zal dan altijd een politieke afweging zijn. Ik begrijp dat ook heel goed. Ik merkte ook gisteren in het debat tussen diverse Kamerleden onderling, dat de een bepaalde gegevens heeft en de ander andere. Toen werd mij even gevraagd wat waar is. Van beide waren de gegevens voor een deel waar. Het is maar net waar men naar kijkt. Ook deze gegevens zijn op zichzelf juist.

De heer **Biermans** (VVD): Toen ik gisteren sprak over de Successiewet als een roofofbelasting, wees de geachte afgevaardigde van het CDA mij terecht. Ik denk dat het ook te ver gaat dat de heer Reuten de staatssecretaris vergelijkt met iemand die banken berooft.

De heer **Reuten** (SP): Dat was absoluut niet mijn bedoeling. Ik wilde een parabel vertellen en ik geloof dat de staatssecretaris de parabel begreep.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik had het inderdaad niet zo begrepen dat de heer Reuten mij met een bankrover vergeleek. Die zou dan overigens meer Robin Hood zijn, want ik mag niets van het geld zelf houden. Dat sta ik weer geheel af aan de laagste decielen, als ik het zo overzie. Ik zou dan toch eerder een heel vrome bankrover zijn.

De heer Reuten had nog een vraag over het nettovoordeel van de aftrek van de eigen woning. Het klopt dat die in 2005 per saldo 9,2 mld bedroeg. Daar staan echter andere posten tegenover, zoals de overdrachtsbelasting van ruim 4 mld. Dat is al bijna de helft van die ruim 9 mld.

De buitengewone-uitgavenregeling wordt vervangen door een regeling die beter is toegespitst op chronisch zieken en gehandicapten. Ik begrijp de oproep van de heer Essers om zo spoedig mogelijk helderheid te geven over deze alternatieve regeling. De realisering van een dergelijke belangrijke regeling vergt natuurlijke zorgvuldige voorbereiding, ook in overleg met onder andere de Chronisch zieken en Gehandicaptenraad. Mevrouw Böhler vraagt naar alternatieven. Zoals staatssecretaris Bussemaker en ik in onze brief van 1 november al hebben gemeld, hebben wij geconstateerd dat het zonder meer onderbrengen van de nieuwe regeling in de Wmo op praktische bezwaren zou kunnen stuiten. Vandaar dat niet alleen naar de Wmo-variant wordt gekeken, maar ook andere varianten worden onderzocht. Het parlement wordt voor 1 april 2008 geïnformeerd over de vormgeving van de nieuwe regeling.

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Ik begrijp dat de staatssecretaris als antwoord nog eens citeert wat ik als vraag heb gesteld. De vraag was nu juist wat die varianten zijn.

Staatssecretaris **De Jager**: Wij zijn op dit moment bezig om die in kaart te brengen. Wij kunnen die dus in een brief aan de Tweede Kamer voor 1 april beschrijven en niet eerder. Wij hebben ze op dit moment nog niet compleet.

De heer **Reuten** (SP): Ik moest die 4 mld. overdrachtsbelasting even tot mij laten doordringen, maar hier gaat het toch om heel iets anders? Hoe lang woont iemand in een huis? Laat het gemiddeld tien jaar zijn, hoewel ik denk dat het gemiddelde langer is. Wij hebben het dan over 400 mln.

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, het is jaarlijks 4 mld. en dat bedrag geldt voor het totale aantal bezitters van een eigen woning. Per 10 jaar gaat het om een veel groter bedrag, maar die 4 mld. is het gemiddelde per jaar.

De heer **Reuten** (SP): Maar gaat het dan niet om 400 mln. per jaar?

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, het bedrag is 4 mld. per jaar en gemiddeld wordt iemand een keer in de acht jaar met deze maatregel geconfronteerd. Ik weet overigens niet wat de gemiddelde doorlooptijd is, maar iemand die zijn hele leven in hetzelfde huis blijft wonen, zal er natuurlijk minder mee geconfronteerd worden dan iemand die vaak verhuist. Nogmaals, de belastingdruk bedraagt gemiddeld 4 mld. per jaar voor het totaal aantal eigenwoningbezitters. Het nettobedrag voor de hypotheekrenteaf trek bedraagt gemiddeld 9 mld.

De heer **Reuten** (SP): Ik ga hier even over nadenken.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Dan wil ik iets zeggen over de topinkomens, ook zo'n onderwerp voor interessante politieke discussies. De heren Essers, Biermans, Leijnse en Schouw hebben er vragen over gesteld. Ik heb begrepen dat de heer Schouw onze aanpak van de topinkomens steunt. Met zijn inbreng geeft hij wel heel duidelijk aan dat de regering met de behandeling van dit dossier soms een spagaat moet maken. Aan de ene kant is er de wil om excessieve beloningen aan te pakken. Die wil wordt breed gedragen in de samenleving, maar ook in beide Kamers van de Staten-Generaal. Aan de andere kant moet je rekening houden met de invloed van de aanpak van de topinkomens op het vestigingsklimaat. Ik kan de heer Schouw dan ook meedelen dat hierover een zeer zorgvuldige afweging zal worden gemaakt en dat over dit onderwerp zeker niet lichtvaardig wordt gedacht.

Door een aantal fracties zijn vragen gesteld over de motie-Kortenhorst c.s. die door de Tweede Kamer is aangenomen. Ook is mij door de heer Essers gevraagd om een schriftelijke bevestiging namens het kabinet van hetgeen inzake de pensioenmaatregel en de alternatieve voorstellen is meegedeeld. Ik weet dat er bij de algemene financiële beschouwingen iets verkeerd ging en daarom kijk ik nu even rond of de leden van mij een brief hebben ontvangen. Uit de reacties maak ik op dat zij inderdaad de brief hebben ontvangen die ik zojuist aan deze Kamer heb gestuurd. Met die brief wordt nader ingegaan op de vervangende maatregel voor de pensioenmaatregel. Met de heer Essers en met ieder ander die beweert dat de

huidige situatie in wetgevende zin niet de schoonheidsprijs verdient, ben ik het eens. Dat geef ik hier ruiterlijk toe, en waarom? Domweg, omdat de tijd tussen de behandeling in de Eerste en de Tweede Kamer te kort is geweest om met een nieuw wetsvoorstel op dit punt te komen. Ik heb nog minimaal een aantal weken nodig om ervoor te kunnen voorzorgen dat de nieuwe voorstellen fiscaaltechnisch deugdelijk en zinnig zijn, dat zij politiek goed afgestemd zijn en dat zij op een draagvlak kunnen rekenen, ook bij bijvoorbeeld het bedrijfsleven. Deze Kamer mag van het kabinet verwachten dat er op korte termijn een eind wordt gemaakt aan deze onwenselijke situatie. Mij moet echter nog tijd worden gegund om de situatie ordentelijk op te lossen. Met mijn brief heb ik aangegeven dat een wetsvoorstel in de loop van het eerste kwartaal van het komend jaar naar de Raad van State zal worden gestuurd, want ook deze Kamer heeft niets aan een wetsvoorstel dat te haastig is opgesteld.

De heer **Essers** (CDA): Ik ben u erkentelijk voor deze faire opmerking, waarmee u zegt op welke wijze dit alles tot stand is gekomen. Ik ben u ook dankbaar voor de brief. Omdat de brief zo belangrijk is, wil ik graag controleren of ik die goed interpreteer. Woorden zijn namelijk altijd woorden en voor meerdere uitleg vatbaar.

Ik vat de brief zo op dat het gestelde erin door het voltallige kabinet wordt gedragen en dat die inhoudt dat de beknutting van de omkeerregel definitief van de baan is. In het eerste kwartaal van het volgende jaar zal bij de Raad van State een wetsvoorstel worden ingediend. Kunnen wij ervan uitgaan dat de wetsvoorstellen voor het zomerreces van het volgende jaar bij de Tweede Kamer zijn ingediend en dat daarmee de aantasting van de omkeerregel zal zijn ingetrokken?

Ik zie verder dat weer wordt gesproken over carry back bij pensioenen. Dat onderwerp wordt gerelateerd aan het punt van de topinkomens. Ik interpreteer het gestelde zo dat de grens van €185.000 geen rol meer speelt.

Met uw laatste zinnen zegt u te zullen streven naar het verkrijgen van voldoende draagvlak. Ik ga ervan uit dat dat positief moet worden geduid en dat de nieuwe maatregelen op voldoende draagvlak zullen kunnen rekenen. Dat laat onverlet dat de huidige beknutting van de pensioenen -- ik doel op de omkeerregel -- definitief van de baan is. Heb ik uw brief zo goed geïnterpreteerd?

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ook de VVD-fractie heeft deze maatregel zeer kritisch beoordeeld. Waarom stond die überhaupt nog in het Belastingplan? Het maken van een nieuw wetsvoorstel kost tijd, maar het schrappen van een regeling gaat heel snel.

Spreekt de staatssecretaris hier als medewetgever of ook als uitvoerder? Laten wij helder vaststellen wat zijn rol is.

Met de brief wordt gesproken over alternatieven. Betekent het gestelde dat de aftopping van het pensioengevend loon definitief

van tafel is en dus ook niet meer in andere wetsvoorstellen aan de orde zal komen? Er staat in de brief dat dit onderwerp niet genoemd wordt in het wetsvoorstel waarmee excessieve inkomens moeten worden aangepakt, maar het zou weer aan de orde kunnen komen in een ander wetsvoorstel. Ik heb namelijk de gang van zaken met betrekking tot artikel 64 in gedachte. Als het dus in een ander wetsvoorstel weer naar voren zou komen, zou mij dat evenmin bevallen.

Verder wil ik de vraag van de heer Essers over de back service ondersteunen. Wat is in het licht van deze back service een topinkomen? Waar ligt voor het kabinet de grens?

Ik meen dat het een goede zaak is dat de topinkomens worden aangepakt, maar ik wijs wel op het volgende. Onlangs ontving een bestuurder 28 mln. Stel dat dat bedrag met 52% wordt belast, dan houdt hij ongeveer 14 mln. over. Stel dat het belastingtarief met 20% wordt verhoogd, dus dat een belastingheffing van 70% geldt. Dan houdt die persoon 9 mln. over, maar wat is het effect van de verhoging van het belastingtarief? Een kleine verhoging van het oorspronkelijke bedrag van 28 mln. en die 5 mln. doen helemaal geen pijn meer.

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Ik heb twee vragen aan de heer Essers en de staatssecretaris. De heer Essers spreekt over de beknotting van de omkeerregel. Met de alternatieve voorstellen van de brief is wel degelijk sprake van beperking van toepassing van de omkeerregel, bijvoorbeeld bij de grote pensioenstorting aan het eind van de carrière. Het gaat hier dus wel degelijk om een beperking van de toepassing van de omkeerregel, maar de plafonnering in de tweede pijler -- die lag op 185.000, maar het zou ook een ander bedrag kunnen zijn -- is van de baan. Ik begrijp dat wij de brief zo moeten lezen en ik begrijp dat de heer Essers zijn opmerking zo bedoelde. Het gestelde is afgesproken en dit punt is nu van de baan.

Dan wil ik iets zeggen over de definitie voor een topinkomen. De heer Essers meent dat de grens van €185.000 geen rol meer speelt. Met de reactie van de staatssecretaris op dit punt wil ik graag vernemen wat de Balkenendenorm inhoudt. Wordt daarmee de ondergrens van de topinkomens aangegeven of geeft die aan waar het modale inkomen begint, zodat de topinkomens veel hoger zijn? Als dit niet duidelijk is, blijven de discussies mistig.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Biermans vroeg waarom de maatregel nog in het Belastingplan staat. Ik heb het mijzelf aangetrokken dat deze passage nog aan de orde is. Ik betreur dat. Ik heb dat ook duidelijk aangegeven. Tegelijkertijd heeft het kabinet hier wel een consequent standpunt ingenomen. Het heeft er niet voor gekozen om de maatregel aan de belastingkant eruit te halen op het moment dat het nog niet in staat is om het alternatief voor de dekking in het inkomstenkader in wetgeving op te nemen. Daardoor zou er immers de komende paar jaar een gat in het inkomstenkader ontstaan. Dat zou geen goed voorbeeld zijn voor de Tweede Kamer, die

bijvoorbeeld bij het indienen van een amendement naar de dekking wordt gevraagd.

De heer **Biermans** (VVD): Ik vertaal het zo dat de staatssecretaris van ons het vertrouwen vraagt, dat die maatregel verdwijnt als wij het Belastingplan goedkeuren. Het lijkt mij veel logischer dat de staatssecretaris ons vertrouwt, dat wij het Belastingplan goedkeuren en vervolgens heel constructief kijken naar de plaatsvervangende wetgeving. Het is volgens mij de omgekeerde wereld, terwijl wij het met zijn allen eens zijn dat de maatregel er niet in had moeten staan. Hij blijft staan omdat er nog geen alternatief is.

De heer **Reuten** (SP): Ik weet niet wat de heer Biermans met "wij met zijn allen" bedoelt.

De heer **Biermans** (VVD): De Eerste Kamerleden.

De heer **Reuten** (SP): Dat klopt niet.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik heb aangegeven waarom de maatregel wel in het Belastingplan staat. Ik benadruk dat dit niets te maken heeft met enige vorm van wantrouwen in de Eerste Kamer. Er zal een deugdelijke en dekkende belastingwet bij de Eerste Kamer worden ingediend. Daarom moet ik in dit geval het vertrouwen van de Kamer vragen. Bij het stemmen over deze wet zal ik bevestigen waarom de Kamer dit vertrouwen in de regering kan stellen.

Gevraagd is of het voltallige kabinet deze brief ondersteunt. Doordat de vraag gisteravond is gesteld, hebben wij de brief niet kunnen afstemmen in de ministerraad. De brief is wel mede namens de minister van Financiën verzonden. Tot nu toe hebben alleen de minister en de staatssecretaris van Financiën zich op dit dossier geroerd. De Kamer mag ervan uitgaan dat zij namens het hele kabinet spreken.

De aftopping zoals die is voorgesteld in pijler 2 -- met dank voor de aanvullingen van de heer Leijnse, waarmee ik het eens ben -- vindt plaats op een bepaald pensioengevend loon op welke grens dan ook. Die stond in dit voorstel op €185.000, maar dat is van de baan. Wij komen met andere voorstellen, die inderdaad in de pensioensfeer liggen. Je kunt ze uitleggen als een beperking in de omkeerregeling. Ze zien toe op excessieve eindloonconstructies. Wanneer dat ik het wetsvoorstel hier kom verdedigen, zal ik dat toelichten. Ik verwacht dat ik dan brede steun in de Kamer zal krijgen. Wij beogen echt die situaties aan te pakken, die de Kamer volgens mij ook niet goed vindt. Zij zal vinden dat het kabinet op dit punt zijn huiswerk goed heeft gedaan en daarvoor de tijd heeft genomen. De Kamer zal dan zien dat het niet wenselijk is dat deze situaties tot aftrek leiden. Soms is de omkeerregeling namelijk tot in het extreme doorgevoerd. Een bepaalde vorm van beperking is daar op zijn plaats. De algemene aftopping ergens op een bepaalde grens in een pensioengevend loon in pijler 2, is inderdaad van de baan.

De heer **Biermans** (VVD): Het begrip "excessief" is voor meerdere uitleg vatbaar. Wij hebben het tijdens de behandeling van het Belastingplan diverse keren gehoord. Wat de een excessief vindt, vindt de ander normaal. Kan de staatssecretaris aangeven wat in zijn ogen excessief is en wat hij bedoelt met de back service van die topinkomens?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik wil überhaupt uit de discussie blijven wat een topinkomen is, want dat is semantiek. Uiteraard zullen wij ergens een grens moeten trekken als wij wetgeving indienen. Die grens ligt hoog, hoger dan wij nu hadden beoogd. Dus "excessief" in de marktsector ligt op een niveau boven de Balkenendenorm. Wanneer ik het wetsvoorstel verdedig, kom ik met de grens die wij hebben getrokken.

De heer **Reuten** (SP): Het bruto-inkomen van het tiende deciel is €87.000 in 2005. Ik begrijp dat de staatssecretaris niet wil aangeven wat een topinkomen is. Kan hij in plaats daarvan empirische informatie geven over het tiende deciel, bijvoorbeeld delen door vijf, dan weten wij waar de grens ligt wanneer wij spreken over €185.000. Dat zou al helpen.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan die informatie sturen op het moment dat ik het wetsvoorstel aan de Kamer stuur. De grens zal ergens boven de €185.000 liggen. Het gaat echt om excessieve beloningen van wellicht enkele tonnen, maar daarvoor moeten wij nog een voorstel maken. Ik zal daarbij aangeven waar men dat kan plaatsen. Het is nu nadrukkelijk de bedoeling van het kabinet om de maatschappelijke onvrede hierin te adresseren en niet om de bovenste 10% of zelfs 5% van het inkomensgebouw te treffen; het is geen nivellerende maatregel. In dit geval willen wij echt een maatregel die toeziet op excessieve beloningen. Dit zal juist betekenen dat het om veel geld gaat bij een zeer kleine groep. Dat is excessief.

De heer **Essers** (CDA): Ik hoor graag de bevestiging van de staatssecretaris dat wij ervan uit mogen gaan dat voor het zomerreces het voorstel tot het intrekken van de maatregel en het indienen van deze plannen bij de Tweede Kamer zal zijn.

Staatssecretaris **De Jager**: Wij zullen aan de Raad van State een spoedadvies vragen in het eerste kwartaal. Ik neem aan dat het wetsvoorstel zeer kort na de beëindiging van het eerste kwartaal bij de Tweede Kamer is ingediend. Dat is ruim voor het begin van het zomerreces. Ik mag hopen dat de Tweede Kamer het spoedig zal behandelen, maar u weet dat ik daarop geen invloed mag uitoefenen.

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb nog een vraag gesteld over de brief waarop ik nog geen antwoord heb gekregen. Hoe schat de staatssecretaris het effect in van 20% bovenop het maximale tarief van de IB? Ik heb overigens zojuist gehoord dat de Balkenendenorm toch bij het bedrijfsleven wordt

geïntroduceerd via de aftopping van de backserviceregeling.

Staatssecretaris **De Jager**: Dit is niet juist. Ik heb juist aangegeven dat er aanzienlijk boven de Balkenendenorm een backserviceregeling zal zijn, maar er is geen aftopping meer in pijler 2. Ook al verdient iemand een zeer hoog salaris, toch wordt dat principe niet aangetast. Dit is in overeenstemming met wat sociale partners aan beide kanten hebben gevraagd. Het gaat hier om combinatie van een eindloonregeling met onbeperktheid, dan hebben wij het echt over excessieve bedragen. Ik heb alleen daarover gesproken. Er is geen begrenzing in de normale loonsituatie op basis van het middelloon.

De heer **Biermans** stelt hier de vraag en geeft ook een beetje het antwoord. Hij zal als liberaal aangeven dat de samenleving op dit punt niet maakbaar is. Je kunt altijd als het over de marktsector gaat uiteraard betogen dat je het nooit helemaal dicht krijgt. Dat kan ook niet. Wij spreken hier over de publieke sector en het is al moeilijk genoeg om in de semipublieke sector bepaalde normen te stellen. In de marktsector hebben wij beperkte mogelijkheden om te sturen. Dat kan onder andere met de commissie-Frijns, die deze maand rapporteert en met het fiscale aspect. Het is dan nog steeds mogelijk om excessieve beloningen toe te passen, waarover dan wel een extra heffing plaatsvindt. Ik denk dat er op de langere termijn wel degelijk een bepaald gedragsturend effect van uitgaat, als een heffing zijn intrede doet op een hoog gedefinieerd niveau: raad van commissarissen, let hierop, want dit is kennelijk excessief; zou je dit wel doen? Er zal wel degelijk een matigend effect van uitgaan, meer vanwege het principe dan vanwege het geld, die 20% of 30% die wordt geheven over de extra bonus.

Ik kom bij het eigenwoningforfait. De leden van de CDA-fractie hebben moeite met de verhoging van het eigenwoningforfait voor woningen met een WOZ-waarde boven de 1 mln. Het betoog van de heer **Essers** houdt eigenlijk in dat het kabinet naar zijn oordeel voor woningen met een WOZ-waarde boven de 1 mln. feitelijk een box 3-regime voorstelt. Dat is echt niet het geval. De belastingheffing over de eigen woning in box 1 verschilt wezenlijk, en blijft wezenlijk verschillen, van de belastingheffing in box 3. Dat blijkt al uit het feit dat iemand die zijn eigenwoningschuld heeft afgelost op grond van de zogenaamde wet-Hillen per saldo geen bijtelling van het eigenwoningforfait heeft. Er is wel degelijk een aanzienlijk andere fiscale behandeling van box 1 en van box 3. De 2,35% betekent niet dat het merendeel van de dure woningen met een WOZ-waarde boven de 1 mln. automatisch wordt overgeheveld naar box 3 en dat er aan dat dure deel geen bestedingsaspect meer zit. Er is nog steeds een bepaald bestedingsaspect: als de eigenwoningschuld is afgelost, vindt er geen bijtelling van het eigenwoningforfait meer plaats. Wij zijn wel van mening dat bij dit soort woningen naast het bestedingsaspect sprake is van een relatief groter beleggingsaspect; vandaar deze maatregel. Maar de stelling dat er geen

bestedingsaspect meer zit aan de dure eigen woning, staat niet in verhouding tot de gevolgen van de fiscale behandeling van de eigen woning in box 1 ten opzichte van box 3.

De heer **Essers** (CDA): Met alle respect, maar ik heb de premier aangehaald, die in reactie op een vraag van onze fractievoorzitter nadrukkelijk de koppeling heeft gelegd met de 1,2% van box 3. Het is met zoveel woorden gezegd. Overigens heeft ook de heer Leijnse die koppeling gemaakt. Dan is het toch logisch dat wij dat verband ook leggen?

Staatssecretaris **De Jager**: Laat ik duidelijk zijn. Het is helder dat die 2,35% een ontstaansgeschiedenis heeft. Ik ontken dat verband ook niet geheel. Ik heb alleen gereageerd op uw vraag of er dan geen enkel bestedingsaspect meer is aan het wonen in de eigen woning. Jawel, dat is nog wel zo, omdat er geen sprake is van een eigenwoningforfait indien de eigenwoningschuld is afgelost. Dat is niet het geval als het een box 3-belegging zou zijn. Het is ook bij een WOZ-waarde boven de 1 mln. geen volledig beleggingswaardeobject geworden.

De heer **Essers** (CDA): Ik neem hier goed kennis van, want dit behoort tot de wetsgeschiedenis. Maar ik kom toch even terug op mijn stelling dat het een onterechte inkomensmaatregel is. Iemand met een hoog inkomen zonder hypotheek betaalt dan geen belasting meer over het eigenwoningforfait. Dat is niet uit te leggen ten opzichte van iemand die wel een hypotheek heeft.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is een politieke weging. Ik begrijp wat u zegt, maar u zou ook kunnen zeggen dat er bij hypotheekrenteaftrek ook een fiscaal voordeel is. Dat is nu teruggebracht tot één fiscaal voordeel. Of je hebt hypotheekrenteaftrek op de eigenwoningschuld, ook bij een heel dure eigen woning. Of de eigenwoningschuld is afgelost en dan heb je geen hypotheekrenteaftrek, maar is er ook geen eigenwoningforfait. Dat is de gedachte achter de wet-Hillen. Die blijft hier van toepassing. Het gaat mij te ver om te zeggen dat dit geheel onlogisch is.

De heer **Essers** (CDA): Maar het heeft niets te maken met de belasting van topinkomens.

Staatssecretaris **De Jager**: Het gaat meer over topvermogens, als u een zelfstandig naamwoord achter "top" wilt zetten. Er zal een behoorlijk stevige correlatie zijn tussen hogere inkomens en een WOZ-waarde van meer dan 1 mln., maar ik ben het met u eens dat het meer gaat om vermogen dan om inkomen.

De heer **Biermans** (VVD): Ik vind deze theoretische discussie fantastisch en ik zou er graag aan meedoen, maar gelet op de tijd doe ik dat niet. Ik hoor de staatssecretaris er niet over dat deze regeling in strijd is met het CDA-verkiezingsprogramma en met het coalitieakkoord. Het is gewoon een regelrechte aantasting van de

eigenwoningregeling. Ik kan het niet anders noemen.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Biermans heeft dan niet de juiste passages van het verkiezingsprogramma van het CDA erbij gehaald, want daarin wordt duidelijk gesproken over de hypotheekrenteaftrek. De voorgestelde maatregel ziet niet op het beperken van de hypotheekrenteaftrek. Alle bepalingen die zien op de renteaftrek, zoals de bijleenregeling, blijven ongewijzigd. In dat opzicht zou in het verleden eerder de bijleenregeling een beperking zijn geweest van de renteaftrek, die ook met instemming van uw partij tot stand is gekomen. Maar in deze situatie zijn er geen bepalingen die zien op beperking van de hypotheekrenteaftrek.

De heer **Biermans** (VVD): Ook dit is puur theoretisch. Materieel gezien betekent het gewoon een beperking van de hypotheekrenteaftrek, welke naam ik het ook geef. Degenen die een huis van 1 mln. of meer bewonen, betalen zo meteen meer belasting.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kom nu bij de woningcorporaties. Het zijn achter elkaar de wat zwaardere dossiers.

De **voorzitter**: Hoe lang denkt de staatssecretaris nog ongeveer nodig te hebben, buiten de interrupties?
**

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is geheel aan u. Als u zegt "maak voort", dan zal ik wat sneller antwoorden. Maar dan zal ik wel een aantal vragen moeten laten liggen.

De **voorzitter**: U kunt ze allemaal behandelen, maar misschien iets beknopter.
**

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal proberen beknopter te zijn.

Er zijn heel veel vragen gesteld over de woningcorporaties. Om te voorkomen dat de grote lijn verloren gaat, zal ik die lijn heel kort hervatten. Het kabinet is tot het oordeel gekomen dat de vrijstelling in de Vpb voor woningcorporaties door maatschappelijke ontwikkelingen is achterhaald. Woningcorporaties zijn grote professionele instellingen die zich bezighouden met de bouw en de verhuur van woningen, die feitelijk winst maken en die zich tot op zekere hoogte op dezelfde markt bewegen als commerciële verhuurders van woningen. Met andere woorden, het zijn toch echt wel ondernemingen geworden. Dat wil overigens niet zeggen, zo zeg ik met nadruk, dat zij geen bijzondere taak zouden hebben en dat het kabinet die taak niet belangrijk zou vinden. Voorgesteld wordt de bestaande wettelijke vrijstelling voor woningcorporaties af te schaffen. Woningcorporaties worden dan fiscaal net zo behandeld als andere ondernemingen. De andere aanpassingen die voor woningcorporaties worden

voorgesteld, zijn te beschouwen als bepalingen die voor alle zekerheid zijn opgenomen ter voorkoming van procedures en onzekerheden. Zij hebben tot doel te voorkomen dat er jarenlang onzekerheid bestaat over een belangrijk onderwerp. Zo'n onzekerheid is overigens niet alleen slecht voor de overheid, maar ook niet goed voor de woningcorporaties.

Een woningcorporatie wordt geacht met haar gehele vermogen een onderneming te drijven. Daarmee wordt discussie voorkomen over de vraag of en zo ja, in hoeverre haar werkzaamheden als beleggen moeten worden beschouwd, wat voor stichtingen en verenigingen niet tot belastingplicht leidt. Een woningcorporatie mag op nieuw aangeschafte of neergezette woningen geen afwaardering toepassen voor de zogenaamde "onrendabele top". Dit overigens is opgenomen als veel algemenere maatregel die ook voor algemene ondernemingen geldt. Omstandigheden die reeds bekend zijn ten tijde van het investeren kunnen geen aanleiding zijn voor een afwaardering naar een lagere bedrijfswaarde. Een woningcorporatie mag op de openingsbalans geen zelfgevormde goodwill activeren.

De eerste twee elementen zijn naar mijn overtuiging in overeenstemming met de jurisprudentie. Het laatstgenoemde element ligt in het verlengde van de handelwijze die al jaren wordt gevolgd bij het belastingplichtig maken van overheidsbedrijven en van het zogenaamde "stichtingenarrest" dat gaat over de situatie waarin een stichting overgaat van de onbelaste naar de belaste sfeer. Er bestaat ook een algemene wettelijke bepaling voor de overgang van onbelast naar belast waarbij sprake is van een goodwillbeding. Al met al komt het voorstel erop neer dat een bestaande vrijstelling wordt opgeheven en dat de woningcorporaties voortaan net zo worden behandeld als andere ondernemingen. Voor alle duidelijkheid merk ik nog op dat de hoogte van de heffing afhankelijk is van de winst. Dat betekent dat corporaties die geen of weinig winst maken, bijvoorbeeld omdat zij een heel lage huur rekenen, niet of nauwelijks met Vpb worden geconfronteerd.

De heer **Leijnse** (PvdA): De staatssecretaris heeft gezegd dat het een algemene regel is dat een investering op de fiscale balans moet worden afgewaardeerd, wanneer die investering onrendabel is op grond van informatie die men kan hebben bij het doen van de investering. Kan men die regel toepassen op ondernemingen die door wettelijke regels gehouden zijn om dit type onrendabele investeringen te plegen? Men is dan wel bekend met het feit dat de investering onrendabel is, maar dat is het onmiddellijke gevolg van overheidsregulering en van de missie van deze organisaties. Zij zijn daarvoor in het leven geroepen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat begrijp ik maar al te goed, maar dit staat niet de toepassing in de weg van de algemene fiscale waarderingsregels die ook gelden voor andere ondernemingen, waarvan

sommige ook onrendabele investeringen doen -- dat komt ook voor in de markt -- voor ondernemingen die van een andere kant min of meer worden verplicht tot dergelijke investeringen.

De heer **Leijnse** (PvdA): Het gaat er mij niet om dat moet worden bestreden dat men bij de woningcorporaties niet weet dat men onrendabele investeringen doet, respectievelijk dat men bij vol bewustzijn die onrendabele investeringen doet. Vastgesteld moet worden of het enkele feit van toepassing is dat men is gehouden dit te doen, dus in feite geen andere keuze heeft, en of dat geen verschil maakt.

Staatssecretaris **De Jager**: Het enkele feit dat men is gehouden om dergelijke investeringen te doen, is geen beletsel om de algemene fiscale waarderingsregels van toepassing te verklaren bij de invoering van de integrale Vpb-plicht.

De heer **Schouw** (D66): Minister Hirsch Ballin werkt aan een wetsvoorstel over de maatschappelijke ondernemingen. Het wetsvoorstel is nog niet "uitgetraild". In het wetsvoorstel staat een buitengewoon interessante paragraaf over de rol van woningcorporaties. Die gaan onderdeel uitmaken van die wet, zo kan men daarin lezen. Verder wordt uitvoerig gesproken over een fiscaal regime en dat is ook nog niet "uitgetraild". Mijn stelling is dat de staatssecretaris met het voorstel in het Belastingplan vooruitloopt op wat zijn collega doet.

Staatssecretaris **De Jager**: De rechtsvorm van de maatschappelijke ondernemingen zal zich vooral richten op governance-elementen zoals bestuur en toezicht, belangenvertegenwoordiging en geschillenbeslechting. Bij de introductie van de nieuwe rechtsvorm voor de maatschappelijke onderneming zal ook moeten worden bepaald hoe deze rechtsvorm zich verhoudt tot de regels voor de belastingplicht in de Wet op de vennootschapsbelasting. Ik zeg toe aan de heer Schouw en de heer Essers dat duidelijkheid zal worden geboden over de fiscale behandeling van de maatschappelijke onderneming zodra het wetsvoorstel over de maatschappelijke onderneming naar buiten wordt gebracht. Het is goed voorstelbaar dat de uitkomst niet voor elke maatschappelijke onderneming hetzelfde zal zijn, zeker wanneer het uitgangspunt blijft bestaan, zoals nu het geval is, dat hierbij een onderneming wordt gedreven of in concurrentie wordt getreden. Die uitgangspunten heb ik ook aangegeven in de notitie Belastingplicht voor overheidsbedrijven.

In algemene zin sorteren wij hier dus niet voor op wel of geen Vpb-plicht voor een maatschappelijke onderneming. Wel hebben wij inmiddels geconstateerd dat woningcorporaties een dusdanige ondernemingsvorm drijven dat niet langer sprake kan zijn van een vrijstelling van de vennootschapsbelasting.

De heer **Schouw** (D66): Naar mijn smaak sorteert de staatssecretaris wel voor bij één categorie maatschappelijke ondernemingen, die nog nader moet worden gedefinieerd, en wel de woningcorporaties. Daarvoor bepaalt hij nu alvast het vennootschapsregime. Het zou veel fairder zijn om te zeggen: de discussie die wij zullen voeren over de maatschappelijke onderneming en het fiscale regime kan mogelijk leiden tot een verandering van het besluit over de integrale vennootschapsbelasting voor woningcorporaties. Die suggestie doe ik.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat zou mogelijk zijn geweest, maar wij hebben gemeend dat de kenmerken van een onderneming, namelijk een organisatie van kapitaal en arbeid met het oogmerk van winst en dergelijke, bij woningcorporaties inmiddels voldoende aanwezig zijn om de integrale Vpb-plicht reeds per 1 januari 2008 in te voeren. Wanneer wij de discussie voeren over de maatschappelijke onderneming, zullen wij de verplichting tot vennootschapsbelasting in zijn algemeenheid bediscussiëren. Dit zal waarschijnlijk niet tot een andere uitkomst leiden dan het standpunt dat wij per 1 januari 2008 voor woningcorporaties innemen. Tot een ander standpunt zou de discussie ook niet hebben geleid.

De heer **Schouw** (D66): De staatssecretaris noemt het nu onbestaanbaar dat de integrale vennootschapsplicht die nu wordt ingevoerd, nog zal veranderen als gevolg van een discussie die wij nog moeten voeren.

Staatssecretaris **De Jager**: Alles is bestaanbaar. Ik acht het goed om in het licht van de invoering van de Wet op de maatschappelijke onderneming de hele fiscale positie te bezien. Daarbij zal naar verwachting ook de positie van woningcorporaties aan de orde komen, maar ik wil niet aan verwachtingmanagement doen. Als de toets die ook geldt voor verenigingen en stichtingen, wordt toegepast op woningcorporaties, acht ik het niet waarschijnlijk dat dit zal leiden tot een heel andere afweging van het kabinet over de Vpb-plicht voor woningcorporaties.

De heer **Schouw** (D66): In dat geval interesseert het mij om inzicht te krijgen in het afwegingsdocument dat de staatssecretaris ongetwijfeld bezit en waarin hij op grond van de voors en tegens tot de conclusie is gekomen dat de integrale vennootschapsplicht voor woningcorporaties moet worden ingevoerd. Is er een document? Zo ja, waar is dat en kunnen wij dat met elkaar bespreken?

Staatssecretaris **De Jager**: Het Belastingplan met alles erbij zit nu in mijn tas. Het is zeer dik. Daarin zit de hele wetsgeschiedenis van de Tweede Kamer en de schriftelijke behandeling tot nu toe in de Eerste Kamer. De afwegingspunten van de regering kunnen daarin heel duidelijk worden teruggevonden.

De heer **Schouw** (D66): Ik ben het eens met de sector dat is echt een beslissing overnight is. Zij hadden een VSO, zij hebben afspraken met de Belastingdienst tot en met 2010 en de staatssecretaris heeft gewoon een interventie gepleegd en een andere beslissing genomen. Totdat de staatssecretaris met iets anders komt, is mijn stelling: er is geen afwegingsdocument en er heeft over dit punt dus ook geen zorgvuldige besluitvorming plaatsgevonden.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik deel dat standpunt in het geheel niet. Ik maak de heer Schouw er overigens op attent dat bijna alle partijen die in deze Kamer zijn vertegenwoordigd, in de financiële paragraaf van hun verkiezingsprogramma 500 mln., 600 mln. en sommige zelfs 3 mld. hadden opgenomen en ingediend bij het Centraal Planbureau. Dat heeft over het laatste bedrag gezegd dat het te veel was en tot 600 mln. moest worden teruggebracht. Al deze partijen hadden een heffing opgenomen voor de woningcorporaties. Dat dit een beslissing overnight is geweest, betwist ik ten stelligste.

De VVD-fractie heeft gesproken over een vermogensrendementsheffing die ook arme corporaties zou treffen die geen winst maken. Wij hebben gekozen voor een heffing naar draagkracht. Alleen degenen die winst maken, worden betrokken in deze vennootschapsbelastingheffing. Er is in deze Kamer meermalen gesproken over non-profitorganisaties. Als er geen profit is, is er voor deze woningcorporaties ook geen vennootschapsbelasting. Er wordt hier te makkelijk gesproken over deze heffing. Gesteld dat er vanuit de politiek zo'n breed draagvlak bestaat voor een heffing, is dit relatief waarschijnlijk het beste wat wij aan heffing voor de sector hebben kunnen invoeren. Juist omdat hier naar draagkracht, naar eerlijkheid, een heffing plaatsvindt via de vennootschapsbelasting voor woningcorporaties.

De heer **Biermans** (VVD): Ik zou absoluut niet wensen dat de staatssecretaris boos is op wie dan ook in deze Kamer. Daarop lijkt het een beetje. Daarom ga ik snel terug naar de techniek. Waarschijnlijk ontstaat de boosheid door de spagaat waarin de staatssecretaris zich bevindt. Die wordt veroorzaakt door de behandeling van de badwill en de goodwill. Daarachter zit toch geen enkele logica? De badwill moet men elimineren en de goodwill mag men niet opnemen. Dat kan toch niet? Het is toch het een of het ander: men kijkt naar beide of men kijkt naar geen van twee?

Staatssecretaris **De Jager**: Daarbij wordt uitgegaan van het verkeerde uitgangspunt. Over de goodwill hebben wij het gehad. Het is zelfs een wettelijke bepaling dat van een onbelaste sfeer naar een belaste sfeer moet worden overgegaan te gaan. Dat punt is duidelijk. Ik neem aan dat dit niet wordt betwist.

Er is geen badwill. Badwill is wanneer alle activa worden gewaardeerd en aan het eind van het proces het totaal van die activa een lagere waardering meekrijgt dan de som van de

afzonderlijke waardering van de activa. Dan is in sommige situaties sprake van badwill. In dit geval leidt de waardering van alle activa per activum tot een andere waardering, namelijk tot de vaststelling van de economische waarde. Dat is dus de waarde in het economisch verkeer. Die waarde in het economisch verkeer is vastgelegd op het rendement van desbetreffende object. Dat doen wij niet alleen hierbij, maar ook in andere situaties. Een hectare verpachte grond is ook veel minder waard dan een hectare vrije grond. Dat betekent niet dat er badwill op de verpachte grond rust. Er is helemaal geen badwill. Het enkele feit dat die grond tegen een lagere prijs voor een langere duur is verpacht kan leiden tot een lagere economische waarde dan de WOZ-waarde. Daar is hier sprake van. Afzonderlijk is er dus sprake van een lagere waardering van bepaalde objecten conform de algemeen geldende regels voor de economische waarde in het verkeer.

De woningcorporaties hebben het recht om die lagere waardering te "verzilveren" in de vennootschapsbelasting op het moment dat de lagere waarde inderdaad per tijdvak leidt tot lagere huuropbrengsten. Dat leidt almaar tot een lagere winstheffing over die tijdvakken. Er is dus wel degelijk sprake van "voordeel" bij de woningcorporaties door het feit dat een lagere huur wordt gerekend. Het mag echter niet voorkomen, ook niet naar de maatstaven die wij in het algemeen fiscaal begrip hanteren, dat een object aan het begin wordt gewaardeerd en in een keer wordt afgewaardeerd ten laste van de winst.

De heer **Biermans** (VVD): Als iemand heel veel woorden nodig heeft om mij te overtuigen vertrouw ik het niet meer en dat is nu het geval. Ik neem aan dat de staatssecretaris heeft gehoord dat deze inconsistentie door het CDA, de PvdA, de VVD en wellicht ook nog enkele andere partijen op tafel is gebracht. Daar wil ik het dan maar bij laten.

De heer **Essers** (CDA): Ik heb dit ook aan de orde gesteld, maar ik heb het heel nadrukkelijk in verband gebracht met de waarde op de openingsbalans. Dat is een kwestie van onderhandelen. Daarbij worden bepaalde uitgangspunten in acht genomen, maar dat kan ook op een redelijke manier worden opgelost. Dat hebben wij ook gedaan bij de eerste vaststellingsovereenkomst inzake het commerciële onroerend goed. Ik meen dat wij de sector helemaal niet plezieren met een strikt theoretische discussie. Die kunnen wij elders voeren en die is ook nog lang niet uitgewoed. Mij gaat het om de uitgangspunten die de staatssecretaris zal innemen als straks de nieuwe vaststellingsovereenkomst moet worden gesloten voor de openingsbalans, gemengde projecten, de fiscale beleggingsinstellingen en meer van dit soort zaken.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik ben bereid om tegenover de heren Essers en Leijnse toe te zeggen dat ik redelijk en constructief met de vaststellingsovereenkomst zal omgaan. Als uitzondering zeg ik dit nu even met de pet op van de uitvoerder. Al het andere dat ik bij de

behandeling van een wet zeg, zeg ik wel als medewetgever. In mijn rol als uitvoerder zal ik de Belastingdienst verzoeken om in de vaststellingsovereenkomst redelijk en constructief om te gaan met de openingsbalans en met de gemengde projecten.

De heer **Leijnse** (PvdA): Die toezegging incasseer ik graag. Voor de precisie kom ik even terug op hetgeen de staatssecretaris eerder zei, namelijk dat het verlies in feite pas ontstaat als lagere huur wordt geïnd. Dan ontstaat een verlies dat in mindering op de fiscale winst kan worden gebracht.

Stel dat op de openingsbalans wordt uitgegaan van de waarde in het economisch verkeer. Die waarde in het economisch verkeer wordt gebaseerd op het feit dat het een huurwoning is. Die huurwoning heeft een laag huurperspectief, want de woning valt onder de gereguleerde huur. Het is dus bekend dat de woning een lage rentabiliteit zal opleveren. Als je de waarde daarop baseert, verdisconteer je de lage rentabiliteit in die waarde. De lage huur levert dus een verlies op omdat de desbetreffende woning in feite meer waard is. Begin je met die lage waarde, dan zijn geen afschrijvingen meer mogelijk. Het verlies is daarmee in feite buiten de fiscale balans gebracht. Dat verlies ontstaat dan ook niet meer door die lagere huur, want die lagere huur is in overeenstemming met die lagere waarde.

Het verlies dat ontstaat uit de relatief hoge beginwaarde en de afschrijving die je daarop zou moeten plegen, afgezet tegen de lage huur, wordt eerst buiten de balans geplaatst door de woning lager te waarderen. Vervolgens wordt de conclusie getrokken dat het verlies niet geleden wordt en dan wordt geheven over de winst. Dit is naar mijn idee precies het probleem.

Staatssecretaris **De Jager**: Hoe redelijk het ook klinkt, dit is niet helemaal correct. De waardering in het economisch verkeer is inderdaad gebaseerd op de lagere rentabiliteit die later wordt genomen. Die lagere rentabiliteit leidt wel degelijk tot een lagere winstneming in latere jaren. Het is niet juist dat het verlies door het feit dat tegen een lagere huur wordt verhuurd, helemaal buiten de fiscale balans wordt gebracht.

De heer **Leijnse** (PvdA): Dat verlies wordt gelijk genomen door bij de vaststelling van de economische waarde rekening te houden met de lage rentabiliteit. De economische waarde wordt daardoor voor de openingsbalans laag vastgesteld. Het verlies is dan dus al genomen, maar dan wordt het op de fiscale balans gezet. Dat verlies kan dan niet meer ontstaan, want dan is er een evenwicht tussen de waarde van de woning en de lage huur. Dat ontstaat misschien nog wel een klein winstje en daarover kan dan geheven worden. Door die lage voorafbepaling slaat het verlies in feite voorafgaand aan de fiscale balans neer in de bedrijfseconomische balans. Dat is het probleem.

Staatssecretaris **De Jager**: Stel dat wij het anders hadden gedaan. Dan waren wij uitgegaan van een hogere waardering bij de openingsbalans. Op grond van de waarderingsregels die er zijn, zouden de woningcorporaties in staat zijn om binnen een of zes maanden onmiddellijk een afboeking te doen op de openingsbalans. Dan nemen zij dus gelijk een fictief verlies in het eerste jaar van de integrale vennootschapsbelastingplicht. Dat gebeurt dan in combinatie met een lagere huuropbrengst in latere jaren met tijdvakken. Dan kun je dus met het grootste gemak betogen dat twee keer voordeel wordt genoten van het feit dat er een lagere huuropbrengst is.

De heer **Leijnse** (PvdA): Nee, want als de reële waarde, waarbij geen rekening wordt gehouden met een gebrek aan rentabiliteit in de toekomst, op de openingsbalans komt, dan kan een regel worden gemaakt over de snelheid waarmee mag worden afgeschreven. Dat kan de staatssecretaris reguleren. Dat ontstaat een zuivere positie, want het lage rendement ontstaat doordat een lage huur wordt geheven op een woning met een relatief hoge waarde.

Staatssecretaris **De Jager**: De reële waarde is de waarde in het economisch verkeer. De waarde waarover wij spreken is de waarde waartegen een derde de vastgoedportefeuille verkrijgt als die op de markt wordt verkocht.

De heer **Leijnse** (PvdA): Daar zit het verlies in feite al in en dat blijft daardoor buiten de fiscale balans.

Staatssecretaris **De Jager**: Er wordt rekening gehouden met het feit dat er een lage rentabiliteit is. Ik verwijs naar mijn voorbeeld van de verpachte grond. Verpachte grond wordt ook niet verkocht tegen de vrije waarde om het stukje extra dat erin zit later volgens een bepaalde afschrijvingsregel over een behoorlijke periode af te kunnen schrijven. Dat doen wij niet. Dat is ook bij vererving het geval. Je vererft tegen de waarde in het economisch verkeer, je verkoopt tegen de verpachte waarde.

De heer **Essers** (CDA): De staatssecretaris is bang om met een hoge beginwaarde te starten, omdat die na een beperkte periode wel eens afgewaardeerd zou kunnen worden naar een lagere bedrijfswaarde. Het lijkt mij dat die afwaardering, analoog aan wat er is gezegd over de goodwill, niet mogelijk mag zijn. Wij moeten consequent zijn en regelen dat men die onrendabele top wel in een keer neemt. Goodwill laat je aan het begin en aan het einde buiten beschouwing. Dat moet je ook doen met "badwill".

Staatssecretaris **De Jager**: Woningcorporaties hebben er waarschijnlijk op aangedrongen om de openingsbalans tegen een hogere waarde vast te stellen, omdat zij dachten vrij snel daarna een fiscaal begunstigde afwaardering te kunnen doen. Als je die mogelijkheid afsnijdt, verdwijnt het fiscale voordeel voor een belangrijk deel. De gekozen

systematiek sluit aan bij de manier waarop andere, vergelijkbare ondernemingen worden belast. Verder denk ik dat het kabinet voor de openingsbalans een goede systematiek heeft gekozen, zeker nu ik de heer Essers en de heer Leijnse heb toegezegd dat ik redelijk en constructief zal omgaan met de waardering van de openingsbalans. Wij zijn er bij de eerste vaststellingsbalans voor het commerciële vastgoed goed uitgekomen en het is mijn oprechte wens dat dit ook het geval is bij de tweede vaststellingsovereenkomst.

De heer **Leijnse** (PvdA): Wat gaat de staatssecretaris doen met huizen die na 1 januari 2008 worden gebouwd? Waarom wordt het regime dat voor deze huizen geldt, niet op de oude woningvoorraad toegepast?

Staatssecretaris **De Jager**: Voor de oude woningvoorraad zou dat tot de vreemde situatie kunnen leiden dat een fictieve waarde wordt vastgesteld in de onbelaste sfeer die na de overgang naar de belaste sfeer afgeboekt kan worden. Deze onwenselijke extra afboeking zou zelfs kunnen leiden tot een forse daling van de winstgrondslag. Volgens goed koopmansgebruik zal in de nieuwe situatie de waarde van het opgeleverde product tegen de waarde van het economische verkeer op de balans worden opgenomen.

De heer **Leijnse** (PvdA): De waarde in het economische verkeer van een woning die op 2 januari 2008 wordt opgeleverd, is dan het offer dat de woningbouwcorporatie moet brengen. Dat is dus inclusief de onrendabele top. Hoe gaat u om met de afschrijving over de totale waarde?

Staatssecretaris **De Jager**: Bij commercieel vastgoed ligt het anders, maar bij woningen heeft de WOZ-waarde eerder de neiging om te stijgen dan om te dalen. Door de algemene afschrijvingsbeperking van 100% WOZ ligt het niet in de lijn der verwachtingen dat er bij huurwoningen afgeschreven kan worden. Wel geldt ook hier dat een lagere huuropbrengst leidt tot een lagere heffing in de winstbelasting.

De heer **Biermans** (VVD): Er ontstaat mist en die moeten wij verdrijven! Woningbouwcorporaties die starten met de openingsbalans, mogen de onrendabele top niet meenemen. De staatssecretaris heeft verder ook gezegd dat woningcorporaties die na 1 januari 2008 woningen bouwen, die woningen mogen activeren, inclusief de onrendabele top. Vervolgens lopen de woningcorporaties aan tegen de afschrijvingsbeperking uit de wet Werken aan winst. Het is tegelijkertijd wel in hun voordeel dat ze het verlies op de onrendabele top na de verkoop van die huurwoning kunnen realiseren, zonder dat ze er belasting over hoeven te betalen. Als ze het niet realiseren, levert hen dat een verliespost op die aftrekbaar is van de overige winst. Wat ik het zo goed samen?

Staatssecretaris **De Jager**: Zo hebt u het goed samengevat. Overigens is het bij nieuwbouwwoningen normaal om te activeren tegen verkrijgingskosten.

Voorzitter. In de schriftelijke antwoorden staat dat woningcorporaties hun belaste vastgoed in december 2007 op grond van de WSO met terugwerkende kracht kunnen inbrengen in een fbi. De fbi zou dat vastgoed vervolgens in december 2007 kunnen vervreemden. De Belastingdienst heeft toegezegd dat zij dit zal toelaten, maar dan moet de fbi wel in 2007 zijn opgericht en moet het eerste boekjaar van de fbi uiterlijk 31 december 2007 eindigen.

De heer Essers wijst erop dat woningcorporaties nog maar een paar dagen de tijd hebben om alles te effectueren. Ik wijs hem er dan wel op dat woningcorporaties al sinds 1 januari 2006 partieel belastingplichtig zijn. Zij hebben dus al enige tijd gehad om zich voor te bereiden op de nieuwe situatie en de integrale Vpb-plicht. De termijnverlenging, waar de heer Essers om vraagt, is weer iets heel anders. Hij wil namelijk dat dergelijke dochtervennootschappen de mogelijkheid krijgen om met terugwerkende kracht te opteren voor de fbi-status. Die termijnverlenging betekent, in tegenstelling tot de eerste toezegging, geen administratieve lastenverlichting. Het is gewoon een fiscaal voordeel. In de nota naar aanleiding van het verslag heb ik dan ook afhoudend gereageerd op het verzoek om een termijnverlenging.

Anders dan de heer Essers meent, zijn de in de nota genoemde bezwaren niet alleen praktisch van aard. In de nota is namelijk ook een aantal wettelijke bezwaren genoemd. Ik heb ook goed nieuws voor de heer Essers, want een dochter die in 2007 is opgericht en in datzelfde jaar haar boekjaar afsluit, kan de fbi-status verwerven. Daarbij wordt toegestaan dat aan de woningen die in de loop van 2008 worden ingebracht, terugwerkende kracht naar 1 januari 2006 wordt toegekend. Dit geeft de praktijk de nodige ruimte.

Het blijft onmogelijk om de ingebrachte woningen pas in 2008 met terugwerkende kracht terug of door te leveren. Met andere woorden: aan de inbreng wordt een terugwerkende kracht toegekend tot 1 januari 2006. Aan de teruglevering of doorlevering kan geen terugwerkende kracht worden toegekend.

De heer Essers vraagt mij voor de gemengde projecten van de woningcorporaties aandacht te besteden aan het arrest van de Hoge Raad van 30 november 1966. In de motie-Tang wordt de regering door de Tweede Kamer gevraagd voor 1 april 2008 met voorstellen te komen om belemmeringen weg te nemen bij gemengde projecten. Ik heb de Tweede Kamer toegezegd dat ik daar sympathiek tegenover sta en dat ik met een positieve instelling naar het probleem zal kijken. Die toezegging bevestig ik dus nu.

Het arrest dat de heer Essers noemt, zal ik meenemen bij mijn oordeelsvorming over het probleem. Ik ben er vooralsnog niet van overtuigd dat het arrest ook van toepassing is op de gemengde projecten van een woningcorporatie. Bij de woningcorporaties gaat het om projecten met

enerzijds dure koopwoningen en anderzijds sociale huurwoningen. In het arrest ging het om een project met daarin dure en goedkope koopwoningen. Bij mijn oordeel hierover zal ik ook de jurisprudentie meenemen, zoals de arresten van 9 april 1975 en 29 juni 1983.

De openingsbalans is bedoeld om onderscheid te kunnen maken tussen enerzijds een onbelaste, vrijgestelde periode en anderzijds de belaste periode, waarin winsten en verliezen tot hun recht moeten komen. Om dat te kunnen bereiken moeten alle activa en passiva op de fiscale openingsbalans verschijnen voor de waarde in het economische verkeer. Alleen dan begint de belaste periode met een schone fiscale lei. Dat is een algemeen uitgangspunt dat nu ook geldt voor woningcorporaties.

Voor verhuurde woningen geldt dat bij het bepalen van de waarde in het economische verkeer rekening moet worden gehouden met de verhuurde staat. En dat kan dus tot een lagere waardering leiden. De waarde in het economische verkeer mag dus zeker niet worden verward met de WOZ-waarde. De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid hebben daarover vragen gesteld. De WOZ-waarde is de waarde van de woning in vrij opleverbare staat, zonder rekening te houden met de waardedruk en de factor van het huurcontract.

Op het punt van de badwill ben ik ingegaan. Het toelaten daarvan zou leiden tot heel merkwaardige uitkomsten. Ik noem nog een voorbeeld voor de heer Biermans. Als een verhuurde woning op 2 januari 2008 wordt verkocht aan een derde, dan zou fiscaal ineens een verlies worden geleden ter grootte van de onrendabele top. Dat verlies is echter niet ontstaan in die paar dagen. De waarde van de woning is namelijk niet veranderd. Eigenlijk wordt op die manier een verlies in de belaste periode binnengehaald dat thuishoort in de onbelaste periode. Ik ben daar net ook al op ingegaan.

De heer Schouw heeft gevraagd naar alternatieven voor het afkomen van vette corporaties. De integrale Vpb-plicht moet op de eigen merites worden beoordeeld. Woningcorporaties dragen meer bij naarmate bij hen de verhouding tussen huuropbrengsten en kosten gunstiger uitvalt. Dat is het voordeel van een winstbelasting. De vennootschapsbelasting wordt dus geheven over de winst; als er geen winst wordt behaald, is er ook geen Vpb verschuldigd. Door de Vpb zullen woningcorporaties nooit armer worden want zij houden altijd 75% van de winst over, hoeveel winst zij ook maken. Een prikkel om winst te blijven maken, bestaat dus uiteraard wel. Dit zou anders zijn bij het echt afkomen van vermogens. Dat kan tot heel vreemde situaties leiden.

De heer De Boer heeft gevraagd of een schoolvereniging die een brede school realiseert op de tweede of derde verdieping belastingplichtig is. Het is zeer de vraag of vastgoedactiviteiten onderdeel uitmaken van de exploitatie van een brede school of dat deze vastgoedactiviteiten een afzonderlijke activiteit vormen. Het ligt meer voor de hand om de vastgoedactiviteiten van een brede

school als een afzonderlijke activiteit te beschouwen die niet samenhangt met de exploitatie van de school. Of dit ook daadwerkelijk zo is, hangt af van de feiten en omstandigheden. Het antwoord op de vraag is dus afhankelijk daarvan.

De heer **De Boer** en de heer **Biermans** vragen naar de stadsherstellichamen en de heer **Leijnse** wil graag dat ik bevestig dat het er de regering om te doen is, het werk van de stadsherstellichamen blijvend mogelijk te maken en te stimuleren. Ook de heer **Ten Hoeve** heeft daarnaar gevraagd. Ik heb in de Tweede Kamer reeds toegezegd dat ik met stadsherstellichamen in overleg wil treden als er problemen dreigen te ontstaan. Ik wil niet nu al toezeggen dat ik maatregelen tref omdat ik er nog niet van overtuigd ben dat maatregelen nodig zijn. Het feit dat Brussel heeft ingestemd met de vrijstelling voor monumenten betekent niet dat die vrijstelling moet worden gegeven. Ik voeg toe aan mijn eerdere toezegging dat ik, wanneer ik ervan overtuigd ben dat voor stadsherstellers de restauratie van monumenten niet meer mogelijk is als gevolg van de belastingplicht, dit in het kabinet echt aan de orde moet komen. Ik zal dan met een reactie namens het kabinet komen.

De heer **Biermans** heeft gevraagd waarom het kabinet van mening is dat het convenant met Aedes eenzijdig kan worden opgezegd. Ik ben daar schriftelijk al op ingegaan. De grondslag van de VSO -- artikel 5, eerste lid, onderdeel D van de Wet op de vennootschapsbelasting -- komt te vervallen. De Belastingdienst heeft per brief van 20 november hetzelfde standpunt uitgedragen. Om mogelijke discussies te voorkomen, heeft de Belastingdienst in aanvulling daarop, en ten overvloede, de VSO opgezegd.

De heer **Biermans** (VVD): Mijn vraag over de opzegging was wat algemener. Een convenant is een overeenkomst tussen twee partijen. Nu zegt één partij de overeenkomst op. Het zou goed zijn als de partijen bij elkaar gaan zitten en gaan praten over een nieuwe invulling van het bestaande convenant, dat toch eigenlijk een contract is dat gestoeld is op vertrouwen.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik ben van mening dat de Belastingdienst met Aedes in overleg moet treden om redelijk en constructief het gesprek aan te gaan om een nieuwe vaststellingsovereenkomst te sluiten.

De heer **Biermans** (VVD): Ik bedoel een invulling van de bestaande overeenkomst.

Staatssecretaris **De Jager**: De grondslag van die overeenkomst komt per 1 januari aanstaande te vervallen door een wetswijziging. Er moet wel een zuiver onderscheid blijven tussen de Belastingdienst en Aedes, als uitvoerder en klant van de Belastingdienst, enerzijds en de wetgever die per 1 januari 2008 een integrale Vpb-plicht voorstelt anderzijds. Die wetswijziging haalt de grondslag voor het convenant tussen de Belastingdienst en Aedes onderuit.

De heer **Biermans** (VVD): U zegt dat de wetswijziging de basis is van de opzegging. Stond in het convenant dat als de Vpb ten aanzien van woningcorporaties gewijzigd zou worden, de Belastingdienst eenzijdig het convenant zou kunnen opzeggen?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik meen mij te herinneren dat in het convenant inderdaad de bepaling stond dat bij een relevante wetswijziging het convenant kon worden opgezegd. Het is echter niet nodig om een beroep te doen op die bepaling. In een convenant of een vaststellingsovereenkomst kunnen nooit de bevoegdheden van de wetgevende macht worden ingeperkt. De wetgever gaat altijd voor en de uitvoerder moet daarvoor wijken.

Ik kom te spreken over het weerstandsvermogen van woningcorporaties. De heer **De Boer** heeft daarnaar gevraagd. Het CNV geeft in de rapportage aan dat op dit moment negen corporaties over een te laag weerstandsvermogen beschikken. Als gevolg van de voorgenomen maatregelen zal dit aantal toenemen tot maximaal 61 in 2016. Dat aantal kan overigens lager uitvallen in andere varianten. Daarmee is niet gezegd dat een dergelijke corporatie in de problemen komt, maar dat deze onder verscherpt toezicht valt. Een corporatie heeft allerlei mogelijkheden om ervoor te zorgen dat zij tegen die tijd beschikt over voldoende weerstandsvermogen. Ik wijs er ook op dat in de hele sector het overmatig weerstandsvermogen, dus het overschot in het weerstandsvermogen op dit moment, in de hele sector, ongeveer 15 mld. bedraagt. Het bovenmatig weerstandsvermogen bedraagt volgens het Centraal Fonds dus ongeveer 15 mld., een fors bedrag.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Wat hebben de 61 corporaties die onder verscherpt toezicht komen te staan daaraan? U zegt dat dat niets hoeft te betekenen, maar ik neem aan dat dat verscherpte toezicht iets voorstelt.

Staatssecretaris **De Jager**: Het gaat om een maximum. Er zijn allerlei andere maatregelen die dat maximale aantal kunnen doen verminderen. De corporatie dient maatregelen te nemen om zijn financiële positie te verbeteren. Het CNV geeft zelf aan dat er mogelijkheden zijn om ervoor te zorgen dat zij tegen die tijd gewoon weer voldoende weerstandsvermogen hebben.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik koppelde mijn punt aan het niet meer kunnen voldoen aan de wens om huurwoningen te bouwen. U kunt best stellen dat corporaties allerlei maatregelen kunnen nemen, maar die kunnen juist negatief uitwerken op het realiseren van bijvoorbeeld huurwoningen. Daarmee span je het paard toch achter de wagen?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik denk ook dat andere doelen gediend kunnen worden. Het bevorderen van eigenwoningbezit kan een belangrijk onderdeel vormen van de doelstellingen van corporaties. Als

corporaties jaarlijks 23.000 woningen gaan verkopen, nog steeds minder dan 1% van hun totale woningvoorraad, neemt de te verwachte kasstroom uit die verkopen toe met ruim 500 mln. Dat is de hele vennootschapsbelasting. Corporaties hebben kortom voldoende mogelijkheden om daaraan te werken.

Mevrouw Böhler heeft gevraagd naar het EVRM en de toepassing op woningcorporaties. Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft de Staat in belastingzaken een zeer ruime beoordelingsvrijheid in de toepassing van het eerste protocol voor bescherming van eigendom. In de praktijk is zelden of nooit geoordeeld dat de Nederlandse wetgever buiten deze beoordelingsvrijheid is getreden. Conform eerdere jurisprudentie is dat ook nu niet het geval.

Dan heeft de heer Schouw nog iets gevraagd op het punt van de vereenvoudiging administratieve lasten. Het Belastingplan leidt op het punt van de buitengewone uitgaven tot een vermindering van de administratieve lasten voor burgers met €250.000. Ook voor bedrijven is er sprake van een structurele verlaging van de administratieve lasten met ruim 11 mln. en van een structurele verlaging van de nalevingskosten met 6 mln. In dat licht hoeft u nog geeneens zo heel negatief te zijn over dit Belastingplan.

Voor de toekomst willen wij nog verder gaan. Op dit moment zijn alle departementen nog in een inventarisatiefase. Dit kabinet heeft de doelstelling om de administratieve lasten met nog eens 25% te verlagen. Daarbij willen wij ons veel beter richten op merkbare lasten. In het verleden heeft dat er nog wel eens aan ontbroken. Er werden wel lasten verlicht, maar de ondernemers zeiden daar helemaal niets van te merken. Wij willen nu juist streven naar de reductie van de merkbare lasten, waaronder dus ook toezichtslasten die vaak als heel irritant worden ervaren door ondernemers.

Dan kom ik nog even op de kansspelbelasting. De maatregel berust op de vergelijkbaarheid van spelen op speelautomaten met de tafelspelen in casino's. Die vergelijking is er op het punt van de snelle opeenvolging van spelen en het heen en weer gaan van zowel inzetten als uitkeringen. Op grond daarvan heeft het kabinet besloten om tafelspelen en speelautomaten gelijk te belasten. Daarbij spelen geen ethische motieven een rol, zeg ik ook tegen de heer Reuten.

Over die maatregelen heeft voor Prinsjesdag geen overleg plaatsgevonden met de speelautomatenbranche. Vooroverleg -- dat heb ik ook eerder aangegeven bij de autobelastingen -- is niet per definitie gebruikelijk of noodzakelijk. In gevallen waarin technische aspecten met betrekking tot de uitvoerbaarheid een belangrijke rol spelen, komt het inderdaad voor dat voor Prinsjesdag overleg plaatsvindt. Bij de autobranche was dat bijvoorbeeld op een aantal technische punten het geval. Tussen het ministerie van Financiën en de branche als zodanig is na Prinsjesdag informatie uitgewisseld en bleek dat er sprake zou zijn van een te forse lastenverzwaring voor met name de kansspelsector buiten Holland Casino. Holland Casino had toen een voorstel

gedaan om het tarief te verlagen naar 33%. Mede met het oog op de speelautomatenbranche -- de organisatie buiten Holland Casino om -- heeft het kabinet besloten om het tarief te verlagen van 40,85% naar 29%. Daarbij is de gelijkheid van het tarief voor de tafelspelen en de speelautomaten gehandhaafd. Ook voor tafelspelen -- zij zaten in de tariefgroep van 40,85% -- is het tarief naar 29% verlaagd. De verlaging van het tarief van die tafelspelen heeft dus puur te maken met de fiscale vrijstelling en niet -- zoals de heer Biermans suggereert -- met een bevoordeling van Holland Casino. Daar is geen sprake van. Overigens is het bij Holland Casino een vraag van vestzak, broekzak. Daar zou niemand wat aan hebben. De verschillen in technische beperkingen tussen speelautomaten in casino's enerzijds en speelautomaten in amusementscentra en horecagelegenheden anderzijds, zijn elementen van het reguliere kansspelbeleid dat niet fiscaal is, maar dat bij Justitie is ondergebracht.

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb twee vragen hierover. Een vraag is heel concreet. Gaat Holland Casino door deze maatregelen meer winst maken?

Staatssecretaris **De Jager**: Nee.

De heer **Biermans** (VVD): Dat is een kort antwoord.

Staatssecretaris **De Jager**: Volgens mij niet, want Holland Casino heeft -- als ik het goed heb -- iets meer omzet uit de automaten dan uit de tafelspelen. De tariefsverhoging van kansspelautomaten is meer dan de verlaging op de tafelspelen. Dus volgens mij is het antwoord op uw vraag: nee.

De heer **Biermans** (VVD): Volgens mij is in feite niet zeker "nee". Zou de staatssecretaris daarop in tweede termijn kunnen terugkomen? Ik hoor dat "volgens mij niet" graag vertaald in een duidelijk nee of een ja. Als het ja is, dan hoor ik liefst ook nog gekwantificeerd hoeveel Holland Casino er beter van wordt.

Staatssecretaris **De Jager**: En dan hebt u het over beide maatregelen?

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb het over deze maatregelen.

Mijn tweede vraag betreft het scenario dat door een aantal partijen geschetst is, namelijk dat een aantal ondernemers uit deze branche deze belastingheffing niet overleeft. Is de staatssecretaris het met ons eens dat er bij de invoering van een nieuwe belasting heel goed gekeken moet worden naar de effecten van die belasting, en als die effecten zijn dat een branche in de problemen komt, dat je dan dubbel voorzichtig moet zijn met de invoering van die belasting en dat je in elk geval moet voorkomen dat die branche haar levensvatbaarheid verliest?

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. In zijn algemeenheid kan ik mij vinden in de woorden van de heer Biermans op dit punt. Dat is overigens ook de reden -- en dat was niet makkelijk -- dat ik het tarief bij nota van wijziging heb verlaagd van de 40,85% die in het oorspronkelijke Belastingplan waren opgenomen naar de 29% die zijn voorzien in de versie die uw Kamer nu voorligt.

De heer **Biermans** (VVD): Dan heb ik nog een concrete vraag over deze branche. Is de staatssecretaris zich ervan bewust dat deze kansspelbelasting inderdaad kan leiden tot een koude sanering van de branche?

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is ten eerste absoluut niet het oogmerk. Er zit geen ethisch doel in om deze branche te saneren. Ten tweede wordt het tarief bij nota van wijziging juist van 40,85% naar 29% verlaagd om ervoor te zorgen dat de kansspelbranche als geheel wel voldoende overlevingskans heeft.

De heer **Biermans** (VVD): Mocht nu in het komende jaar blijken dat de kansspelbelasting die nu geïntroduceerd zal worden, heel negatief uitpakt voor de branche en dat er inderdaad een koude sanering dreigt, is de staatssecretaris dan, gelet op zijn eerdere instemming met mijn stelling dat een belastingheffing niet moet leiden tot een sanering van een branche, bereid om deze heffing te mitigeren of helemaal terug te draaien?

Staatssecretaris **De Jager**: De vraag van de heer Biermans net, waar ik bevestigend op heb geantwoord, ging over het introduceren van een belasting. De daarbij betachte zorgvuldigheid heeft geleid tot een verlaging van het in het Belastingplan voorgestelde tarief van 40,85% naar 29%. Of het gaandeweg de rit nog mogelijk is om alsnog het tarief te verlagen, zou ik op dat moment moeten zien. Dat lijkt mij dan wel erg lastig. U weet dat ik ervoor verantwoordelijk ben, deze inkomsten te genereren en dekking te vinden voor de verlaging van 40,85% naar 29%. Dat was al erg lastig. Ik wil nu echt nog niet vooruitlopen op eventuele andere conclusies. Het is al lastig genoeg om de dekking te vinden voor de verlaging die nu wordt voorgesteld in dit Belastingplan 2008.

De heer **Biermans** (VVD): Ik kom hier graag op terug in mijn tweede termijn.

Staatssecretaris **De Jager**: De heren Essers en Biermans hebben vragen gesteld over het criminele circuit. Uiteraard wordt de regelgeving van het kansspelbeleid onverkort gehandhaafd en het toezicht daarop blijft onverminderd van kracht. Het verzoek van de heer Essers om een evaluatie te verstrekken ten aanzien van de bestrijding van gokverslaving en crimineel ondernemerschap wil ik graag doorgeleiden naar de minister van Justitie.

Dan kom ik op het wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2008. De heer Biermans is benieuwd hoe de criteria voor overheidsingrijpen uit zullen zien. Op dit moment kan ik daar inhoudelijk

nog niet veel over zeggen. In de nota naar aanleiding van het verslag ben ik al kort ingegaan op de nadere invulling van de criteria. Wat ik daarin heb gezegd, kan ik nog niet verder aanvullen. Dat kan pas binnenkort bij het beleidsbesluit. Dan heeft de heer Essers nog gevraagd naar de functioneel-economische vervangingsrechten in de herinvesteringsreserve. Hij vroeg of het niet beter zou zijn, deze eisen te laten vervallen in situaties waarin na een vrijwillige staking een nieuwe onderneming wordt gestart. Hoewel het schrappen van een voorwaarde in een fiscale regeling vereenvoudigend kan werken, voelt het kabinet op dit moment weinig voor deze suggestie. De boekwinst van de verkoop van een bedrijfsmiddel kan namelijk worden gerealiseerd zonder de belastingheffing door te schuiven naar vervangende bedrijfsmiddelen. Om te voorkomen dat het belastinguitstel te groot wordt of dat er te gemakkelijk kan worden omgezet in belastinguitstel, is in de herinvesteringsreserve bewust een beperking opgenomen: de eis dat de nieuwe bedrijfsmiddelen dezelfde economische functie moeten vervullen als de oude bedrijfsmiddelen. Omdat die eis een belangrijk onderdeel van de systematiek vormt, wil ik deze handhaven. Daarbij komt dat afschaffing bij vrijwillige staking een nieuw onderscheid zou doen ontstaan, waarin "going-concernbedrijfsmiddelen" worden vervreemd en nieuwe aangekocht.

Is afschaffing van de dividendbelasting een optie? De dividendbelasting speelt een belangrijke rol in belastingbedragen. Een complicerende factor is de budgettaire opbrengst: het gaat immers om een nettobedrag van 800 mln., dus na aftrek van de saldering met Box III. Het kabinet heeft hierover geen concrete voorstellen en beraadt zich.

Nu de renteaftrekbeperking. De aanpassing van artikel 10a was helaas noodzakelijk om grote schade voor de schatkist te voorkomen. Uit de praktijk kwamen van verschillende kanten -- niet alleen van de Belastingdienst, maar ook van belastingadviseurs en grote bedrijven -- signalen die duidelijk maakten dat aan deze maatregel niet viel te ontkomen. Deze signalen zijn recent; vandaar dat de wijziging in september nog niet was opgenomen in het wetsvoorstel en we snel moesten handelen via een nota van wijziging. Gelet op het budgettaire belang was het goed om dit zo te doen. Structuren waarbij belastingarbitrage geen rol heeft gespeeld of van ondergeschikt belang was, worden door de aanpassing niet getroffen; de rente daarvan blijft gewoon aftrekbaar. Daarvoor is ook geen overheveling nodig. Verder vinden we dat we voor onzakelijke constructies geen coulance hoeven te hebben; zelfs de heer Biermans gaf aan dat die mogen worden aangepakt.

De inspecteur kan overigens niet volstaan met de stelling dat zakelijke redenen niet doorslaggevend zijn geweest; hij zal daarvoor ook het bewijs moeten leveren. Als rente bij de crediteur tegen 10% of meer wordt belast, moet de inspecteur bewijzen dat aan de schuld of de daarmee verband houdende rechtshandeling geen in overwegende mate zakelijke overwegingen ten grondslag liggen. Op zich is dat criterium duidelijk

genoeg. Dat betekent niet dat hierover in de praktijk geen discussie kan ontstaan; gezien de veelvormigheid van de praktijk is dat ook onvermijdelijk. Daarom is de Belastingdienst bereid om door middel van vooroverleg duidelijkheid te verschaffen. Zo was ik gisteren bij een team dat daar veel mee doet. Ik merk dat de klantvriendelijkheid van de Belastingdienst zich bij het geven van zekerheid vooraf heeft ontwikkeld. Ik heb er dan ook veel vertrouwen in dat het niet tot voor de overheid ongewenste situaties gaat leiden.

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Twee korte vragen. Allereerst: wat bedoelde de staatssecretaris ermee dat bij onzakelijke constructies "zelfs de heer Biermans" voor de regeling is?

Staatssecretaris **De Jager**: Omdat u kritische vragen heeft gesteld over de aanpassing van artikel 10a, maar ook aangaf dat u ervoor bent dat onzakelijke constructies moeten worden aangepakt, ondanks uw kritiek op de aanpassing van artikel 10a.

De heer **Biermans** (VVD): Het woord "zelfs" suggereert dat ik voor het niet aanpakken van onzakelijke transacties zou zijn en dat wil ik graag tegenspreken.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik heb juist het tegenovergestelde gezegd, maar dat bevestigen wij dan hierbij.

De heer **Biermans** (VVD): Ik dank de staatssecretaris voor deze toelichting.

Ik dank hem ook voor de toelichting en de toezeggingen met betrekking tot open overleg en de mogelijkheid van vooroverleg. We zullen inderdaad in de praktijk zien of deze toezegging en deze openheid van de Belastingdienst het juiste effect heeft. Liever zou ik zien dat er een regeling komt waarin staat dat onzakelijke transacties -- en ik denk dat dit in de praktijk alleen maar de brievenbusmaatschappijen zijn -- keihard worden aangepakt.

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Biermans refereerde verder aan een betoog over artikel 10a Wet Vpb en aan het Cadbury Schweppesarrest van het Europese Hof van Justitie. Dat staat eenvoudigweg toe dat de bewijslast op de belastingplichtige ligt, omdat deze nu eenmaal het best in staat is om aan te tonen dat er zakelijke motieven zijn. Door in artikel 10a Wet Vpb in ieder geval gedeeltelijk de bewijslast bij de inspecteur te leggen, gaat Nederland een stuk minder ver dan het Europees recht toestaat.

Over de overdrachtsbelasting is ook in de Tweede Kamer gesproken. De heer De Boer vroeg waarom voor de definitie van natuurterreinen in de overdrachtsbelasting niet wordt verwezen naar het tweede lid van artikel 1 van het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet. Voor een succesvol beroep op de natuurgrondvrijstelling dient op het moment van verkrijging sprake te zijn van natuurgrond. Als sprake is van landbouwgrond

waarvan nog natuurgrond moet worden gemaakt, is onder de daarvoor geldende voorwaarden de cultuurgrondvrijstelling van toepassing. Beide vrijstellingen zijn nieuw geïntroduceerde vrijstellingen. Indien in de komende tijd in de praktijk daadwerkelijk situaties blijken te ontstaan die onbedoeld niet door beide vrijstellingen worden gedekt, zeg ik toe om een en ander te bezien.

Over de btw-vrijstelling voor medische diensten zijn ook vragen gesteld. Aan het adres van de heer Biermans zeg ik dat ik niet op voorhand alle discussieruimte kan wegnemen over de toepassing van de btw-vrijstelling bij plastische chirurgie; daarmee zou ik op de stoel van de Europese rechter gaan zitten. Ik deel echter de zorg van de heer Biermans voor het overgrote deel van de gevallen niet. We moeten het probleem niet groter maken dan het is. De heffing van btw zal immers alleen aan de orde zijn als in redelijkheid niet kan worden gesproken van gezondheidskundige verzorging van een mens. Mevrouw Böhler vroeg wat een evident geval is. Ik kan hier geen wiskunde van maken, maar het zal zeker niet gaan om de grote bulk van de diensten. Dit laat onverlet dat het verstandig is dat de arts die beseft dat in een concreet geval twijfel mogelijk is over de vraag of van gezondheidskundige verzorging sprake is, hierover met de inspecteur in overleg treedt. Het is zeker niet de bedoeling dat de inspecteur zich als een medisch deskundige gaat gedragen. Hij is wel in staat om in dergelijke twijfelgevallen behulpzaam te zijn bij de beantwoording van de vraag hoe een bepaalde casuïstiek binnen de geldende jurisprudentie moet worden beoordeeld; dit voorkomt problemen achteraf. Ik ben van mening dat de inspecteur geen andere rol dan deze toekomt.

Nu artikel 64 Awr. Mede dankzij deze Kamer is deze bal gaan rollen. De heer Leijnse heeft bij de behandeling van het wetsvoorstel Versterking fiscale rechtshandhaving naar het verdwijnen van artikel 64 in de wetsgeschiedenis gevraagd. Ook bij mijn werkbezoeken aan de Belastingdienst stuitte ik keer op keer op omstandigheden die bijna leidden tot kafkaëske situaties, die niet meer konden worden voorkomen doordat het zicht op artikel 64 inmiddels was verdwenen. In de Tweede Kamer heb ik de meeste tegenstemmers van het oorspronkelijk iets andere artikel meegekregen. Ook de SP is hierin duidelijk meegegaan, omdat een amendement was ingediend om artikel 64 er weer uit te halen. De SP was destijds een groot voorstander van het schrappen van het toentertijd voorgestelde artikel 64, maar heeft nu ook bewust ervoor gestemd om dat niet te doen. In de Tweede Kamer was dus veel steun voor mijn standpunt dat artikel 64 nodig is.

Het lijkt me echt nodig om nog eens te proberen om het misverstand dienaangaande uit de wereld te helpen. De algemene doelmatigheidsbepaling geeft de inspecteur, onder voorwaarden en nadat -- en dat "nadat" benadruk ik voor de heer Biermans -- de materiële belastingschuld is vastgesteld, de wettelijke mogelijkheid om af te wijken van de formele regels, ingeval een doelmatigere manier bestaat om de

vastgestelde belastingschuld af te wikkelen. Het gaat dus niet om het vaststellen van de materiële belastingschuld, het gaat puur om het afwikkelen van die schuld. De heer **Biermans** noemt het een carte-blanchebepaling, maar dat is het juist niet. De enige ruimte die geboden wordt, ontstaat pas na het vaststellen van de materiële belastingschuld. Die wordt nog steeds volgens de regels van de wet vastgesteld, zonder uitzondering; er kan geen sprake zijn van contra legem, het gaat alleen om de afwikkeling van de schuld. Ik zal nog enkele voorbeelden noemen die de heer **Biermans** wellicht aanspreken.

Bij een van mijn werkbezoeken aan de Belastingdienst bleek dat bij een vastgoed-CV, gevestigd in Nederland, met duizenden Duitse vennoten, belasting moet worden geheven in box 3, omdat het citisbeginsel op vastgoed van toepassing is. Duizenden Duitsers -- het zouden net zo goed Chinezen, Japanners of Amerikanen kunnen zijn -- zouden dus eigenlijk een heffing in box 3 moeten betalen, voor een heel klein bedrag. Dit is bijna kafkaësk, want in dit geval had de vennootschap aangeboden om zelf de belastingschuld te betalen, maar dat kon op basis van de wet- en regelgeving niet. Eenzelfde geval deed zich voor in Bos en Lommer. De gemeente Amsterdam wilde daarbij via een eindheffing een deel van de belastingschuld op zich nemen. Wel, dat is nu met de nieuwe bepaling mogelijk.

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter, de staatssecretaris herhaalt nu wat al in de memorie van antwoord staat. Bovendien zegt hij van alles naar aanleiding van niet door mij gestelde vragen. Mijn vraag was of de belastingplichtige met toepassing van artikel 64 bij de formele vaststelling van de belastingschuld het recht heeft om in bezwaar en beroep te komen tegen de materiële belastingschuld. Het antwoord daarop zou nee moeten zijn, want het gaat om andere belastingbetalers dan de eigenlijke belastingplichtigen.

Staatssecretaris **De Jager**: Laat het allereerst duidelijk zijn dat er in zo'n situatie iemand alleen een aanslag wordt opgelegd met zijn volledige instemming. Dit staat nu veel duidelijker in de voorgestelde bepaling van artikel 64. Als er geen overeenstemming over is, zal dit niet gebeuren en zal de Belastingdienst de echte belastingplichtige moeten opzoeken. In het geval van Bos en Lommer zouden dat de betrokken huiseigenaren zijn geweest, in het geval van de commanditaire vennootschap de buitenlandse vennoten die een heffing in box 3 moeten betalen. Die hebben daarbij alle mogelijkheden van bezwaar en beroep die hun volgens de wet toekomen. Daar verandert niets in.

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter...

De **voorzitter**: Er is nog een tweede termijn, mijnheer **Biermans**.

**

De heer **Biermans** (VVD): Ik wil toch even duidelijkheid op dit punt, dan hoef ik er in tweede termijn misschien niet op terug te komen.

De **voorzitter**: Dan trek ik dit in ieder geval van uw spreektijd in tweede termijn af.

**

De heer **Biermans** (VVD): Klopt het nu dat de staatssecretaris zegt dat de oorspronkelijke belastingplichtige totaal buiten beeld blijft en dat degene die materieel eigenlijk niets met de belastingheffing te maken heeft, in bezwaar en beroep kan komen?

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, dat heb ik niet gezegd. Het is overigens aan de inspecteur om de oorspronkelijke belastingplichtige erbij te betrekken, dat is inderdaad niet per se noodzakelijk. Degene aan wie de belastingaanslag wordt opgelegd, kan bepalen of hij dat wil. Als die bereid is om de aanslag te bepalen, zijn de belastingplichtigen ervan af. Als dit niet zo is, geldt de normale situatie. Dan zijn er belastingplichtigen met een belastingschuld aan de Staat. Die hebben dan alle normale rechtsmiddelen. De hardheidsclausule biedt hierbij ook geen soelaas, omdat het bij de doelmatigheidsbepaling juist gaat om een wettelijke mogelijkheid om af te wijken van de formele kaders in gevallen waarin geen sprake is van onvoorziene hardheid.

Ik ben het met de heer **Biermans** eens dat het leerstuk omtrent een nieuw feit en navordering aanpassing verdient. Ik voel mij door zijn opmerkingen zeker gesterkt in mijn voornemen om een wetsvoorstel in te dienen om de huidige wetgeving op dit punt te wijzigen. Het is mijn bedoeling om zo'n wijzigingsvoorstel op korte termijn aan de ministerraad aan te bieden, waarna het voor advies aan de Raad van State kan worden aangeboden. Met dit voorstel moeten in mijn optiek de spelregels voor de belastingheffing zodanig worden aangepast dat fouten in een geautomatiseerd proces gecorrigeerd moeten kunnen worden als die fouten ook voor de belastingplichtige duidelijk kenbaar waren. Het door de heer **Biermans** genoemde geval van een verschrijving van 3 mln. is hier naar mijn oordeel een goed voorbeeld van. De betrokken belastingplichtige wist of behoorde in ieder geval te weten dat hij geen recht had op dit voordeel. Uiteraard ben ik mij ervan bewust dat er bij een aanpassing van de spelregels ook hoge eisen mogen worden gesteld aan de procesinrichting van de Belastingdienst. Daarom hecht ik zeer aan het plan van aanpak voor de vereenvoudigingsoperatie bij de Belastingdienst dat ik aan de Tweede Kamer heb aangeboden. Dit zal naar mijn oordeel uiteindelijk tot een aanzienlijke verbetering van de procesvoering leiden.

Voorzitter, er is nog een aantal vragen gesteld over onderwerpen die geen deel uitmaken van beide wetsvoorstellen. Ik zou deze gelet op de tijd ook schriftelijk kunnen beantwoorden.

De **voorzitter**: Dat zou mij buitengewoon welkom zijn.
**

De heer **Biermans** (VVD): Dan wil ik alleen wel graag weten welke vragen schriftelijk beantwoord zullen worden, want anders weet ik niet waarop ik in tweede termijn nog moet ingaan.

Staatssecretaris **De Jager**: Het gaat om de rol van de staatssecretaris bij wetgeving, het initiatiefvoorstel van de leden Dezentjé Hamming en Crone, Europese belasting, handavingsconvenanten, successierechten en Werken aan winst.

De **voorzitter**: Naar mij blijkt, heeft de Kamer er geen bezwaar tegen als de staatssecretaris hierop schriftelijk ingaat.
**

Staatssecretaris **De Jager**: Prima, voorzitter, dan laat ik het in eerste termijn hierbij.

De beraadslaging wordt geschorst.

*B

!Realisering doelen WSW!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet sociale werkvoorziening in verband met een betere realisering van de met die wet beoogde doelen (30673).

De beraadslaging wordt hervat.

(Zie vergadering van 17 december 2007.)

*N

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Mevrouw de voorzitter. Ik ben blij dat de Eerste Kamer heeft besloten om dit wetsvoorstel nog voor het einde van het jaar te behandelen, ook al begrijp ik erg goed dat de termijnen die daarvoor stonden, niet heel precies in beeld waren. Soms was er krap tijd en daarvoor mijn verontschuldigingen.

Het kabinet heeft na zijn aantreden tijd genomen om met verschillende partijen te praten over het wetsvoorstel, dat nog van mijn voorganger was. Er zijn gesprekken gevoerd met gemeenten en met SW-bedrijven. Vervolgens heeft het kabinet nog besloten om met wijzigingsvoorstellen te komen. Dat alles heeft dus tijd gekost. Om behandeling in de Eerste Kamer mogelijk te maken heeft het kabinet ook uitgebreid antwoord gegeven op de schriftelijke vragen die de Eerste Kamer heeft gesteld, en de memorie van antwoord binnen de door de Eerste Kamer gestelde deadline ingediend, namelijk op 10 december.

De opmerking van de heer De Boer namens de ChristenUnie en de SGP dat de memorie van antwoord te laat zou zijn aangeleverd, berust volgens mij op een misverstand. Door het

verschuiven van de behandeling in de Eerste Kamer van 11 december naar 17 en 18 december is ook de deadline voor het indienen van de memorie van antwoord naar mijn idee verschoven van 6 december naar 11 december.

Zoals alle partijen in de Kamer hebben aangegeven, is het juist dat dit wetsvoorstel niet alle problemen op het terrein van de SW zal oplossen. Het kabinet had de keuze tussen een aantal jaren niets doen, studeren op een complexe materie en tot een voldragen toekomstvisie komen of voor de acute problemen waarvoor men in de uitvoering staat, een oplossing aandragen waar de gemeenten en uitvoering om vragen. Het kabinet heeft na overleg met de gemeenten, werkvoorzieningschappen, SW-bedrijven, cliënten, gehandicaptenorganisaties en ook met de vakbeweging gekozen voor het laatste. De gemeenten en SW-bedrijven zijn ook klaar voor de invoering per 1 januari aanstaande.

Het kabinet is echter niet blind geweest voor één van de grootste problemen in de WSW, namelijk de wachtlijsten. Om de wachtlijstproblematiek te verzachten is een aantal maatregelen genomen. Het kabinet heeft naar aanleiding van het amendement-Irrgang/Verburg/Bussemaker voor 2007 50 mln. uitgekeerd voor de aanpak van de wachtlijsten. Ook is het wetsvoorstel dat mijn voorganger heeft ingediend, aangepast om de gemeenten en het UWV in de gelegenheid te stellen mensen op de wachtlijst te activeren met de inzet van re-integratiemiddelen. Gemeenten daartoe ook verplichten, zoals mevrouw Strik van GroenLinks voorstelt, past niet bij de beleidsvrijheid die gemeenten in het kader van de Wet werk en bijstand hebben. De verplichting lijkt ook niet noodzakelijk, als je ziet dat alle uitvoerders al in 2007 eigen middelen hebben ingezet om mensen op de wachtlijst te activeren. Mij is gebleken dat gemeenten meer dan gemotiveerd zijn. Dit blijkt ook uit de rapporten van de Inspectie Werk en Inkomen.

Het kabinet heeft ook besloten om structureel 25 mln. extra toe te voegen aan het WSW-macrobudget om 1000 extra werkplaatsen te creëren. Daarnaast zijn de gemeenten vrij om de bonus begeleid werken, die zij ontvangen en waarvoor jaarlijks 18 mln. beschikbaar wordt gesteld, en de middelen die jaarlijks worden uitgekeerd in het kader van de loonbijstelling -- voor 2007 56 mln. -- in te zetten om mensen op de wachtlijst al vast in beweging te krijgen.

Het kabinet heeft niet besloten, zoals de heer Elzinga van de SP en mevrouw Strik van GroenLinks voorstellen, om van de WSW een openeinderegeling te maken om zo de wachtlijsten structureel op te lossen. Dat zou overigens ook geen oplossing zijn. De omvang en de te verwachten groei van de wachtlijsten zijn daarvoor te groot. Simpelweg 1,5 mld. aan de WSW toevoegen lost dus het probleem niet op. Er ontstaan meteen weer nieuwe wachtlijsten. Dat is wat wij noemen dweilen met de kraan open en daar kiest het kabinet niet voor.

Het kabinet is mede door gesprekken met de uitvoering tot de conclusie gekomen dat de problematiek van de participatie van arbeidsgehandicapten complex is. Willen wij tot een toekomstvisie komen, dan zullen wij eerst een antwoord moeten geven op onder andere de volgende vragen. Hoe kan het dat de WSW-populatie groter is naarmate je verder van de Randstad af komt? Er zijn gebieden in Nederland waar de SW de grootste werkgever is. Is het reëel om te veronderstellen dat in de regio's een groter aandeel gehandicapten woont? Een relatie met de regionale arbeidsmarktsituatie lijkt ook voor de hand te liggen. Denk bijvoorbeeld aan de sluiting van de mijnen in het zuiden en het wegvallen van de productie van strokarton in het noorden. Hoe komt het dat Nederland koploper beschutte arbeid is? 1,3% van de beroepsbevolking in Nederland tussen 15 en 65 is werkzaam in de SW. Hoe is dit te verklaren? Pas op een zeer grote afstand volgt nummer 2, Zweden, met 0,6%. Leidt de groei in het speciaal onderwijs niet automatisch tot de groei van de Wajong en de WSW? Nederland kent 1,73 mln. arbeidsgehandicapten van 15 tot 65 jaar, van wie wordt aangegeven dat zij door ziekte of handicap belemmerd worden in het verkrijgen of uitvoeren van betaald werk. De WSW biedt echter slechts aan 100.000 van deze mensen werk. Is dat te rechtvaardigen?

Daarbij lijken veel prikkels de verkeerde kant op te gaan in de WSW, in de zin dat zij niet optimaal bijdragen aan het realiseren van het doel van de wet. Zo is het aantrekkelijk om mensen vanuit de WWB aan te melden voor de rijksgefinancierde WSW, waardoor de wachtlijsten verder oplopen. Ook zien SW-bedrijven zich genoodzaakt om de beste mensen binnen te houden vanuit een financieel belang, zoals ook gesuggereerd is door mevrouw Goyert. Daarnaast wordt de SW-werknemer zelf vanwege de arbeidsvoorwaarden in de WSW niet geprikkeld om aan de slag te gaan bij een reguliere werkgever, zoals hier ook is aangegeven door de heer De Boer namens de ChristenUnie en de SGP. Dit om nog maar te zwijgen over het feit dat begeleid werken volgens een aantal uitvoerders voor de helft van het geld kan worden gerealiseerd. Zie hier de complexiteit van de materie waarvoor meer geld alleen geen oplossing is, zo zeg ik tegen de heer Elzinga van de SP. Daarom heet de aangekondigde herziening dan ook een fundamentele herbezinning. Deze complexe vragen zullen in het kader van de fundamentele herbezinning dan ook beantwoord moeten worden.

In antwoord op de vraag van de heer Elzinga van de SP naar de stand van zaken bij de commissie kan ik melden dat de voorbereidingen in volle gang zijn. Ik verwacht dat de commissie in de loop van januari geïnstalleerd wordt en dat wij voor de zomer van 2008 met een rapport zullen komen. Ik heb ook in de Tweede Kamer toegezegd dat het kabinet spoedig daarna met een standpunt zal komen.

Gezien de vragen waarvoor wij ons gesteld zien, krijgt de commissie een brede opdracht. Mevrouw Strik van GroenLinks heeft gevraagd of

alle maatregelen bespreekbaar zijn. Alle maatregelen zijn bespreekbaar, alle oplossingsrichtingen zijn denkbaar. Ik ga niet op voorhand bepaalde maatregelen uitsluiten door tegen de commissie te zeggen dat zij er niet naar mag kijken, bijvoorbeeld om quotaregelingen voor werkgevers op voorhand onbespreekbaar te maken. Er geldt voor commissies geen verbod op denken. En dat is natuurlijk een goede zaak, anders zou ik zelf nooit voor zo'n commissie kiezen.

De heer Elzinga van de SP en mevrouw Swenker van de VVD vroegen mij wanneer wij van een geslaagde doeltreffende wet kunnen spreken. Ik ben tevreden als het doel van de wet wordt gerealiseerd, namelijk WSW-plaatsen realiseren die echt passen bij de capaciteiten van de doelgroep zelf.

De heer **Elzinga** (SP): U hebt uitgelegd waarom niet wordt gekozen voor een openeinderegeling. Ik heb echter nog geen antwoord gekregen op de vraag over de geïndiceerden. Vindt u dat er te veel geïndiceerden zijn? U zegt dat er niet veel geld bij kan en dat het aantal plaatsen niet het probleem is. Verder begrijp ik uit uw woorden dat een commissie met een brede opdracht aan het werk gezet wordt, maar los van al die aspecten wil ik weten of de wachtlijsten geen probleem vormen. Nogmaals, vindt u dat er te veel geïndiceerden zijn en dat het CWI zijn werk niet goed doet?

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Dat is niet een, twee, drie te beoordelen. Ik meen dat mevrouw Goyert gisteren op dit punt een zeer zinnige bijdrage leverde door de wettekst die ooit is opgesteld, te citeren. Je kunt je afvragen of de manier waarop de SW ooit is geïntroduceerd, namelijk als blijk van beschaving, helemaal terecht was. Je kunt je ook afvragen of het oogmerk van destijds nog steeds moet gelden. Is in de loop der tijd niet aan allerlei "ventielen" gedraaid waardoor mensen die, wellicht met een aanpassing, een plek op de arbeidsmarkt kunnen krijgen, toch in de SW terecht zijn gekomen? Die reële vraag moeten wij ons stellen.

Bezoeken aan de regio leiden bijvoorbeeld soms tot verrassende inzichten. In Zuid-Limburg ontmoette ik een jongeman die jarenlang in een fabrieksmatige omgeving stekjes van plantjes had verzorgd. Door de inzichten van de mensen om hem heen is hij erin geslaagd om een prima werkplek in een ziekenhuis te krijgen. Daar vervoert hij patiënten naar de röntgenafdeling en terug naar hun kamer. Die jongeman vertelde mij dat hij nog nooit zoveel waardering voor zijn werk had ervaren. Die kreeg hij wel nu hij onder gewone mensen zijn werk kon doen. Voor zoiets is vaak enige aanpassing nodig. Je kunt je dus afvragen of wij niet een systeem hebben opgezet dat ervoor zorgde dat deze jongeman ten onrechte in een fabrieksmatige omgeving moest verkeren. Dat is de fundamentele vraag waarop ik een antwoord wil.

Ik wil in dit verband op een ander aspect wijzen en daarbij denk ik aan het sluiten van de mijnen. Ik weet dat als wij destijds in onze verschillende posities in de jaren zeventig aan de bel hadden getrokken, wij wellicht geen of weinig

keus hadden gehad. Misschien hadden wij het klimaat niet zo kunnen veranderen dat mensen niet in de SW terecht waren gekomen. Achteraf kun je natuurlijk zeggen dat destijds een verkeerde beslissing is genomen, maar ik weet dus niet wat wij gedaan zouden hebben als wij er in die periode voor hadden gestaan. Echter, de beslissing van toen heeft voor de situatie gezorgd waarmee wij nu geconfronteerd worden. Vaders die in de SW hebben gezeten, hebben kinderen die ook in de SW terecht zijn gekomen. Er ontstaat op deze manier een reproductie van het systeem. Hebben wij er dan met zijn allen niet voor gezorgd dat deze situatie kon ontstaan? Dit is voor mij een zeer fundamentele vraag en die staat los van de vraag of mensen die terecht een indicatie hebben voor de SW recht hebben op onze solidariteit, zodat zij in een beschaaft omgeving datgene kunnen doen wat overeenkomt met hun talenten.

De heer **Elzinga** (SP): Ik ben blij dat u dat laatste nog even bevestigd heeft. Dit staat dan buiten kijf, ook als de commissie die u instelt, heeft gerapporteerd.

U gaf aan dat u met de wetgeving niet wilt wachten tot het denken van deze commissie over een paar jaar wellicht tot nieuwe wetten leidt. U zegt namelijk dat het werk van de commissie een paar jaar kan duren. Ik wil daar ook niet op wachten. Nu hebben wij wel te maken met wachtlijsten en op uw verzoek spreken wij vandaag over deze wetswijziging. De vraag is dan of wij in de huidige situatie te maken hebben met een te groot aantal geïndiceerden, of dus het CWI op basis van de huidige wetgeving zijn werk goed doet. Het CWI doet een onafhankelijke indicatiestelling. Is het dan niet zo dat degene die volgens het CWI aan de criteria voldoet, voor SW in aanmerking komt? Moeten wij daaruit dan niet conclusies trekken voor het aantal plaatsen?

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Sinds de indicatiestelling is overgegaan van de gemeente naar het CWI zien wij juist een verbetering. Daarmee is er namelijk een ontvlechting gekomen van de verantwoordelijkheden. De vraag is eerder of de criteria die wij hanteren voor toegang tot de SW nog wel conform de geest en de letter van de wet zijn. Ik herinner nogmaals aan de woorden die mevrouw Goyert citeerde. Ik vond die mooi. Daar draait het namelijk om. Dit is het fundamentele aspect en dat moeten wij onder de microscoop leggen en ons niet zozeer de vraag stellen of het CWI conform de geldende criteria zijn werk goed doet. Bij CWI gaat het goed.

De heer **Elzinga** (SP): Ik begrijp dat u een onderzoek wilt laten uitvoeren. U zegt echter dat het werk van de commissie die dat onderzoek gaat doen, nog een paar jaar bezig kan duren. Dat betekent dat u zegt: de mensen die nu op de wachtlijst staan, laten wij een paar jaar wachten.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Dat doen wij niet. Ik heb aangegeven dat er geld komt om iets te doen ter bestrijding van de wachtlijsten. Wij moeten ook

in aanmerking nemen dat niet iedereen die op de wachtlijst staat direct beschikbaar is voor werk. Wij moeten daarom de lijst goed filteren. Verder heeft het kabinet besloten om de mensen die op de wachtlijst staan op grond van de WWB te activeren en die in staat te stellen om arbeidsritme op te doen voor het geval er een plek komt op grond van de WSW en men aan de slag kan. Er is verschil tussen helemaal niets doen en datgene doen wat ik aangeef. De conclusie dat wij niets doen, is dus niet juist. Wij doen wel degelijk wat.

Samen met de uitvoerders constateer ik dat nieuwe WSW'ers aan de slag kunnen bij reguliere werkgevers. Het aantal detacheringen en werkplekken voor begeleid werken zal echter niet van vandaag op morgen extreem hoog worden. Ik heb daarvan geen overspannen verwachtingen, zoals gesuggereerd door mevrouw Strik van GroenLinks. De Inspectie voor werk en inkomen zal de effecten van de wetswijziging monitoren en daarbij letten op het behalen van de sociale doelen van de wet. Hiermee ga ik ook in op de vraag van de heer Elzinga van de SP over de sociale verslaglegging. Wij monitoren dus wel degelijk de effecten van deze wet.

Mevrouw Swenker van de VVD vroeg op welke manier ik het doel van de wet denk te realiseren. Zoals geadviseerd door de Algemene Rekenkamer en de Raad voor werk en inkomen wil ik de gemeenten beter in staat stellen om te sturen voor een gewenste uitvoering van de WSW en wil ik de bereidheid van de werkgevers om WSW'ers aan een aangepaste werkplek te helpen vergroten. Dit zijn wat mij betreft de drie pijlers van de wetswijziging die in hun onderlinge samenhang ertoe moeten leiden dat meer WSW'ers op een passende plek aan het werk kunnen, als het kan bij een reguliere werkgever.

Mevrouw Swenker van de VVD spreekt de vrees uit dat ondanks het verleggen van de geldstromen alles bij het oude zal blijven. Ik deel die vrees niet. Ik verwacht wel degelijk dat gemeenten meer sturing zullen geven als zij het geld rechtstreeks in handen krijgen. De gemeenten hebben hier namelijk zelf om gevraagd. Zij ervaren het als een belemmering bij het sturen van de uitvoering van de WSW dat zij het geld niet rechtstreeks krijgen als zij samenwerken in een werkvoorzieningsschap. Ik kan dit uit eigen ervaring bevestigen. Het adagium "Wie betaalt, bepaalt" gaat wel degelijk op. Dat hebben wij ook gezien bij de uitvoering van de WWB: geef de gemeenten een instrument in handen; dat zorgt voor succes.

De heer Eigeman veronderstelt dat het verleggen van de geldstromen leidt tot een fundamentele herziening van de bestuurlijke relaties in het veld van de sociale werkvoorziening. Ik vind van niet. Immers, gemeenten zijn en blijven in medebewind verantwoordelijk voor de WSW. Ook staat de wetswijziging samenwerking door gemeenten niet in de weg. Gemeenten die dit willen, kunnen nog steeds samenwerken en zolang zij samenwerken in een werkvoorzieningschap blijven zij ook gezamenlijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de WSW en blijven de spelregels

gelden die zij hebben afgesproken. Ook leidt het gegeven dat straks 443 gemeenten het geld krijgen in plaats van de huidige 110 uitvoerders niet tot meer onderlinge concurrentie. Er is immers genoeg werk bij de SW-bedrijven en elders. Wel krijgen de SW-bedrijven waarschijnlijk meer opdrachtgevers. Dat is helemaal niet vreemd. SW-bedrijven doen namelijk in toenemende mate voor verschillende opdrachtgevers activiteiten. Denk aan work firsttrajecten voor gemeenten in het kader van de WWB.

Mevrouw **Swenker** (VVD): U zei dat met deze wet het doel is bereikt als betrokkene conform zijn capaciteiten aan de slag kan. Vervolgens zei u dat nu de gemeenten financieel verantwoordelijk worden, zij initiatieven zullen nemen. Het verleden geeft u echter geen gelijk. Is de staatssecretaris het met mij eens dat de gemeenten tot nu toe in ieder geval de wet niet doeltreffend hebben uitgevoerd, gelet op het gigantische verschil in wat zou kunnen? Er is dus niet aan de wet voldaan. Wat geeft de staatssecretaris het optimisme om te denken dat het nu wel zo is, aangezien hij zelf ook onderkent dat het creëren van begeleide werkplekken op zichzelf misschien niet zo eenvoudig is?

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Wij kunnen gemeenten allerlei verwijten maken over het feit dat zij de wet niet nauwkeurig hebben kunnen uitvoeren, maar wij hebben hun ook het belangrijkste wapen niet in handen gegeven, namelijk het geld. Dat ging naar het SW-bedrijf. Ik heb zojuist naar mijn nabije praktijk verwezen. Ik was als wethouder verantwoordelijk voor zo'n SW-bedrijf. Omdat het geld niet op de begroting stond, hoefde je nooit verantwoording af te leggen aan de commissie en de gemeenteraad. Het werd zeker niet gemonitord door de Algemene Rekenkamer, omdat het geld anoniem bij een derde partij geparkeerd was. De enige zorg van de gemeenteraad -- en van zeer veel gemeenteraden in Nederland -- was of de bijdrage aan de SW niet moest worden beperkt. Veel gemeenten dragen daar namelijk aan bij. Dat was eigenlijk de hoofdmoot. Het was een financiële sturing op het vermijden van schadelast voor de gemeenten en nauwelijks op inhoud. In die zin heeft mevrouw Swenker gelijk dat het verleden mij daarin geen gelijk geeft. Een parallelle wet geeft mij daarin wel gelijk. De Wet werk en bijstand laat zien dat het wel degelijk een succes is. Daar is de inhoud van het beleid en het geld in handen van dezelfde lokale uitvoerder neergelegd. Wat dat betreft, hoop ik dat wij moed kunnen putten uit het feit dat de Wwb ons steunt in de goede richting. Ik sluit ook helemaal niet uit dat je in de nabije toekomst veel meer communicerende vaten zult moeten organiseren. Daarover zal de commissie ons moeten adviseren.

Het feit dat veel gemeenten nu geld krijgen, zal wat mij betreft niet zeer veel invloed hebben op de concurrentiepositie. Zeker de WSW-geïndiceerde wordt niet de dupe van de wetswijziging. De wetswijziging stelt de WSW'er juist weer centraal. Deze krijgt meer mogelijkheden, het

gemeentebeleid te beïnvloeden en kan ook zelf met het persoonsgebonden budget op zoek gaan naar een geschikte plek voor begeleid werken. Iedereen die begeleid wil werken, krijgt hiertoe dus ook de mogelijkheid. Hier is, anders dan de heer Elzinga van de SP suggereert, geen speciale indicatie van het CWI voor nodig.

Mevrouw Strik van GroenLinks spreekt de vrees uit dat kleinere gemeenten door de wetswijziging afhankelijker worden van hun buurgemeenten, omdat zij onvoldoende volume hebben om hun eigen SW-bedrijf in stand te houden. Die vrees is ongegrond. De mogelijkheid tot samenwerking in een werkvoorzieningschap blijft immers bestaan. Ook kunnen gemeenten, net als nu, plekken inkopen bij een zogenaamde centrumgemeente. Zo kan de gemeente Diemen plekken blijven inkopen bij het SW-bedrijf van de gemeente Amsterdam en de gemeente Leiderdorp bij het SW-bedrijf van de gemeente Leiden. In dat opzicht is er dus niets nieuws onder de zon.

Mevrouw Swenker van de VVD vraagt waarom het kabinet ervan heeft afgezien om targets voor begeleid werken met de gemeenten af te spreken. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de bestaande kwantitatieve taakstelling voor begeleid werken te vervangen door een bonussystematiek. Je zou kunnen zeggen dat een negatieve prikkel zo wordt vervangen door een positieve prikkel. Een taakstelling verhoudt zich niet tot de opdracht van de gemeenten om maatwerk te leveren en is ook weinig effectief gebleken. Ook acht ik het niet effectief om wel een quotum op te leggen aan de gemeenten en niet aan werkgevers. Het is immers nauwelijks voorstelbaar dat gemeenten doelstellingen kunnen halen door alleen maar mensen de arbeidsmarkt op te duwen, als er niet ook een factor aan de andere kant is om de mensen af te nemen. Het zou dus een ongelijke strijd zijn en ik denk dat het opleggen van een taakstelling ook niet verstandig is. Dit wil overigens niet zeggen -- daar kom ik later op terug -- dat werkgevers in dat opzicht niets willen doen. Ik zie wel degelijk een klimaatsverandering, ook bij bedrijven, op dit punt.

Over de bonussystematiek begeleid werken vraagt mevrouw Strik van GroenLinks waarom deze niet ook is gericht op detacheren. Het kabinet heeft ervoor gekozen de bonussystematiek te beperken tot begeleid werken, omdat deze vorm van WSW-arbeid een aantal zaken in beeld heeft. Het dichtst staat het bij het werken onder zo normaal mogelijke omstandigheden, waar gelet op het doel van de wet naar gestreefd moet en zal worden. Begeleid werken komt nog maar mondjesmaat van de grond, namelijk maar 3%. Dit betekent niet dat detacheren geen goed instrument is voor de toekomst, integendeel. Het is prima om WSW'ers te plaatsen bij werkgevers onder de constructie van detachering. Met detacheren gaat het de goede kant op. Ongeveer 19% van de mensen wordt reeds onder deze constructie aan het werk geholpen. Het gaat dus om de vraag of je dit extra moet stimuleren. Daar waar belangstelling bestaat van de zijde van de werkgevers, de SW-bedrijven

en van de gemeenten, behoeft dit volgens mij geen extra stimulans.

Mevrouw Swenker van de VVD vraagt wanneer gemeenten een bonus voor begeleid werken ontvangen. Gemeenten komen pas in aanmerking voor een bonus begeleid werken als er sprake is van een contract van ten minste zes maanden. Dit is op verzoek van de Tweede Kamer zo ingericht. De bonus wordt pas achteraf uitgekeerd naar rato van de duur van de begeleidwerkplek. Is iemand bijvoorbeeld ergens in een jaarcontract ingestroomd, maar heeft hij maar drie maanden gewerkt, dan is de bonus drie twaalfde van €3000. Wij doen dat zo, omdat het vertrekken uit een plek voor begeleid werken kan liggen aan in de persoon gelegen factoren. Je hoeft niet een bedrijf af te straffen als iemand besluit om af te zien van zijn indicatie, ander werk te gaan doen of naar een andere werkgever over te stappen. Dit hoeft namelijk niet te betekenen dat de werkgever in gebreke is gebleven en dat hij de bonus daarom moet mislopen. Zo wordt gestimuleerd dat gemeenten duurzaam begeleidwerkplekken stimuleren.

Over de tweede pijler van de wetgeving zijn nauwelijks vragen gesteld. Daarom vervolg ik met de derde pijler, het onderdeel van de wet waar het gaat om de werkgeversaanpak. Belangrijk doel van de wetswijziging is om meer WSW'ers aan de slag te krijgen bij reguliere werkgevers. Daarvoor is het nodig dat werkgevers bereid zijn WSW'ers in dienst te nemen. Mevrouw Swenker van de VVD vraagt of ik het eens ben met haar stelling dat gemeenten en SW-bedrijven vooral zouden moeten weten welke werkgevers er in de regio zijn, waaraan zij behoefte hebben en hoe hun cultuur is, om vervolgens te bezien welke WSW'ers waar zouden kunnen passen. Ik ben het ermee eens dat het plaatsen van WSW'ers bij reguliere werkgevers vooral een zaak is van de lokale en regionale aanpak. Wel kunnen gemeenten en SW-bedrijven meer doen dan alleen luisteren naar de wensen van de werkgevers. Zij moeten werkgevers ook actief wijzen op de voordelen van diversiteitsbeleid. Mevrouw Swenker zei dat het werkgevers gaat om het maken van winst en dat zij vooral mensen moeten hebben die in hun bedrijf, in hun team passen. Uit het oogpunt van diversiteitsbeleid daag ik haar uit met mij het hoofd te breken over de vraag of het niet tijd wordt dat bedrijven niet op zoek gaan naar mensen die in het bedrijf passen, maar juist naar mensen die niet zijn zoals iedereen in dat bedrijf, mensen die anders zijn. Mensen die andere vragen stellen. Als zij één euro heeft en ik heb er één en wij ruilen, is zij niet veel opgeschoten, want dan heeft zij nog steeds één euro en ik heb er ook één. Heeft zij één idee en ik heb er één en wij ruilen, dan is zij rijker en ik ook. Zij heeft twee ideeën en ik ook. Volgens mij draait het daar om.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Als wij niet oppassen hebben wij alle talenten straks bij elkaar. Wat ik bedoel te zeggen met de uitspraak dat een ondernemer op winst is gericht, is dat het helpen van mensen met een arbeidshandicap niet zijn core business is. Hij heeft een bedrijf, maar het kan ook

een non-profit instelling zijn die quitte moet draaien. Zij hebben hun "eigen ding", heet dat tegenwoordig in moderne jargon. In feite zeggen zij zeggen niet in eerste instantie tegen de arbeidsgehandicapte dat hij kan komen. Beide kanten van de medaille zullen in overeenstemming moeten zijn.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Volgens mij staan wij niet zo ver van elkaar, alleen belicht mevrouw Swenker zeer expliciet één kant en zij laat -- ik weet niet of dat bewust is -- de andere kant liggen. Het belang van de ondernemer is zeker primair winst maken, want anders kan hij niet overleven. De afgelopen zes maanden heb ik honderden werkgevers gesproken. Ik merk in de regio's dat zij ongewoonlijk gemotiveerd zijn om beoordeeld te willen worden op hun sociale inslag in hun gemeenschap. Het is tegenwoordig ook van grote betekenis dat het sociaal ondernemerschap hand in hand gaat met het streven naar winst maken. Dat is helemaal niet erg. Ik heb een bedrijf gezien dat kachels maakt. Dat bedrijf had een man in dienst die beide handen miste en protheses had gekregen. Hij had zich in de loop van de tijd ontwikkeld en het bedrijf was er trots op dat hij de beste lasser in het bedrijf was geworden en marktconform produceerde. Die baas is goud waard voor ons allen, omdat dat verhaal laat zien dat de koudwatervrees die af en toe bestaat voor mensen met een arbeidshandicap onterecht is. Wij hebben het voorbeeld van iemand met een WSW-indicatie die is aangesteld door een bedrijf met een enorm wagenpark. Het werk van die man bestaat eruit dat hij de hele dag de bandenspanning van de auto's controleert. Hij brengt zijn geld op, want een goede bandenspanning van een enorm wagenpark leidt tot zuinig rijden. Bij de huidige benzineprijzen is dat profit. Zo kan een sociaal doel met een profitdoel verenigd worden. Dat is mijn boodschap aan de werkgevers. Het zou onze gezamenlijke boodschap moeten zijn om bedrijven aan te moedigen om winst te maken, maar dit onderdeel niet uit het oog te verliezen.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Er zijn verschillende manieren om werkgevers over de streep te trekken om meer arbeidsgehandicapten in dienst te nemen. Overheden kunnen daarin ook een rol spelen door juist met die werkgevers contracten aan te gaan die ruimhartig arbeidsgehandicapten aannemen, de zogenaamde contract compliance. Denkt u er ook over na binnen uw ministerie of wellicht rijksbreed met andere departementen in hoeverre je op deze wijze werkgevers over de streep kunt trekken?

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Dat is volstrekt juist. Niet alleen het Rijk, maar vooral de gemeenten kunnen er een belangrijke rol in spelen. Dat is zeer zeker ook onderwerp van gesprek met gemeenten tijdens de regionale arbeidsmarktoppen die wij organiseren met die gemeenten en de regionale werkgeversorganisaties. Het stemt mij tot tevredenheid dat gemeenten inzien dat zij het bestek voor het aanbesteden van hun eigen diensten zodanig kunnen organiseren dat bedrijven

die met deze mensen aan de slag gaan een streepje voor hebben in de gunningsprocedure. Dat is heel belangrijk. Ik ben zelf in Amsterdam aan de slag gegaan met stadsdelen die heel kleine klussen, groenvoorziening en anderszins, gingen aanbesteden om een paar duizend euro te besparen, waardoor heel veel SW-mensen niet meer in aanmerking kwamen voor een klus bij de gemeente. Je kunt als gemeente het goede voorbeeld geven: dat doen wij zo niet, want wij reserveren die plekken voor SW-werknemers. Onder een bepaalde aanbestedingsgrens mag je dat allemaal doen. Zowel in de sfeer van het bestek voor het aanbesteden van werken als anderszins in de beschutte sectoren onder de aanbestedingsgrens zijn er goede voorbeelden aan te dragen op basis waarvan de gemeenten en het Rijk aan de slag kunnen.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): U noemt vooral de gemeenten. Ik heb het over het aangaan van contracten niet alleen met de SW-bedrijven, maar juist ook met reguliere werkgevers die laten zien dat zij een bepaald aantal arbeidsgehandicapten in dienst willen nemen. Dat kun je hanteren als criterium bij aanbestedingsprocedures. Ik neem aan dat het Rijk daarin net zo veel kan betekenen als gemeenten.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Dat is precies wat ik bedoel. Het ging in dit geval om een klacht van een drukkerij: ik doe veel met SW-bedrijven, maar in het bestek van de overheden tref ik niets aan wat mij als werkgever daarvoor beloont. Wat mij betreft, moeten zowel gemeenten als de rijksoverheid rekening houden met dergelijke constructies. Dat kan ertoe bijdragen dat er meer plekken voor de SW worden gegenereerd. Wij bedoelen hetzelfde.

Ik kom bij het wachtlijstenbeheer. De heer De Boer vraagt wat de gevolgen zijn voor de wachtlijsten van het intrekken van het aanbod van werkgevers om 200.000 vacatures open te stellen voor langdurig werklozen in relatie tot de ontslagrecht discussie. Het bondige antwoord daarop is: geen gevolgen. Het aanbod van de werkgevers had geen betrekking op mensen met een SW-indicatie, maar op een groep die een jaar werkloos is en die op die manier aan de slag zou kunnen worden geholpen. Het schrappen van het aanbod heeft dus geen consequenties voor de groep SW-geïndiceerden.

Mevrouw Swenker vraagt in hoeverre de doelgroep van het convenant tussen de VNG en de FNV interfereert met de WSW-doelgroep. Ik meen dat dit verhaal genuanceerder ligt en neem een minuutje de tijd om mijn versie van het verhaal te geven. Het gaat om twee verschillende dingen. Minister Donner en ik hebben een week of twee geleden een brief gestuurd naar de Tweede Kamer waarin wij aangeven hoe wij de komende jaren verder willen met het arbeidsmarktbeleid. Daarin maken wij ook gewag van het participatieplaatsenvoorstel dat al door het vorige kabinet in gang is gezet en waarvan wij graag zouden zien dat het te zijner tijd kan worden

besproken en in latere wetgeving op een andere manier kan worden aangevuld. De discussie met de VNG en de FNV ging voor een deel daarover. Daarnaast zeggen de FNV en de VNG dat een groep mensen niet op die manier aan de slag zal kunnen komen; zij zullen er misschien nog te zwak voor zijn en er geen competenties voor hebben. Wat doe je dan met die groep? Is het dan niet verstandig, zo redeneren beide, om er binnen de SW een constructie voor te maken? Minister Donner en ik erkennen in die brief aan de Kamer dat, wanneer mensen niet in aanmerking komen voor de constructie van participatieplaatsen, die groep overblijft; wij willen daar iets mee doen. Alleen zou die groep, qua samenstelling en qua mogelijkheden, wel eens raakvlakken kunnen hebben met mensen die in de SW werkzaam zijn. Het komt erop aan hoe je dat precies afbakt. Hoe zorg je ervoor dat de SW niet een "vergaarbak" wordt van iedereen die niet iets anders kan? Dan kom je weer verder van de wetstekst van mevrouw Goyert van gisteren. Ik ben blij dat die tekst is gememoreerd. Daarom willen wij graag aan de commissie die de fundamentele herziening van de SW gaat doen, vragen om specifiek naar die groep te kijken. De voorstellen van de FNV en de VNG hebben raakvlakken met wat het kabinet wil met participatieplaatsen, maar zij geven nu reeds aan hoe zij te werk denken te gaan met de groep die dan overblijft. Wij zijn nog niet zo ver. Wij willen dat graag nog bekijken, ook in relatie tot de SW. Zodra deze commissie van haar bevindingen bevalt, komen wij ook op dit onderwerp terug met voorstellen aan beide Kamers der Staten-Generaal.

Er kan wat mij betreft echter nooit sprake zijn van verdringing van SW'ers, zoals mevrouw Goyert veronderstelt. Een SW'er heeft nu eenmaal een objectieve indicatie en kan nooit verdrongen worden van een plek waarop een WWB'er of een Melkertbaan terecht zou kunnen komen. Dat kan gewoon niet: als je een SW-indicatie hebt, heb je recht op een plek en anders kom je op een wachtlijst voor die plek; er kan geen verdringing plaatsvinden. Dat wordt wel eens verward met het feit dat SW-bedrijven soms onderdak bieden voor andere activiteiten zoals "Work First". Maar dat mag en het gebeurt nu ook volop, zolang daarvoor een financieel gescheiden boekhouding is.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Ik ben bang dat die nieuwe groep de plaatsen inneemt van de SW'ers. Je kunt dat natuurlijk scheiden in de boekhouding, maar waar worden die mensen dan ingezet? Je hebt een aantal trainingsplaatsen of werkplekken waarvoor die mensen geïndiceerd zijn en op een wachtlijst staan. Dan komt die nieuwe groep die zij arbeidstraining willen geven. Dat is op zichzelf geen gekke gedachte, maar op welke plekken doen zij dat?

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Ik kan u een voorbeeld geven. Ik ben een van de aanstichters van die constructie geweest in het nabije verleden. Wij hadden in Amsterdam zo'n 6000 Melkertbanen. Ik ben aan de slag gegaan om dat bestand uit te dunnen door te kijken wat de mensen in de

afgelopen tijd geleerd hebben en door hen te pushen naar ander werk. Dat is gelukt en ik hield van die 6000 nog 2500 mensen over voor wie ik iets anders wilde organiseren. Ik maakte dankbaar gebruik van het SW-bedrijf om die mensen te activeren, maar zij bleven hun plek in Amsterdam als Melkertbaan houden. Je gebruikt de kennis, maar niet de plekken voor de SW'ers. Die constructies zijn er volop in het land. Je maakt dankbaar gebruik van het SW-bedrijf als vehikel zonder dat het tot verdringing leidt. Ik hoop dat dit voorbeeld uw zorg wegneemt.

Mevrouw Swenker, de heer Elzinga en mevrouw Strik vragen wie er wanneer van de wachtlijst kunnen worden gehaald en waar die mensen vervolgens terecht komen. Op de wachtlijst mogen alleen mensen staan die beschikbaar zijn voor de WSW-arbeid. Alleen mensen die willen -- het is immers een vrijwillige voorziening -- en kunnen werken in het kader van de WSW, staan op de wachtlijst. De term "beschikbaarheid" is ook op verzoek van de Tweede Kamer gedefinieerd in de ministeriële regeling. Zo zijn gedetineerden of mensen die zijn opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis niet beschikbaar voor de WSW-arbeid en vallen die dus van de lijst. Is iemand niet beschikbaar, dan moet de gemeente betrokkene van de wachtlijst halen. De gemeente heeft vervolgens de mogelijkheid om, afhankelijk van de individuele omstandigheden, de indicatie in te trekken.

Trekt de gemeente bijvoorbeeld in het geval van een werkweigeraar de indicatie in, dan verliest deze de bescherming van de indicatie. Het is mogelijk dat iemand daardoor gewoon in de WWB terecht komt, maar daar geldt de bescherming van de SW-indicatie niet meer. Dan wordt de persoon in kwestie gewoon onderworpen aan het regime van de WWB, met de integratieverplichting die daarbij hoort en eventueel als laatste redmiddel "work first". Dat is ook wel logisch: het zijn twee verschillende regimes, en ook gemotiveerd twee verschillende regimes.

De heer De Boer heeft namens de fracties van ChristenUnie en SGP gevraagd of mensen die vanaf 1 januari een klein baantje accepteren, terwijl zij op de wachtlijst staan, de indicatie verliezen. Het antwoord daarop is "ja". Dat is inderdaad het geval. De WSW is een voorziening voor mensen die niet in staat zijn om zonder begeleiding en een aanzienlijke loonkostensubsidie te werken. Kunnen zij dit wel, bijvoorbeeld door folders rond te brengen, dan is het blijkbaar niet nodig die begeleiding aan te bieden. Men kan zich afvragen of de SW-indicatie dan op haar plaats is, ook al gaat het om kleine baantjes. Men moet het mes er heel scherp in zetten: men is SW-geïndiceerde, met daarbij het feit dat men begeleiding en een loonkostensubsidie nodig heeft, of men is het niet. Als men het niet is, hoort het regime van de arbeidsmarkt van toepassing te zijn.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Staat u mij toe even naar de definitie te kijken. Daarin staat het woord "duurzaam". Dit betreft mensen die een klein baantje proberen, maar bij wie het niet lukt.

Meestal is dat het geval. Als het wel lukt, hoeven zij niet op die wachtlijst. Het gaat om mensen die buiten hun schuld dat werk niet kunnen behouden. Die zouden dan weer onderaan die lijst moeten komen. Deze vraag is vanuit de uitvoering tot ons gekomen.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Dat laatste is wat mij betreft niet nodig. Wij hebben in het wetsvoorstel juist opgenomen dat gemeenten gemotiveerd van de wachtlijstvolgorde kunnen afwijken. Zij kunnen prioritaire groepen aanwijzen. Daarin voorziet het wetsvoorstel. De persoon in kwestie, die de folders rondbrengt, kan met zijn werkgever organiseren dat dit door het SW-bedrijf wordt gezien als een vorm van tijdelijke detachering. Er zijn dus wel degelijk constructies denkbaar om te vermijden dat zo iemand helemaal niets meer kan doen. Een haarscherpe definitie, waarin is vastgelegd of men wel of niet een SW-indicatie heeft, lijkt ons iets om in de gaten te houden, anders ontstaat vertroebeling van de rechten.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Stel dat iemand met een indicatie, die al een jaar op de wachtlijst staat, de kans krijgt om voor enkele maanden een heel simpel, laagbetaald baantje te hebben. De indicatie is destijds niet voor niets gesteld. Er is daarbij gekeken of deze persoon duurzaam een functie kan vervullen op de reguliere arbeidsmarkt. Dat kan nog steeds het geval zijn. Iemand kan er op dat moment wel baat bij hebben om tijdelijk een simpel schoonmaakbaantje of wat dan ook te hebben. Die kans heeft hij. De andere consequentie is thuis blijven zitten en alleen maar meer in passiviteit vervallen.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Ik heb zojuist aangegeven dat in dit soort hypothetische gevallen overleg aangewezen zou zijn met het SW-bedrijf om te bezien wat er aan maatwerk kan worden geleverd. Mevrouw Strik moet het toch met mij eens zijn dat wij in de problemen komen met onze definitie dat iemand geïndiceerd is voor begeleid werken als die met een SW-indicatie opeens zonder begeleiding tien uur per week blijkt te kunnen werken. Dan wordt het lastig om te handhaven dat wij mensen in de SW een beschermde werkplek willen aanbieden en dat dit alleen mogelijk is onder begeleiding. Dan zou het mogelijk zijn dat de persoon in kwestie helemaal niet binnen de indicatie van het CWI past en dus helemaal niet begeleid hoeft te werken of in een SW-bedrijf terecht hoeft te komen, maar op eigen kracht een baan kan vinden als rondbrenger van folders. Dat is heel wel denkbaar, maar dan vervalt wel de bescherming van de indicatie. Als het bijvoorbeeld gaat om het warm houden van iemand voor zijn plek, waarbij begeleiding nodig is, dan moet het SW-bedrijf in overleg bezien wat daarvoor mogelijk is. Die grens moeten wij echter haarscherp blijven trekken.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Is dit ook mogelijk als iemand nog niet aan de beurt is voor plaatsing? Dit zou een heel mooie tussenvorm kunnen zijn.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Ik heb zojuist gezegd dat het wetsvoorstel erin voorziet dat gemeenten prioritaire groepen kunnen aanwijzen. Daarvoor is ook alle reden. Dat komt ook voort uit de praktijk. Ik noem als voorbeeld jonge mensen die een opleiding hebben afgerond in het speciaal onderwijs en helemaal klaar zijn, maar vervolgens zeer gedemotiveerd raken omdat zij nog een jaar lang op de wachtlijst staan. Als er plekken zijn die daarop heel specifiek aansluiten, kunnen gemeenten hen laten voorgaan boven anderen, die niet de kwaliteiten hebben voor die plekken. Anders ontstaat de situatie waarin je bijvoorbeeld dat vliegtuig kan schoonmaken, terwijl er nog tien mensen voor je op de lijst staan die daarvoor niet geschikt zijn. Je zit dan toch te wachten, terwijl er een baan beschikbaar is. Om dat teniet te doen, voorziet het wetsvoorstel erin dat gemeenten mensen prioritair kunnen aanwijzen om redenen die hen daartoe motiveren, bijvoorbeeld redenen van lokaal en regionaal arbeidsmarktbeleid.

Volgens de woordvoerder van de PvdA-fractie was de schriftelijke beantwoording redelijk adequaat, maar ik proefde hier en daar wat vragen over de btw-kwestie. Met de wetswijziging krijgen individuele gemeenten het geld in plaats van de werkvoorzieningschappen. Het simpele feit dat er geldstromen worden verlegd, heeft geen enkel gevolg voor het btw-regime. Als gemeenten blijven samenwerken in een werkvoorzieningschap, kunnen de WSW-gelden zonder gevolgen voor het btw-regime worden overgeheveld naar het werkvoorzieningschap. Besluit de gemeente op enig moment tot wijziging van de uitvoeringsmodaliteit, dan kan dit wel tot een wijziging van het btw-regime leiden. Dit is echter niet het gevolg van de wetswijziging, maar van het feit dat op die markt de SW-bedrijven anders gaan werken. Ik heb ook aangegeven dat wat mij betreft het onderwerp thuishoort bij de regionale inspecteur van de Belastingdienst als SW-bedrijven of gemeenten twijfelen. Mocht men in conflict raken en daar niet uitkomen, dan kan men de zaak nog aan het ministerie van Sociale Zaken voorleggen en kunnen wij eventueel bemiddelen. Wat mij betreft leidt het wetsvoorstel zelf echter niet tot een ander btw-regime dan wij tot nu toe hebben gekend.

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris zeer voor zijn antwoorden. Ik heb bijna geen vragen meer omdat hij zo uitvoerig heeft geantwoord. Ik heb nog één punt en dat is dat zijn vertrouwen dat de gemeente wel degelijk actie zal ondernemen nu het geld rechtstreeks naar de gemeente gaat. Hij verwijst daarvoor naar de WWB. Ik ben het ermee eens dat de wijziging in de WWB zeer effectief heeft gewerkt. Anderzijds heeft de staatssecretaris gezegd dat gemeenten op basis van gemeenschappelijke regelingen wel gezamenlijke diensten kunnen behouden en hun sociale of beschutte werkplaatsen gezamenlijk kunnen exploiteren. Mijn opmerking in de eerste termijn was nu juist dat zij het bij het oude kunnen laten. Ik vreesde dat zij in de ingewikkelde of

misschien stroperige samenwerkingsverbanden zullen blijven hangen en zich daar al dan niet quasi achter kunnen verschuilen. De vraag is hoe men dit voorkomt en een soort WWB-achtige situatie krijgt. Ik ben het met de staatssecretaris eens dat de invoering daarvan wel goed is gegaan.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoord. Er zit bezieling in de wijze waarop hij antwoordt. Dat is mooi. Dat mag je wel eens vaker in de politiek zien.

Ik kom eerst terug op de btw. Wanneer de uitvoeringsmodaliteit niet wordt gewijzigd en de gemeente de subsidie en de uitvoering blijven overdragen aan de WSW-bedrijven, is er inderdaad geen verandering. Bij de inzet van deze wetswijziging was het oog wel degelijk meer gericht op een fundamentele herziening van het bestuurlijk stelsel, namelijk op een soort klant-opdrachtgeverrelatie tussen WSW-bedrijven en gemeenten. Kiest men daar niet voor en houdt men de oude relatie in stand, dan is dat prima. Die keuze heeft de gemeente dan gemaakt, maar in de wetswijziging was wel een overgang naar een soort marktrelatie opgenomen. Die blijft er ook in zitten. In de eerste termijn heb ik al gezegd dat je daar erg mee moet oppassen.

Een deel van de doelgroep moet bediend worden met een beschutte werkomgeving. Mevrouw Goyert heeft daar gisteren al iets over gezegd door te wijzen op de oude wetsteksten. Deze groep moet je wel degelijk in het oog blijven houden. Een arbeidshandicap houdt overigens niet per definitie in dat geen winst kan worden gemaakt. In heel veel bedrijven, ook in WSW-bedrijven, zijn mensen voor wie de arbeidsomstandigheden moeten worden aangepast, uitermate productief. Een gehandicapte man die een telefooncentrale bedient, levert niet minder productie op voor het bedrijf. Integendeel, die man doet uitstekend zijn werk. Het is zelfs een belediging voor zo iemand om te stellen dat zijn arbeidshandicap tot minder opbrengst leidt. Dat is in geen dele waar. Het gaat veel meer om de wijze waarop je verwijst en arbeid inpast. In de taakstelling van de WSW-bedrijven moet daarvan in de toekomst veel meer profijt getrokken worden bij het verwijzen naar begeleid werken.

Het werk dat de commissie gaat verrichten, is van buitengewoon belang. Het is heel belangrijk om een principiële discussie te voeren over de vraag wat begeleid werken nu precies is en of je nu wel of niet met quotaregelingen moet gaan werken. In het betoog van collega Swenker van gisteren kwam naar voren dat vooral een moreel appel op bedrijven moet worden gedaan, maar dat is mij net iets te mager. In de discussie over de vraag wat een werknemer nu oplevert, kun je lang niet altijd op voorhand aangeven dat iemand met een arbeidshandicap minder oplevert. Laten wij die discussie eerst maar voeren. Als wij daar helderheid over hebben, moeten wij met het bedrijfsleven de discussie aangaan om te bezien hoe zij hun maatschappelijke taak waarnemen. Gelet op de

inspiratie die de staatssecretaris vandaag heeft laten zien en op de goede commissie, meen ik dat wij op dit punt nog veel te winnen hebben en profijt kunnen trekken van hetgeen de WSW-bedrijven ons tot op heden hebben geboden.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Graag dank ik de staatssecretaris hartelijk voor zijn gloedvolle en heldere betoog. Hij heeft duidelijk gemaakt dat het belang van de SW'er vooropstaat, bij deze wetswijziging en straks bij de fundamentele herbezinning. Diens emancipatie en diens belang om gewoon mee te kunnen draaien in de samenleving om op die manier de meeste erkenning te krijgen, staat voorop. Dat onderschrijven wij van harte.

De staatssecretaris gaf aan dat op dit moment een aantal prikkels te veel de verkeerde kant uit werken om die emancipatie ten volle te ondersteunen. Een van de prikkels die hij noemde, was de prikkel van de SW-bedrijven om de beste mensen vast te houden. Daar zit wel wat in. De vraag is echter of gemeenten er meer belang bij hebben om plekken voor begeleid werken te realiseren. De staatssecretaris refereert graag aan de WWB omdat daarbij te zien was dat de financiële prikkels inderdaad hebben geleid tot minder WWB-gerechtigden. Ik teken daarbij wel aan dat je vooral ziet dat de instroom van WWB-gerechtigden minder was. Daar hebben gemeenten dus vooral op ingezet. Het aantal moeilijk bemiddelbaren laten uitstromen blijft een hardnekkig probleem. Tegelijkertijd krijgen de gemeenten niet zo heel veel financiële prikkels om plekken voor begeleid werken te realiseren. De enige prikkel is de bonus die nu is geïntroduceerd. Verder wordt de subsidiestroom gehandhaafd. Ik wacht nog af hoe gemeenten op dat vlak zullen presteren. Ik hecht daarom vooral belang aan de introductie van het persoonsgebonden budget.

De SW-geïndiceerden zelf hebben natuurlijk het meeste belang bij plekken voor begeleid werken. Het is mij niet geheel duidelijk of ook het zoeken naar een werkplek voor een pgb-houder onder het pgb valt. Of is dit pas het geval nadat een plek is gevonden bij een reguliere werkgever? In het eerste geval is het veel gemakkelijker om de ondersteuning en begeleiding te vinden om die plek ook daadwerkelijk te realiseren.

Wij blijven nu nog zitten met de wachtlijst. De staatssecretaris is in zijn antwoord heel duidelijk geweest: hij is niet van plan om extra te investeren in het wegwerken van de wachtlijst omdat hij verwacht dat er meteen een wachtlijst bij komt. Dat is dan in feite dweilen met de kraan open. Wij betreuren dat toch omdat mensen nu op grond van de huidige criteria zijn geïndiceerd en twee jaar moeten wachten op een daadwerkelijke activering. Of dat eerder gebeurt, hangt af van het gemeentelijk beleid, maar daar hebben wij niks over te zeggen. Ik stel voor om daar nu wel meer geld in te stoppen en ondertussen te werken aan oplossingen voor de lange termijn, opdat de wachtlijsten worden gelimiteerd.

De gemeenten hebben de vrijheid om mensen met een prioriteit eerder te helpen. Als mensen verzoeken om bij voorrang geholpen te worden, hebben zij dan de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen als hun verzoek wordt afgewezen? Wordt dat dan gemeentelijk geregeld of kan in landelijke richtlijnen worden opgenomen dat gemeenten daarin moeten voorzien? Dan hebben de mensen de mogelijkheid om met argumenten aan te geven dat dit in hun specifieke geval van belang is.

*N

Mevrouw **Lagerwerf-Vergunst** (ChristenUnie): Voorzitter. Mijn termijn is heel kort zodat het debat binnen de tijd wordt afgerond. U heeft gisteravond kunnen merken dat ik een beetje allergisch ben voor termijnoverschrijdingen. Ik zal mij daar zelf niet schuldig aan maken.

Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording van de vragen. Ik sluit mij aan bij de opmerking van de heer Eigeman dat de staatssecretaris dit op een heel bezielende wijze heeft gedaan.

Ik heb nog twee korte vragen. Een van deze vragen is zojuist gesteld door mevrouw Strik. Dit is de vraag naar de mogelijkheden van bezwaar voor degenen die geen prioriteit krijgen.

Dan kom ik op de commissie die zal worden ingesteld. De staatssecretaris heeft gezegd dat de vragen die wij hebben gesteld over de negatieve prikkels en de bottleneck die de cao soms veroorzaakt, aan de orde komen in de vraagstelling voor de commissie. Krijgt de commissie een open vraagstelling mee of wordt een aantal vragen voorgelegd? Graag hoor ik daarover nog iets van de staatssecretaris.

*N

De heer **Elzinga** (SP): Mevrouw de voorzitter. Ook ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording. Hier en daar heeft deze voor verheldering gezorgd. Deels was zij positief, deels helaas negatief. Ten dele heb ik nog wat meer duidelijkheid nodig. Wellicht zit daarin net het stukje overtuiging dat ik nodig heb om eventueel voor het wetsvoorstel te stemmen.

In eerste termijn heb ik de staatssecretaris gevraagd tot welke kwantitatieve en kwalitatieve verbeteringen dit wetsvoorstel zal leiden. Ik constateer dat mijn inschatting juist is dat om budgettaire redenen het aantal plaatsen niet zal toenemen. De wachtlijsten zullen dus blijven groeien. De oorzaak daarvan ligt niet in dit wetsvoorstel, maar met dit wetsvoorstel wordt wel een kans gemist om net iets meer aan deze schrijnende misstand te doen. Ik betreur dat zeer.

Het is een goede zaak dat nu duidelijk is dat niet het aantal indicatiestellingen, maar het tekort aan goede plaatsen de oorzaak is van de wachtlijsten en de wachttijden. Wie in aanmerking komt, komt immers in aanmerking. Ik begrijp natuurlijk ook dat dit in de commissie voor de langere termijn ter discussie staat. Het denken

staat immers nooit stil. Wie in aanmerking komt, komt in aanmerking, maar in ieder geval niet op korte termijn. Dat is jammer en daarom hoor ik graag wat de staatssecretaris een acceptabele wachttijd vindt. Hij heeft de grens van een jaar uit de wet gehaald, maar vooral in het geval van de niet-prioritaire groepen is onduidelijk waar de grens precies komt te liggen.

Volgens de staatssecretaris kan het opschonen van de wachtlijsten de gemeenten helpen om de wachttijden korter te maken. Ik denk dat het alleen een administratieve oplossing zal blijken te zijn, want een verkorting van de wachtlijst leidt niet tot een kortere wachttijd. Iemand van de wachtlijst die niet beschikbaar is, neemt immers niet de WSW-plaats in van iemand die wel beschikbaar is.

De beoogde impuls voor het aantal begeleide werkplekken kan wel van invloed zijn op het aantal plaatsen. Gezien het gemaximeerde macrobudget ga ik ervan uit dat het de bedoeling van dit wetsvoorstel is om een paar duizend plaatsen van het SW-bedrijf te verplaatsen naar het reguliere bedrijf. Zie ik dat correct?

Stel iemand vindt met behulp van de stimuleringsbonus en de in de gemeentelijke verordening geregelde pgb een plek voor begeleid werken in het reguliere bedrijf, waar komt het geld dan precies vandaan? Een gemeente kan immers op basis van het haar beschikbare budget slechts een maximum aantal plaatsen in de SW-bedrijven realiseren. Moet de gemeenteraad deze begeleide werkplek dan uit eigen zak financieren? Zo ja, bestaat dan niet het risico dat een gemeente die dit incalculeert, de regeling voor het pgb gepaard laat gaan met een reservering uit het macrobudget? Als dat zo is, komen er dus minder plaatsen in het SW-bedrijf en langere wachttijden.

De succesverhalen over begeleide werkplekken in het bedrijfsleven daargelaten, moet de staatssecretaris het met mij eens zijn dat niet iedereen in de WSW gebaat is bij de hectiek van de markt in het reguliere bedrijf. Voor een aanzienlijk deel van de populatie is een beschutte omgeving wenselijker. Iemand tegen de zin naar het reguliere bedrijf brengen is toch zeker geen basis voor succes? Ik krijg graag de bevestiging dat mensen met een WSW-indicatie niet verplicht uit hun beschutte werkplek in het SW-bedrijf gehaald zullen worden.

Tegen mijn partijgenoot, het Tweede Kamerlid Lempens, heeft de staatssecretaris gezegd dat een eenmaal afgegeven indicatie alleen vervalt als er reden is om aan de indicatie te twijfelen en dat dit niet gebeurt op grond van het enkele feit dat iemand een andere werkgever heeft. Ik betreur het dan ook zeer dat de staatssecretaris zojuist in een interruptiedebatje zei dat dit niet geldt voor mensen die op de wachtlijst staan.

In het debat met de Tweede Kamer is nadrukkelijk aangegeven dat de beschutte werkplaats al langere tijd onder druk staat en dat wachtlijsten, de noodzaak tot produceren en de re-integratie van groepen buiten de oorspronkelijke doelgroep het sociale doel van het SW-bedrijf dreigen te verdringen. In de praktijk blijkt dat ook

steeds vaker daadwerkelijk te gebeuren. Een budgettaire scheiding biedt onvoldoende garantie dat de doelgroep van de WSW wordt beschermd. Er zal geen verdringing plaatsvinden van mensen met een WSW-budget, maar de zorg en de aandacht die deze doelgroep verdient, kan wel onder druk komen te staan. Daarom vroeg ik om een sociaal jaarverslag en monitoring. Ik ben dan ook blij met de toezegging van de staatssecretaris dat die monitoring er zal komen.

De Eerste Kamer komt later hoogstwaarschijnlijk nog te spreken over het werk van de commissie. In ieder geval zal de staatssecretaris hierover met de Tweede Kamer debatteren. Als het in wetgeving is omgezet, komen wij er uiteraard ook over te spreken. Ik hoop voor nu dat de staatssecretaris mij nog net iets meer kan bieden dan in eerste termijn. Kan hij dat niet dan vreest mijn fractie dat de zeer bescheiden doelen van het wetsvoorstel, gezien de aanstaande herbezinning, de onrust onder de doelgroep niet waard is.

*N

Mevrouw **Goyert** (CDA): Voorzitter. Ik bedank de staatssecretaris voor zijn betrokken betoog over de sociale werkvoorziening.

Het werk van de commissie was de kern van mijn betoog. Ik vind het namelijk jammer dat wij de commissie niet aan het woord hebben kunnen laten voor de behandeling van het wetsvoorstel. De staatssecretaris zei over deze commissie dat zij zich zal richten op een fundamentele herbezinning; dat de voorbereidingen in volle gang zijn; dat zij een brede opdracht krijgt en dat alle oplossingen denkbaar zijn. Ik wil de staatssecretaris daaraan houden, want in de commissie kunnen de punten die ik heb genoemd, wel degelijk aan de orde komen. Ik verwacht ook dat die punten aan de orde komen, omdat het essentiële punten zijn voor het werk van de sociale werkvoorziening.

In principe sta ik achter de keuze voor sturing door de gemeenten. Terugblikkend op zijn periode als wethouder in Amsterdam wees de staatssecretaris er echter terecht op hoe taai dit soort werk is als gevolg van de complexiteit van het probleem. Ik ben Amsterdammer en ik weet dus uit eigen waarneming dat hij het goed heeft gedaan.

Mijn fractie ziet niets in dwang voor het bedrijfsleven; dat werkt toch niet. De staatssecretaris heeft overigens ook een aantal goede voorbeelden genoemd. Duidelijk is wel dat goede begeleiding van mensen arbeidsintensief is. Laten wij hopen dat gemeenten niet kiezen voor de grote sprong voorwaarts door in te zetten op andere groepen. Dat is op zichzelf wel tragisch, want die mensen willen natuurlijk ook gewoon aan het werk! Mijn grootste zorg is en blijft echter dat de kwetsbaarste groep daardoor buiten de boot valt.

In de memorie van antwoord staat dat de staatssecretaris met de VNG gaat praten over de wachtlijsten. Het kabinet heeft nu laten weten dat de commissie daar ook naar zal kijken. Waarom

kunnen de gemeenten daar op hun beurt ook niet op wachten?

*N

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Voorzitter. Ik bedank de Kamer voor de nauwgezette manier waarop zij de discussie over dit voor de maatschappij zeer gewichtige onderwerp voert.

Mevrouw Swenker blijft sceptisch over de rol van gemeenten. Behalve een bestuurlijke opmerking kan ik daarover ook zeggen dat ik ervan uitga dat het geld in goede handen terechtkomt. Ik verwacht dan ook dat het op een goede manier wordt aangewend en dat het goed wordt gecontroleerd door de gemeenteraad, de commissie van de rekeningen en de ombudsman. Los van de afspraken die de gemeenten met mij gemaakt hebben in het kader van het bestuursakkoord, is er nog een ander machtig wapen dat in stelling kan worden gebracht. Gemeenteraden kunnen namelijk worden weggestemd. De directeur van een SW-bedrijf kan niet door burgers worden weggestemd. Met de democratische betrokkenheid hebben burgers invloed op wat er gebeurt binnen gemeenten. Dat is een belangrijk wapen om gemeentebesturen te laten doen waarvoor zij gekozen zijn, dus om hen taken zoals de uitvoering van wetten voor de SW goed ter hand te laten nemen. De uitvoering van wetten wordt in toenemende mate aan gemeenten overgelaten -- de WMO, de WWB, onderwijstaken -- omdat ervan wordt uitgegaan dat op lokaal niveau het best maatwerk kan worden geboden. Het is ondoenlijk voor een rijksinstituut om heel precies met een pgb voor klant a in de gemeente b aan de slag te gaan. Alleen al het wegturven van wat niet kan, maakt de keuzes voor andere opties smaller. Op die manier komt men automatisch uit op dit soort constructies. De afgelopen jaren is daarmee geëxperimenteerd en wij hebben gezien wat het sinds de jaren 60 geworden is met de SW. Er is toentertijd gedaan wat er gedaan moest worden maar er zijn tijden aangebroken die nopen tot een andere inrichting van wetgeving. Er bestaat anders risico op calculerend gedrag door verschillende partijen waardoor niet gebeurt wat de wetgever ooit heeft beoogd. Ik blijf optimistisch en ga ervan uit dat de WWB heeft aangetoond dat het goede gaat gebeuren.

Ik dank de heer Eigeman van de Partij van de Arbeid voor zijn waarderende woorden. Ik heb over de btw-kwestie inderdaad voldoende gezegd. Omdat daarover veel is gesproken, zeg ik graag het volgende over het werken aan de onderkant. Ongeacht of er wordt gesproken over Melkertbanen, SW, participatieplaatsen of Wajong, gaat het om mensen die op enigerlei wijze graag willen werken. De wetgever zegt tegen hen: het is goed dat u maatschappelijk betrokken bent maar u bent helaas niet in staat om op eigen kracht het minimumloon te verdienen. Alles bij elkaar opgeteld, ontstaat er een soort waterbed. Als aan de ene kant maatregelen worden getroffen met de WWB, ontstaan er vast aan de andere kant ergens problemen omdat het stelsel als een soort

kaartenhuis met elkaar in verband staat. Het heeft daarom weinig zin om aan één kaart te trekken. Ik weet niet of er veel wiskundigen in de zaal zitten, maar de worsteling op de middelbare school bij het oplossen van een differentiaalvergelijking met vier onbekenden is algemeen bekend. Het lukt niet om één onbekende op te lossen. Alleen als alle onbekenden zijn opgelost, is een einduitkomst mogelijk. Theo Quené, oud-voorzitter van de SER, leerde mij dat een gecompliceerde samenleving niet te lijf kan worden gegaan met lineaire oplossingen. Die gedenkwaardige uitspraak zal ik nooit vergeten.

Omdat het een gecompliceerde zaak is, past het om heel goed te kijken naar de schakels. Zijn de schakels voor het werken aan de onderkant goed in elkaar geschroefd? Past daar met het oog op calculerend gedrag van burgers en de rol van overheden wellicht nog een verschuiving bij? Hoe ziet die verschuiving er dan uit? Zijn de wetteksten van de jaren zeventig nog adequaat voor de inrichting in 2007? Ik heb daarbij altijd gezegd dat ik opensta voor alle oplossingen, behalve als de kleine zekerheid die betrokkenen nodig hebben ten aanzien van opgebouwde rechten wordt weggenomen. Ik wil nooit de zekerheid voor de mensen die nu in het stelsel werken wegnemen. Daarmee reageer ik op de opmerking van de heer Elzinga van de SP-fractie over de onzekerheid. Juist als aan de rechten van mensen die nu in het SW-circuit werkzaam zijn wordt geknaagd, wordt er onzekerheid gezaaid. Dat is het laatste wat ik wil. Wellicht helpt dit om de heer Elzinga over de streep te trekken om voor het wetsvoorstel te stemmen, anders dan zijn partijgenoten aan de overkant. Dit is voor mij een duidelijke afbakening. Alles is bespreekbaar, maar de rechten van de kwetsbaren in het systeem mogen niet worden aangetast. Volgens mij kunnen wij elkaar daarin vinden. Ik heb het gevoel dat die opinie ook aan de overkant breed wordt gedeeld. Het is een kwestie van beschaving om daar op die manier over te denken. Hoe organiseren wij dat waterbed aan de onderkant zodanig dat het doet wat het moet doen? Daarop moet een herbezinning plaatsvinden. Ik wil daar zo snel mogelijk op terugkomen.

Mevrouw Strik van de GroenLinksfractie zegt zeer terecht dat de keuze en het belang van de SW'er voorop staan. Ik wil wat doen aan de prikkels en het pgb is daarbij een instrument om betrokkenen meer houvast te geven in het maken van eigen keuzes. Het aardige van het pgb en het aanwijzen van prioritaire groepen is dat in de wetgeving staat dat gemeenten daar beleid op moeten maken. Daar moeten dus verordeningen voor komen. Als gemeenten hun eigen verordeningen niet nakomen, dan kan bezwaar en beroep worden aangetekend. Dat spreekt voor zich; daarop is de gemeentelijke wetgeving ingericht.

Mevrouw Strik zegt dat ik voor een termijnbenadering kies zonder te investeren. Dat is niet helemaal juist. Ik heb aan de hand van een aantal cijfers aangegeven dat ik wel iets doe. Dat staat echter niet gelijk aan het halve miljard dat nodig is om met behoud van het huidige stelsel direct alle wachtlijsten weg te werken. Het is goed

voor de geschiedschrijving om daar iets over te zeggen.

Mevrouw Lagerwerf sprak over de bezwaarmogelijkheid. Ik heb daar net wat over gezegd. Zij vroeg naar die negatieve prikkels en naar hoe de opdrachtformulering eruit zal zien. Ik heb net mijn best gedaan om aan de hand van dat waterbedbeeld te schetsen wat de operatie van de commissie moeilijk maakt. Alle wijsheid zal nodig zijn om een en ander van een goed en eigentijds antwoord te kunnen voorzien.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik had nog een vraag gesteld over die zoekperiode van de houder van een persoonsgebonden budget. Licht het vast dat die in het budget zelf vergoed wordt? Wordt dat door gemeenten bepaald of is daar in landelijke wetgeving in voorzien?

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Dat moet lokaal worden uitgemaakt, in eigen beleidsregels.

Ik wil wegblijven van een semantische discussie met de heer Elzinga over de redenen die geleid hebben tot de wachtlijsten waarover wij nu spreken. Was het een gebrek aan plaatsen of een teveel aan indicaties? Het antwoord hangt af van de aanvliegroute waarvoor iemand kiest en van de conclusie die iemand wil trekken. Het lijkt mij weinig vruchtbaar om daarover te spreken. Ik heb hopelijk wel beargumenteerd aangegeven waarom de door de SP-fractie voorgestelde benadering van de wachtlijsten, namelijk een zak geld erbij, het probleem niet oplost.

De heer Elzinga probeert mij ook een uitspraak te ontlokken over wat ik een gewenste wachttijd vind voor mensen op de wachtlijst. Dat is ongelooflijk moeilijk om te zeggen. Op sommige wachtlijsten wachten mensen korter dan een jaar en op andere langer dan een jaar. Het is lastig om daar op voorhand iets over te zeggen gelet op het feit dat de oorzaken van die wachtlijsten überhaupt niet kunnen worden weggenomen door daar actief financieel beleid op te voeren. Het is onmogelijk om mij in dit stadium een uitspraak te ontlokken over de gewenste duur op een wachtlijst. Overigens worden gemeenten wel beloond voor het opschonen van wachtlijsten. Een aantal gemeenten, waaronder Tilburg, heeft dat ook in lagere wetgeving geregeld, in uitvoeringsbesluiten. Gemeenten die accurate en actuele wachtlijsten op het oog hebben, worden daarvoor beloond.

De heer **Elzinga** (SP): Het ging mij niet om de wachtlijst maar om de wachttijd. Waarschijnlijk bent u met mij eens dat de ideale wachttijd zo kort mogelijk duurt. Misschien wilt u wel helemaal geen wachttijd. Wat is echter maximaal aanvaardbaar volgens u? Ik begrijp dat u het moeilijk vindt om dat te zeggen. Uit uw weigering om daar iets over te zeggen, begrijp ik dat u daar geen bovengrens aan wilt stellen.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Ik vind die wachtlijsten natuurlijk ook ongewenst. Als je daar een zak met geld naast zet, is dat morgen verdampt. Wij kennen andere situaties waarin er

wachtlijsten bestaan, bijvoorbeeld in de jeugdzorg. Daaruit blijkt dat het heel lastig is om het op die manier te tackelen. Het ontstaan van een wachtlijst met de daaraan verbonden wachttijden kan allerlei achtergronden hebben. Dan ben ik zelf eerder geïnteresseerd in de achtergronden die de wachtlijsten doen ontstaan. Als wij weten waardoor een wachtlijst ontstaat, kunnen wij de oorzaak aan de wortel aanpakken en daar actief beleid op voeren. Nu weten wij dat allemaal niet zo precies. Het lijkt wel het waterbed waar ik net over sprak, en daarom is het lastig om daar termijnen aan te verbinden. U zegt het echter zelf: het beste is geen wachtlijst. Een wachtlijst van nul dus.

De heer **Elzinga** (SP): Totdat die commissie daarover heeft nagedacht en met een uitspraak komt, gaat u daar niets aan doen, begrijp ik.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Nogmaals, er bestaat geen verbod op denken voor die commissie. Als de commissie zich wil uitspreken over een ander stelsel met een bijbehorende financiële regeling die zus en zoveel beslaat en zus en zo in elkaar steekt, en daar gelden maximaal die en die wachttijden voor, dan is dat niet verboden. Als ik voor een commissie word gevraagd met allerlei beletselen vooraf, dan zou ik het niet doen, lijkt mij. Wat mij betreft, staat op dat punt alles open.

U neemt wel een voorschot, mijnheer Elzinga, door te zeggen dat het soms weinig zin heeft om mensen te bewegen, vanuit een beschutte werkplek de markt op te gaan en naar een bedrijf toe te gaan, en dat dit misschien niet zou lonen. Ik heb in het gesprek met mevrouw Goyert over de Melkertbanen uit het nabije verleden mijns inziens overtuigend kunnen beargumenteren dat als je die mensen niet altijd slechts als zielig ziet en als je er echt in gelooft dat zij na verloop van tijd persoonlijke ontwikkeling kunnen doormaken -- de SW moet in de toekomst gericht zijn op het ontwikkelen van persoonlijke competenties van mensen, en niet alleen maar hun zielige kanten benadrukken -- dat je dan ook kritisch in gesprek kunt blijven met SW'ers over de vraag wat zij in de loop van de tijd erbij geleerd hebben, hoe zij zich verder ontwikkeld hebben en dat er voor hen perspectief bestaat op een baan op de markt. Ik wens de SW'ers daaromtrent dus niet als zielig te beschouwen. Ik wil SW'ers als volwaardige burgers blijven beschouwen en voortdurend in gesprek met ze blijven over hun kansen op de reguliere arbeidsmarkt. En inderdaad, het voorbeeld van de mensen met een Melkertbaan heeft mij geleerd dat dit ook kan. Ik geloof daar in, en wat mij betreft, gaan wij dat doen.

Wij kennen allemaal de SW-wereld. Het spreekt voor zich dat daar ook mensen bij zijn die meervoudig gehandicapt zijn, fysiek, verstandelijk et cetera, en wier restvermogens zo laag zijn, dat een prestatie in een bedrijf zo weinig realistisch is dat er altijd wel een beschermde omgeving nodig zal zijn uit oogpunt van beschaving. De interessante vraag is waar de grens ligt. Wat kunnen wij voor beschutte plek organiseren, wat is absoluut noodzakelijk om die mensen ook bij ons te

houden en welke mensen komen in aanmerking om op allerlei andere manieren in het bedrijfsleven actief te zijn. De kunst zal zijn om die grens goed te trekken. Daarom laat ik de SW'ers niet zomaar zitten waar zij zitten. Wij moeten blijven kijken naar wat zij kunnen presteren.

Tot slot dank ik mevrouw Goyert voor haar waarderende woorden. Wij spraken net over de brede opdracht aan de commissie en ik heb aangegeven dat ik een lijn trek bij de verworven rechten en die niet zo een, twee, drie in de aanbieding zou willen doen ten aanzien van kranen waaraan je kunt draaien. Dat is voor mij ook zo ongeveer heilig. U zei net: wij zien niets in dwang. Daarmee markeert u wel op voorhand dat u eigenlijk denkt: "quota werken niet zo heel erg, ook al heeft de staatssecretaris goede en positieve voorbeelden voor ons in petto". Ik weet het niet. Ik heb daar wel eens met werkgevers over gesproken, bijvoorbeeld in de publieke sector. Met een ziekenhuisdirecteur bijvoorbeeld met 3.000 werknemers. Ik heb wel eens aan zo'n directeur gevraagd: stel u voor dat ik tegen u zou zeggen: u bent verplicht 20 mensen in dienst te nemen met een SW-indicatie, en u krijgt daar het bijbehorende budget voor, geoormerkt en wel. Zou u dat willen doen? Het zou u verbazen, maar het antwoord was bevestigend. Die directeur denkt: "ik krijg er meer handjes bij en het geld dat erbij hoort, krijg ik mee". Dat geldt zeker als je er nog een stukje begeleiding bij doet. Wat dat betreft, wil ik niet op voorhand zeggen dat wij helemaal niets doen in dat opzicht. Het kan zijn dat de gezamenlijke wijsheid ons na overleg tussen beide Kamers en het kabinet leert dat dit niet verstandig is, maar dat zal de tijd ons moeten leren. Ik sluit niet uit dat wij in dezen stappen zouden kunnen zetten.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Die man wilde dat gewoon. U vroeg dat. En hij zag er wat in. U had nog geen dwang uitgeoefend.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Stel dat ik u daartoe dwing, had ik gezegd.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Wij wachten af waar de commissie mee komt.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Het heeft weinig zin om antwoord te geven op "wat-alsvragen", maar ik wil niet op voorhand zeggen dat daar geen gesprek over kan plaatsvinden. Wat mij betreft, zullen wij juist over dat soort dingen moeten kunnen praten.

Mevrouw Goyert vroeg waarom VNG en FNV niet willen wachten op de commissie als het kabinet dat wel doet. Wij leggen dus nu iets anders aan de commissie voor. Ten aanzien van de participatieplaatsen willen wij graag reeds begin volgend jaar een aantal stappen proberen te zetten in de richting van uw Kamer. Er ligt een wetsvoorstel van mijn voorganger waar wij toch een aantal dingen voor in gang willen proberen te zetten. Het gesprek daarover zal gewoon doorgaan en er wordt gekeken of er consensus bereikt kan worden met de vakbeweging en met de VNG om op dat punt een stap voorwaarts te zetten.

Voorzitter. Tot zover mijn beantwoording. Rest mij nog de hoop uit te spreken dat al die antwoorden in dit overleg ertoe geleid hebben dat ik de heer Elzinga enigszins heb kunnen geruststellen en over de streep trekken.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor zijn reactie in tweede termijn en kom tot afhandeling van het wetsvoorstel. Wenst een der leden stemming over het wetsvoorstel? Dat is het geval. Dan stel ik voor om conform de afspraak met het College van Senioren aan het einde van de vergadering van vanavond over dit wetsvoorstel te stemmen.

**

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Belastingplan 2008!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten (Belastingplan 2008) (31205);**

- **het wetsvoorstel Wijzigingen van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2008) (31206).**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn reactie in eerste termijn. Het lijkt me een hele klus om op de inbreng van de Kamer in eerste termijn te reageren, zeker in zo'n korte tijd. Volgens mij heeft hij dat perfect gedaan. Ik prijs hem ook omdat hij zichzelf heeft uitgeroepen tot de Robin Hood van Nederland. Zo iets past een staatssecretaris wel, misschien ga ik hem vanaf nu ook zo noemen. In mijn eerste termijn heb ik zestien thema's aan de orde gesteld. Voor de tweede termijn heb ik die moeten halveren, omdat ik nu ook maar de helft van de spreektijd heb. Ik zal proberen om minder tijd te besteden dan de 22 minuten die mij zijn toebedeeld. Nog één compliment vooraf aan de staatssecretaris: hij heeft de term "hardwerkende Nederlander" overgenomen. Als daar de passende fiscale behandeling bij komt, is mijn fractie helemaal tevreden.

Het eerste thema dat ik aan de orde stelde, was de samenvoeging van zoveel maatregelen in één wetsvoorstel. Een dergelijke samenvoeging maakt dat deze Kamer niet de juiste afwegingen kan maken, of in ieder geval steeds moet afwegen tussen zoet en zuur. In het verleden hebben alle partijen gezegd dat dit ongewenst is. Diverse

partijen hebben dat in de eerste termijn ook gesteld. Om te bezien of ze dat zowel toen als nu meenden, bied ik mijn eerste motie aan.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Biermans, Hillen, Reuten, Hermans, Kox en Böhler wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het Belastingplan als een geheel in behandeling wordt genomen;

overwegende dat ernstige bezwaren tegen delen van het Belastingplan alleen tot uitdrukking kunnen worden gebracht door tegen het gehele Belastingplan te stemmen;

overwegende dat daarmee de positie van de Eerste Kamer onvoldoende tot haar recht komt;

spreekt als haar mening uit dat het Belastingplan in voorkomende gevallen weliswaar in samenhang maar in de vorm van afzonderlijke wetsvoorstellen in behandeling moet worden genomen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt D (31205, 31206).

**

De heer **Biermans** (VVD): Ik kom bij mijn tweede thema: de eigenwoningregeling. Als de overige Kamerleden straks even enthousiast zijn als bij mijn vorige motie, zal het met mijn tweede motie ook goed gaan. Je kunt aan deze maatregelen veel woorden besteden, maar voor mijn fractie zijn ze een materiële aantasting van de eigenwoningregeling die dit kabinet bij aanvang aantrof. Het voornemen van dit kabinet was altijd om deze regeling in stand te houden. Om daarover helderheid te krijgen, bied ik mijn tweede motie aan.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Biermans, Duthler, Schouw, Ten Hoeve, Schaap, Broekers-Knol en Hofstra wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het laten vervallen van het plafond in het eigenwoningforfait een materiële verslechtering van de fiscale behandeling van de eigen woning is;

overwegende dat deze maatregel in strijd is met de afspraak om in deze kabinetsperiode de fiscale

behandeling van de eigen woning ongemoeid te laten;

verzoekt de regering, de maatregel in 2008 ongedaan te maken en verdere verslechtering van de eigenwoningregeling deze kabinetsperiode achterwege te laten,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt E (31205, 31206).

**

De heer **Biermans** (VVD): Mijn derde thema is de aftopping van de pensioenen. De brief van de staatssecretaris doet goed. Toch blijft er twijfel over de afhandeling van de regeling in het Belastingplan. Ik heb begrepen dat die regeling definitief van tafel is en ook niet in een ander wetsvoorstel zal terugkomen. De brief wordt in dank aanvaard. Verder is er twijfel over de hoogte van de pensioenbackservice. Ik hoorde de staatssecretaris zeggen dat de gedachte bestaat om de aftopping van de backservice te baseren op de Balkenende-plusnorm. Mijn fractie is van mening dat dit toch echt over het bedrijfsleven gaat en dat de Balkenendenorm, noch iets erboven, daarom überhaupt in aanmerking komt. Toch hebben wij besloten om het bij dat oordeel te laten en de voorstellen van de staatssecretaris af te wachten.

Mijn volgende thema betreft de vele maatregelen met betrekking tot de auto. In eerste termijn heb ik hierover vele lelijke dingen gezegd. Ik heb daar absoluut geen spijt van, maar zal ze niet herhalen en me beperken tot het aanbieden van een motie. Deze motie houdt in dat de verschuiving van de bpm naar de motorrijtuigenbelasting in een apart wetsvoorstel moet komen. Dat kan overigens heel gemakkelijk, omdat deze maatregelen op dit moment geen materiële belangen raken.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Biermans, Ten Hoeve, Broekers-Knol, Schaap, Schouw en Hofstra wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de regering in het voorjaar van 2008 met nadere vergroeningsvoorstellen wil komen;

overwegende dat de komende tijd nader moet worden besloten tot de kilometerbeprijzing, inclusief een concreet meerjarig stappenplan;

voorts overwegende dat verschuiving van bpm naar mrb tot aperte fiscale ongelijke behandeling leidt;

spreekt uit dat de verschuiving van bpm naar mrb per 1 januari 2008, vooruitlopend op de nadere planning en besluitvorming, voorbarig is;

verzoekt de regering om dit onderdeel van het Belastingplan, dat overigens budgetneutraal is, op te schorten tot bedoelde nadere besluitvorming,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt G (31205, 31206).

**

De heer **Biermans** (VVD): Ik kom tot mijn vijfde thema: de vliegtaks. Verschillende partijen hebben gepleit voor een Europese benadering van deze belastingheffing. De VVD heeft daarvoor ook gepleit. Op dit moment ligt een maatregel voor in het Belastingplan. Daarmee zullen wij het voorlopig moeten doen. De leden van de VVD-fractie hebben hier wel één motie over, die de ongelijke tariefstelling betreft bij vertrek vanaf verschillende vliegvelden in Nederland.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Biermans, Broekers-Knol, Schaap, Schouw, Hofstra en Asscher wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er bij de in het Belastingplan opgenomen vliegtaks onderscheid wordt gemaakt tussen een laag continentaal tarief en een hoog intercontinentaal tarief;

stelt vast dat het gekozen afstandscriterium ertoe kan en zal leiden dat voor sommige continentale vluchten toch het hoge tarief zal gelden, met name vanaf vliegveld Groningen;

spreekt uit dat voor alle vliegvelden in Nederland het lage tarief moet gelden voor alle niet-intercontinentale vluchten,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt H (31205, 31206).

**

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter, het schiet op: ik ben toe aan mijn zesde thema, de belastingheffing in de speelautomatenbranche. Ik heb hierover al een aantal vragen gesteld, onder andere of er sprake is van bevoordeling van Holland Casino. Misschien kan de staatssecretaris nu reageren op het volgende. Er is een bevoordeling van Holland Casino: a. omdat tafelspelen alleen zijn toegestaan bij Holland Casino; b. omdat Holland Casino de enige partij is die drank en voedsel mag serveren; c. omdat de maximale inzetten voor speelautomaten bij Holland Casino 250 maal hoger zijn, dus €250 versus €0,20 bij particuliere

ondernemingen; d. omdat het maximale gemiddelde uurverlies 170 keer hoger bij automaten van Holland Casino, wat €4800 versus €40,80 bij particuliere ondernemingen betekent. De staatssecretaris doet dit af met de opmerking dat dit verschillen van technische aard zijn, maar ik denk dat het toch echt meer dan dat is, dat het echt verschillen in materiële zin zijn.

Uit berekeningen van KPMG is gebleken dat met een heffing van 29% 87% van de winst van de speelautomatenbranche weggehaald wordt. Dit leidt naar de mening van deze branche tot een koude sanering. Wil de staatssecretaris dit nu echt? Om ook de mening van de andere fracties in deze Kamer te weten te komen heeft onze fractie een motie voorbereid.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Biermans, Broekers-Knol, Schaap, Hofstra, Böhler en Duthler wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er in het Belastingplan een zeer forse verhoging van de kansspelbelasting voor speelautomaten is opgenomen;

overwegende dat er over dit voorstel nauwelijks overleg met de sector heeft plaatsgevonden;

overwegende dat er een reële dreiging is dat deze maatregel grote economische schokken zal veroorzaken en dat er voor een groot aantal exploitanten een faillissement dreigt;

overwegende dat een dergelijk effect nooit het gevolg van belastingmaatregelen mag zijn;

sprekt als haar mening uit dat er, alvorens deze verhoging wordt ingevoerd, aan de Kamer inzicht moet worden gegeven in de aannemelijke effecten op de bedrijfsvoering van exploitanten,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt F (31205, 31206).

**

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter, dan het wetsvoorstel met de overige fiscale maatregelen voor 2008.

De staatssecretaris heeft in verband met artikel 10a, derde lid, toegezegd dat hij het bedrijfsleven met open armen zal ontvangen, blijkbaar als uitvoerder van de wet. Onze fractie neemt hier op dit moment genoeg mee, wij wachten af hoe dit zich in de praktijk gaat ontwikkelen.

Dezelfde houding neemt onze fractie aan tegenover artikel 64, zij het met de voorwaarde dat de staatssecretaris toezegt dat hij de toepassing van dit artikel na een redelijke termijn -- wij

denken hierbij aan een jaar tot anderhalf jaar -- zal evalueren. Wij gaan ervan uit dat hij deze Kamer erover zal informeren hoe dit artikel in de praktijk blijkt te werken, en of de belastingplichtigen en de Belastingdienst daar tevreden mee zijn. Als de staatssecretaris deze evaluatie toezegt, ziet het ernaar uit dat onze fractie voor de overige fiscale maatregelen zal stemmen.

Wij zijn blij dat de staatssecretaris heeft toegezegd dat hij de herziening van de Successiewet heel serieus zal aanpakken. Het is al jarenlang een wens van de VVD om de successietarieven te verlagen en de belastingvrije sommen hierbij te verhogen. Er is gebleken dat dit op brede steun in de Kamer kan rekenen; ik heb de woordvoerder van GroenLinks hierover horen praten, D66 vindt deze heffing niet meer van deze tijd en de CDA-fractie vindt het tarief van 68% veel te hoog. Onze fractie heeft besloten om het wetsvoorstel en de verdere plannen van de staatssecretaris in dezen af te wachten.

Dank aan de staatssecretaris voor zijn opmerkingen over de stadsherstellingskassen. Hij heeft heel duidelijk gezegd dat hem er veel aan gelegen is dat deze kassen hun goede werk kunnen voortzetten en dat hij, als zij op enig moment in problemen zouden komen, een open oog en een groot hart zal hebben voor die problemen en daarvoor ook een oplossing zal verzinnen.

De staatssecretaris is niet ingegaan op artikel 8 van de WIB; dat zal hij nog schriftelijk doen.

Al is het pijnlijk, ik wil er ook nog graag een mondelinge reactie van de staatssecretaris op, al zou het alleen maar een ontkenning zijn, dat de Hoge Raad hem een gespleten persoonlijkheid genoemd heeft. Het zou zo pijnlijk zijn om straks in een brief te moeten toegeven dat hij dit misschien wel is. Ik heb dus liever dat hij het nu maar gewoon in een paar zinnen ontkent en laat zien hoe hij de mening van de Hoge Raad kan rechtzetten.

De woordvoerder van de ChristenUnie heeft belangrijke dingen gezegd, net als alle andere woordvoerders. Er waren veel dingen in zijn betoog die ons absoluut niet aanspraken, vooral als het de betuttelende kant op ging, maar wat ons aansprak, was de opmerking dat critici niet kunnen zeggen dat dit kabinet geen besluiten neemt en niets doet. Ik zal dit ook zeker niet zeggen, maar wel dat ik het zeker bij het Belastingplan een stuk fijner zou hebben gevonden als er niet zoveel onmogelijke besluiten in opgenomen waren. Ik zou er toch de voorkeur aan gegeven hebben als het kabinet niets gedaan had...

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording van onze vragen. Omdat het bijna Kerstmis is, mag ik daar misschien onparlementair aan toevoegen dat ik ook de ambtelijke staf wil danken.

De **voorzitter**: Dat mag ook als het geen Kerstmis wordt!

**

De heer **Reuten** (SP): Senator Biermans vroeg aandacht voor de hardwerkende Nederlander, de HWN'er. Daar hebben wij in het geheel geen bezwaar tegen, want ook wij komen op voor de HWN'er. Daarnaast heeft de SP het beginsel van beloning naar inzet van capaciteiten (BIC) hoog in het vaandel staan. Daarmee hebben wij de HWN'er die wordt beloond naar BIC, ofte wel HWN-BIC. Ik geef de staatssecretaris in overweging om zich ook bij dat beginsel aan te sluiten!

Het kabinet wil de milieubelastingen verhogen, waarvan wij voorstander zijn. Het kabinet wil verder de belasting op arbeid verlagen, waarvan wij genuanceerd voorstander zijn. Het punt is dat het gevolg van die twee is dat de indirecte belastingen stijgen, wat denivellerend werkt, en daar zijn wij geen voorstander van. Hoe zou je dat moeten oplossen? Door de structuur van de IB-tarieven te corrigeren, anders ontstaat er steeds verdere vervlakking. Ik hoor hierover graag de opvatting van de staatssecretaris.

Het gemiddelde tarief per deciel van de directe belastingen is niet lastig te berekenen. Graag zien wij dat de staatssecretaris cijfers produceert over de indirecte belastingen per deciel. Dat is lastig, maar niet onmogelijk. Kan de staatssecretaris daarvan op zijn minst een indicatie geven? Wij krijgen graag de toezegging van de staatssecretaris dat hij de cijfers die ik in eerste termijn gaf, en waarop het een en ander is aan te merken, zal verbeteren en die in januari naar de Kamer zal sturen.

Het verbaast mij dat bij de discussie over de topinkomens onduidelijkheid heerst over wat er onder een topinkomen wordt verstaan. Het tiende deciel van de inkomensverdeling, dus de top10, heeft een gemiddeld bruto inkomen -- cijfers 2005 - - van €87.000, oftewel ongeveer €62.000 besteedbaar. Kennelijk wordt die top 10 niet als topinkomen gezien. Is €185.000 dan een topinkomen? Hoeveel procent van de belastingbetalers heeft een dergelijk inkomen? Specifieker krijg ik graag de toezegging van de staatssecretaris dat hij de Kamer ook in januari dezelfde informatie doet toekomen die wij eerder kregen naar aanleiding van schriftelijke vragen: tabel 1 van de nota naar aanleiding van het verslag, en de overeenkomstige tabel van het eerdere schriftelijke overleg. Wij willen een nadere uitsplitsing van het tiende deciel in nogmaals decielen. Wat weten wij dan? Dan weet de Kamer wat het inkomen is van de top 10 qua bruto besteedbaar inkomen, en wat de aftrekposten daarbij zijn, zoals hypotheekrente, pensioenpremie en misschien nog wel huurtoeslag! De discussie over de pensioengrondslag moet ons inziens in dit empirisch kader worden gevoerd. De vraag is dus, of het wenselijk is dat de top 2 van de inkomensverdeling een belastingsubsidie krijgt om zijn pensioenvoorziening te regelen.

Ik zou graag drie punten willen accentueren die de PvdA in eerste termijn naar voren heeft

gebracht. De SP-fractie onderschrijft de strekking van die drie punten, en ik vraag de staatssecretaris of hij dat ook doet. Om te beginnen is dat het feit dat de motie-Hillen ten principale heeft vastgelegd dat het eigenwoningforfait moet worden gezien als een relativering van de aftrekbaarheid van de hypotheekrente. Verder maakt het schrappen van het vigerende plafond voor het eigenwoningforfait een eind aan de ongelimiteerde voorkeursbehandeling van bezitters van duurdere woningen. Ten slotte is de percentverhoging van het eigenwoningforfait boven de 1 mln. een principiële stap in de gewenste beperking van de hypotheekrenteaf trek, en wel een stap die degenen treft die zij moet treffen, namelijk de hogere inkomens. Ik citeer hierbij bijna letterlijk uit de bijdrage van senator Leijnse. Is de staatssecretaris het als coalitiegenoot van de PvdA hiermee eens?

Ik kom toe aan de woningbouwcorporaties. Ik zie het probleem van de dekking voor 2008. Mijn voorstel is om met de corporaties een convenant te sluiten, waarin staat dat de invoering van de Vpb wordt opgeschort en dat in 2008 een overdracht plaats zal vinden in een nader te bepalen vorm van 350 mln., zijnde het bedrag dat voor 2008 is ingeboekt. Vervolgens moeten de corporaties worden betrokken bij de bredere discussie over de maatschappelijke onderneming. De staatssecretaris suggereerde net dat hij de uitkomst al weet, maar ik vraag hem die discussie open in te gaan.

Enkele vragen zijn nog niet beantwoord. Om te beginnen is dat het oordeel van de staatssecretaris over de onevenredige fiscale behandeling van consumptie en besparingen. Verder wil ik weten of het niet logisch zou zijn om alle besparingen en vermogens van huishoudens in box 3 te plaatsen. Als de eigenwoningschuld niet in box 3, maar in box 1 wordt geplaatst, zou het dan niet logisch zijn om huurders hun huur als aftrekpost te gunnen? Ik krijg graag alsnog meer specifieke antwoorden op de oorspronkelijk gestelde vragen over het aantal personen dat in de belastingsector werkt. Ten slotte hoor ik graag van de staatssecretaris of hij vindt dat wij rekening moeten houden met het sombere scenario dat ik in eerste termijn schetste over de internationale beleids- en belastingconcurrentie, en hoe hij dat tij op zijn terrein wil keren.

*N

Mevrouw **Böhler** (GroenLinks): Voorzitter. Ook van mijn kant hartelijk dank aan de staatssecretaris voor de bijna uitputtende beantwoording van alle vragen. Hij heeft in heldere taal uitgelegd dat de vergroeningsmaatregelen niet alleen en niet altijd zijn bedoeld om gedragsveranderingen te bewerkstelligen. Het uitgangspunt dat de vervuiler betaalt, heeft voor de regering ook ten doel bewustwording te creëren van de milieukosten van bepaald gedrag. Daar kunnen wij zeker mee instemmen.

Mijn fractie is ook blij met de inspanning die de staatssecretaris heeft toegezegd te zullen verrichten om verdergaande harmonisatie en uniformiteit binnen de EU te bevorderen wat de

vliegtaks betreft. Wij hebben er ook begrip voor dat niet kan worden gewacht tot alle lidstaten van de EU het eens zijn over de vliegtaks om die in Nederland in te voeren. Een vraag heeft de staatssecretaris helaas niet beantwoord, namelijk in verband met een verschuiving van de bpm naar de mrb. De staatssecretaris heeft er terecht op gewezen dat het positieve milieueffect er is als je ook de kilometerheffing betreft in het hele pakket. Ik begrijp wel dat de staatssecretaris liever niet denkt aan de mogelijkheid dat de kilometerheffing er niet komt, maar ik had toch expliciet gevraagd wat er gebeurt als die heffing er niet, later of slechts gedeeltelijk komt, zodat er wel een negatief milieueffect overblijft. Kan de staatssecretaris toezeggen dat er dan andere maatregelen worden genomen om tot een positief milieueffect te komen van die verschuiving van de bpm naar de mrb? Mijn fractie is daarentegen wel blij met de toezegging dat voor 1 mei 2008 voorstellen zullen worden geformuleerd door de staatssecretaris over een verdergaande differentiatie van absolute zuinigheid wat de auto's betreft.

Het pijnpunt voor mijn fractie blijft de integrale Vpb-plicht van de woningbouwcorporaties. Wij hebben in eerste termijn uitvoerig gediscussieerd over de openingsbalans. Volgens mij ligt een van de problemen mede hierin dat zonder de afschrijvingsmogelijkheid in de openingsbalans weliswaar economisch geen winst, maar wel fiscale winst wordt behaald. Van deze fiscale winst is in ieder geval een kwart niet beschikbaar om te worden besteed aan woning- en wijkopbouw. Mijn fractie vindt dat geen wenselijke uitkomst. Mijn fractie heeft dan ook mede de motie van de heer Essers ingediend. Voor het overige wacht ik met belangstelling het antwoord van de staatssecretaris af.

*N

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitgebreide en heldere beantwoording van onze vele vragen en opmerkingen. Hij heeft zich in die beantwoording doen kennen als een vrome bankrover, zoals hij het zelf zei. Vervolgens bedacht hij zich en trok een parallel met Robin Hood, wat meer een vrome struikrover is. Zo naar de staatssecretaris kijkend, vind ik dat de betere metafoor!

Ik zal mij in tweede termijn beperken, al was het maar om de heer Reuten niet de gelegenheid te geven een derde termijn nodig te hebben om al mijn opmerkingen en vragen nog eens aan de staatssecretaris voor te leggen. Dat lijkt mij namelijk werkelijk overbodig. Ik begin met de verschuiving van de bpm naar de mrb. Het platform-Nouwen heeft daarvan gezegd dat die verschuiving wat sneller kan dan de regering nu voorstelt. In dit tempo doorgaand, met 5% à 6% per jaar, zullen wij in 2012 nog een flink deel van de prijs van auto's af moeten doen om die bpm helemaal af te schaffen. De vraag is of wij het tempo niet kunnen verhogen door de milieudifferentiatie in de bpm voor de komende jaren nog wat scherper toe te passen, en met name

bpm-belasting weg te schuiven van de schone, zuiniger auto's naar de mrb. Wat vindt de staatssecretaris hiervan?

Ik kom toe aan de aftrekbaarheid van de pensioenpremies boven €185.000. Ik kan goed leven met wat de staatssecretaris hierover in zijn brief heeft geschreven. In het coalitieoverleg is afgesproken om de plafonnering in de tweede pijler af te schaffen. Wat je daarvan ook vindt, die afspraak is er, en dan moet niet worden geprobeerd langs een achterdeur toch weer een ander plafond in te brengen. Ik vind dat op zich een redelijke, heldere gedragslijn. Alternatieven worden toegesneden op de topinkomens en de echt excessieve beloningen. Daarmee wordt wel degelijk de werking van de omkeerregel beperkt. Het lijkt mij dat het werken in die lijn goede resultaten kan opleveren. In dat opzicht zit er wel enige ambiguïteit in de discussie over de topinkomens. Wat is top en wat is excessief? Enerzijds is er de Balkenendenorm, anderzijds merk ik in deze Kamer bij partijen die de minister-president overigens heel goed kennen, dat zij €185.000 een wat lage norm voor een topinkomen vinden. Dat is overigens 10% boven de Balkenendenorm. Waar zit nu de consistentie? Daar kunnen wij wel vervelend over doen, maar eerlijk gezegd snap ik het probleem wel. Dit gaat over vrome en minder vrome bank- en struikrovers.

Wat is nu in de particuliere sector eigenlijk een topinkomen? Wat is in de collectieve sector een topinkomen? Dit zijn tamelijk verschillende dingen, en dat is terecht, want de collectieve sector is in een aantal opzichten niet vergelijkbaar met de particuliere sector, al was het alleen maar wat betreft het risico dat mensen lopen. Beide zijn niet erg vergelijkbaar met het politieke bedrijf. Mijn stelling is dat de Balkenendenorm, toch een maat voor de salarissen van politici, nooit een maat kan zijn voor de salarissen in de collectieve en de particuliere sector. Politieke salarissen zijn in iedere beschaafde democratie laag: men moet niet in de politiek gaan om daar geld te verdienen. Dat uitgangspunt van fatsoenlijke democratie zie je in ieder land. Dus verdienen politieke functionarissen altijd relatief weinig. Daar kun je wel een norm aan proberen te ontlelen, maar die norm geldt alleen maar voor politiek Den Haag. Praten wij over grote instellingen in de collectieve sector en over grote bedrijven in de particuliere sector, dan hebben wij een heel andere discussie, die wij nog eens wat meer ten principale zouden moeten voeren. Op dit moment heersen daar namelijk verwarring en selectieve verontwaardiging, wat ons niet zo gek veel verder helpt. Ik heb in eerste termijn al gezegd dat er veel retoriek is, maar buitengewoon weinig effectieve maatregelen. Ik zou daarover in deze Kamer wel eens een debat willen, voorzitter.

Ik stem in met de verdediging van de staatssecretaris van diens standpunt over het eigenwoningforfait, en met zijn verwijzing naar het "denken-Hillen". Het blijft overigens wel zonde dat wij over een openeinderegeling van nu al 11 mld. en die met bijna 1 mld. per jaar toeneemt, geen goed debat kunnen voeren. Die regeling wordt vanzelf onbetaalbaar. Ik geloof dat alle partijen in

dit huis ervoor zijn om wat je ook doet de gewone hardwerkende huizenbezitter niet te treffen door een beperking of zelfs afschaffing van de aftrek. Ik geloof ook dat de meeste partijen het erover eens zijn dat wij in zekere mate naar een beperking toe zullen moeten, met name in de sfeer van de excessieve fiscale faciliteiten bij die huizen waar je moet spreken van een niet-noodzakelijke fiscale faciliteit. Anders zal namelijk de wal het schip keren, waardoor die regeling op een bepaald moment zo duur wordt dat daar het mes in moet worden gezet. Ik ben bang dat als wij te lang wachten, de gewone hardwerkende modale huizenbezitter wel het slachtoffer wordt van de beperkende maatregelen die moeten worden genomen. Dat zouden wij moeten zien te voorkomen. Het zou goed zijn als wij daarover een keer een wat opener debat voeren. Nu zit het te veel vast op afzonderlijke maatregelen. De staatssecretaris heeft in dat opzicht die afzonderlijke maatregelen op een eloquente manier overeind gehouden, waarin ik hem graag steun.

De heer **Reuten** (SP): Mijn fractie is het op hoofdlijnen eens met wat senator Leijnse net naar voren bracht. Hij heeft het over de meerderheid van de partijen in deze Kamer. Welke andere fracties zijn dat? Geldt dat ook voor CDA en VVD?

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik gebruik opzettelijk een open formulering, omdat ik iedere fractie de gelegenheid wil geven haar eigen standpunt te bepalen. Mijn ervaring is dat die standpunten in het algemeen wat genuanceerder liggen dan wat je meestal in de krant leest. Soms is het heel goed om die openheid te creëren. Vandaar dat ik spreek in zeer algemene termen. Ik geloof dat in bijna alle partijen consensus bestaat over het feit dat, wat je ook doet op het gebied van de hypotheekrente, je dit zo moet doen dat juist de modale huizenbezitter niet wordt getroffen. Als je dat wilt voorkomen, moet je op een bepaald moment iets aan de excessieve fiscale faciliteiten gaan doen. Anders zal de wal het schip keren.

De heer **Reuten** (SP): Eens.

De heer **Leijnse** (PvdA): De Vpb-heffing op de corporaties is natuurlijk het pièce de résistance van dit Belastingplan. Ik heb respect voor de principiële verdediging van de staatssecretaris. Hij heeft zijn poot wat stijf gehouden, wat hem siert in dit verband, zij het dat daarmee de kern van het verschil van mening tamelijk duidelijk is geworden, wat ook wel helpt. De kern zit hem in het feit dat fiscaal gezien de woningbouwcorporaties nu als gewone onderneming worden gekwalificeerd. Ik begrijp van de fiscalisten dat dat niet anders kan: je bent of een gewone onderneming of niet, maar iets ertussenin bestaat niet. Maar voor de gewone mensen zit er wel degelijk iets tussenin, en dat is nu net het punt. Een gewone onderneming die bij volle bewustzijn een onrendabele investering doet, bedrijft daarmee in feite geen goed koopmanschap. De fiscus zegt: als u dat bij uw volle verstand als gewone onderneming doet, mag u dat niet ten laste

van de fiscale winst laten komen. U doet immers in feite iets wat tegen het goed koopmanschap in gaat. De corporaties zijn net op dit punt geen gewone ondernemingen. Het zijn bijzondere ondernemingen, want zij moeten onrendabele investeringen doen. Zij zijn ook onrendabel omdat zij lage huren moeten vragen. Dat is allemaal door de overheid gereguleerd. Het is als het ware hun specifieke vorm van goed koopmanschap om onrendabele investeringen te doen in de volkshuisvesting. Dat specifieke punt wordt eigenlijk niet gezien in een regeling waarbij je voor de Vpb de corporaties als gewone onderneming gaat kwalificeren.

Wij voeren dit debat niet omdat de corporaties zielig zijn. In de vele brieven die ons hebben bereikt is hier en daar die toon aangeslagen, maar 15 mld. overtollig vermogen geeft aan dat niet alle corporaties hun taak naar behoren verrichten, om het maar eens zacht te zeggen. Ook valt op dat binnen de branche wel erg weinig de neiging bestaat om door verevening de problemen van de armlastige corporaties met name in de herstructureringsgebieden in de grote steden als een gezamenlijke verantwoordelijkheid op te pakken. In dat opzicht zijn over het functioneren van de corporatiebranche de laatste jaren wel enkele twijfels gerezen. Het is goed dat met enige stevigheid op die gebreken wordt ingegrepen en dat ook corporaties als collectiviteit hun verantwoordelijkheid in dat opzicht meer gaan nemen. Maar de Kamer heeft naar de regering toe duidelijk gemaakt dat zij het middel van de integrale Vpb-heffing op de wijze waarop dat nu is ingezet, niet het meest geschikt vindt om dat doel te bereiken. Daarom zullen wij vragen om dit veel meer afgewogen te regelen in het wetsvoorstel maatschappelijke onderneming, omdat daarin de specifieke rechtsvorm van de maatschappelijke onderneming met zijn hybride structuur en zijn gereguleerde publieke taak beter kan worden neergezet, en in dat kader ook de fiscaliteit ten aanzien van die specifieke publieke taak beter kan worden geregeld. Dan zijn wij een beetje uit het dilemma van: of je bent een gewone onderneming met goed koopmanschap, of je bent het niet. Dan zitten wij in een tussenvorm die dan ook vennootschapsrechtelijk goed omschreven is. In dat wetsvoorstel dat, kan het zijn, zo snel mogelijk naar deze Kamer zal moeten komen langs de gebruikelijke weg, zou dat op zijn plek zijn, inclusief de fiscaliteit en de fiscale behandeling van de corporaties. Verder zou het zinvol zijn dat in het kader van de nieuwe vaststellingsovereenkomst ruimte wordt gemaakt voor een misschien wat flexibeler benadering van de waardering van het onroerend goed. Wij hebben daarover in deze Kamer het een en ander gewisseld, en ik denk dat het de staatssecretaris duidelijk zal zijn dat een breed levend gevoel in deze Kamer is dat de regering daar toch wat te strak heeft ingezet op een lage waardering. Deze Kamer heeft behoefte aan wat meer soepelheid op dit punt. Ik heb een motie op dit punt van collega Essers dan ook gaarne mede ondertekend. Ik zie graag de reactie van de staatssecretaris tegemoet.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ook onze beide fracties willen de staatssecretaris heel hartelijk danken voor de duidelijke beantwoording. Er blijven daardoor niet veel punten meer over om aan de orde te stellen.

Ik noteer graag de toezegging van de staatssecretaris dat hij zich sterk zal maken om de vergroening van het belastingstelsel door te zetten. Terecht zegt hij daarbij dat hij dat niet alleen kan, maar dat daarbij ook andere bewindslieden moeten worden betrokken. Wij vullen dat aan door te zeggen dat het niet in de laatste plaats de burgers zelf zijn die moeten meewerken aan vergroening van hun doen en laten. De voorstellen zullen, heb ik begrepen, in mei naar ons toe komen in de vorm van een beleidsbrief, waarin ook de moties van mevrouw Huizinga en de heer Cramer zullen worden geconcretiseerd.

Ik heb gevraagd naar de reacties van gemeenten op de Afvalstoffenheffing. Natuurlijk kan die nog niet worden verlaagd, omdat de belasting op de verpakkingen nog moet ingaan. Maar het is misschien een goede suggestie om na anderhalf jaar na te gaan of er positieve effecten voor de burger kunnen zijn door verlaging van de Afvalstoffenheffing bij gemeenten.

Het door de branche bekostigde onderzoek naar de kansspelbelasting geeft inderdaad aan dat er een grote kans is dat er een sanering optreedt in de branche. Stel nu dat die sanering er niet komt, is de staatssecretaris dan bereid de oorspronkelijke plannen voor een belasting van 40% alsnog mee te nemen? Het zijn namelijk aannames, en de staatssecretaris heeft heel duidelijk aangegeven dat hij heeft gemiddeld, en dat hij moest zoeken naar middelen om de gaten te vullen. Welnu, valt het probleem mee, dan is er alle reden om te kijken of de oorspronkelijke plannen van het kabinet alsnog kunnen worden ingevoerd.

Ik incasseer graag de toezegging van de staatssecretaris over de aankoop van landbouwgronden om daarvan natuur te maken. Hij heeft daarvan gezegd dat hij, als er in de praktijk met name bij de overdrachtsbelasting problemen ontstaan bij de huidige voorstellen, daarnaar wil kijken. Ik neem aan dat het laatste betekent: een positieve grondhouding om problemen op te lossen.

Het zou te gek zijn als je aan de ene kant bezig bent prachtwijken te realiseren -- dat ondersteunen wij -- terwijl je aan de andere kant een instrument dat verloedering in binnensteden tegengaat en goed werkt, afbreekt. De staatssecretaris heeft toegezegd dat hij bij problemen op dit punt naar het kabinet zal gaan om ervoor te zorgen dat ze worden opgelost.

De heer Essers zal straks met een motie over de woningbouwcorporaties komen, waar ook onze naam onder staat. Overigens sluit ik mij aan bij de heldere analyse van de heer Leijnse op dit punt.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Wij danken de staatssecretaris voor de beantwoording en de collega's voor het plezierige debat dat wij hier gisteravond en vanmiddag met elkaar hebben gevoerd. Wij hebben de staatssecretaris leren kennen als to the point, volhardend, maar ook met voldoende bewegingsruimte in zijn argumentatie om toch nog verschillende kanten op te kunnen gaan. Wij hebben dat als zeer plezierig ervaren.

Over de vergroening hebben wij gezegd dat wij waardering hebben voor het initiatief, maar tegelijkertijd is het ook een beetje een grabbelton aan leuke ideeën. Het zou goed zijn om wat meer systematiek in de tweede tranche aan te brengen. Ik noteer wat het blokje vergroening betreft vijf afspraken. Om te beginnen komt er in mei een stuk naar de Tweede Kamer, met een afschrift aan deze Kamer, met een visie en een architectuur. Verder is dat niet alleen een stuk van Financiën, maar ook van VROM. Er komt een systeem dat inzicht geeft in de gedragsverandering die ontstaat.

Gedragsverandering is geen randvoorwaarde voor maatregelen in het kader van vergroening, maar wij willen het wel graag monitoren. Er komt een inspanning om de vliegbelasting meer in een internationale context in te bedden. Dat duurt even, maar dat zal gebeuren. Ten slotte komt er op korte termijn een etikettering van de auto voor wat betreft de CO₂-uitstoot. Daarvan wordt de basis veranderd, want dat gaat richting absolute getallen. Als die vijf toezeggingen kloppen, zijn wij ten aanzien van de vergroening een heel stuk opgeschoten.

Bij de corporaties gaat het vooral om de integrale Vpb-plicht. Ik blijf dat ook na de beantwoording van de staatssecretaris toch een wat onzorgvuldige manier van doen vinden. De discussie over maatschappelijke ondernemingen loopt net. Woningbouwcorporaties zijn geen gewone ondernemingen, waarbij ik verwijs naar het betoog van de heer Leijnse. Woningbouwcorporaties hebben de laatste jaren ook een belangrijke verantwoordelijkheid genomen om in het publieke domein activiteiten te ondernemen die gaan van het sociaal domein tot het veiligheidsdomein. Wij weten absoluut niet wat het effect is van deze belastingmaatregel, dus wij moeten geen onbezonnen acties ondernemen op dat punt. Ik had in eerste termijn een motie beloofd. Ik ben buitengewoon gelukkig dat de coalitiepartijen dat initiatief hebben overgenomen en een motie hebben gemaakt die in grote lijnen mijn betoog in eerste termijn overneemt. Dat komt er voor een belangrijk deel op neer dat het fiscale regime voor de woningbouwcorporaties opnieuw wordt gezien in het kader van de Wet op de maatschappelijke ondernemingen. Dan kan er mogelijk een andere uitkomst uitkomen dan de beslissing die nu onderdeel uitmaakt van het Belastingplan.

Over de vereenvoudiging van het belastingstelsel heeft de staatssecretaris mooie woorden gesproken, waarin wij ons kunnen vinden. Wat wij missen, is het zicht op de daden, op het kader. De intenties zijn goed, maar langs welke weg worden die gerealiseerd? Ik vraag de staatssecretaris daarover met de Kamer te

corresponderen, anders blijft het bij mooie woorden.

Deze Kamer heeft twee onderwerpen hernieuwd geagendeerd. Het eerste is dat van de topinkomens, waarover wij veel praten. Het is als je niet uitkijkt een beetje retoriek, omdat de normering ontbreekt. Het zou goed zijn om daar nog eens met elkaar in alle rust wat zinniger over door te praten. Het tweede onderwerp betreft het complex van de hypotheekrente, het eigenwoningforfait enzovoorts. Ook daarbij hebben de collega's een aantal heel interessante lijnen geschetst. Het zou goed zijn als deze Kamer de moed zou hebben om los van de politieke realiteit in coalitieverband of Tweede Kamer te kijken hoe wij daarbij wat stappen vooruit kunnen zetten. Maar dat kan ik niet alleen, dat is een oproep aan de collega's.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris heel hartelijk voor zijn uitgebreide beantwoording. Ik constateer dat er in de plannen heel veel zit om blij mee te zijn. Dat geldt vooral voor de keuze voor vergroening en de daarachter liggende keuze om daarmee verder te gaan. De staatssecretaris heeft gelijk als hij zegt dat de voornaamste rechtvaardiging daarvoor zit in het beginsel van de vervuiler betaalt. Dat betekent dat op deze manier, ook al is het maar heel weinig, toch een deel van de externe kosten wordt verwerkt in de prijs. Dan betaalt de vervuiler iets van wat hij aanricht. Maar gedragsverandering is toch ook belangrijk. Heel veel gedragsverandering is misschien op den duur alleen te bereiken door andere maatregelen -- gebods- of verbodsmaatregelen -- maar alles wat te bereiken is met belastingen is toch ook van belang. Daarom verwonderde mij een klein beetje de uitspraak van collega Biermans die zei dat de vliegbelasting ten koste gaat van de vliegbranche en dus te veel banen kost. Dat is toch juist de bedoeling hiervan? Dan gaan wij de goede kant op. Behalve als sprake is van verschuiving naar het buitenland, dus als wij het hier verbieden en in het buitenland wordt er extra gevlogen. Dat betekent dat erop gelet moet worden wat het effect van onze maatregelen is op het buitenland. Dus ben ik heel blij met het overleg dat de staatssecretaris heeft met Ecofin, de Eurocommissaris en de omringende landen.

Wat minder blij ben ik met het feit dat de staatssecretaris in die gesprekken zo uitdrukkelijk het beginsel van de subsidiariteit benadrukt. En dat hij dan bedoelt dat belastingheffing een nationale verantwoordelijkheid is. Juist bij dit type belastingen zien wij toch heel duidelijk dat het van erg veel belang is dat gezamenlijk actie wordt ondernomen. Wat wij doen, moet in afstemming gebeuren met wat het buitenland doet. In wezen zou dit type belasting toch in gemeenschappelijkheid tot stand moeten komen. Dat betekent dan toch ook dat als je spreekt over subsidiariteit, de conclusie moet zijn dat dit soort dingen bij Europa en niet meer bij ons thuishoort. Dan is het effectiever.

Met de verschuiving van bpr naar mrb ben ik niet heel blij. Maar als ik het goed heb begrepen, sluit de staatssecretaris niet uit dat wij toch een systeem van tolpoorten moeten gebruiken als het te lastig wordt om tot de echte maatregel, de kilometerheffing, te komen. Als wij bereid zijn die keuze te maken, ben ik daar wel blij mee. Daarmee maken wij het namelijk een stuk zekerder dat er iets gebeurt. De staatssecretaris zei daarbij dat verrekening met de mrb dan minder makkelijk is. Wat mij betreft is dat ook minder belangrijk. Verminder dan maar de IB, de belasting op arbeid en winst. Dan is het toch ook in lijn met wat wij met onze vergroeningsdoelstelling telkens beweren? Onze vergroeningsbelastingen zijn erop gericht meer op consumptie en vervuiling te belasten en minder op arbeid en winst. Laat het autopakket daar dan maar onder vallen, en handel daarnaar.

Het belangrijkste onderwerp van vandaag is het probleem van de corporaties. Daarmee zat iedereen in zijn maag. Het voornaamste motief, het motief dat iedereen vandaag naar voren heeft gebracht en dat ook voor mij zwaar weegt, betreft de mogelijke verandering in de toekomst. Wij nemen nu een maatregel, maar later gaan wij over het punt van de maatschappelijke onderneming spreken. Wij weten niet wat de uiteindelijke afweging dan oplevert. De staatssecretaris suggereert dat als wij dat wel wisten, dat waarschijnlijk geen verschil voor de positie van de corporaties zou maken. Hij meent dat voor de corporaties de Vpb integraal blijft gelden. Toch is naar mijn gevoel door deze maatregel sprake van een zodanige verandering van de positie van de corporaties dat het zinvol is om daarover langer na te denken. Ik wijs in dit verband op het volgende.

Afgezien van het verschil in behandeling tussen bestaande complexen, woningen en gebouwen die tegen de marktwaarde moeten worden opgenomen in de beginbalans en nieuwe complexen die tegen kostprijs moeten worden opgenomen, lijkt de behandeling volstrekt fair: als er geen winst is, wordt er ook geen belasting betaald. De winst van de investeringen op de woningcomplexen blijkt op het moment waarop ze verkocht worden. Soms worden zij na jaren verkocht, maar als dan een complex verlies oplevert, telt dat ook als verlies. Maar op deze manier worden wel verliezen naar de toekomst verschoven. Dat betekent dat het beschikbare vermogen van deze instellingen overschat wordt, want de winst die nu gemaakt wordt, is feitelijk nodig om het vermogensverlies te dekken. Toch wordt de winst met de Vpb afgeroomd en als daadwerkelijke winst beschouwd. Op deze manier staan de corporaties, zoals het de bedoeling is van de regering, hun vet af. Op termijn teren de corporaties dan wel in op het vermogen. Dat kan, want volgens de staatssecretaris is er veel weerstandsvermogen en heel veel woningen kunnen nog verkocht worden, maar op den duur wreekt zich wel dat de corporaties op hun vermogen interen. Op termijn betekent dat dat er steeds meer met vreemd vermogen en steeds minder met eigen vermogen geïnvesteerd kan

worden. Dat maakt op den duur de investeringen duurder en je kunt op die manier ook minder risico's lopen. De vraag is: willen wij dat? Deze kwestie zou nader bestudeerd moeten worden in het kader van de behandeling van het onderwerp van de maatschappelijke onderneming en niet alleen bij de behandeling van dit Belastingplan aan de orde moeten komen. De motie die collega Essers straks zal indienen en die Kamerbreed is ondertekend, wijst op deze mogelijkheid. Hierover moet dus opnieuw nagedacht worden in het kader van de behandeling van de maatschappelijke onderneming en dan kunnen wij definitief beslissen.

Mijn laatste opmerking betreft de stadsherstellinstellingen. Naar mijn gevoel maakt de staatssecretaris zich er met zijn antwoord daarover wel heel erg gemakkelijk vanaf. Hij refereert aan de Brusselse vrijstelling en zegt dat wij daar geen gebruik van hoeven te maken. Natuurlijk hoeven wij dat niet, maar die Brusselse vrijstelling geeft aan dat het gaat om ondernemingen, bedrijven en instellingen die maatschappelijke diensten verrichten en die, als zij niet het oogmerk van winst hebben, niet als echte onderneming beschouwd kunnen worden. Als wij ze wel als ondernemingen gaan beschouwen en de Vpb voor ze laten gelden, dan vinden wij hun doelstelling blijkbaar niet van zoveel maatschappelijk belang als wij destijds in Brussel hebben gesuggereerd. Ik ben nog niet aan de conclusie toe dat dit ook zo is. Er is in het verleden door deze Kamer en de Tweede Kamer een serie moties ingediend, waarmee werd gesuggereerd dat dit maatschappelijke doel belangrijk genoeg is om die instellingen vrij te stellen van belasting. Ik hoop dat de staatssecretaris in zijn gesprekken met deze instellingen daar rekening mee wil houden.

*N

De heer **Essers** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ook ik dank de staatssecretaris en zijn ambtenaren voor de beantwoording van onze vragen en voor de sportieve wijze waarop hij met ons het debat is aangegaan. De behandeling van een Belastingplan is te vergelijken met het lezen van de krant: goed nieuws is geen nieuws, alleen het slechte nieuws komt erin.

Vanwege de beperkte tijd blijft er voor de meeste sprekers niets anders over dan de nadruk leggen op die maatregelen waarop de meeste kritiek bestaat en waarover nog veel vragen leven. De indruk zou dan kunnen ontstaan dat het allemaal niets is. Die indruk wil ik wegnemen. Ik ben mijn eerste termijn ook begonnen met het benadrukken van het belang van deze voorstellen voor onder meer het garanderen van de financiële soliditeit en het versterken van de concurrentiekracht van de Nederlandse economie. Dit Belastingplan zorgt voor de financiering van veel maatregelen die goed en noodzakelijk zijn voor Nederland. Het zijn dan ook maatregelen waar wij achterstaan.

Elk jaar bevat het Belastingplan enkele maatregelen waar wij minder gelukkig mee zijn. Die betrek je dan bij de uiteindelijke beoordeling

waarbij de minnen worden vergeleken met de plussen. Dit jaar heeft mijn fractie naast waardering voor de plussen meer dan gebruikelijk problemen met een aantal onderdelen van het Belastingplan. Het gaat daarbij vooral om maatregelen die een inbreuk op de rechtsgrondslag van de desbetreffende regelingen betekenen en die voornamelijk worden genomen om budgettaire of inkomenspolitieke redenen. In de eerste denk ik dan aan de maatregelen inzake de progressieve verhoging van het eigenwoningforfait en de aftopping van de pensioenafbouw. In eerste termijn heb ik een uitermate kritische analyse van deze maatregelen gegeven. Het verheugt ons dat het kabinet gehoor heeft gegeven aan ons verzoek om schriftelijk te bevestigen dat de voorgenomen pensioenaftoppingsmaatregel in 2008 definitief uit de wet wordt gehaald. Er zijn ook duidelijke toezeggingen over het tijdpad. Het is de bedoeling dat in het eerste kwartaal van volgend jaar het wetsvoorstel naar de Raad van State wordt gestuurd, zodat het nog voor het zomerreces bij de Tweede Kamer kan worden ingediend. De wet zal de meer proportionele maatregelen voor de belastingheffing van echt excessieve inkomens bevatten. De CDA-fractie staat achter dergelijke maatregelen. Laat daar geen twijfel over bestaan.

Verder vind ik het heel belangrijk dat de staatssecretaris heeft aangegeven dat het feit dat de aftoppingsmaatregel nog steeds in het Belastingplan staat, louter en alleen het gevolg is van administratieve, begrotingstechnische redenen. Voor ons is deze toezegging cruciaal om met open vizier de nog in te dienen meer proportionele maatregelen gericht op de topinkomens te kunnen beoordelen. Zolang de aftoppingsmaatregel nog als een soort stok achter de deur kon worden gebruikt, was een dergelijke open en eerlijke afweging niet mogelijk. De politieke realiteit is dat het kabinet niet voornemens is om de voorgestelde maatregel inzake het eigenwoningforfait op dezelfde wijze te behandelen als de andere maatregel waarmee wij problemen hadden. Wij nemen daar kennis van, maar kondigen tevens aan dat de CDA-fractie deze aanpassing wel zal blijven betrekken bij de beoordeling van toekomstige maatregelen inzake de topinkomens.

Daarbij speelt ook een rol dat de aangebrachte en ook in de wet opgenomen fasering, waarbij eerst in 2010 met de ophoging van het forfait wordt begonnen en de laatste fase pas in 2016 wordt bereikt, mijn fractie voldoende tijd biedt om deze maatregel ter discussie te blijven stellen in aansluiting op de andere voorstellen die ik in eerste termijn heb gedaan om het echte eigenwoningbezit te stimuleren. Dat kan door het aflossen van de schuld op de eigen woning fiscaal te stimuleren.

Wij moeten ons realiseren dat een periode van negen jaar politiek gezien een eeuwigheid is, zeker als men bedenkt dat deze termijn veel verder reikt dan de huidige kabinetsperiode. In een dergelijk lange periode kan politiek veel gebeuren. Deze tijd was ons echter niet gegund voor de behandeling van de aftoppingsmaatregel. Daarom

hebben wij voor die maatregel sterk aangedrongen op een brief van het kabinet.

Voor de CDA-fractie was er nog een ander minpunt bij de uiteindelijke beoordeling van dit belastingpakket. Dat betreft de voorgestelde integrale vennootschapsbelastingplicht voor woningcorporaties. Wij betreuren het dat deze maatregel vanaf het begin heel sterk budgettair was ingekleurd. Wij vinden het ook jammer dat deze maatregel wordt ingevoerd nadat begin dit jaar een convenant met de woningcorporaties is gesloten en wij in afwachting zijn van een wetsvoorstel over de maatschappelijke onderneming. Verder gaan wij nog de belastingheffing bij overheidsbedrijven bespreken. Als je binnen een jaar zo'n convenant opzegt, is dat niet goed voor het vertrouwen dat burgers en organisaties in de overheid mogen en moeten kunnen hebben. Toch is er in dit verband ook goed nieuws te melden. Ik meen dat door de staatssecretaris belangrijke toezeggingen zijn gedaan. Daarbij denk ik aan het mogelijk maken van de overgang van de huidige situatie naar de nieuwe. Volgens mij zijn er belangrijke toezeggingen door de staatssecretaris gedaan over het mogelijk maken van de overgang van de huidige naar de nieuwe situatie. Ook zijn er volgens mij belangrijke toezeggingen gedaan op het terrein van de herinvesteringsreserve, de btw en de overdrachtsbelasting en op het terrein van het belastingvrij realiseren van de stille reserves op het commerciële onroerend goed.

De spanning is al een beetje weggenomen, want de volgende motie is al diverse keren aangekondigd. Zij vormt het wonder van de Eerste Kamer, omdat wij ons op een gegeven moment Kamerbreed in één tekst hebben kunnen vinden. Ik leg die graag voor.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Essers, Leijnse, De Boer, Van den Berg, Böhler, Reuten, Schouw, Ten Hoeve, Biermans en Koffeman wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van oordeel dat de fiscale behandeling van de volkshuisvestelijke activiteiten van woningbouwcorporaties en stadsherstellichamen ten principale dient te worden vastgelegd in een Wet op de Maatschappelijke Onderneming, een voorstel daartoe verwacht de Kamer nog in het jaar 2008 tegemoet te zien;

concluderende dat het voorliggende voorstel, de Vpb-vrijstelling op volkshuisvestelijke activiteiten te laten vervallen dus in dit kader opnieuw op zijn werking zal worden getoetst;

overwegende dat de Belastingdienst de bestaande Vaststellingsovereenkomst per 1 januari 2008 heeft opgezegd en op korte termijn een nieuwe

Vaststellingsovereenkomst zal sluiten met woningbouwcorporaties en stadsherstellichamen;

spreekt als haar oordeel uit dat:

- de regering zich in de afwikkeling van de bestaande Vaststellingsovereenkomst in de belastingheffing over 2006 en 2007 flexibel dient op te stellen;
- de regering bij de totstandkoming van de nieuwe Vaststellingsovereenkomst, in het bijzonder ten aanzien van de waardering van het onroerend goed op de openingsbalans en ten aanzien van de fiscale behandeling van zogeheten "gemengde projecten", ernstig rekening zal houden met het in deze Kamer breed gebleken gevoel dat hiermee op een constructieve en redelijke manier moet worden omgegaan;
- de regering de Kamer over de voortgang van het voorafgaande periodiek zal informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt I (31205, 31206).

**

De heer **Essers** (CDA): Wij kijken uit naar de schriftelijke beantwoording op de door ons gestelde vragen over de openbaarheid van convenanten. Wij achten meer in het algemeen toezicht door het parlement op de af te sluiten convenanten van cruciaal belang voor het welslagen van de stille revolutie die zich in de toch al dynamische fiscale wereld afspeelt op het terrein van het horizontale toezicht. Deze revolutie beïnvloedt de verhoudingen in de trias politica. Om te vermijden dat met deze revolutie gebeurt wat met vele andere revoluties is gebeurd, namelijk dat zij uiteindelijk haar eigen kinderen opeet, is parlementaire controle op deze processen onontbeerlijk. De overheid is nu eenmaal altijd een veel machtiger partij dan een belastingplichtige, hoe groot en belangrijk die ook mag zijn. Controle van de zijde van het parlement is dan noodzakelijk. Daarbij past ook openheid over de afgesloten convenanten. Alleen dan kan worden gecontroleerd of de afspraken binnen bestaande wet en regelgeving blijven. Om elke schijn van bevoordeling te vermijden, achten wij publicatie essentieel. Daar waar individuele belangen van belastingplichtigen een rol spelen, kan anonimisering en het maken van een samenvatting van de gemaakte afspraken een oplossing bieden. Geheime afspraken werken uiteindelijk alleen maar wantrouwen en ingrijpen van Brussel in de hand, vanwege vermoedens van oneigenlijke staatssteun.

Ik heb nog een opmerking over de vennootschapsbelastingmaatregel, artikel 10a en in het verlengde daarop over Werken aan winst. Het is natuurlijk zeer goed dat de staatssecretaris zegt dat er veel mogelijkheden zijn voor vooroverleg om duidelijkheid te schepen over de al dan niet zakelijke aspecten. Dat is -- met alle respect -- ook een deel van het probleem. Als iemand voor elk voorstel dat wordt gedaan door een potentiële buitenlandse investeerder eerst vooroverleg moet plegen -- hetgeen altijd de nodige tijd duurt en waarbij pingpongen of het wel dan niet kan, hoort -

- is dat al schadelijk voor het vestigingsklimaat. Ik denk dat wij behoefte hebben aan maatregelen, aan besluiten, die het voor een adviseur mogelijk maken om de voorspelbaarheid van de wetgeving te kunnen zien, zonder dat vooroverleg altijd mogelijk is.

Ik heb van mijn hart geen moordkuil gemaakt. In menig opzicht was onze inbreng volgens mij kritischer dan die van menig collega van de oppositie. Wij ontkomen echter niet aan de finale afweging waarover ik in het begin van mijn tweede termijn sprak. Die afweging, dat moge duidelijk zijn, is dit jaar in mijn fractie zeer moeilijk geweest. Uiteindelijk hebben wij de vele positieve punten die ook in dit Belastingplan zitten de doorslag laten geven. Wij willen dit kabinet de ruimte bieden om zijn plannen met behulp van dit Belastingplan te financieren. Wij hebben echter in het voorgaande ook een duidelijke claim gelegd op de discussies die wij in de toekomst nog met elkaar zullen voeren. Of die discussies gaan over de belastingheffing van de topinkomens, van maatschappelijke organisaties en overheidsbedrijven, de buitengewone ziekte-uitgaven van chronisch zieken en gehandicapten of het successierecht, wij blijven opkomen voor het nakomen van de beginselen van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid en voor het grote goed van een betrouwbare overheid.

Voorzitter: K.G de Vries

*N

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn heldere beantwoording van de vragen. Een paar vragen zijn nog overgebleven. De staatssecretaris heeft aangegeven niet van plan te zijn zich te zullen inzetten voor een heffing op vlees. Hij geeft daarvoor als reden dat de ministers van LNV en VROM bezig zijn met een inventarisatie van de milieueffecten van vleesconsumptie. Het is op zichzelf begrijpelijk dat hij dit niet wil doorkruisen. Merkwaardig is dat dit geen antwoord geeft op het feit dat al lang is vastgesteld dat de maatschappelijke kosten van de veehouderij niet worden doorberekend in de consumentenprijzen.

Ik hoef geen toezeggingen over de hoogte van een heffing op vlees, maar ik wil graag van hem weten waarom een product, waarvan de regering als officieel standpunt huldigt dat het het meest belastende onderdeel van ons voedselpakket is -- dat is door de minister van VROM en door de voormalig staatssecretaris van VROM gezegd, die nu fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer is -- niet wordt betrokken in de vergroening van het belastingstelsel. Anders gezegd, waarom beprijsst het kabinet de ene vorm van milieuvervuiling wel en wenst het andere vormen welbewust buiten beschouwing te laten?

Het argument van de staatssecretaris dat er in de Tweede Kamer geen meerderheid is die steun geeft aan het burgerinitiatief Stop fout vlees treft om een aantal redenen geen doel. Het burgerinitiatief ging over de vervanging van de ene

soort vlees door de andere. In analogie met de kilometerheffing op auto's ging het daarbij om de keus tussen een SUV of een milieuvriendelijker auto. Het beprijzen van vlees als milieubelastend onderdeel van ons voedselpakket gaat om een generieke maatregel, vergelijkbaar met een algemene kilometerheffing.

Het zou goed zijn wanneer de staatssecretaris duidelijk maakt waarom voedsel überhaupt geen onderdeel uitmaakt van het principe dat de vervuiler betaalt, terwijl daarmee grote milieueffecten te behalen zijn. De staatssecretaris geeft aan dat hij van de tickettaks verwacht dat de milieuopbrengst daarvan wereldwijd vergelijkbaar zou kunnen zijn met het weghalen van 500.000 auto's. Hij noemt dat een indrukwekkend aantal. Volgens onderzoekers van de Vrije Universiteit zou één vleesvrije dag per week voor de Nederlandse bevolking al een milieubesparing op leveren die het equivalent zou vormen van een miljoen auto's van de weg. Dat is twee keer zo veel. Dat zou minstens twee keer zo indrukwekkend moeten zijn in de ogen van de staatssecretaris.

Waarom die ingewikkelde en omstreden tickettaks, terwijl het zoveel makkelijker kan? CE Delft heeft berekend dat een accijns op vlees van 13% zou leiden tot een vermindering van de vleesconsumptie met 9% en dat de milieueffecten daarvan groter zouden zijn dan van kilometerheffing te verwachten is. De staatssecretaris kan natuurlijk verwijzen naar andere dossierhouders, maar feit blijft dat wij hier in het kader van de derde pijler, de vergroening van het belastingstelsel, uitleg zouden moeten krijgen hoe -- ik herhaal dat nog maar eens -- vlees dat volgens het vorige en het huidige kabinet het meest belastende onderdeel van het voedselpakket is, nog steeds accijnsvrij is, terwijl de maatschappelijke kosten door het Landbouw Economisch Instituut allang zijn berekend en boven de €100 per Nederlander liggen.

Voeg daarbij de alarmerende berichten over de wereldvoedselsituatie. Vandaag kan men in de NRC lezen dat de FAO bekend heeft gemaakt dat de wereld op een ernstig voedseltekort afstevent en dat de wereldvoedselvoorraden als nooit tevoren zijn geslonken. Wij hebben nog acht weken voedsel op voorraad om de wereld te voeden en voorheen was dat achttien weken. Een van de drie belangrijkste oorzaken daarvan volgens de FAO zijn de opwarming van de aarde en de massale vleesconsumptie, waardoor 50% van de wereldgraanoogst voor veevoer nodig is. Ik heb daarover een motie.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Koffeman, Reuten, Kox, Böhrer, Schouw en Ten Hoeve wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de veehouderij een substantiële bijdrage levert aan de opwarming van de aarde via de uitstoot van broeikasgassen;

overwegende dat Nederland een van de meest veedichte landen ter wereld is;

overwegende dat het kabinetsstandpunt is dat vlees het meest milieubelastende onderdeel is van ons voedselpakket;

constaterende dat vlees onbelast is in termen van het "de vervuiler betaalt principe", en dat zulks niet past bij het streven van vergroening van het belastingstelsel;

spreekt als haar wens uit dat het kabinet onderzoek zou dienen te doen naar de mogelijkheden van het beprijzen van vlees op zodanige wijze dat ten minste de maatschappelijke kosten integraal onderdeel zouden moeten vormen van de consumentenkostprijs en daarover rapporteert aan de Kamer,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt J (31205, 31206).

**

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Het is overduidelijk dat er ongewenste neveneffecten zitten aan de tickettaks, zoals het verschuiven van vliegbewegingen en verlies van werkgelegenheid, mogelijk zonder veel milieuvoordelen zoals de staatssecretaris aangeeft. Kortom, de tickettaks lijkt een experiment waarvan de resultaten op voorhand moeilijk te voorspellen zijn. Omdat regeren vooruitzien is, zou het de moeite waard kunnen zijn onderzoek te laten verrichten naar de mogelijkheid om de bezettingsgraad van vliegtuigen te verhogen om daarmee het aantal vliegbewegingen te kunnen beperken. Het moet ook de staatssecretaris zijn opgevallen dat low cost carriers zoals Ryanair vliegen met vliegtuigen die tot de laatste plaats bezet zijn, terwijl andere maatschappijen met halflege of vrijwel geheel lege toestellen vliegen, nog steeds. Is de staatssecretaris bereid onderzoek in te stellen naar de effecten van een legestoelenbelasting op vliegverkeer om daarmee de efficiency in de luchtvaart te verhogen? Het zou kunnen helpen om een alternatief achter de hand te hebben, wanneer de tickettaks niet blijkt te werken of tot te veel ongewenste neveneffecten zou leiden. Ik heb daarover een motie.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Koffeman, Reuten, Kox, Böhrer, Schouw en Ten Hoeve wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er sprake is van een beperkte bezettingsgraad bij veel vliegtuigmaatschappijen;

constaterende dat zogenoemde low cost carriers werken met maximale bezettingsgraden, waarmee het gebruik van vliegtuigen geoptimaliseerd wordt;

constaterende dat een heffing op lege vliegtuigstoelen een impuls zou kunnen geven aan efficiënter gebruik van vliegtuigen met bijbehorende milieuvoordelen;

spreekt als haar wens uit dat het kabinet onderzoek doet naar de mogelijkheden van een legestoelenheffing in het vliegverkeer en de daaruit voortvloeiende te verwachten effecten op efficiency en milieubelasting en daarover rapporteert aan de Kamer,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt K (31205, 31206).

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter: Ik ben voornemens om de stemmingen over de belastingwetgeving uit te stellen totdat wij ook de wijziging van het Wetboek van Strafrecht hebben behandeld. Dat geeft de fracties ruimte om ook in eigen kring nog enig beraad te hebben. Ik kom daar straks op terug.

**

*N

Staatssecretaris De Jager: Voorzitter. Ik wil mij in tweede termijn graag aansluiten bij de woorden van uw leden, die hebben aangegeven dat zij het op prijs hebben gesteld een prettig debat te voeren. Dat is absoluut van beide kanten het geval; dank daarvoor aan u.

Ik handel de moties af tezamen met enkele vragen die ofwel in tweede termijn zijn gesteld ofwel in eerste termijn onbeantwoord zijn gebleven en waarnaar in tweede termijn nog is gevraagd.

Ik begin met de motie van het lid Biermans over het als één geheel in behandeling nemen van het Belastingplan. Ik ontraad aanneming van deze motie. Naar mijn oordeel is het kabinet voldoende zorgvuldig bij het bepalen van de inhoud van het Belastingplan. Dat is dit jaar ook gebleken uit het advies van de Raad van State in tegenstelling tot het jaar daarvoor, toen het plan terug moest naar de ministerraad omdat er naar het oordeel van de Raad van State te veel bij was gehaald. Dit jaar zijn wij in staat geweest een betere scheiding aan te brengen. Een Belastingplan is een uitvoerig plan, zeker het eerste Belastingplan aan het begin van een kabinetsperiode, waarin zowel de budgettaire maatregelen voor het komend jaar staan alsook de

plannen van de coalitie zo veel mogelijk worden vertaald voor de komende kabinetsperiode. Dat was in dit plan ook te zien.

Het is belangrijk te beseffen dat er tegenover de nadelen van iets bij elkaar halen ook zoiets is als wetgevingseconomie en wetgevingsefficiëntie. Een efficiënte overheid en een efficiënte behandeling in beide Kamers der Staten-Generaal zijn van belang, gelet op de veelheid van voorstellen. In zijn algemeenheid kunt u de regering altijd aanspreken op dit punt. Zij moet er ook alert op zijn dat er een voldoende afweging in beide Kamers der Staten-Generaal kan plaatsvinden. Maar naar mijn oordeel is in de balans van de voor- en nadelen het Belastingplan evenwichtig geweest.

De heer **Biermans** (VVD): De motie ziet niet op het huidige Belastingplan, want dat ligt er nu. De motie ziet op toekomstige wetsvoorstellen en daarvoor is zij wel van belang. Bovendien bestrijd ik dat de Raad van State zo positief is geweest over dit Belastingplan. Naar mijn idee heeft ook de Raad van State gezegd dat er in dit Belastingplan onderdelen zitten die er niet in thuishoren.

Staatssecretaris De Jager: Het zal niet snel voorkomen dat de Raad van State een Belastingplan volledig blanco voorziet van advies. Wel heb ik de naar mijn mening terechte vergelijking getrokken met het jaar daarvoor, wat overigens niet eens een Belastingplan was als dit, waarin voor vier jaar beleid zit. Gelet op het gegeven dat dit het eerste Belastingplan van dit kabinet is, acht ik het evenwichtig en ontraad ik aanneming van de motie. Maar nogmaals, wij zullen altijd en uiteindelijk samen met beide Kamers der Staten-Generaal een afweging maken om tot een evenwichtige beslissing te komen wat wel en wat niet in een Belastingplan en in een voorstel Overige fiscale maatregelen hoort. Overigens heeft dat ertoe geleid dat het oorspronkelijke voorstel OFM, dat veel groter was, nog in de zomer is gesplitst. Het zal richting het voorjaar alsnog apart worden ingediend -- wij noemen dat intern bij het ministerie van Financiën OFM 2 -- bij de Tweede Kamer als nieuw voorstel Overige fiscale maatregelen. Dat zal apart worden behandeld, omdat het niet zag op een directe inwerkingtreding van het Belastingplan. Daar hebben wij een belangrijk onderscheid gemaakt.

Mevrouw Böhler heeft gevraagd of ik aanvullende maatregelen zal nemen om het negatieve milieueffect van de verschuiving van de bpm naar de mrb ongedaan te maken als de kilometerheffing er toch niet zal komen of als die er later of op een andere manier zal komen. Het kabinet is nu echt gecommitteerd aan de invoering van de kilometerheffing. Uit recente besluitvorming is duidelijk dat in deze kabinetsperiode een betekenisvolle, onomkeerbare stap -- deze woorden zijn inmiddels vrij bekend -- zal worden gezet om de invoering van de kilometerheffing zeker te stellen. Een scenario waarin de kilometerheffing niet doorgaat, wil ik op dit moment niet incalculeren. Inmiddels zal duidelijk zijn dat ik zeer

positief sta tegenover maatregelen die een bijdrage leveren aan het milieu. Daarmee reageer ik op de inbreng van de heer De Boer. Mochten er echt rampen gebeuren waardoor de kilometerheffing echt niets wordt, dan zullen wij een nieuwe afweging maken, maar vooralsnog acht ik dat uitgesloten of ondenkbaar. Het kabinet heeft inmiddels een besluit genomen.

De heer Leijnse heeft gevraagd of de verschuiving van bpm naar mrb niet wat sneller kan, dus precies de andere kant op, zodat de milieudifferentiatie kan worden afgebouwd. Ook kan de milieudifferentiatie dan sneller worden verscherpt. Wij denken dat het geen goed idee is om het tempo van de verschuiving van bpm naar mrb op te voeren, maar ik deel met de heer Leijnse de wens om een verdere verscherping aan te brengen in de differentiatie. De verschuiving van de bpm naar de mrb zou dus best kunnen betekenen dat de belasting op slurpers nog aanzienlijk hoger zal worden in plaats van lager ten gevolge van de afbouw. Dit wordt volgend jaar, met de invoering van de slurptaks, verwacht. De slurptaks is bij de heel onzuinige auto's over het algemeen hoger dan de afbouw van de bpm. Wij blijven dus doordifferentiëren en wij zullen dit niet te snel invoeren, in verband met de schokeffecten en de problemen in bijvoorbeeld de lease-autobranche. In mijn eerste termijn heb ik al gezegd dat de snellere verschuiving als zodanig de kilometerheffing niet dichterbij zal brengen, omdat het kritische pad van de invoering eerder op de techniek betrekking heeft. Daaraan pas ik mij als staatssecretaris van Financiën aan. Met de differentiatie van de bpm ben ik het inderdaad van harte eens.

De heer Biermans heeft mij opgeroepen om de verschuiving van de bpm niet per 1 februari aanstaande door te voeren, maar in een apart wetsvoorstel aan te bieden. Hij heeft daarvoor een motie ingediend. Ik ontraad het aannemen van die motie. De invoering van de door velen vurig gewenste kilometerheffing is een operatie waaraan het kabinet zich echt heeft verbonden. Zonder de verschuiving nu al in te zetten, kan de kilometerheffing alleen lastenneutraal worden ingevoerd onder gelijktijdige forse verlaging van de bpm, wat tot ongewenste schokeffecten zou leiden. De verschuiving zal in dit voorstel reeds in werking treden per 1 februari 2008. Dat is de facto een te korte termijn om daaraan nog iets te doen, als al denkbaar was geweest dat het kabinet met een dergelijk voorstel zou instemmen. Ik acht het aannemen van de motie niet wenselijk en strijdig met het kabinetsbeleid.

De heer Schouw heeft een vraag gesteld over vergroening in het algemeen. Hij heeft over vijf toezeggingen gevraagd of hij juist weergaf wat ik had gezegd. Ik bedank hem op de eerste plaats voor zijn positieve bewoordingen over de verdere vergroening. Ik zal zijn opmerkingen duidelijk betrekken bij de verkenning van de tweede tranche, waarmee ik inmiddels ben begonnen. Ik wil mij nog niet voor honderd procent vastleggen op een bepaalde vormgeving van de absolute differentiatie. Wij zullen daarmee komen in de brief

in mei aanstaande. Dat dit de richting is, is wel duidelijk.

De heer Koffeman heeft een vraag gesteld in verband met zijn motie over heffing op vlees. Hij heeft verschillende redenen genoemd om in de tweede tranche van de vergroening toch aandacht te besteden aan een heffing op vlees. In mijn eerste termijn heb ik gezegd dat mijn collega's van VROM en LNV de milieueffecten van vlees in kaart brengen, waaronder overigens ook de consumptie van dieren uit de landbouw. Mij is verteld dat de totale landbouw op zijn minst CO₂-neutraal of zelfs CO₂-absorberend zou zijn. Ik denk dat het goed is om een integrale afweging te maken. Ik ben daarvoor niet de competente bewindspersoon. Dat lijkt mij eerder iets voor mijn collega's van VROM en LNV. Ik heb hem ook geantwoord dat ik weinig hoop heb dat een meerderheid van de Tweede Kamer zich zal kunnen vinden in een heffing op vlees. Dat zal te zijner tijd echter een nieuwe afweging zijn. Laten wij in ieder geval eerst de afweging en het onderzoek afwachten van mijn collega's van VROM en LNV.

De heer **Koffeman** (PvdD): Los van het onderzoek dat nu wordt verricht, is het wel belangrijk om ervan uit te gaan dat het Landbouweconomisch Instituut bij herhaling heeft berekend dat de maatschappelijke kosten van vlees niet worden doorberekend in de consumentenkostprijs. Ik heb de staatssecretaris gevraagd om aan te geven waarom men dit wel zou doen in het geval van vervuiling door vliegtuigen of auto's, maar niet in het geval van vlees, terwijl onomstreden duidelijk is dat de veehouderij 18% broeikasgas uitstoot en dat dit meer is dan de uitstoot van alle auto's, vliegtuigen, vrachtwagens en schepen samen. Als dat duidelijk is, kan de staatssecretaris, zonder vooruit te lopen op het onderzoek van de staatssecretaris, best toezeggen dat de systematiek dat de vervuiler betaalt wat hem betreft ook van toepassing is op voedingsmiddelen in algemene zin. Dat behoort tot zijn competentie bij de vergroening van het belastingstelsel. Dat wil ik graag van hem horen. Ik wil niet dat de staatssecretaris in dossiers van zijn collega's treedt of op zaken vooruitloopt. Dat doe ik ook niet.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik dank daarvoor, maar voor mij is over dat punt nog niet alles voldoende duidelijk. De heer Koffeman noemt bijvoorbeeld telkens de CO₂-uitstoot van vlees. Men zou dan ook de CO₂-opname moeten meenemen van het gras dat die koeien moeten eten. Daarover heb ik weer andere verhalen gehoord. Ik vind echt dat ik eerst het onderzoek van de ministers van LNV en VROM moet afwachten. Als dit bepaalde gevolgen oplevert, ben ik van harte bereid daarnaar nog een keer te kijken. Verder is in het verleden al vaker gekeken naar een mogelijke heffing op vlees. In tegenstelling tot bijvoorbeeld accijnzen op benzine of een vliegticket, zitten hieraan behoorlijk wat haken en ogen. Dit is erkend door verschillende adviesbureaus, zoals Adviesbureau CE, dat een aantal zaken voor ons doorrekent. Om die redenen is in eerdere verkenningen van de vergroening van

het belastingstelsel een heffing op vlees afgewezen. Het ging daarbij om problemen als afbakening bij de uitvoering, de naleving en hybride producten. Er bestaan enorm veel producten waarin vlees is verwerkt. Als de heer Koffeman vegetariër is, zal hij er dagelijks mee te maken hebben dat hij soms weinig keuze heeft. Om die redenen is het ook voor een belastinginspecteur lastig om dat te interpreteren.

De heer **Koffeman** (PvdD): Dat begrijp ik heel goed, maar zonder op feiten of onderzoek vooruit te lopen, zou de staatssecretaris principieel wel de uitspraak kunnen doen of voedsel in algemene zin moet worden meegewogen in dezelfde systematiek als andere vervuilde producten. Als voedsel vervuult, vindt de staatssecretaris dan dat de maatschappelijke kosten die daarvoor worden gemaakt integraal onderdeel moeten zijn van de consumentenprijs? In principe?

Staatssecretaris **De Jager**: De heer Koffeman gaat net iets te ver, omdat voedsel ook tot de eerste levensbehoeften behoort, maar ik vind in algemene zin dat men dit niet voorbaat moet uitsluiten. Als iets zo vervuילend is, moet men dat niet bij voorbaat uitsluiten, maar moeten wij bereid zijn daarnaar te kijken. De motie loopt daarop echter vooruit en daarom ontraad ik het aannemen ervan.

Dan ga ik in op de vliegbelasting. De grens van 2500 km is willekeurig aangegeven, zo zegt de heer Biernans. Ik ben in de eerste termijn al ingegaan op het grensgeval van Dalaman. Dat wordt straks een populaire bestemming, waarop dan wel waarschijnlijk vanaf Eindhoven wordt gevlogen. Gisteren en vandaag hebben wij in ieder geval heel wat reclame voor deze prachtige Turkse badplaats gemaakt. Voor alle Nederlandse luchthavens kan het toepassen van het lage tarief voor die bestemming geen groot budgettair belang hebben. Toepassing van het lage tarief op de bestemming Dalaman kost ongeacht de locatie van de Nederlandse luchthaven ongeveer 4 mln. Het is niet zoveel op de totale vliegbelasting, maar helemaal niks is het ook niet. Wordt van Schiphol of van Rotterdam op Dalaman gevlogen, dan is de afstand ook meer dan 2500 km. Voor zover ik nu weet, zijn er geen andere bestemmingen waarbij dit een rol speelt. Ik ben wel beducht om nu hierover een bepaalde principe-uitspraak te doen, mede gelet op het feit dat de Tweede Kamer mij heeft gevraagd of het mogelijk is om nog een extra afstandscategorie te noemen. Dan zou je nog verder differentiëren op afstand en dan krijg je geheel weer andere grensgevallen. Nu wil ik in ieder geval geen uitzondering creëren voor een grensgeval. Het blijft altijd een zeker arbitrair karakter hebben. Het valt eigenlijk nog mee dat het beperkt is tot een of enkele bestemmingen. Om die reden wil ik het aannemen van de motie van het lid Biernans over de vliegtaks ontraden. Uiteraard wil ik volgend jaar mei bij de bespreking van de vliegbelasting in de Tweede Kamer de differentiatie die door een aantal fracties in de Tweede Kamer wordt gewenst, betrekken. Hoe mee je

differentieert, hoe meer grensgevallen je natuurlijk hebt.

Er is een motie ingediend over de beperkte bezettingsgraad van vliegtuigen bij veel vliegtuigmaatschappijen. Voorgesteld wordt om een heffing te leggen op lege vliegtuigstoelen. Het aannemen van deze motie wil ik ontraden. De vliegsector heeft decennia lang nooit één cent belasting hoeven te betalen. Het lid Vendrik van de Tweede Kamer sprak daarom niet van een vakantiebelasting, maar een belastingvakantie. Op dit punt wil ik eigenlijk onze zegeningen tellen: wij gaan nu een vliegbelasting invoeren. Laten wij eerst deze belasting invoeren. Uiteraard spreken wij met de sector over bijvoorbeeld een differentiatie en een eventuele bijschaving. Dat kan er best toe leiden dat wij bezien of je in plaats van een passagiersbelasting een vliegtuigbelasting moet heffen. Dat wordt in het Verenigd Koninkrijk op dit moment ook bekeken. Dan leg je zowel een heffing op de passagiers als op de lege stoelen. Dat is misschien nog wel eerlijker, want alleen een heffing leggen op de lege stoelen is ook niet logisch. Overigens is er voor vliegmaatschappijen al een enorm sterke economische prikkel om lege stoelen op te vullen, zeker nu de olieprijs behoorlijk is gestegen. Dat wil ik eerst afwachten. De gedachte om te differentiëren en het effect van deze belasting zal ik zeker betrekken bij gesprekken met de branche en met de Tweede Kamer in mei over een verdere differentiatie van de vliegbelasting.

De heer **Koffeman** (PvdD): De staatssecretaris doet nu in twee minuten hardop denkend een onderzoek. De motie vraagt niet meer dan dat eens serieus te laten bekijken door een onderzoeksadviesbureau. Wat zou het effect zijn van het bekijzen van lege stoelen, bijvoorbeeld op de bezettingsgraad van vliegtuigen? Blijkt dat de tickettaks niet werkt of een negatieve neveneffecten heeft -- Ryan Air wordt het land uitgejaagd, terwijl andere maatschappij misschien een voorbeeld kunnen nemen aan Ryan Air -- dan is het toch handig om te weten hoe dat werkt. De staatssecretaris had de bereidheid om alvast in twee minuten een gedachte-exercitie te doen. De motie vraagt niet meer om dat elders ook te laten doen.

Staatssecretaris **De Jager**: Misschien kan de heer Koffeman instemmen met mijn toezegging. De motie vraagt om een specifiek onderzoek. Ik zou de onderzoeksvraag iets anders stellen: de vliegtuigen als geheel erbij betrekken en differentiëren naar milieukeurmerken. Dat is ook iets wat Ryan Air heeft gevraagd. Ryan Air zegt met schonere en zuinigere vliegtuigen te vliegen. Zij zou gebaat zijn met meer belastingen naar milieukeurmerken van vliegtuigen. Dat is nu al verwerkt in de gedachten die ik in mei met de Tweede Kamer wil bespreken. Daarbij wil ik tevens bezien of het mogelijk is om hele vliegtuigen te belasten. Dan belast je in feite het eerlijkst. Niet alleen de lege stoelen, maar ook de passagiers.

De heer **Reuten** (SP): De motie sluit toch niet uit dat naast deze onderzoeksvraag andere vragen worden geformuleerd?

Staatssecretaris **De Jager**: Misschien kan de heer Reuten na mijn ruimhartige toezegging de motie overbodig verklaren. Zij sorteert immers voor op een onderzoeksvraag die ik niet deel. Ik zou het iets breder trekken. Als de heer Reuten daarmee kan instemmen, denk ik dat wij het eens zijn over de inhoud.

De heer **Reuten** (SP): Wordt deze onderzoeksvraag dan ook behandeld?

Staatssecretaris **De Jager**: Ja. Als je een heel vliegtuig belast, belast je ook de lege stoelen. Dan heb je deze vraag impliciet behandeld. Eigenlijk is het nog breder.

De heer De Boer heeft gevraagd in anderhalf jaar na te gaan of gemeenten de afvalstoffenheffing daadwerkelijk verlagen. Ik ben bereid om toe te zeggen dat wij dat zullen nagaan. Wij vinden het van belang om naar deze effecten te kijken.

Dan kom ik op de topinkomens, het eigenwoningforfait en de motie-Biermans. De heer Reuten heeft gevraagd hoeveel procent van de belastingbetalers een inkomen heeft van rond de €185.000. Hij wilde schriftelijk geïnformeerd worden over een uitsplitsing van de top tien procent. Ik zeg hem toe deze informatie schriftelijk te geven.

Hij heeft mij ook gevraagd of ik de volgende punten wil onderschrijven: de regeling-Hillen en de eigenwoningforfaitmaatregel zijn een relativisering van de aftrekbare hypotheekrente, het schrappen van het plafond beperkt de ongelimiteerde aftrek van de hypotheekrente en een percentageverhoging voor woningen boven de 1 mln. is een principiële stap naar de beperking van de hypotheekrenteaftrek. Deze punten kan ik niet als zodanig onderschrijven. Ik heb al aangegeven dat de regeling-Hillen los gezien moet worden van de verhoging van het eigenwoningforfait. De Wet Hillen beoogt aflossing te stimuleren. Een verhoging van het eigenwoningforfait beoogt dure woningen op een reëlere wijze in de heffing te betrekken. Ik heb ook aangegeven dat de hypotheekrenteaftrek zelf niet wordt beperkt in de thans voorgenomen maatregel van het kabinet over de verhoging van het eigenwoningforfait, voor zover een woning uitstijgt boven een WOZ-waarde van 1 mln. Voor dure woningen blijft de volledige rente op de eigenwoningschuld aftrekbaar. Dat door een hoger eigenwoningforfait het totaal aan belastbare inkomsten uit de eigen woning -- dus het eigenwoningforfait minus de rente - lager uitkomt, doet daar niet aan af. De verhoging van het eigenwoningforfait is geen stap naar een beperking van de hypotheekrenteaftrek. Het coalitieakkoord, zo zeg ik tegen een medecoalitionspartner, is daarover duidelijk.

Dan de motie van de heer Biermans over het laten vervallen van het plafond in het eigenwoningforfait. Dat zou een materiële

verslechtering zijn van de fiscale behandeling van de eigen woning. Het aannemen van deze motie wil ik ontraden. Het kabinet hecht eraan, deze maatregel in stand te houden. Het betreft naar het oordeel van dit kabinet alleen een fiscaal reële behandeling van heel dure woningen. Wij achten het in alle afwegingen en in samenhang met de overige maatregelen in het Belastingplan een niet onevenwichtige maatregel.

De heer Reuten stelt dat de regering misschien in overleg moet treden met de woningcorporaties om een convenant te sluiten waarbij de vennootschapsbelasting voor 2008 wordt opgeschort en de woningcorporaties 350 mln. bijdragen. Dat is wellicht de betaalbaarheidsheffing die in de Eerste Kamer nog aan de orde is, of wellicht inmiddels is teruggetrokken. Ik kan dat voorstel niet overnemen. Het kabinet heeft namelijk gekozen voor de vennootschapsbelasting. In eerste termijn heb ik al aangegeven waarom. Wij vinden namelijk de vennootschapsbelasting evenwichtiger dan een heffing. Verder haakt de vennootschapsbelasting aan bij principes die internationaal worden onderkend. Zo heeft de Europese Commissie Nederland bevraagd over deze vrijstelling. Bovendien doen wij zo recht aan het draagvlakbeginsel van de Vpb. Het valt nog te bezien of dat met een heffing of een vermogensrendementsheffing ook het geval is.

De leden Essers, Leijnse en De Boer hebben een uitgebreide motie ingediend over de fiscale benadering van de volkshuisvestelijke activiteiten van woningbouwcorporaties en stadsherstellingsinstellingen. Ik beschouw deze motie als een ondersteuning van mijn beleid. Deze leden hebben in hun motie datgene keurig verwoord wat ik in eerste termijn en tijdens de behandeling in de Tweede Kamer beoogde te zeggen.

De heer Biermans vroeg of Holland Casino er ten opzichte van de huidige situatie op voor- of achteruitgaat. De lasten voor de spelautomaten gaan omhoog en de lasten op de tafelspelen omlaag. Per saldo resulteert dat in een lastenverzwaring voor Holland Casino van ongeveer 10 mln. Dit bedrijf gaat er dus op achteruit.

De heer Biermans heeft gewezen op de verschillen tussen Holland Casino en de vrije speelautomatensector, bijvoorbeeld het feit dat Holland Casino met een hogere maximuminzet en een hoger maximumverlies werkt. Dit zijn echter elementen uit het reguliere kansspelbeleid, die niet zien op de fiscale behandeling uit het wetsvoorstel. De vragen van de heer Biermans raken dus echt aan het beleidsterrein van de minister van Justitie. De kansspelbelastingmaatregel staat dan ook volstrekt los van de bevoordeling waarnaar de heer Biermans verwees.

De heer Biermans heeft verder zijn zorgen uitgesproken over de winstgevendheid van de speelautomatenbranche. De heer De Boer pleitte er daarentegen voor om het tarief alsnog op 40,85% vast te stellen wanneer de gevolgen van de huidige maatregel voor de sector mee blijken te vallen. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de eerder voorgenomen maatregel van 40,85% te mitigeren en het tarief vast te stellen op 29%. Ik heb

aangegeven dat de sector daardoor winstgevend blijft. Ik ben mij er echter ook van bewust dat de sector zelfs bij dit tarief wordt getroffen door een forse lastenverzwaring. Ik kan de heer De Boer dan ook antwoorden dat een verhoging van het voorgestelde tarief van 29% niet aan de orde is.

Ik ontraad aanneming van de motie-Biermans over de effecten op de bedrijfsvoering door exploitanten in de kansspelautomatenbranche. Het Belastingplan kan namelijk op dit punt niet meer worden gewijzigd.

De heer De Boer vroeg of mijn toezegging over natuurgrond zo mag worden uitgelegd dat ik mogelijke problemen zal oplossen. Mijn toezegging houdt in dat ik mij sterk zal maken voor een oplossing als zich in de komende tijd daadwerkelijk situaties voordoen die onbedoeld niet worden gedekt door de cultuurgrond- of de natuurgrondvrijstelling.

Ik ben blij dat ik de leden van de Eerste Kamer zover heb gekregen dat zij zich, net als de Tweede Kamer, achter het voorstel van de regering scharen om artikel 64 AWR weer in behandeling te nemen. De heer Biermans vroeg mij in dit verband om de toezegging dat de doelmatigheidsbepaling na een redelijke termijn wordt geëvalueerd. Ik kan hem dat toezeggen en ook dat ik de Eerste Kamer daarover te zijner tijd zal informeren. Ik heb er in ieder geval alle vertrouwen in dat het zowel voor de belastingplichtige als voor de Belastingdienst naar tevredenheid zal verlopen.

Voorzitter. Ik bedank u voor de mogelijkheid om de Kamer in tweede termijn te mogen beantwoorden.

De heer **Reuten** (SP): Ik herinner de staatssecretaris eraan dat ik hem in tweede termijn een aantal vragen over de decielen heb gesteld.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zeg de heer Reuten toe dat ik zijn vragen schriftelijk zal beantwoorden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij na de behandeling van het wetsvoorstel Verruiming mogelijkheden gedragsbeïnvloeding jeugdigen (30332) stemmen over het Belastingplan 2008 (31205), het wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2008 (31206) en het wetsvoorstel Wijziging van de Wet sociale werkvoorziening in verband met een betere realisering van de met die wet beoogde doelen (30673).

**

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 19.55 uur tot 20.20 uur geschorst.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*B

!Gedragsbeïnvloeding jeugdigen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de jeugdzorg met het oog op verruiming van de mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding van jeugdigen (gedragsbeïnvloeding jeugdigen) (30332).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank uw Kamer voor haar bijdragen over het onderhavige wetsvoorstel. Ik constateer dat het jeugdbeleid van het kabinet zich in deze dagen voor het Kerstecres in bijzondere aandacht mag verheugen. Ik ga graag in op de opmerkingen, vragen en beschouwingen van vanochtend waarbij ik onmiddellijk aantekenen dat ik blij ben dat het wetsvoorstel nog voor het einde van het kalenderjaar kan worden behandeld en naar ik hoop afgehandeld. Ik sluit mij graag aan bij de gelukwensen aan het adres van het lid van uw Kamer, mevrouw Duthler. In haar maidenspeech verwoordde zij helder en kernachtig de standpunten van de VVD-fractie. De betrokkenheid van mevrouw Duthler bij alles wat jeugd en gezin betreft, is reeds onder de aandacht gebracht. Ik sluit mij graag aan bij die dubbele gelukwens.

De brede steun voor het wetsvoorstel die vanochtend is uitgesproken, doet ons goed. Niet alleen vandaag maar ook in de schriftelijke voorbereiding op de mondelinge behandeling heeft het voornemen om het jeugdstrafrecht te verrijken met mogelijkheden om het gedrag van een jeugdige positief te beïnvloeden, aandacht gekregen. In aanvulling op de toegenomen aandacht van het kabinet voor preventie in het jeugdbeleid beschouw ik als een belangrijk winstpunt van dit wetsvoorstel dat ook in reactie op een strafbaar feit passend in een zorgbehoefte kan worden voorzien. Ook op andere wijze is het wetsvoorstel van belang. De mogelijkheden voor rechters om jeugdsancties met elkaar te combineren, worden belangrijk uitgebreid. Ik dank de leden van de CDA-fractie voor de met name op dit punt naar voren gebrachte steun in het voorlopig verslag.

Met deze aanpassing wordt meer maatwerk bij de sanctietoepassing mogelijk. Bovendien bieden zowel de gedragsmaatregelen als de bijzondere voorwaarden bij een deels voorwaardelijke sanctie aan de rechter de mogelijkheid om een vorm van nazorg op te leggen. De Kamer vindt het punt van de nazorg als belangrijk element in het Justitiebeleid terug. Ik wijs in dit verband op de brief die ik op 6 november samen met de meest betrokken collega's heb gestuurd aan de Tweede Kamer over het project Veiligheid begint bij voorkomen. Daarin zijn preventie, repressie en nazorg centrale elementen van het beleid dat de staatssecretaris van Justitie en ik in deze periode voorstaan. Nazorg is daarmee een verplichtend kader na verblijf in een justitiële

jeugdzorginrichting. Dat is van groot belang. Onderzoek heeft aangetoond dat goede nazorg de terugval in oude gewoonten en mogelijke recidive aanzienlijk vermindert.

Ik wijs ten slotte nog op het afschaffen van de mogelijkheid om aan jeugdigen een levenslange gevangenisstraf op te leggen. Dat gebeurde weliswaar niet in de praktijk, maar het is desalniettemin goed om ook in de wetgeving tot uitdrukking te brengen dat dat niet meer wenselijk is. De afschaffing strekt ook tot aanbeveling bij het Comité voor de rechten van het kind van de Verenigde Naties. Ik dank de leden voor de steun die ik vandaag voor dit onderdeel van het wetsvoorstel mocht ontvangen.

Mijn collega voor Jeugd en Gezin zal straks de vragen over het algemene jeugdbeleid van dit kabinet beantwoorden. Mevrouw Duthler zei aan het begin van haar bijdrage dat de jeugd de toekomst heeft. Zij vroeg aandacht voor de effectiviteit van de uitvoering van het wetsvoorstel en voor de veelheid van partijen die daarbij betrokken zijn. Ik beschouw dat niet als complicatie maar als winstpunt in de manier waarop dit onderdeel en andere onderdelen van het justitiebeleid ter hand worden genomen. In de brief waar ik al eerder op wees, is dat ook terug te vinden. Alleen met partners in het justitiebeleid kan tot goede resultaten worden gekomen. Die partners zitten in de zorg, in de gemeenten en het onderwijs. Zij worden bijeengebracht in het veiligheidshuis en in vele andere vormen van samenwerking.

De constatering dat bij de uitvoering van de gedragsmaatregel veel organisaties betrokken zijn, is juist. In het voorstel is aansluiting gezocht bij de bestaande organisaties, met hun taken, mogelijkheden en verantwoordelijkheden. Het is niet de bedoeling om hen buiten spel te zetten, integendeel. Het is de bedoeling om betrokkenheid en samenwerking te realiseren. De instanties die zich bezig houden met de jongeren spelen een heldere rol. Zij sluiten aan bij de deskundigheid en de taken die zij te verrichten hebben. Voorkomen moet worden dat langs elkaar heen wordt gewerkt. In een goede samenwerking wordt geborgd dat deskundigheid en capaciteit optimaal worden benut en ten goede komen aan de jeugdigen. Om een sluitende samenwerking te realiseren, wordt in het implementatietraject veel aandacht besteed aan de goede samenwerking en afstemming tussen de verschillende ketenpartners. Het openbaar ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming en het Bureau Jeugdzorg, waarvan de jeugdreclassering deel uitmaakt, zijn belangrijke schakels bij de uitvoering van het wetsvoorstel. Mevrouw Quik-Schuijt heeft dat in haar bijdrage over het andere wetsvoorstel onder de aandacht gebracht. Ik kom uiteraard straks nog te spreken over dat andere wetsvoorstel. Het was interessant om uit haar bijdrage te horen -- laat ik daar alvast mijn gelukwensen voor haar maidenspeech aan verbinden, al hoort die in de orde van de vergadering bij de behandeling van het volgende wetsvoorstel -- dat samenwerking tussen de rechtspraak en de andere ketenpartners in de

jeugdbescherming essentieel is om tot resultaten te komen. Dat is het leidende gezichtspunt in het justitiebeleid dat het kabinet in deze periode voorstaat.

De ketenpartners hebben zich gezamenlijk gebogen over het werkproces en hebben afspraken gemaakt om onnodige bureaucratie te voorkomen. Die afspraken zijn neergelegd in een model ketenproces gedragsmaatregel. De wat ruime tijd die al met al nodig was om het wetsvoorstel in beide Kamers der Staten-Generaal te behandelen, is benut door de partners om de voorbereidingen verder te brengen en de organisaties gereed te maken voor het toepassen van de nieuwe wetgeving. Dat model van een ketenproces gedragsmaatregel voorziet in samenwerking tussen de betrokken organisaties bij het adviseren, voorbereiden en opleggen van de gedragsmaatregel. Er wordt dus niet zomaar een nieuwe modaliteit in het Wetboek van Strafrecht uit de kast getrokken. Het gaat om een weloverwogen toepassing ten aanzien van jeugdigen die met Justitie in aanraking komen, zowel bij het voorbereiden van de oplegging als bij de oplegging en de tenuitvoerlegging zelf. In het model is beschreven welke organisatie op welk moment verantwoordelijk is.

Na de invoering van de gedragsmaatregel zullen de ketenpartners en de medewerkers van mijn ministerie nog regelmatig bij elkaar komen om de voortgang van de invoering te volgen, om knelpunten te bespreken die zich bij de invoering eventueel kunnen voordoen en om de samenwerking tussen de verschillende instanties te bespreken. Ik ben met de heer Eigeman van oordeel dat een deugdelijke informatie-uitwisseling conditio sine qua non is voor een juiste uitvoering van het wetsvoorstel. Ik kom dadelijk nog op vragen over de informatie-uitwisseling terug.

In antwoord op de vraag van mevrouw Duthler of de betrokkenheid van de centra voor Jeugd en Gezin en de veiligheidshuizen bij de uitvoering van de gedragsmaatregel niet tot een nog grotere bureaucratische rompslomp zal leiden - het klonk even wat bedreigend -- geef ik aan dat die samenwerking juist nodig is. Een veiligheidshuis is een buitengewoon praktische manier om zonder veel bureaucratie de verschillende instanties bijeen te brengen. Een veiligheidshuis is een samenwerkingsverband van politie, gemeente, Raad voor de Kinderbescherming, openbaar ministerie en jeugdzorg. Ook het onderwijs wordt daar zoveel mogelijk bij betrokken. Zo'n veiligheidshuis richt zich op een integrale aanpak van probleemsituaties van individuele jongeren. Er zijn daardoor korte lijnen met de aanwezige gemeentelijke diensten wat bureaucratieverminderend werkt. Men zit bij elkaar. Men kent elkaar en elkaars mogelijkheden. Daar hoort ook de leerplichtambtenaar bij, degene die verantwoordelijkheid draagt voor de gemeentelijke zorgvoorzieningen moet er ook bij kunnen aanschuiven en zo worden eventueel wenselijke justitiële en niet-justitiële interventies in gang gezet. Ons staat dan ook voor ogen dat de veiligheidshuizen -- en daar waar zij bestaan is dat

al gebleken -- een substantiële bijdrage zullen leveren aan de preventie van jeugdcriminaliteit doordat het kind centraal wordt gesteld en signalen van dreigend afglijden snel worden opgepakt.

Het eerste veiligheidshuis is inmiddels alweer verscheidene jaren geleden geopend in Tilburg. Dat was een uitvloeisel van het denken over een nieuw beleid in een commissie onder voorzitterschap van Cyrille Fijnaut. Wij kunnen nu constateren dat het werkt, dat het ook aantoonbare resultaten heeft in het beperken van de recidive en van de bureaucratie. Vanuit dit eerste veiligheidshuis is inmiddels -- soms onder een andere naam, meestal onder dezelfde naam -- in een hele reeks gemeenten het concept van het veiligheidshuis tot ontwikkeling gekomen.

Zoals u hebt gezien in onze brief van 6 november is het de bedoeling dat die veiligheidshuizen in alle regio's aanwezig zullen zijn. Daarmee zal ook de aansluiting tussen de verschillende instanties en een goede toepassing van het wetsvoorstel dat wij nu bespreken, verzekerd zijn. De veiligheidshuizen horen dus bij de aanpak van het beleid zoals in dit wetsvoorstel geschetst. Dat is, naar ik hoop, een helder en afdoende antwoord op de zorgen over bureaucratie. Het is dus juist bedoeld als een bureaucratiebeperkende vorm van samenwerking tussen de verschillende diensten die hier een rol in spelen.

In antwoord op de vraag van mevrouw Duthler naar de verhouding tussen de casusregie van de Raad voor de Kinderbescherming, de coördinerende rol van de Jeugdreclassering en de eindregie van het OM zou ik willen opmerken dat de Jeugdreclassering om te beginnen natuurlijk een eigen taak heeft in dit verband. Ter invulling van de gedragsmaatregel moet de Jeugdreclassering een plan van aanpak opstellen en dat plan uitvoeren. Dat houdt in het feitelijk begeleiden van een jeugdige, het houden van toezicht en daar waar nodig het afstemmen van de verschillende onderdelen. De raad bewaakt als casusregisseur op afstand de afspraken en termijnen en wijst zo nodig organisaties op verantwoordelijkheden. Zodra de uitvoering van de gedragsmaatregel niet goed verloopt of een verlenging nodig is, komt de raad weer actief in beeld en meldt dit aan het OM. Dat is de rol van de Raad voor de Kinderbescherming in dit verband en de rol van de reclassering.

Het OM is uiteraard verantwoordelijk voor het strafproces en het heeft toegang tot de rechter. Het bepaalt of een verdachte al dan niet wordt vervolgd, het bepaalt daarbij de strafeis, is belast met het algemene toezicht op de tenuitvoerlegging van de door de rechter opgelegde gedragsmaatregel en kan, indien nodig, de rechter ook om wijziging van de inhoud van de gedragsmaatregel verzoeken. Dat is een van de in mijn ogen interessante mogelijkheden van dit wetsvoorstel: er zijn al doende en rekening houdend met de ervaringen nog aanpassingen en veranderingen mogelijk in wat de gedragsmaatregel inhoudt.

Dat sluit aan bij de functiebeschrijving van raad, Jeugdreclassering en OM binnen het

strafrechtelijke kader. Het geeft die functiebeschrijvingen echter een nieuw perspectief, terwijl deze zo vaak worden gebruikt of misbruikt om te zeggen: dit is niet mijn afdeling, dit is niet mijn taak, hier ben ik niet op aanspreekbaar. In dit patroon van samenwerking met de veiligheidshuizen als kader krijgen zij niet meer een afbakenend, maar een verbindend karakter.

Ik zie het, zoals gezegd, als een essentieel kenmerk van het Justitiebeleid op dit terrein en op andere terreinen dat de verschillende organisaties elkaar weten te vinden en tot samenwerking komen, zoals bedoeld is voor de hardnekkige en taaie problematiek van jeugdigen die overlast veroorzaken, strafbare feiten begaan en bij de huidige werkwijze te vaak weer terugvallen in dezelfde patronen op het moment dat een traditioneel type justitiële reactie passé is.

Mevrouw Duthler vroeg nog welke maatregelen worden getroffen om de afstemming tussen de verschillende instanties te verbeteren. Zij vroeg meer specifiek naar het gebruik van informatie- en communicatietechnologie. Dat is een punt dat de heer Eigeman ook aansneet. Mevrouw Duthler verwees naar een opmerking in de memorie van antwoord, waarin staat dat iedere instantie voorsnog haar eigen systeem heeft. Haar invalshoek, die ik buitengewoon goed kon herkennen, is er een van communicatie, contacten en de uitwisseling van informatie tussen de verschillende instanties. Hetzelfde punt bracht de heer Eigeman ook op. Ik kon het goed herkennen, omdat de complexiteit van het informatiemanagement inderdaad reden is om de mensen die in de praktijk ermee werken, te ondersteunen.

Op het niveau van de uitvoering is zonder meer voorzien in de voorziening en uitwisseling van informatie door het model ketenproces gedragsmaatregel dat ik al even noemde. Het model ketenproces gedragsmaatregel ziet op de samenwerking tussen de betrokken organisaties bij het adviseren, voorbereiden en opleggen van de gedragsmaatregel. Het is precies ter voorbereiding van de implementatie van het wetsvoorstel ontwikkeld. Daar hoort een duidelijke beschrijving bij, welke organisatie op welk moment verantwoordelijk is voor welke activiteiten en de informatie.

De vraag is natuurlijk of daar de regels die voortvloeien uit de Wet bescherming persoonsgegevens een belemmering vormen. Als het goed wordt gehanteerd, is dat niet zo. Dat moet ook de boodschap zijn aan de betrokken instanties. Denk niet te gauw -- wij komen dat helaas af en toe tegen -- dat iets niet kan op grond van de Wbp. Er zijn goed geordende mogelijkheden om wel tot gegevensuitwisseling over te gaan. Mochten er problemen en knelpunten blijken, dan zullen wij die onder ogen zien. Zoals u weet, zijn wij op dit moment bezig, de werking van de Wbp te evalueren en er gaat binnenkort een commissie aan de slag onder voorzitterschap van mevrouw Brouwer-Korff die meer ten gronde de verhouding tussen de gegevensbescherming en andere

fundamentele belangen die in onze rechtsorde bescherming behoeven, zal bekijken.

Wij hebben bovendien een Helpdesk privacy ingesteld ter advisering op het gebied van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de uitwisseling van gegevens, zowel aan de justitiële als aan de niet-justitiële ketenpartners. Dat houden wij dus niet voor onszelf in het justitiële domein. Het is ook beschikbaar voor andere betrokken instanties, voor alle ketenpartners die een rol hebben bij de aanpak van jeugdcriminaliteit, jeugdzorg en jeugdbescherming. Daartoe heeft de helpdesk onder meer een modelconvenant Justitieel CasusOverleg-Jeugd (JCO-Jeugd) ontwikkeld. Dat model geeft de mogelijkheden aan die bestaan om gegevens uit te wisselen tussen partijen die betrokken zijn bij het JCO-Jeugd. Het JCO-Jeugd is per 1 mei 2003 ingevoerd en bestaat sindsdien in alle arrondissementen. In dat overleg worden individuele zaken besproken van jongeren tussen de 12 en de 18 jaar die met de politie in aanraking zijn gekomen.

Het JCO-Jeugd is daarmee ook een bouwsteen van wat wij ons in de ruimere context van veiligheidshuizen voorstellen te doen. Standaard zijn vertegenwoordigers van het OM, politie en de Raad voor de Kinderbescherming deelnemers aan dat justitieel casusoverleg JCO-Jeugd, maar veel arrondissementen geven een meer uitgebreide invulling daaraan. In het modelconvenant doen Bureau HALT, Bureau Jeugdzorg en de gemeenten ook mee en dat is dan een goede leidraad voor een aanpak van jeugdcriminaliteit en voor de aanpak van minderjarige veelplegers.

Ik denk dat een aanpak waarbij eerst nader in kaart wordt gebracht welke behoeften er zijn en welke technische oplossingen en voorzieningen daarbij nodig zijn, de beste manier is om rekening te houden met de gezichtspunten die in de vragen van mevrouw Duthler en de heer Eigeman naar voren zijn gebracht. Het is inderdaad zo dat gegevensuitwisseling daarin essentieel is.

Mevrouw Duthler vroeg in hoeverre interventies zoals MST en FFT onder dwang kunnen worden opgelegd en hoe de relatie is met de gedragsmaatregel. Zulke interventies zijn ontwikkeld in de jeugdzorg en richten zich naast de jeugdigen ook op de omgeving van de jeugdigen. Indien ouders met een probleemkind hulp willen aanvaarden, kan dat als vrijwillige geïndiceerde jeugdzorg worden ingezet. Indien ouders niet bereid zijn mee te werken, is denkbaar dat deze vorm van jeugdzorg in het kader van een ondertoezichtstelling door de gezinsvoogd wordt bepaald.

MST is inmiddels door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie erkend, dat betekent dat de aanpak een bijdrage levert aan het terugdringen van recidive. MST kan daarmee eveneens als gedragsmaatregel of onderdeel daarvan worden opgelegd. Ook hier is sprake van dwang. De dwang kan zich echter wegens het dadergerichte karakter van het strafrecht alleen op de jeugdigen richten. Ouders

kunnen vrijwillig dan wel in het kader van een ots daaraan meewerken.

Hoe er wordt omgegaan met minder traditionele gezinsvormen was een vraag van mevrouw Duthler. Mijn beleid is erop gericht, de ouders van kinderen die ontspreken meer daarbij te betrekken. Dit is ook een onderdeel van het plan van aanpak ter bestrijding van de jeugdcriminaliteit. Daarbij richten wij ons niet alleen op ouders, maar ook op verzorgers en opvoeders, die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het weer op het rechte pad krijgen van de jeugdige.

Mevrouw Duthler wees verder op de eigen verantwoordelijkheid van de jeugdige en legde een relatie met de wijzen waarop kan worden ondersteund dat de jeugdige de schade vergoedt die door zijn handelen is veroorzaakt. Naar aanleiding van de vraag naar de stand van zaken rond de uitvoering van de motie die streeft naar een sterkere positie van het slachtoffer, door een zo spoedig mogelijke vergoeding van de geleden schade, het volgende. Ik betrek daarbij ook het verzoek om te bezien op welke wijze de tegemoetkoming aan PIJ'ers bij het overschrijden van de passantentermijn kan worden geormerkt en gereserveerd voor schadevergoeding. Juist vandaag is in de Tweede Kamer een amendement aangenomen dat hierin een rol speelt. Ik onderschrijf de gedachte van eigen verantwoordelijkheid en het dragen van de consequenties van het eigen handelen, ook indien dit het handelen van jeugdigen betreft. In het amendement op stuk nr. 26 bij wetsvoorstel 30143 over de versterking van de positie van het slachtoffer in strafzaken is de aansprakelijkheid uitgebreid van ouders en voogden voor schade, toegebracht door kinderen die de leeftijd van 14 jaar nog niet hebben bereikt. Volgens geldend recht kan de schade wegens onrechtmatige daad niet aan een minderjarige onder de 14 jaar worden toegerekend. Het amendement maakt het mogelijk om deze schade rechtstreeks van de ouders van de desbetreffende minderjarige te vorderen en bij toewijzing te verhalen.

Ik wijs ook op artikel 90, derde lid, van het Wetboek van Strafvordering, waarin is bepaald dat bij de toekenning van schadevergoeding de rechter het toe te kennen bedrag kan verminderen met geldboeten en andere aan de staat verschuldigde sommen tot betaling waarvan de verdachte bij onherroepelijk vonnis of arrest is veroordeeld en die nog niet zijn voldaan. Dat is bijvoorbeeld het geval indien een schadevergoedingsmaatregel ten behoeve van het slachtoffer is opgelegd. Het amendement op stuk nr. 24 houdt in dat de niet door de veroordeelde voldane bedragen door het CJIB worden uitgekeerd en vervolgens op de veroordeelde worden verhaald.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Ik wil graag benadrukken dat het niet alleen gaat om schadevergoeding en dat inbeslagneming onder andere met de gedragsmaatregel nu mogelijk is. Op die manier merkt de jongere zelf wat het is, als

bijvoorbeeld zijn brommer in beslag wordt genomen totdat een aantal zaken zijn geregeld.

Minister **Hirsch Ballin**: Ook de inbeslagneming van voorwerpen waarmee feiten zijn gepleegd, speelt een rol in de strafvordering. Nog belangrijker is de mogelijkheid om in zo'n geval verhaal te zoeken op vermogensbestanddelen. Dat hoort ook bij een goede benadering van de incasso. Dit is een van de redenen waarom het desbetreffende amendement brede steun in de Tweede Kamer heeft gekregen. Daarbij hoort ook dat verhaal wordt gezocht bij het niet nakomen van de verplichtingen. Ik denk dat een en ander het door u gewenste pedagogische effect zal versterken.

De heer Van de Beeten stelde vast dat de omissie in het overgangsrecht is gerepareerd. Hij vroeg wanneer de novelle de Eerste Kamer zal bereiken. Het is goed dat hiermee een onwenselijk gevolg van de eerdere redactie van de bepaling wordt voorkomen; zo heb ik dit ook gemotiveerd bij de wijziging in het bij de Tweede Kamer aanhangig wetsvoorstel. De reparatie is opgenomen in wetsvoorstel Reparatiewet III Justitie. De ervaring leert dat dit soort wetsvoorstellen vlot en zonder openbare behandeling wordt afgehandeld; ik verwacht dus dat de openbare behandeling in de Tweede Kamer spoedig zal plaatsvinden. Daarna zal de reparatie terugwerken tot het moment waarop het nu onderhavige wetsvoorstel in werking is getreden. Ondertussen wordt erop gelet dat er geen zaken gebeuren die hiermee in strijd zijn.

De heer Van de Beeten verwees naar een artikel in NRC Handelsblad waarin een ambtenaar van Justitie werd geciteerd die zou hebben gezegd dat Justitie bij de behandeling van jeugdigen niets met het gezin te maken heeft. Ik weet niet precies wat is gezegd, ik weet ook niet welke ambtenaar is bedoeld. In ieder geval lijkt het me belangrijk dat wij helder zijn bij het uitdragen van ons beleid en in de verantwoording daarvan aan de Kamer. Het beleid dat wij in samenwerking met het ministerie voor Jeugd en Gezin voeren, is voldoende bekend en gaat tot in de haarvaten van het ministerie. Daarin past een dergelijke benadering niet. Ik hoop dat hiermee de zorg van de heer Van de Beeten op dit punt is weggenomen.

We werken er juist naar toe dat de ouders meer worden betrokken bij de behandeling van jeugdigen in het strafrecht. In het kader van de verbetering van de effectiviteit hebben we geleerd dat het beter is om de omgeving van de jongere bij de gedragsinterventies te betrekken, dan om ons alleen op de jongere te richten. Eerder heb ik al gezegd dat het meer betrekken van de ouders een specifiek deel uitmaakt van onze plannen om de jeugdcriminaliteit aan te pakken. Momenteel wordt geïnventariseerd op welke wijze dit nu geschiedt, hoe de ouders consequenter en effectiever kunnen worden betrokken bij de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen. Daarbij bezie ik ook of succesvolle initiatieven uit de lokale praktijk kunnen worden uitgewerkt. In woord en daad is het dus anders dan de krant suggereerde.

De heer Van de Beeten gaf ons een voorproefje van hetgeen we naar verwachting op

29 januari zullen bespreken over de jeugdzorg. Wij verheugen ons hierop. Hij ging in op het medische model voor de aanpak van jeugdigen in het strafrecht. Moeten we dit integraal zo doen? Juist bij jeugdigen wordt de pedagogische insteek centraal gesteld. Het is goed om niet alleen te volstaan met te bezien welk strafbaar feit kan worden bewezen, maar ook om naar de achtergrond van de jeugdige te kijken. De vraag waarom de jeugdige tot een bepaalde daad is gekomen, moet worden gesteld voordat een op de persoon gerichte interventie of sanctie kan worden toegepast. Dat laat zich in hoofdlijnen inderdaad met een anamnese en diagnosestelling vergelijken. Dit is allemaal gericht op de effectiviteit van de interventie. Effectieve interventies blijken goed te zijn toegespitst op de specifieke doelgroep. Een goede diagnose en risicotaxatie zijn dus van groot belang, zelfs onmisbaar. Het is een van de stappen in de procesbenadering met betrekking tot dit wetsvoorstel. Een interventie in een ander geval dan waarvoor zij geschikt is, kan contraproductief werken. Langs de gehele linie van het justitiebeleid wordt gestreefd naar evidence based gedragsinterventies. Met het oog daarop worden alle interventietypes doorgelicht en besproken, zodat het effect bekend is en een weloverwogen keuze van het interventietype mogelijk is.

De heer Van de Beeten merkte terecht op dat iedere discipline een eigen instrument lijkt te hanteren. Hij maakt zich zorgen over de afstemming daarvan. Binnen de aanpak van de jeugdcriminaliteit is er een belangrijke plaats voor de ontwikkeling van een onderling samenhangend diagnose-instrumentarium voor de jeugdstrafrechtketen. Het systeem dat daarop is gericht, is nu in ontwikkeling. De fasering is als volgt: eerst pilots en uiterlijk 2010 is er een verbeterd en onderling samenhangend instrumentarium.

De heer Van de Beeten heeft ook nog opmerkingen gemaakt over de hoge verwachtingen in de samenleving van het kunnen voorkomen van risico's. In de brief van 6 november over Veiligheid begint bij voorkomen hebben wij aangegeven dat wij juist van oordeel zijn dat de overheid niet alleen staat bij het veiliger maken van de samenleving, maar dat wij dat samen met anderen moeten doen. De opmerkingen van de heer Van de Beeten over een realistische benadering en de brede inzet die daarbij nodig is, herken ik heel goed. Hij wees ook op het belang van vroegtijdige onderkenning van probleemgedrag; ik ben blij dat onze benaderingen ook op dit punt overeenstemmen en ik verwijs nogmaals naar de brief die ik zojuist noemde. Deze aanpak wordt gecompleteerd met het programma van mijn collega Rouvoet om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan; ik kom hier zo dadelijk nog op terug naar aanleiding van vragen van de heer Eigeman.

Verder heeft de heer Van de Beeten nog gezegd dat het eenvoudiger zou moeten zijn om civiele ondertoezichtstelling op te leggen. Wij hebben een wetsvoorstel in voorbereiding waarin reeds voorzien wordt in aanpassing van de ondertoezichtstelling. In dit wetsvoorstel tot

herziening van de kinderbeschermingsmaatregelen stellen wij voor, de grond voor de ondertoezichtstelling zo te verruimen dat het mogelijk is om deze maatregel toe te passen als het onbedreigd opgroeien van de jeugdige wordt belemmerd. Dat kan vanwege stagnatie in de ontwikkeling van de jeugdige zelf, waaronder natuurlijk ook de morele ontwikkeling, maar evenzeer vanwege beperkte opvoedingscapaciteiten van de ouders. De nieuwe grond zal de mogelijkheid bieden om ook kinderen met relatief lichte problemen onder toezicht te stellen. In het wetsvoorstel wordt niets gewijzigd aan het doel van deze maatregel, namelijk het geven van hulp en steun aan de ouders om hen in staat te stellen, de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind weer volledig op zich te nemen. Het is de bedoeling dat er gedurende de ondertoezichtstelling intensief in het gezin wordt geïnvesteerd om het pedagogisch gezag van de ouders te versterken.

De heer Eigeman steunt het wetsvoorstel. Hij zei aan het eind van zijn inleidende overwegingen dat het niet gaat om het systeem, maar om het scheppen van ruimte voor maatwerk in de praktijk. Ik maak graag van deze opmerking gebruik om de relatie aan te geven tussen het wetsvoorstel en de totale aanpak van jeugd en jeugdzorg door het kabinet. Het wetsvoorstel is een onderdeel van de aanpak van jeugdcriminaliteit. In het programma Jeugd terecht, het actieprogramma voor de aanpak van jeugdcriminaliteit dat in de periode 2003-2006 is uitgevoerd, lag de nadruk op het versterken van de samenwerking in de keten, op het onderzoek en op de ontwikkeling van kaders en instrumenten. Het jeugdstrafrecht is een van die instrumenten. Met het wetsvoorstel dat wij nu bespreken, zetten wij in op effectiever strafrechtelijk reageren op het gedrag van jeugdigen en op het leveren van meer maatwerk. Het onderzoeken van de wenselijkheid van een gedragsbeïnvloedende maatregel was ook een onderdeel van Jeugd terecht, actie 39. De vraag naar de wenselijkheid is dus positief beantwoord. Wij verwachten veel van het inzetten van bewezen effectieve gedragsinterventies; dat is de relatie met evidence based werken, waarvan ik al sprak. Het programma Aanpak jeugdcriminaliteit, dat onlangs gelanceerd is, moet worden gezien als een voortzetting, maar ook een aanvulling en een uitbreiding van Jeugd terecht. De komende jaren zullen in het teken staan van het landelijk implementeren, evalueren en verbeteren van de ontwikkelde kaders en instrumenten; daartoe willen wij met dit wetsvoorstel bijdragen. Ik vertrouw er dan ook op dat het in combinatie met andere in het vooruitzicht gestelde en ook al toegepaste maatregelen ook een substantiële bijdrage zal leveren aan het verminderen van jeugdcriminaliteit. De aanpak van jeugdcriminaliteit staat dus niet op zichzelf; ik noem ook het kabinetsbrede programma Aanval op de uitval om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en het aanbieden van passend onderwijs. Als een jeugdige tot crimineel gedrag vervalt, is er niet zelden in een eerdere fase sprake van schoolverzuim.

Mevrouw Ten Horn en de heer Eigeman hebben vragen gesteld over capaciteit en wachtlijsten, zowel bij de indicatiestelling als bij gedragsinterventies. Met de gedragsmaatregel wordt het mogelijk, de strafrechter jeugdzorg te laten opleggen. Minister Rouvoet zal ingaan op het voorkomen van wachtlijsten. De gedragsmaatregel kan bestaan uit verschillende interventies; wachtlijsten zouden daarom op verschillende plaatsen kunnen ontstaan. Zoals ik al aangaf, heeft de rechter de mogelijkheid om bij wachtlijsten voor de indicatiestelling door het Bureau Jeugdzorg op advies van de Raad voor de Kinderbescherming een besluit te nemen dat gelijk wordt gesteld aan een indicatiebesluit van het Bureau Jeugdzorg. Zou er sprake zijn van een wachtlijst bij het Bureau Jeugdzorg, dan voorziet deze regeling erin dat de strafzaak desondanks snel kan worden voortgezet. Opnieuw een voorbeeld van de samenwerking tussen de hierbij betrokken instanties, inclusief de rechtspraak.

Het uitgangspunt van de regeling is, het Bureau Jeugdzorg altijd te betrekken bij een besluit om jeugdzorg onderdeel te laten zijn van een gedragsmaatregel. In het algemeen is het Bureau Jeugdzorg het best op de hoogte van de inhoud en de beschikbaarheid van het lokaal en provinciaal gefinancierde zorgaanbod. Als een bepaald aanbod al dan niet vanwege een wachtlijst ontbreekt of niet onmiddellijk beschikbaar is, heeft het Bureau Jeugdzorg het beste zicht op een gelijkwaardig alternatief. Wij hebben ook afgesproken dat het de Raad voor de Kinderbescherming informeert over de beschikbaarheid van passend zorgaanbod. De kans hierop wordt vergroot als de rechter de gedragsmaatregel in termen van noodzakelijke zorg of gedragsinterventies formuleert, zoals het Bureau Jeugdzorg het in het indicatiebesluit doet. De woordkeuze zal dan ook de juiste signaalwerking hebben. De aanbieder van zorg kan deze aanduiding in een concreet zorgaanbod vertalen en daarbij tevens rekening houden met wachtlijsten voor specifieke zorg. Bij de provinciaal gefinancierde jeugdzorg gaat de jeugdige met een gedragsmaatregel echter niet voor bij de wachtrij.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik kan me voorstellen dat de jeugdige aan wie een maatregel is opgelegd, niet vóór jeugdigen gaat die helemaal niets met het strafrecht te maken hebben, omdat die dan benadeeld zouden worden. Maar is de minister bereid om de capaciteit voor een dergelijke gedragsinterventie die bewezen effectief is voor een dergelijke jongere, uit te breiden, opdat die jongere wel degelijk de zorg kan krijgen waar hij anders kennelijk op moet wachten of die hij anders helemaal niet krijgt?

Minister **Hirsch Ballin**: Uiteraard hebben wij bij dit wetsvoorstel gelet op de capaciteit van de diverse vormen van toepassing van de gedragsmaatregel. En uiteraard is de capaciteit van de jeugdzorg hiervan een onderdeel. Er zijn inderdaad interessante vervangingsmogelijkheden, maar ik wil zeker niet beweren dat daarmee alle problemen zijn opgelost. Mijn collega zal zo dadelijk nog op de

jeugdzorg ingaan, ook op de provinciaal gefinancierde jeugdzorg, waarbij je inderdaad geen absolute voorrang kunt claimen. Aan de andere kant ben ik het met mevrouw Ten Horn eens dat de gedragsbeïnvloedende maatregel ook niet mag vastlopen op een gebrek aan capaciteit. Dit is een van de vaste thema's in de besprekingen met de Kamer en bijvoorbeeld met de gemeenten en degenen die zicht hebben op het totale zorgaanbod. Er moet naar behoefte in capaciteit worden voorzien.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Stel dat een rechter een voorlopige hechtenis wil schorsen, in combinatie met een gedragsmaatregel die goed is voor de betrokken jongere, maar waarvoor hij vanwege een wachtlijst de eerste drie maanden niet in aanmerking komt.

Minister **Hirsch Ballin**: U schetst nu een situatie waarin er een impasse ontstaat. De ervaring in bijvoorbeeld Rotterdam leert dat het inderdaad soms te lang duurt tot er zorg beschikbaar is. Daarin willen wij niet berusten. Dan moet hetzij via de capaciteit hetzij via de gemeente geïntervenieerd worden en moet een oplossing worden gevonden. Misschien is het beter als mijn collega dit punt straks in de bijzonderheden uitwerkt.

De heer Holdijk heeft namens de fracties van de SGP en de ChristenUnie aandacht besteed aan de strafrechtelijke achtergrond van het wetsvoorstel, met rake typering en een beeld van de historie van het jeugdstrafrecht tot dit moment. Hij stelde de vraag of de strafwaardigheid van het gedrag van de jeugdige niet geheel naar de achtergrond verdwijnt. Het antwoord is dat die niet geheel naar de achtergrond verdwijnt. Dat ligt misschien voor de hand, maar ik zal proberen er preciezer op in te gaan. Hij wees er terecht op dat voor het opleggen van de maatregelen ook jeugdigen in aanmerking komen die bij uitstek ernstige strafbare feiten hebben gepleegd. Het is echter ook juist dat als doelgroep voor de maatregel hardekernjongeren en veelplegers in aanmerking komen.

De heer Holdijk vroeg waarin dan het sanctionerende element van het wetsvoorstel schuilt. Ik verwijs allereerst naar de brief die wij op 6 november hebben gestuurd over Veiligheid begint bij Voorkomen, waarin een aantal van deze punten expliciet terugkomen. Bij de veelplegers, de recidive en de hardekernjongeren spelen deze benadering en wat wij met dit wetsvoorstel hopen te kunnen bereiken, een rol.

De heer Holdijk heeft terecht geconstateerd dat het gaat om meer dan gedragsbeïnvloeding alleen. Zo moet men ook de keuze zien om deze sanctie aan te merken als een maatregel en niet primair als straf. De heer Holdijk zei dat ook. Dit laat onverlet dat het een maatregel is die in het kader van het strafrecht wordt opgelegd. Het is niet zo dat voor het opleggen van de gedragsmaatregel alleen ruimte bestaat indien jeugddetentie, een PIJ-maatregel en een taakstraf voor de jeugdige als te zwaar worden beoordeeld. Het gaat niet om te

zwaar, maar om passendheid. Daarom kan de maatregel qua zwaarte worden gepositioneerd onder de PIJ-maatregel. Hij moet echter vooral in termen van passendheid worden gezien. De maatregel heeft een duur van zes maanden tot een jaar. De maatregel is uit dat oogpunt zwaarder dan een taakstraf, die ten hoogste voor 200 uren kan worden opgelegd. Zo zou de maatregel gepositioneerd kunnen worden.

Ik wijs erop dat het wetsvoorstel het ook mogelijk maakt om sancties te combineren. Dan is de kwestie van rubricering of rangschikking en dergelijke iets minder relevant. Als de rechter in het kader van zijn straftoemingsvrijheid meer nadruk wil leggen op het sanctioneren, dan heeft de rechter daarvoor ook andere mogelijkheden dan de gedragsmaatregel. Denk aan de geldboete, de taakstraf, de jeugddetentie. De gedragsmaatregel biedt een titel om de jeugdige in voorkomende gevallen verplicht te laten deelnemen aan een programma van gedragsinterventies die zijn gericht op het terugdringen van recidive. Dat is de kern van de zaak: een programma van gedragsinterventies, gericht op het terugdringen van recidive.

De bedoeling is dus dat wij een landelijk dekkend uniform aanbod hebben van gedragsinterventies, die door de Erkeningscommissie Gedragsinterventies Justitie op effectiviteit zijn beoordeeld. Ook kan de gedragsmaatregel worden ingevuld met vormen van jeugdzorg. Combinaties zijn mogelijk. De maatregel biedt de mogelijkheid om te voorzien in verplichte nazorg na het verblijf in een justitiële jeugdinrichting. Als de rechter een gedragsmaatregel heeft opgelegd naast een jeugddetentie of een PIJ-maatregel, kan de gedragsmaatregel worden ingevuld met vormen van begeleiding die in het teken staan van de zorgvuldige terugkeer in de maatschappij. Die combinatiemogelijkheid in het scala van wat er kan en een institutionele structuur die het aanbod mogelijk maakt, zijn in dit verband onze kernpunten.

De heer Holdijk heeft vragen gesteld over het overgangsrecht. Over de vraag of het rekening houdt met de omstandigheid dat de leeftijd van de verdachte ten tijde van het begaan van een strafbaar feit bepalend is voor de toepasselijkheid van het jeugdstrafrecht, het volgende. Het uitgangspunt dat de leeftijd van de jeugdige ten tijde van het plegen van het feit beslissend is voor de toepasselijkheid van het jeugdstrafrecht, blijft met de bepaling van het overgangsrecht ongewijzigd. Wij handhaven dat dus ook. De rechter die een jeugdige voor zich heeft in een strafzaak, zal aan de hand van de tenlastelegging en de personalia van de verdachte kunnen constateren dat de verdachte ten tijde van het veronderstelde plegen van een strafbaar feit wel of niet de leeftijd van 16 respectievelijk 18 jaren heeft bereikt. De datum van het plegen van een strafbaar feit is bepalend voor de vraag of met inachtneming van het overgangsrecht bij de sanctietoemeting gebruik kan worden gemaakt van de verruimde

mogelijkheid tot het combineren van de jeugdsancties.

Het antwoord op de tweede vraag van de heer Holdijk over het overgangsrecht is dat ook het hanteren van het vervolgingscriterium, voor zover dat er nog in zit, niet tot spanning daarmee leidt. Het gaat bij het vervolgingscriterium om het procedurele recht. De materiële vraag is aan de orde in het eigenlijke overgangsrecht. Daar gaat het om de vraag of sancties kunnen worden gecombineerd. Ik zie dus in de verhouding tot de formele en materiële aspecten van de regeling geen complicaties, integendeel. Het is goed op elkaar afgestemd.

Mevrouw Ten Horn dank ik voor de steun die zij verwoordt namens de fracties van de SP en GroenLinks.

Zij heeft gevraagd wat het gevolg is indien de Tweede Kamer niet instemt met de novelle. Ik kan mij dat moeilijk voorstellen. Het is zo helder en overtuigend dat het moet gebeuren. Het maakt deel uit van een reparatiewetsvoorstel. Het zal dus ook gebeuren. Het is dus fictieve casuïstiek. Als er om andere redenen beletsel is, zullen wij recidiveren met het voorstellen van deze overgangsregeling. Ik verwacht echter niet dat dit nodig is. Bovendien houden wij anticiperend op deze novelle rekening met wat daar voorzien is.

Mevrouw Ten Horn heeft gevraagd om een nadere toelichting op de regeling voor de schorsing van de voorlopige hechtenis in relatie tot het onschuldbeginsel, de *presumptio innocentiae*. Het is juist dat gedragsinterventies in dit verband in duur beperkt zijn tot zes maanden. Ik merk wel op dat instemming in dit opzicht iets anders is dan vrijwilligheid. De rechter kan slechts een bevel tot voorlopige hechtenis geven in bepaalde in de wet genoemde gevallen van verdenking. Daarbij moet er sprake zijn van een vluchtgevaar of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid die de onverwijldde vrijheidsbeneming vordert. Dat wordt met het wetsvoorstel dat wij nu behandelen, niet anders. Indien de rechter in het jeugdstrafrecht een bevel tot voorlopige hechtenis geeft, dient bij een jeugdige tegelijkertijd te worden onderzocht of het bevel onmiddellijk of na verloop van tijd kan worden geschorst. Dit leidt ertoe dat de rechter bij de schorsing in zijn afwegingen dient te betrekken of deze zodanig vorm kan krijgen, dat ook recht wordt gedaan aan de omstandigheid dat sprake is van vluchtgevaar of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid die naar de maatstaven van de wet onverwijldde vrijheidsbeneming vordert. Indien deze gronden zich niet langer voordoen, is geen schorsing van de voorlopige hechtenis meer aan de orde, maar opheffing van de voorlopige hechtenis. In die context van onvrijwilligheid dienen de voorlopige hechtenis en de schorsing te worden gezien. Binnen deze marges kan onder omstandigheden een rechter mogelijkheden zien voor de schorsing, met als doel de jeugdige aan een gedragsinterventie deel te laten nemen. Met de beperking tot zes maanden heb ik onder meer uiting willen geven aan het gevoel dat een zodanige interventie zonder voorafgaande vaststelling van schuld proportioneel moet zijn en

blijven in relatie tot het doel dat ermee wordt beoogd. De proportionaliteit geldt dus ook bij de voorwaarden die aan een schorsing worden verbonden.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Dit punt is voor ons echt essentieel. Stel dat de rechter een schorsing overweegt. Hij heeft een advies van de Raad voor de Kinderbescherming dat voor het betreffende kind de gedragsmaatregel van een functionele familietherapie van zeven à acht maanden uitstekend is. Het kind zelf en de familie zeggen, nog ongeacht de schuldvraag, dat het inderdaad goed is voor hen op dat moment. De minister zegt nu dat men daarmee niet akkoord gaat, omdat het langer is dan zes maanden. Dit kan toch niet?

Minister **Hirsch Ballin**: Ik begrijp het punt. Ik gaf de omstandigheden aan. Aan de schorsing kunnen voorwaarden worden verbonden en er gelden maxima voor de duur. De situatie die u schetst, staat daar los van. Ik kan mij goed voorstellen dat waar u op wijst zich in bepaalde omstandigheden voordoet. U geeft daarvan een voorbeeld: de jeugdige zelf en de mensen in zijn omgeving steunen de maatregel. Er wordt ze niet in de weg gestaan die vrijwillig te ondergaan. Ik heb ook niet voor niets de term proportionaliteit gebruikt. Stel dat men weet hoe de betrokkenen er zelf over denken, dan zal men niet gauw tot de conclusie komen dat de maatregel disproportioneel is.

Mevrouw **Ter Horn** (SP): Het gaat hierbij om twee verschillende zaken. De therapie kan gezien worden als straf, maar men kan ook inzien dat die iets oplevert. Wij moeten de maatregel vergelijken met de voortzetting van een hechtenis. Wij hebben het over de vraag van al dan niet schorsen op een bepaald moment.

Minister **Hirsch Ballin**: Dat betekent dat er op een gegeven moment een eind komt aan de mogelijkheden om de maatregel strafrechtelijk af te dwingen. In uw voorbeeld zijn er twee andere mogelijkheden. De ene is uiteraard de vrijwillige aanvaarding. Dan is er een commitment dat voor een zekere duurzaamheid zorgt. De andere mogelijkheid is om andere titels in aanmerking te nemen om de maatregel af te dwingen. Hoe dan ook, het doel dat u verwoordt, hebben wij ook voor ogen. Met maatwerk, al dan niet met de hulp van het veiligheidshuis, moet dit punt zijn op te lossen.

Mevrouw **Ter Horn** (SP): Als er vrijwillig met de maatregel wordt ingestemd, vindt u het een goede zaak dat in het voorbeeld door de rechter de hechtenis geschorst kan worden.

Minister **Hirsch Ballin**: Ja, de combinatie is goed mogelijk. Het doel is hoe dan ook dat de tijd nuttig wordt besteed. Ook al is de periode eindig dan sluit dat niet uit dat andere mogelijke vervolgbehandelingen worden opgelegd. Die kunnen bij die gelegenheid worden besproken en deel uitmaken van het plan van behandeling of aanpak. Als dan later toch geen sprake meer is van

vrijwilligheid, zal naar andere mogelijkheden moeten worden gezocht om alles weer in het gareel te brengen. Het punt van de instemming van de jeugdige is opgenomen op advies van de Raad van State. Daarmee wordt beoogd te verzekeren dat de positieve factor zoveel mogelijk als een motiverende factor wordt benut.

Mevrouw Ter Horn vroeg in hoeveel gevallen het mogelijk is om de zaak binnen zes maanden ter zitting te behandelen. In bijna 60% van het aantal zaken bedraagt de duur tussen het eerste verhoor van de jeugdige en het vonnis van de rechter zes maanden of minder is. De Kalsbeeknorm houdt in dat 80% van de zaken binnen deze termijn moet zijn afgerond. Er valt dus nog wel het een en ander te doen. Dat onderkennen wij ook. Hierover spreken wij met de Raad voor de rechtspraak. Dit punt ontsnapt niet aan de aandacht. Deze boodschap heb ik de afgelopen maanden al een paar keer gegeven. Daarmee is de kwestie niet opgelost, maar zij is wel onder de aandacht van betrokkenen gebracht. Uiteraard is dit een punt dat in het algemeen geldt en niet alleen in het kader van dit wetsvoorstel. Wij krijgen nog een advies van de Raad van State over het Besluit gedragsbeïnvloeding jeugdigen.

Mevrouw Ter Horn heeft mij gevraagd of ik bereid ben om binnen een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel een rapportage te laten verschijnen over het gebruik van de gelijkstellingsregeling. Die is vervat in artikel 77wa, tweede lid, Wetboek van Strafrecht. Ik zie een dergelijk verslag niet als noodzakelijk, maar wij zullen daarover wel op een andere manier kunnen communiceren en de nodige informatie kunnen verstrekken. Als wachtlijsten ontstaan, moet daarover uiteraard worden gesproken. Wij zullen in ieder geval periodiek stilstaan bij de uitvoering van ons beleid ten aanzien van probleemjongeren. Daarbij zullen wij deze informatie graag aan de orde stellen. Ik wil nog wijzen op artikel V van het wetsvoorstel. Daarmee is de algemene wetsevaluatie voorzien. Die evaluatie zal een terugblik zijn en daarbij zal inzicht kunnen worden geboden in de punten die mevrouw Ter Horn ter sprake bracht.

Voorzitter. Ik hoop hiermee mijn aandeel aan de beantwoording van de opmerkingen bij de behandeling van dit wetsvoorstel te hebben geleverd. Mijn collega voor Jeugd en Gezin zal de overige vragen en opmerkingen beantwoorden.

*N

Minister **Rouvoet**: Voorzitter. Ik wil mij verontschuldigen voor het feit dat ik opnieuw het eerste deel van het debat niet bij kon wonen. Ik dank uw Kamer voor de coulance in deze laatste week voor het reces. Door beide Kamers wordt een groot beroep gedaan op het kabinet.

Ook ik ben uiteraard verheugd over de belangstelling die de Eerste Kamer voor dit wetsvoorstel heeft. Ik sluit mij graag aan bij wat de minister van Justitie daarover zojuist zei. Er is een aantal vragen gesteld die specifiek mijn beleidsverantwoordelijkheid betreffen. Daarop zal ik

ingaan. Ik denk nu met name aan de opmerkingen over de centra voor jeugd en gezin, de coördinatie van zorg, het aantal GZ-psychologen, de rol van Bureau Jeugdzorg bij de indicatiestelling, de capaciteit van het zorgaanbod in de jeugdzorg en het elektronisch kinddossier.

Mevrouw Duthler heeft een vraag gesteld over de coördinatie van zorg en over de informatieoverdracht naar aanleiding van de aanbevelingen van de inspecties op dit terrein. Zoals ik de Tweede Kamer bij brief van 16 november heb gemeld, wil ik de regierol van de gemeenten in de Wet op de jeugdzorg vastleggen. Die regierol houdt in dat de gemeente verplicht is om samenwerkingsafspraken tot stand te brengen tussen en met de partijen in de lokale jeugdketen. Het gaat daarbij onder andere om onderwijs, eerstelijns gezondheidszorg en de politie. De partijen moeten meewerken aan de totstandkoming van die afspraken. Aan de hand van deze sluitende samenwerkingsafspraken moet altijd worden bepaald welke instantie of welke professional per afzonderlijke jeugdige of gezin verantwoordelijk is voor de samenwerking. Dat hebben de inspecties ook met hun advies aangegeven. De gemeente is verantwoordelijk voor het feit dat een beslissing wordt genomen over de coördinatie van de zorg. Wie wordt aangewezen, is uiteraard afhankelijk van het probleem bij de individuele casus. De partij die wordt aangewezen, moet met het oog op de onderhavige problematiek de meest logische zijn. Als bijvoorbeeld het zwaartepunt bij opvoedingsondersteuning ligt, wordt binnen het centrum voor jeugd en gezin bekeken welke partij wordt aangewezen voor de coördinatie van de zorg. Als het zwaartepunt van het probleem ligt op het gebied van onderwijs, is het logisch dat de coördinatie van de zorg daar komt te liggen, bijvoorbeeld bij het schoolmaatschappelijk werk. Indien sprake is van geïndiceerde jeugdzorg of van ondertoezichtstelling is Bureau Jeugdzorg op grond van de Wet op de jeugdzorg de eerst aangewezen instantie. Zij is dan verantwoordelijk voor het casemanagement en dus de eerst aangewezen instantie om de zorgcoördinatie op zich te nemen.

Als sluitstuk van deze werkwijze moet de professional die verantwoordelijk is de gemeente inschakelen als de samenwerking niet goed verloopt en het kind daarvan de dupe dreigt te worden. Daarvoor moeten, zoals in de zojuist genoemde brief over de centra voor jeugd en gezin vermeld staat, afspraken worden gemaakt over het escalatiemodel. Uiteindelijk hebben daarvoor de inspecties een toetsende rol.

Voorzitter. De aanbeveling van de gezamenlijke inspecties op het terrein van de informatieoverdracht houdt verband met het onderwerp kindermishandeling. Ten onrechte wordt vaak gedacht dat de Wet op de jeugdzorg professionals geen mogelijkheden biedt voor informatie-uitwisseling. Dat is wel het geval. De beroepskrachten moeten zich meer bewust worden van de mogelijkheden die de wet biedt en zij moeten ook weten waar zij met vragen terecht kunnen. De afgelopen jaren is bovendien veel aandacht besteed aan het gebruik van de

meldcode kindermishandeling door de werkers in de jeugdgezondheidszorg, de kinderopvang, de verloskundigen, de artsen in ziekenhuizen en de werkers in het onderwijs. Ik wil het gebruik van een meldcode onder professionals graag verder aanjagen. Dat gebeurt op twee manieren. Het werken met een meldcode is expliciet een onderdeel van de RAAK-aanpak. Aan het Nederlands jeugdinstituut heb ik gevraagd de ondersteuning in de regio's te richten op de gezamenlijke ontwikkeling, invoering en gebruik van een meldcode. Verder probeer ik het gebruik van een meldcode te bevorderen door, indien nodig, landelijke koepels op de mogelijkheid ervan aan te spreken en ze te stimuleren om een meldcode te ontwikkelen en te gebruiken. Ik heb tijdens het overleg op 18 oktober de Tweede Kamer toegezegd om in april 2008 de balans op te maken voor het gebruik van de meldcode.

Voorzitter. De heer Van de Beeten heeft vragen gesteld over het aanstellen van een mentor en gesuggereerd dat een mentor in de centra voor jeugd en gezin een rol zou kunnen krijgen. Hij heeft ook suggesties gedaan voor het zitting nemen van een kantonrechter of een officier van justitie in het centrum voor jeugd en gezin. Alle ouders, jeugdigen en kinderen moeten als zij dat willen met alle mogelijke vragen over opvoeden, opgroeien en hulp terechtkunnen bij een laagdrempelig en herkenbaar punt in de buurt. Waar nodig kan door het centrum voor jeugd en gezin directe opvoed- en gezinsondersteuning worden geboden. Die ondersteuning kan gericht zijn op zowel de ouders als de jeugdige zelf. Het type ondersteuning dat wordt verleend, is afhankelijk van de aard van de problemen. Het kan bijvoorbeeld gaan om pedagogisch spreekuur, schoolmaatschappelijk werk of gezinscoaching. Ook het werken met vrijwillige mentoren voor probleemjongeren past volgens mij in dit kader. Er zijn verschillende voorbeelden van gemeenten die dergelijke vrijwilligersprojecten hebben opgenomen in hun programma, bijvoorbeeld "big brothers, big sisters programma's". De terminologie betekent in dit geval echt iets anders dan gebruikelijk. Laten wij het maar houden op "grote broer" en "grote zus". Dat voorkomt misschien verwarring met die andere betekenis van "big brother". Home-Start is een ander bekend voorbeeld dat daarvoor in aanmerking komt. Die voorbeelden zullen in het kader van het implementatietraject Centrum voor Jeugd en Gezin breder worden verspreid. Het is echter van belang om te onderstrepen dat het aan gemeenten zelf is om binnen het basismodel Centrum voor Jeugd en Gezin een aanbod voor programma's en interventies te realiseren. Dat past in de lokale setting.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin is primair gericht op preventie voor alle jeugdigen. Laagdrempeligheid staat, wat mij betreft, daarbij altijd voorop. Daarom ligt het niet direct voor de hand om de kantonrechter onderdeel te laten zijn van het Centrum voor Jeugd en Gezin, om op die manier direct iets als schuldsanering in te kunnen zetten, zoals werd gesuggereerd. Om multiprobleemgezinnen te helpen is samenwerking

van het Centrum voor Jeugd en Gezin met schuldhulpverleningsinstellingen van groot belang. Wel moet er een goede verbinding zijn met de veiligheidshuizen die zich op justitieel en politieel gebied bevinden. Dat is in de brief aan de Tweede Kamer over de het Centrum voor Jeugd en Gezin benadrukt. Die verbanden worden gelegd, zodat niet langs elkaar heen wordt gewerkt. Dit komt volgens mij in belangrijk mate tegemoet aan de intenties van de heer Van de Beeten.

Hij heeft ook een vraag gesteld over het aantal opleidingsplaatsen voor GZ-psychologen. Daarover kan ik het volgende melden. Voor zover bekend, is er op dit moment geen tekort aan GZ-psychologen, psychotherapeuten en/of klinisch psychologen. Naast kinder- en jeugdpsychiaters, kunnen ook zij een aandeel leveren aan het diagnosticeren en behandelen van de psychiatrische problematiek van kinderen en jeugdigen. Net als bij kinder- en jeugdpsychiaters vallen ook hun opleidingen vanaf 2008 onder het opleidingsfonds op de begroting van VWS.

2008 is een overgangsjaar. Vanaf 2009 heeft de minister van VWS in overleg met het College Beroep en Opleidingen Gezondheidszorg, de mogelijkheid om sturing te geven aan de opleidingscapaciteit van de zorgopleidingen die zijn opgenomen in het opleidingsfonds. Het Capaciteitsorgaan brengt begin 2008 een integrale raming uit voor de zorgopleidingen die onderdeel uitmaken van het opleidingsfonds. Aan de hand daarvan en van het toewijzingsvoorstel van het CBOG, zal de minister voor 2009 bezien of en zo ja in welke mate en welk tempo een groei van het aantal opleidingsplaatsen nodig en mogelijk is voor psychiaters in het algemeen. Daaronder vallen ook de kinder- en jeugdpsychiaters en de GZ-psychologen.

Mevrouw Ten Horn heeft verschillende vragen gesteld over de indicatiestelling van Bureau Jeugdzorg. De minister van Justitie heeft al even aangegeven dat een beslissing van de rechter in de plaats van het indicatiebesluit kan komen, als Bureau Jeugdzorg niet of niet tijdig in staat is om een indicatiebesluit te nemen. De MOgroep, de brancheorganisatie van de werkgevers in de jeugdzorg, is intensief betrokken bij de voorbereiding van de implementatie van dit wetsvoorstel en daarmee ook bij die passage over het niet of niet tijdig nemen van een besluit. Deze passage is destijds bij nota van wijziging in het wetsvoorstel terechtgekomen. Dit was onder meer het resultaat van overleg met de MOgroep en de kinderrechters.

Ik heb in het overleg met de MOgroep overigens niet het signaal gekregen dat men direct problemen verwacht op het terrein van het tijdig afgeven van een indicatiebesluit. Het is wel goed om erop te wijzen dat voor het efficiënt indiceren door de Bureaus Jeugdzorg los van dit wetsvoorstel nog twee trajecten lopen die in dit verband van belang zijn. Alle Bureaus Jeugdzorg werken nu met de doorbraakmethode, zoals zij dat noemen, waarmee men op een efficiëntere manier werkt. Daarnaast loopt het traject Verbetering indicatiestelling. Dat zal medio 2008 zijn afgerond.

Daarin is gekozen voor een vierstromenbeleid. Kort gezegd komt dat erop neer dat er snel wordt gewerkt waar dat snel kan en langzamer als het traject het noodzakelijk maakt dat er zorgvuldiger naar wordt gekeken.

Mevrouw Ten Horn heeft in dit verband gevraagd hoe het zit met de uitbreiding van gedragsinterventies en met de capaciteit. De minister van Justitie heeft van zijn kant hierover al het een en ander gezegd. Ik voeg hieraan toe dat zoals bekend de provincies verantwoordelijk zijn voor het jeugdzorgaanbod en voor voldoende capaciteit. Zoals eerder gemeld zijn wij doende om naar een nieuwe financieringssystematiek te gaan van de provinciaal geïndiceerde jeugdzorg. Die zal natuurlijk uiteindelijk moeten toezien op gedragsinterventies die als gevolg van dit wetsvoorstel zijn aangewezen. Ik kan hieraan toevoegen dat in eerste instantie in goed overleg tussen Jeugd en Gezin en Justitie goed zal worden gekeken naar het beslag op jeugdzorgcapaciteit als gevolg van dit wetsvoorstel, ook in financiële termen.

Zowel mevrouw Ten Horn als de heer Eigeman heeft vragen gesteld over de beschikbaarheid van het zorgaanbod. Dat brengt mij opnieuw op de capaciteitsvraag, maar nu langs een andere aanvliegroute. In de brief die ik voor het overleg op 13 november jongstleden aan de Tweede Kamer heb gestuurd met de reactie op het rapport van het Onderzoeks- en Verificatiebureau van de Tweede Kamer, heb ik aangegeven dat de afgelopen periode een groot aantal activiteiten en initiatieven in gang zijn gezet, die onder andere bijdragen aan de beschikbaarheid van het zorgaanbod en dus relevant zijn voor het vraagstuk van de wachtlijsten, waarmee de vraag samenhangt. Ook draagt een aantal belangrijk nieuwe trajecten, waaraan ik momenteel werk, bij aan doelmatiger werken. Ik noem er kortheidshalve een paar.

Vanaf 2008 wordt sterk op het preventief jeugdbeleid ingezet. Daarvoor geldt in ieder geval de vorming van de Centra voor Jeugd en Gezin als een belangrijk element, die in 2011 een landelijk dekkend netwerk zullen gaan vormen. Ook het traject om te komen tot een nieuwe financieringssystematiek voor de provinciale jeugdzorg -- ik noemde die al -- zorgt voor een doelmatige besteding van middelen en zal daarmee ook een positief effect hebben, zo is de verwachting, op de beschikbaarheid van het zorgaanbod. Daarnaast is de te starten aanpak van bureaucratie- en regeldruk van belang voor de wachtlijstproblematiek, waarbinnen ook de verbetering van de beleidsinformatie wordt uitgewerkt.

Ik kan in het kader van dit debat de vraag beantwoorden die mevrouw Duthler heeft gesteld over de gesloten jeugdzorg in het kader van het debat dat wij hierna zullen voeren. Het plan van aanpak over terugdringen van regeldruk en onnodige bureaucratie is de week voor de behandeling van de begroting, medio november, naar de Tweede Kamer gestuurd en is inmiddels beschikbaar. Ik neem aan dat het in het bezit is van de Eerste Kamer. Als dat niet het geval is, is het

geen enkel probleem om dat alsnog toe te zeggen en ervoor te zorgen dat de Kamer daarvan in kennis wordt gesteld. Daarnaast geldt nog het hele traject dat door Jeugd en Gezin wordt gesteund, ook in financiële zin, rondom de professionalisering. Dat zal uiteindelijk zijn effecten hebben op de manier van behandelen, als het goed uitpakt, en uiteindelijk positief bijdragen aan het beslag op de capaciteit. Kortom, al deze trajecten dragen bij aan de beschikbaarheid van het zorgaanbod. Die verbetertrajecten verdienen de tijd, zeg ik met het Onderzoeks- en Verificatiebureau, om zich te bewijzen en een bijdrage te leveren.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Beide ministers gaan over de capaciteit van dit type interventies. Heeft de minister afspraken gemaakt over de norm die hij gaat hanteren wanneer er echt een tekort is en er moet worden bekeken hoe dat op korte termijn wordt aangevuld? Is daarvoor een norm afgesproken, gebeurt dat bij een wachttijd van twee weken, vier weken? Hoe lang mag de wachtlijst zijn?

Minister **Rouvoet**: Op dit moment werken wij met de provincies met de norm dat tot negen weken niet wordt meegeteld voor de wachtlijstproblematiek. Ik heb al eerder met de provincies afgesproken dat wij opnieuw zullen bekijken of wij die norm tegen het licht moeten houden. Dat zal de komende tijd zeker gebeuren. Ik onderstreep graag dat gedragsinterventies in de jeugdzorg in het kader van dit wetsvoorstel over gedragsbeïnvloedende maatregelen geen een uitzonderlijke vorm van jeugdzorg is. Het loopt gewoon mee in de capaciteitsvraag en daarvoor gelden geen andere normen dan voor de overige jeugdzorg.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Wij spraken onder andere over de bijzondere voorwaarden bij het schorsen van hechtenis. Negentien weken is dan wel heel lang. Het zijn wel kinderen die in de cel zitten.

Minister **Rouvoet**: Zeker. Ik onderstreep nog één keer dat de provincie verantwoordelijk is voor het jeugdzorgaanbod. Als in het kader van dit wetsvoorstel, van deze maatregel, het opportuun of nodig wordt geacht om een vorm van jeugdzorg, een combinatie van jeugdzorg of andere interventies in te zetten, geldt daarvoor het normale regime dat bij de Wet op de jeugdzorg geldt. Ik heb al gezegd dat ik met de provincies in gesprek ben over het verkorten van die termijn, want ook voor andere vormen van jeugdzorg wordt die vaak als lang ervaren. Dat is dus de algemene discussie. Nogmaals, er is geen reden om dat in het kader van dit wetsvoorstel anders te behandelen dan wachtlijsten normaal gesproken in diezelfde jeugdzorg.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Daar ben ik het mee eens, maar ik begrijp dat u nog geen norm hebt vastgelegd.

Minister **Rouvoet**: Niet anders dan de negen weken die al een aantal jaren sinds de Wet op de jeugdzorg gangbaar is.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Dan hoop ik dat wij na een jaareinderapportage zien hoe dat uitpakt.

Minister **Rouvoet**: De heer Eigeman heeft zijn zorgen geuit over de informatie-uitwisseling in de jeugdsector naar aanleiding van de in de nadere memorie van antwoord genoemde haalbaarheidsstudie. Ik wijs erop dat het bij deze haalbaarheidsstudie gaat om de technische kant van het elektronisch kinddossier. Het ziet niet in algemene zin op informatie-uitwisseling tussen partijen, bijvoorbeeld in de lokale jeugdsector. Het gaat om de vraag of en zo ja, onder welke voorwaarden een systeem dat noodzakelijk is voor de benodigde informatie-uitwisseling ketenbreed voor de jeugdsector haalbaar is. Ik streef ernaar dat medio 2008 de resultaten van die haalbaarheidsstudie beschikbaar zijn. Dat hangt dan samen met het traject rondom de invoering van het elektronisch kinddossier. Zoals ik in een brief aan de Tweede Kamer heb uiteengezet, werk ik daarbij in een viertal fasen toe naar een eindbeeld. Wij hebben het hier vooral over de vierde fase. Dat hangt samen met het specifieke, eigen karakter van de jeugdgezondheidszorgdossiers, waartoe het elektronisch kinddossier behoort. Omdat het onder het WGBO-regime valt, is het een medisch dossier. Je moet dus heel zorgvuldig kijken hoe je de informatie-uitwisseling, die vaak nodig is omdat de problematiek boven de jeugdgezondheidszorg uitstijgt, binnen de kaders van wet- en regelgeving gestalte geeft. Over die laatste vraag gaat de haalbaarheidsstudie die de heer Eigeman heeft aangehaald.

De heer **Eigeman** (PvdA): Ik dacht dat ik tevreden naar huis kon, maar ik begin te twijfelen. U zegt dat die passage betrekking heeft op het elektronisch kinddossier. Dat kan zo zijn, maar de strekking van mijn opmerking ging veel verder. Wil je deze gedragsmaatregel effect geven, dan zal er echt moeten worden gekeken naar informatie-uitwisseling tussen verschillende ketenpartners, meer dan de justitiepartners. Ik ben van mening dat u deze passage kunt gebruiken om er nader aandacht aan te besteden, want dat is echt noodzakelijk. Anders werkt die gedragsmaatregel beperkter dan goed is voor de betrokken jongeren.

Minister **Rouvoet**: In algemene zin kan ik dit alleen maar beamen. Het begint bij het lokale preventieve jeugdbeleid, de Centra voor Jeugd en Gezin die heel erg gericht zijn op de samenwerking en de benodigde informatie-uitwisseling. In het lokale preventieve domein is dat vaak nog niet zo'n groot probleem met de kanttekening dat de jeugdgezondheidszorg wel onder de medische dossiers valt en dat er dus niet zomaar toegang kan worden gegeven tot die informatie. Maar u hebt gelijk dat zeker ook de verbinding met de provinciale jeugdzorg van belang is en dat waar

nodig de relevante informatie wordt uitgewisseld. Wij werken daaraan langs verschillende sporen. Ik noem het lokale domein, de Centra voor Jeugd en Gezin en de informatie-uitwisseling met de veiligheidshuizen en bijvoorbeeld met de zorgadviesteams. Dan zie je die domeinen bij elkaar komen. Daarbij komt dat wij in de Centra voor Jeugd en Gezin een voorpostfunctionaris van het Bureau Jeugdzorg willen hebben, zodat ook de lijn naar de geïndiceerde jeugdzorg heel kort is en relevante informatie snel kan worden uitgewisseld. Ik wijs voorts op de verwijzindex risicojongeren. Dat is een uitstekende gelegenheid voor de professionals om, zodra er van twee kanten identificeerbaar signalen komen over dezelfde jongeren, direct contact met elkaar op te nemen en informatie uit te wisselen. Ik heb zelf een keer kunnen meemaken achter een scherm hoe dat ongeveer werkt in een proeftuinopstelling. Ik onderstreep met u het belang van een goede informatie-uitwisseling met inachtneming van de eisen die hieraan op specifieke punten worden gesteld door wet- en regelgeving.

*N

Mevrouw **Duthler** (VVD): Voorzitter. Ik wil de minister van Justitie graag bedanken voor zijn dubbele gelukwensen en voor de uitgebreide beantwoording van de vragen van mijn fractie.

Over de bureaucratie en de hoeveelheid partijen die met elkaar moeten samenwerken, is mijn fractie nog niet helemaal gerustgesteld. Ik wil er toch nog wat meer over weten. De minister ziet de hoeveelheid partijen juist als een winstpunt en niet als een complicatie. De partijen zijn zeer betrokken en aan de samenwerking wordt vormgegeven. Er is veel aandacht voor afstemming in de jeugdketen. Die intentie is natuurlijk heel goed, maar ik verwees vanochtend ook al naar de rapporten van de Algemene Rekenkamer en van de Inspectie jeugdzorg. De feiten uit die rapporten spreken toch anders. Wat vindt de minister van deze rapporten en doet hij nog iets met de aanbevelingen? Gaat de minister nu iets anders doen?

Ik herinner in dit verband aan de Wet op de jeugdzorg, die enkele jaren geleden in de Eerste Kamer is behandeld. Onze fractie was er toen tegen, onder andere omdat zij twijfelde aan de enorme bureaucratie die de wet met zich zou brengen. De rapporten hebben dat uiteindelijk bevestigd.

De minister van Justitie spreekt over een modelketenproces gedragsmaatregel. Dat klinkt heel mooi en er zal op dit moment ongetwijfeld heel hard aan worden gewerkt. Maar worden daarin nu ook de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende ketenpartners beschreven? Worden die daarin belegd? En hoe bindend is dat modelwerkproces voor de betrokken partijen?

De minister refereerde daarnaast nog aan de Wet bescherming persoonsgegevens en mogelijke belemmeringen. Er is een helpdesk privacy en er is een convenant. Worden de

verschillende ketenpartners gestimuleerd om de privacyregels daadwerkelijk te implementeren? Het ligt meestal niet aan de regels, maar aan het feit dat ze niet in de praktijk worden geïmplementeerd dat die regels mogelijk een belemmering voor de uitvoering vormen. Dat blijkt vaak het struikelblok te zijn.

Datzelfde punt kwam ook terug bij het rapport van de Inspectie jeugdzorg waaraan de minister voor Jeugd en Gezin refereerde. Hij hechtte eraan nog eens te benadrukken dat de wet wel mogelijkheden geeft tot informatieoverdracht, maar ook op dit punt wil ik benadrukken dat juist in de praktijk implementatie van die wet achterwege blijft. Worden de ketenpartners daadwerkelijk gestimuleerd om die wetten en regels uit te voeren en in te voeren in hun organisaties?

Mijn laatste vraag gaat over de gemeenschappelijke informatiesystemen. De minister voor Jeugd en Gezin refereerde er al in het algemeen aan. Zal er gebruik worden gemaakt van gemeenschappelijke informatiesystemen voor het uitvoeren en opleggen van deze gedragsmaatregel van deze wet? Wordt er voor deze wet ook gebruik gemaakt van de verwijzingsindex, waarnaar de minister voor Jeugd en Gezin verwees? En wordt er wellicht ook gebruik gemaakt van gemeenschappelijke standaarden voor gegevens en voor processen? Met andere woorden, die gemeenschappelijke informatievoorziening is uiteraard heel belangrijk. Daarover is iedereen in de Kamer het eens. Hoe wordt dat ondersteund met ICT-voorzieningen? Wordt er ook gebruik gemaakt van gemeenschappelijke ICT-voorzieningen? Graag krijg ik een reactie.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Ik dank de ministers voor de beantwoording, alhoewel er nog niet zo veel te beantwoorden viel omdat wij het debat voor het belangrijkste deel nog zullen voeren in januari. Wij verheugen ons daar zeer op. Ik wil nog ingaan op enkele aspecten.

De minister van Justitie heeft geprobeerd mij gerust te stellen met een betoog over de goede intenties van het beleid. Over die intenties verschillen wij niet van mening. Het probleem zelf is echter taai. Wij hebben ook te maken met een werkveld waar sprake is van werkwijzen, ingesleten patronen et cetera die veel aandacht zullen vergen. Ik heb gerefereerd aan de houding die professionals vaak innemen. De voorbeelden die de collega's Duthler en Eigeman hebben gegeven van de wijze waarop regels over privacy worden gehanteerd, ook aangehaald door minister Rouvoet zelf, maken duidelijk dat er soms sprake is van volstrekt gescheiden werelden. Laat ik een ander voorbeeld geven. Voor zorgleerlingen geldt dat er een behandelplan moet zijn. Bij het opstellen van het behandelplan worden op grond van de wet de ouders betrokken, maar die rol is heel betrekkelijk. Bij behandelplannen voor zorgleerlingen valt vooral op dat de wereld van het onderwijs volstrekt gescheiden functioneert van de wereld thuis. Leerkrachten hebben geen idee van wat er thuis

speelt en omgekeerd hebben ouders soms ook geen idee van wat er op school speelt. Het kan dus voorkomen dat er maandenlang problemen zijn met kinderen op school zonder dat dit aan de ouders wordt gemeld en omgekeerd dat er maandenlang problemen thuis zijn, zonder dat de school in de gaten heeft dat daar een oorzaak ligt van problemen op school. Ik heb daar in de praktijk voorbeelden van meegemaakt. Dat idee van de gescheiden werelden en van de eigen professionaliteit die leidt tot een afgeschermd functioneren, is naar mijn mening een heel wezenlijk probleem.

De minister van Justitie heeft gereageerd op de uitspraak van Doreleijers. Hij moet die niet opvatten als kritiek aan het adres van het gevangeniswezen of kritiek op het beleid aan het adres van hem en zijn ambtenaren. Het is een voorbeeld van het probleem waarmee wij te maken hebben. Het gevangeniswezen is natuurlijk geen zorginstelling. Als het wordt geconfronteerd met gedetineerden, met "klanten" met een soms ernstige problematiek, is het voor het gevangeniswezen ook niet makkelijk om te zeggen dat het daarmee eigenlijk niet zo veel kan doen. Er is sprake van een zekere verlegenheid, een zekere onmacht. De gedragsbeïnvloedingsmaatregel die vandaag wordt behandeld, heeft in belangrijke mate tot doel om van dat patroon af te wijken en ervoor te zorgen dat daaraan iets gebeurt en dat ook aan de nazorg het nodige gebeurt.

Ook hierbij moeten wij echter als landelijke overheid bescheiden zijn. De minister van Justitie heeft terecht de veiligheidshuizen genoemd als model. Het is een voorbeeld dat is ontwikkeld in Tilburg. Ik meen dat onze voormalige collega, wijlen Johan Stekelenburg, daarbij als burgemeester van Tilburg nog een belangrijke rol heeft gespeeld. Dat is een heel goed voorbeeld van wat lokaal kan worden opgepakt. Mijn pleidooi om veel vertrouwen te hebben in lokale initiatieven, in het nemen van lokale verantwoordelijkheid, was een belangrijke boodschap van mijn kant. In het NRC Handelsblad van vanavond staat een uitvoerig artikel over de manier waarop in de gemeente Utrecht de problematiek van zwaar verslaafden is aangepakt door heel praktisch met mensen aan de slag te gaan en te zorgen voor onderdak, werk en ook therapie, maar wel in die heel praktische combinatie van zaken.

Als ik bepleit om bijvoorbeeld ook mentoraat voor minderjarigen mogelijk te maken, dan is dat niet omdat ik vrijwilligersinitiatieven als Grote Broer en Grote Zus niet waardevol vind, maar omdat soms mentoren nodig zijn die op grond van de wet de mogelijkheid hebben om met de huisarts, de school en andere hulpverleners over die kinderen te praten. Als vrijwilliger stuit men op wettelijke barrières. Men kan niet zomaar met een minderjarige een school binnenlopen en zeggen: ik wil eens even praten over de problemen, want ik constateer iets en ik denk dat jullie daaraan op school ook iets kunnen hebben. Ik pleit sterk voor dat soort praktische aanpakken. Wij zullen daarop nog terugkomen in het debat in januari. Ik hoop dat

wij dan deze gedachtewisseling op een vruchtbare wijze kunnen voortzetten.

*N

De heer **Eigeman** (PvdA): Voorzitter. Ik bedank de beide bewindslieden. Laat ik heel primair reageren op hetgeen de heer Van de Beeten heeft gezegd. Ik begrijp zijn hartenkreet, maar anderzijds ken ik, ook als schoolbestuurder, veel scholen die wel degelijk heel goed werk doen in de informatievoorziening aan ouders en aan andere instellingen. Het is goed om die scholen met het beleid een hart onder de riem te steken. Daarop was ook mijn interventie over de informatie-uitwisseling met de scholen gericht.

Er is een degelijk antwoord gekomen van de minister van Justitie en de minister voor Jeugd en Gezin. Ik vind het goed dat de minister nog eens heeft gewezen op de kern van dit voorstel. Hij heeft gezegd dat het een nieuwe modaliteit is in het Wetboek van Strafrecht. Het is goed het even tot die kern terug te brengen, waarbij men zich realiseert dat die modaliteit alleen kan werken als verbinding wordt gezocht met partners buiten de justieketen. Alleen dan kan men echt waarmaken dat veiligheid begint bij voorkomen. Dat heb ik al eerder gezegd. Het belang van informatievoorziening is voldoende aan de orde geweest en ik was heel blij met een uitdrukking van de minister van Justitie die ik voorlopig als citaat meeneem: "geen afbakening, maar verbinding" als belangrijkste typering van het optreden van overheidsorganisaties en uitvoeringsorganisaties. Als wij dat eens voor elkaar zouden kunnen krijgen, dan gaat er heel veel beter in dit land.

Geen afbakening, maar verbinding. Dat betekent ook dat het werk aan de jeugdzorg, het jeugdstrafrecht en op het snijvlak van beide niet ophoudt bij de justieketen. Ik ben betrokken geweest bij de start van Jeugd terecht. Daaraan heb ik indertijd namens de VNG kunnen deelnemen. Wij hebben toen gewaarschuwd dat het denken in ketens nooit mag ophouden bij de gemeentegrens. Als gemeentebestuurder was ik tien tot twaalf jaar geleden al verantwoordelijk voor een regionaal platvorm jeugdbeleid en ik moet eerlijk zeggen dat wij juist vaak te maken hebben gehad met het gegeven dat het denken in ketens bij justitie vaak ophield bij de gemeentegrens, zoals wij dan spottend zeiden. Uit het betoog van de minister van Justitie en van zijn collega maak ik op dat dit voorbij is. Laat dat ook zo zijn, want dan kan men met extra modaliteiten in het Wetboek van Strafrecht goed aan de gang gaan.

Dan is er ook meer dan de keten preventie-repressie nazorg. Dan kan men ook invloed uitoefenen op maatschappelijke omstandigheden waarin een betere opvoeding kan gloriëren. Dan gaat het niet alleen om bemoeizucht. Ik ben het met mevrouw Duthler eens dat zucht nooit zo goed is: geelzucht, hebzucht, dat is allemaal heel vervelend. Bemoeizucht is dat ook, maar bemoeienis, als vorm van betrokkenheid, is wel degelijk van belang. Wij kunnen ook niet zonder. Ik denk dat dit als ondertoon van het huidige

kabinetsbeleid juist heel goed is. Misschien heeft het daaraan wel jaren ontbroken.

Ik was heel blij met de opmerkingen van mevrouw Ten Horn van de SP-fractie, toen zij sprak over de rapportage na een jaar. Zij heeft dit herhaald en beide ministers hebben gezegd dat er in die rapportage niet alleen aandacht zal zijn voor de uitwerking van de maatregel -- dat is belangrijk -- maar ook voor de capaciteit. Het is goed dat wij over een jaar worden geïnformeerd over hoe dit voorstel uitpakt, ook in termen van capaciteit. De antwoorden waren in die zin hoopgevend, dat er een zekere bemoediging uit sprak, maar hoe dat praktisch zal uitwerken, moeten wij nog afwachten. Daarover maak ik mij wel degelijk zorgen. Dit kan men in het algemene trekken wanneer het de aanpak van de wachtlijsten betreft, maar bij het uitwerken van deze maatregel is extra aandacht voor capaciteit absoluut van belang. Dan kan men niet alleen maar terugvallen op gemeente, provincie en de regierol van de gemeenten. Dat is fantastische taal, maar het kenmerk van regie, zeker tussen overheden, is dat men de boel aan elkaar moet praten en maar weinig middelen ter beschikking heeft. Het is dus prachtig, maar wil het effect hebben, dan zal er wel degelijk aandacht voor de capaciteit moeten zijn.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Ook onze fracties past dank aan het adres van de minister van Justitie voor zijn enthousiasmerende reactie op de bijdrage van de Kamer, inclusief die van onze zijde. Ik heb in de eerste termijn twee punten aan de orde gesteld en ben geëindigd met het overgangsrecht. Na de vrij precieze beantwoording door de minister van onze vragen mag de conclusie zijn dat het huidige overgangsrecht, dus inclusief de novelle, deugt. Bij die constatering wil ik het wat dat punt betreft laten.

Het andere punt betrof de erkenning van de strafwaardigheid binnen het kader van de gedragsmaatregel. Ik sprak zojuist van een enthousiasmerend betoog van de minister. Ik hoop niet dat hij mijn opmerkingen en vragen als een soort dissonant heeft ervaren. Ik ga ervan uit dat hij de opvatting deelt dat het op zichzelf legitieme vragen waren. Ik wil in tweede termijn een kleine toevoeging maken. Dat is belangrijk voor het evenwicht, voor het totale zicht.

Van onze kant wordt natuurlijk erkend dat elke jeugdsanctie ook een pedagogisch karakter heeft en gericht is op heropvoeding. Dat is het punt niet. Uiteraard hebben wij niets tegen zo'n pedagogische aanpak, zelfs niet wanneer die gepaard gaat met jeugdzorg. Wij zijn het ook volledig eens met de doelstelling om de effectiviteit van de sancties zo optimaal mogelijk te laten zijn. Het zijn eigenlijk vanzelfsprekendheden, maar ik wil het toch nog een keer gezegd hebben.

Onze vragen kwamen voort uit de opvatting dat bij een strafrechtelijke reactie de toekomst van belang is -- het voorkomen van recidive, de resocialisatie en wat daarmee samenhangt -- en dat wij ons nooit kunnen ontdoen van het verleden. Dat

betekent dat daarin een vergelding van de schending van de rechtsorde een rol moet spelen. Daar kwamen onze vragen uit voort.

De minister heeft gezegd dat het punitieve element van de gedragsmaatregel gezien moet worden in de mogelijkheid van de combinatie van sancties. Daar kan ik mij iets bij voorstellen. Echter, wanneer het alleen om een gedragsmaatregel gaat, is het de vraag of die dan in plaats van het punitieve element van de reactie komt. Met die vraag wil ik in tweede instantie eindigen, maar niet dan nadat ik als eindoordeel van onze fracties te kennen heb gegeven dat wij het voorstel een faire kans willen geven, ook al kunnen wij nu nog niet het enthousiasme van de minister delen. Desniettemin.

*N

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Ik wil beide ministers heel hartelijk danken voor de uitvoerige toelichting. In mijn eerste termijn ben ik met drie punten begonnen. Net als de heer Eigeman ben ik blij met de toezegging dat over een jaar in enigerlei vorm zal worden gerapporteerd. Het is erg belangrijk om dan opnieuw naar de praktijk te kijken om te zien wat ervan terecht is gekomen. Voor een deel zal dit toch echt van de praktijk afhankelijk zijn.

Het tweede punt was het onschuldbeginsel. Ik ben er erg blij mee dat de minister de zesmaandengrens voor een gedragsinterventie niet zo hard neemt als het volgens de rechter in een individueel geval van nut kan zijn om een langere interventie dan zes maanden op te leggen en wanneer dat door de jongere wordt aanvaard.

De manier waarop de beide bewindslieden op een aantal punten tegenover de capaciteit staan, baart nog een beetje zorgen. Aan de ene kant is het prettig om te horen dat de bewindslieden het als een gemeenschappelijk probleem beschouwen voor alle jongeren. Aan de andere kant hoor ik dat de registratie van wachttijd pas na negen weken als wachttijd wordt betiteld. Daarvoor wordt het niet eens wachttijd genoemd. Misschien moeten wij die discussie oppakken in het jeugddebat in januari, maar ik vraag mij af of het niet toch goed is om mij nu al in de discussie te mengen. Bij de palliatieve zorg is langzamerhand toch wel een idee ontstaan over de urgentie van zorg die niet kan wachten. Ik vraag mij af of in Nederland wel alle sectoren voldoende de urgentie beseffen van ook de zorg die jonge kinderen geboden moet worden. Die hersenen zijn in bloei en groei. Wij moeten snel reageren. Negen weken zijn dan echt te lang. Hierop kom ik graag terug in het jeugddebat. Ik verneem dan graag of de bewindslieden niet toch op een andere normstelling willen overgaan.

De fractie van de SP staat volgaarne achter dit wetsvoorstel tot verruiming van de mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding van jongeren.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden voor de instemmende, ondersteunende en warme reacties in tweede termijn. Ook in onze opvatting is het heel goed dat deze wet tot stand komt en dat hieraan de verwachtingen worden verbonden van degenen die hiermee moeten werken. Waar dat mogelijk en nodig is, willen wij ons ervoor inzetten om de verschillende overheidsinstanties en niet-overheidsinstanties die hierbij een rol spelen, erbij te betrekken en betrokken te houden.

Mevrouw Duthler heeft opnieuw de bureaucratie naar voren gebracht. Het is waar dat veel instanties hierbij zijn betrokken. Dat moet ook. Ik heb net toegelicht waarom dat juist een goede zaak is en waarom gestimuleerd moet worden dat zij dat doen. Daarbij wordt inderdaad gebruikgemaakt van informatie- en communicatietechnologie. Ook wordt voorlopig gebruikgemaakt van de bestaande registratiesystemen. Intussen wordt bekeken of aanpassingen nodig zijn en welke systemen kunnen worden aangepast. Veel instanties worden daarbij betrokken. Door verschillenden in deze Kamer is in eerste termijn ook gezegd dat dit precies is waar het om gaat. In het opgestelde modelketenproces worden die taken uitgewerkt. Via het arrondismentaal platform jeugd zal dit model worden verspreid.

Misschien is het nog goed om te vermelden dat het parket-generaal het verzoek heeft gekregen te bevorderen dat het modelketenproces daadwerkelijk als uitgangspunt wordt genomen en wel in samenspel met de praktische werkvormen van samenwerking in de veiligheidshuizen. Het lijkt mij dat wij dat op de goede manier op de rails zetten. Uiteraard blijven wij dit volgen want het moet ook in de praktijk werken.

Dan kom ik op de rapporten over de justitiële jeugdinrichtingen. Dit punt werd ook door de heer Van de Beeten opgebracht. De staatssecretaris van Justitie en ik hebben bij brieven van 10 september en 4 oktober op die rapporten gereageerd. Het is een omvangrijk pakket aan verbetermaatregelen. Uiteraard doen wij dit samen met onze collega voor Jeugd en Gezin. Ik verwijs daarnaar omdat daarover ook brieven zijn verstuurd. Laat ik er wel nog uitlechten dat een van de verbeterpunten van de justitiële jeugdinrichting is gelegen in het meer betrekken van de ouders bij de behandeling van het kind. Ook dat sluit goed aan bij wat zo-even is gezegd.

Er is gevraagd of daadwerkelijk stimulering plaatsvindt van de verschillende partners om de wet toe te passen. Ja, uiteraard, dat is buitengewoon belangrijk. Daarvoor zijn ook communicatietrajecten ingericht opdat dit bij alle betrokkenen goed onder de aandacht komt. In het model dat ik al noemde -- in het bijzonder het model ketenproces gedragsmaatregel -- worden de taken en verantwoordelijkheden op een bindende wijze beschreven.

De heer Van de Beeten heeft een paar opmerkingen gemaakt over gescheiden werelden enzovoorts. Hij gaf zelf al aan dat dit iets is dat wij op 29 januari goed verder kunnen bespreken. Ik wil

er wel op wijzen dat wij uiteraard ook in de werkwijzen die bij de verschillende groepen probleemjongeren worden toegepast, proberen om die verschillende referentiekaders met elkaar te verbinden. Dat geldt ook voor groepen jongeren waarbij de overlast en criminaliteit het meest hardnekkig zijn. Ik wijs bijvoorbeeld op de activiteiten zoals die in de wijk Slotervaart worden ontwikkeld. Daarbij is men er echt op gericht om thuis te komen, bij de ouders van de jongeren. Er worden zelfs nieuwe werkwijzen ontwikkeld door ervaren mensen om toch binnen te komen als men de deur dicht probeert te houden en geen problemen wil onderkennen. Er zijn ook andere initiatieven in andere delen van het land die daarmee te vergelijken zijn. De heer Van de Beeten omschreef de situatie als taai, maar zag tegelijkertijd de belangrijke opgave om daar verandering in te brengen. Dat is waar en daar richten wij, samen met andere instanties, onze inspanningen op. In sommige situaties kan de ene dienst immers beter werken dan de andere. Verder moeten er soms ook nieuwe methoden worden bedacht om binnen te komen. Het is dus niet alleen maar de traditionele werkwijze van de jeugdbescherming die hierbij van belang is.

Voor de monitoring van de gevolgen van het wetsvoorstel is een speciale werkgroep ingesteld. Deze werkgroep moet verschuivingen binnen juridische titels als gevolg van het wetsvoorstel volgen. Specifiek ten aanzien van de inzet van jeugdzorgmodules zijn afspraken gemaakt door de ministeries van Justitie en Jeugd en Gezin. Er is ook rekening gehouden met een toename van 50 naar 150 modules in de periode 2008 tot en met 2010. Hiervoor is geld uitgetrokken en dat geld zal jaarlijks op basis van nacalculatie worden vastgesteld.

De heer Holdijk en ik hebben elkaar goed begrepen. Dat geldt ook voor de punten waarvoor hij in eerste termijn aandacht vroeg. Ik ben blij dat ik kan constateren dat wij onze gezamenlijke betrokkenheid bij dit project voelen. Dat geldt ook voor de fracties namens welke hij het woord voerde. Waar zit het punitieve element als uitsluitend de maatregel wordt opgelegd? Ik kan de heer Holdijk antwoorden dat het natuurlijk een strafrechtelijke sanctie is, maar wel op een manier waarbij de recidivepreventie en de preventie in de sanctie zijn ingebouwd. Dat is precies het verschil met de oude situatie, waarin er eigenlijk twee werelden waren, te weten die van het toepassen van de straffen en die van het nemen van preventiemaatregelen. Ik verwijs naar hetgeen mevrouw Quik zei bij het andere wetsvoorstel dat wij bespraken. Die werelden moeten met elkaar worden verbonden. Daarvoor zijn dit wetsvoorstel en deze manier van uitwerking in onze ogen van belang.

Ik ben dus dankbaar voor de steun van de Kamer.

Minister **Rouvoet**: Voorzitter. Ik kan kort zijn. Er resteren namelijk nog maar enkele punten.

Mevrouw Duthler heeft gewezen op het belang van het bieden van voldoende ruimte voor informatie-uitwisseling. Ik vestig er de aandacht op dat hetgeen ik hierover in eerste termijn heb gezegd, specifiek betrekking had op de situatie rondom kindermishandeling. Ik vind het van belang, omdat wij nog te vaak vaststellen dat professionals menen dat zij door hun beroepsgeheim geen informatie kunnen uitwisselen, terwijl de betreffende privacywetgeving daar wel de ruimte voor biedt. Ik was indertijd zeer tevreden en gelukkig dat de voorzitter van het College bescherming persoonsgegevens, de heer Kohnstamm, er nog eens nadrukkelijk op heeft gewezen dat er meer mogelijkheden zijn dan professionals vaak denken om informatie die betrekking heeft op kindermishandeling, uit te wisselen. Over het meer algemene verhaal over de uitwisseling van relevante informatie heb ik ook in reactie op de heer Eigeman het een en ander gezegd.

Mevrouw Duthler vroeg naar gemeenschappelijke informatiesystemen en -voorzieningen en dan vooral naar de verwijzingsindex risicjongeren. De verwijzingsindex risicjongeren geldt voor alle professionals in de jeugdketen en dus ook voor professionals die werken aan de gedragsmaatregel. Het is een ICT-toepassing die door mij wordt ontwikkeld en die momenteel in een proeftuinomgeving in een aantal proefregio's wordt uitgetest. Het is van belang om erop te wijzen dat de informatie in de justitiële jeugdinrichtingen, waarin ook andere justitiële informatie zit, een ander karakter heeft dan de jeugdgezondheidszorginformatie waarop het EKD betrekking heeft. Die valt onder het medische regime. Ik heb dat uiteengezet in verband met het WGBO-regime.

Er zijn verschillende bronsystemen van waaruit signalen worden afgegeven naar de verwijzingsindex. De professionals worden op die manier met elkaar in verbinding gebracht. Zij zijn dan ook gehouden om de informatie uit te wisselen die nodig is om te komen tot een goede, onderling afgestemde aanpak van de desbetreffende jeugdigen en gezinnen.

De heer Van de Beeten verwees nog eens naar het debat in januari. Ik kijk er met hem naar uit om het bredere debat over jeugdzorg in de volle breedte te voeren, omdat dan veel vragen die nu zijdelings aan de orde komen, misschien in wat meer rust besproken kunnen worden. Dan komen ongetwijfeld een aantal dingen die hij nu heeft aangestipt, terug.

Ik ben het met de heer Van de Beeten eens dat de wereld van het onderwijs vaak volstrekt gescheiden is van de wereld thuis. Daartussen is niet genoeg verbinding. Dat is een van de redenen dat ik eraan hecht om in het basismodel Centra Jeugd en Gezin een goede verbinding tot stand te brengen tussen de centra en de zorgadviesdiensten in het onderwijs. Ik wil namelijk voorkomen dat die

*N

werelden gescheiden blijven. Ik kom hierop graag terug in januari.

Hetzelfde geldt voor de opmerkingen van de heer Van de Beeten over het mentoraat. Ik wil nu al verwijzen naar het begrip "gezinscoach", want dat nadert heel dicht aan het concept "mentoraat". De verbinding met de huisarts en de school is van groot belang. Ik kom hier graag in januari uitgebreider op terug.

De heer Eigeman uitte een hartenkreet over de regierol. Ik ben het met hem eens dat de regierol iets te maken heeft met de vraag of je over voldoende instrumenten beschikt. Het is wel goed om erop te wijzen dat waar ik sprak over de regierol in relatie tot de brief die ik naar de Tweede Kamer heb gestuurd over de Centra Jeugd en Gezin, ik specifiek doelde op het preventieve domein en de preventieve taken in het kader van de Centra Jeugd en Gezin. Hier is dus niet direct de capaciteitsvraag rondom de provinciale jeugdzorg aan de orde, maar dat zal hij reeds hebben begrepen.

Mevrouw Ten Horn heeft namens de fracties van de SP en GroenLinks de vinger gelegd bij de wachtlijsten en de wachttijden. Het is goed om daarbij een kleine correctie aan te brengen. Het is niet zo dat wij de negen weken niet als wachttijd beschouwen, want het is in feite natuurlijk wel wachttijd. Deze weken tellen echter niet mee voor de wachtlijsten. Dat is het onderscheid dat aangebracht moet worden.

Misschien mag ik hieraan een hartenkreet toevoegen die ook de drijfveer is van mevrouw Ten Horn: wachtlijsten passen eigenlijk niet bij de jeugdzorg. Daar willen wij graag vanaf. Daar zijn alle inspanningen ook op gericht. Daar hoort ook bij dat wij naar de wachttijddefinitie kijken. Daarover ben ik in gesprek met de provincies. Ik heb haar verder geschetst hoe wij langs verschillende kanalen en routes proberen om de wachtlijsten terug te dringen. Als het gaat om kinderen en jeugdigen die aangewezen zijn op zorg, willen wij eigenlijk van de wachtlijsten af.

Wij moeten toe naar een situatie waarin de capaciteit zodanig wordt geraamd dat wij van tevoren een goede inschatting kunnen maken van de benodigde capaciteit en dat wij met de provincies goede financiële afspraken kunnen maken over de capaciteit. Daaraan wordt keihard gewerkt.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** over de wetsvoorstellen **Wijziging van enkele belastingwetten (Belastingplan 2008) (31205) en Wijzigingen van enkele belastingwetten en**

enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2008) (31206),

en over:

- de motie-Biermans c.s. over de behandeling van het Belastingplan in de vorm van afzonderlijke wetsvoorstellen (31205, 31206, D);
- de motie-Biermans c.s. ten aanzien van het laten vervallen van het plafond in het eigenwoningforfait (31205, 31206, E);
- de motie-Biermans c.s. inzake de verhoging van de kansspelbelasting (31205, 31206, F);
- de motie-Biermans c.s. inzake de verschuiving van bpm naar mrb per 1 januari 2008 (31205, 31206, G);
- de motie-Biermans c.s. inzake de vliegtaks (31205, 31206, H);
- de motie-Essers c.s. inzake bestaande en nieuwe vaststellingsovereenkomsten met woningbouwcorporaties en stadsherstellichamen (31205, 31206, I);
- de motie-Koffeman c.s. inzake onderzoek naar de mogelijkheden van het beprijzen van vlees (31205, 31206, J);
- de motie-Koffeman c.s. inzake onderzoek naar de mogelijkheden van een legestoelheffing in het vliegverkeer (31205, 31206, K).

(Zie vergadering van heden).

In stemming komt de motie-Biermans c.s. (31205, 31206, D).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de ChristenUnie en de SGP tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.

**

In stemming komt de motie-Biermans c.s. (31205, 31206, E).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de SGP, het CDA, de PvdA, GroenLinks, de SP, D66 en de PvdD tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Essers** (CDA): Voorzitter. Ik leg deze verklaring mede af namens de fractie van de Partij van de Arbeid. Wij stellen er prijs op, geen valse verwachtingen bij de sector te wekken. Wij gaan straks voor het Belastingplan stemmen, inclusief de dekking die met de in de motie genoemde maatregel samenhangt. Desalniettemin steunen wij deze motie waarin de regering wordt verzocht om een onderzoek uit te voeren naar dreigende financiële nadelen en grote economische schokken voor de sector voordat de maatregel wordt ingevoerd. Wij willen dat in dat onderzoek betrokken wordt, de kans dat de clientèle van de

huidige legale sector, de illegale sector opzoekt waardoor de legale sector verder in de problemen komt.

In stemming komt de motie-Biermans c.s. (31205, 31206, F)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie en de SGP tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Biermans c.s. (31205, 31206, G).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de SGP, het CDA, de PvdA, GroenLinks, de SP, D66 en de PvdD tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.
**

In stemming komt de motie-Biermans c.s. (31205, 31206, H).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de SGP, de PvdA, GroenLinks, D66 en de PvdD tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.
**

In stemming komt de motie-Essers c.s. (31205, 31206, I).

De **voorzitter**: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.
**

In stemming komt de motie-Koffeman c.s. (31205, 31206, J).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie, de SGP, het CDA, de PvdA en de VVD tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.

Het woord is aan de heer Koffeman.

**

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Ik trek onze motie op stuk K in naar aanleiding van de duidelijke toezegging van de staatssecretaris dat hij het beprijzen van vliegtuigstoelen en aanverwante vliegbewegingen zal onderzoeken. Die toezegging lijkt mij en de medeondertekenaars van de motie ruim voldoende. Wij zijn daar blij mee.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Koffeman c.s. (31205, 31206, K) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van behandeling meer uit.
**

Het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2008) (31206) wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. De SP-fractie heeft groot respect voor de verdediging van het Belastingplan 2008 en de Overige fiscale maatregelen 2008 door de staatssecretaris. Pragmatisch gezien, zou de SP-fractie binnen een hele reeks restricties voor een aantal belastingmaatregelen van dit kabinet kunnen stemmen. Over de hele linie komt echter het draagkrachtbeginsel onvoldoende tot uitdrukking en worden er op een aantal punten keuzes gemaakt die de onze niet zijn, zoals aangegeven in eerste en tweede termijn. Daarom zullen wij tegen het Belastingplan 2008 stemmen.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Gisteren zei ik dat de leden van de VVD-fractie met belangstelling, maar niet met genoegen, kennis hebben genomen van vele maatregelen in het Belastingplan 2008 en het wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2008. De hoop van ons was gevestigd op deze plenaire behandeling en de hoop was ook dat wij een beter gevoel bij deze twee wetsvoorstellen zouden krijgen.

Bij de Overige fiscale maatregelen 2008 hebben wij een positief gevoel gekregen, onder andere door de toezegging die de staatssecretaris ons heeft gedaan om artikel 64 AWR na een redelijke termijn te evalueren. Ons negatieve gevoel bij het Belastingplan 2008 is door de behandeling in deze Kamer niet gewijzigd. Daaraan heeft het ontraden van de aanneming van de VVD-moties door de staatssecretaris en de negatieve houding van de PvdA- en CDA-fracties tegenover de meeste moties van de VVD-fractie sterk bijgedragen. Met name het feit dat de CDA-fractie de motie inzake de verslechtering van de eigenwoningregeling door het kabinet niet ondersteunt, heeft daartoe bijgedragen. De CDA-fractie wil er zelfs niet voor gaan om verdere aantastingen van de eigenwoningregeling bij voorbaat tegen te houden.

Het blijft in de visie van de VVD-fractie een Belastingplan dat vanwege de vestigings- en ondernemingsklimaatbedervende maatregelen slecht is voor ondernemers. Het is vanwege de linkse nivellerende maatregelen slecht voor de hardwerkende Nederlander. Dat is een hard oordeel. Gelet op de veelheid van verkeerde maatregelen zal de VVD-fractie tegen het Belastingplan 2008 stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten (Belastingplan 2008) (31205).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties de VVD, SP, de PvdD tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** over het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet sociale werkvoorziening in verband met een betere realisering van de met die wet beoogde doelen (30673)**.

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Elzinga** (SP): Voorzitter. Het is jammer dat de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid niet meer in persoon aanwezig is. Ik had hem graag willen danken voor zijn inspanning om mij en mijn fractie te overtuigen. Ik vind de uitwerking van deze wet ook na enige toezeggingen nog steeds erg bescheiden. Het was ook onze keuze niet geweest om deze wet nu, vóór een meer substantiële herwaardering van de WSW, in te voeren. Echter, de wet ligt er nu en omdat wij de staatssecretaris graag stimuleren, ons zo welwillend tegemoet te blijven treden, zullen wij voor het wetsvoorstel stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Gesloten jeugdzorg!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de jeugdzorg met betrekking tot jeugdzorg waarop aanspraak bestaat ingevolge de wet in gesloten setting (gesloten jeugdzorg) (30644).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Rouvoet**: Voorzitter. Ik zal graag ingaan op de bijdragen vanuit de Kamer over dit wetsvoorstel. Ik wil uw Kamer allereerst bedanken voor de steun die is uitgesproken aan het uitgangspunt om jeugdigen met zeer ernstige gedragsproblemen te behandelen in de jeugdzorg en niet samen te plaatsen in een justitiële jeugdinrichting met jeugdigen die aangehouden of veroordeeld zijn voor een strafbaar feit. Mijn collega Hirsch Ballin en ikzelf zijn daar zeer verheugd over.

Door gesloten jeugdzorg te creëren, wordt aan de reeds bestaande jeugdzorg een vorm toegevoegd, waardoor een compleet aanbod van alle vormen van zorg ontstaat, van ambulante hulpverlening tot gesloten residentiële zorg, met als doel dat alle jeugdigen met hun problemen binnen de jeugdzorg geholpen kunnen worden.

Uw Kamer heeft aangegeven veel waarde te hechten aan waarborgen die het wetsvoorstel biedt aan individuele jeugdigen. Ik wil dat van harte onderschrijven en ik wil ook graag grondig ingaan op de vragen die door verschillende fracties zijn gesteld over de toepassing van beperkende maatregelen in het algemeen, en specifiek de dwangbehandeling. Daarna zal ik ingaan op de verdere vragen die door de woordvoerders van verschillende fracties zijn gesteld.

Ik begin dus met de beperkende maatregelen en de toepassing van dwang en met name van dwangbehandelingen. Eigenlijk alle fracties hebben vragen gesteld over de toepassing van dwang. Die vragen spitsen zich toe op wie er tot de toepassing van dwang mag beslissen en dan in het bijzonder op de toepassing van een medische behandeling onder dwang. Ik vind het van belang om nog eens op een rij te zetten hoe het zit met de mogelijkheden van dwang tijdens een gesloten verblijf, en de waarborgen dat niet zomaar tot dwang kan worden overgegaan door een willekeurige hulpverlener.

Allereerst is er de bepaling dat van dwang alleen sprake kan zijn als de mogelijkheid daartoe is opgenomen in het individuele hulpverleningsplan. Dat plan is voor iedere jeugdige toegespitst op zijn zorgbehoefte en omvat alle hulp die de jeugdige, gezien zijn problematiek, nodig heeft. In het hulpverleningsplan zal moeten worden aangegeven welke maatregelen toegepast kunnen worden. Met de opnemings van beperkende maatregelen in het hulpverleningsplan van een jeugdige moet een gedragswetenschapper instemmen. Dat biedt al de nodige waarborgen tegen onterechte en onjuiste dwang.

Een andere vraag is die naar de daadwerkelijke toepassing van de in het hulpverleningsplan, dus met toestemming van een gedragswetenschapper, opgenomen maatregelen in de situaties die zijn beschreven in het hulpverleningsplan, dus de toepassing van die maatregelen. De instellingen die gesloten jeugdzorg aanbieden, moeten een regeling vaststellen waarin wordt opgenomen wie een beslissing tot toepassing van een maatregel mag nemen en welke procedure daarvoor geldt.

Uitgangspunt daarbij is uiteraard dat het moet gaan om personeelsleden of functionarissen

die bekwaam zijn om deze beslissing te kunnen nemen. Dat volgt rechtstreeks uit de eis dat verantwoorde zorg moet worden geboden. Die norm houdt niet alleen in dat bekwame personen moeten worden aangewezen, maar ook dat er goede procedures worden gehanteerd. Gedacht kan worden aan het verplicht raadplegen van een specifieke deskundige.

De inspectie zal bij de toetsing van de gesloten jeugdzorg bekijken of een instelling een dergelijke regeling heeft vastgesteld en of de inhoud van die regeling zodanig is dat uitvoering wordt gegeven aan het begrip verantwoorde zorg. Omdat ik het van groot belang vind dat de toepassing van maatregelen voldoet aan de wettelijke eisen en aan de daarnaast geldende eisen van proportionaliteit, subsidiariteit en effectiviteit, heb ik mede ter uitvoering van de motie-Çörüz uit de Tweede Kamer, die tijdens de behandeling daar van dit wetsvoorstel is aangenomen, de inspectie verzocht, het waarborgen van de rechtspositie van de jeugdigen in de gesloten jeugdzorg nadrukkelijk te onderzoeken. Alle gesloten jeugdzorgaanbieders zullen binnen een jaar na hun start bezocht worden door de inspectie en op dit punt worden getoetst.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik neem aan dat dit achteraf gebeurt, naar aanleiding van een jaarlijkse inspectie of iets anders? Op welk moment gaat de inspectie kijken naar de reglementen?

Minister **Rouvoet**: Zoals bekend, beginnen we op 1 januari met de gesloten jeugdzorg op grond van dit wetsvoorstel; het is althans mijn vurige hoop dat we daarin slagen en dat dan de eerste tranche van start kan gaan. Binnen het eerste jaar zal de inspectie alle instellingen voor gesloten jeugdzorg, dus zowel de overkomende justitiële jeugdinrichtingen als de nieuwe capaciteiten en zorgvormen, langsgaan om te bekijken of de regeling voldoet aan de gestelde eisen. Dit gebeurt dus niet per se naar aanleiding van incidenten. Ik wil op dit punt de nodige waarborgen en het is van belang dat de inspectie erop toeziet, zeker in dit eerste jaar, dat verantwoorde zorg ook in dit opzicht een verantwoorde invulling krijgt.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Is er iets vastgelegd over het toetsingskader? De artikelen 24 en 25 in de Wet op de jeugdzorg vind ik wat vaag. Is daarover nagedacht, is er iets over vastgelegd?

Minister **Rouvoet**: Op het begrip "verantwoorde zorg" kom ik straks terug. Bij de aanpassing van de Wet op de jeugdzorg krijgen dergelijke begrippen een nadere invulling. Het is dus allemaal in ontwikkeling. De inspectie zal het eerste jaar moeten benutten om te bezien of alle betrokkenen hierbij op het goede spoor zitten. Dit is een vaste term in het kader van het systeem van de Wet op de jeugdzorg en ook in de gesloten instellingen zal het begrip een adequate invulling moeten krijgen.

Ik vervolg mijn uiteenzetting over de dwangbehandeling. De regeling van deze

dwangbehandeling, een geneeskundige behandeling, is ontleend aan de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen. Daarin staat dat de geneeskundige behandeling mag worden verricht als de arts dat nodig vindt ter afwending van gevaar voor de gezondheid, de veiligheid van de jeugdige of van anderen. Deze wet bepaalt ook dat de behandeling moet worden verricht door een arts of, in diens opdracht, door een verpleegkundige. Die eisen zijn uitgewerkt in een AMvB. Het onderhavige wetsvoorstel stelt die eisen niet expliciet, omdat de Wet BIG al regelt wie bevoegd is tot het uitvoeren van handelingen op het gebied van de geneeskunde. Die wet stelt bovendien aan iedere beroepsbeoefenaar de eis dat hij verantwoorde zorg biedt; een verantwoorde uitvoering van medische handelingen is daarmee in de relatie tot de beroepsbeoefenaren onzes inziens voldoende gewaarborgd. Ook de aanbieder van gesloten jeugdzorg moet verantwoorde zorg bieden. Wat dit inhoudt, is niet uitgeschreven in een wet of lagere regeling.

Laat ik een voorbeeld geven. Bij een psychiatrische behandeling is het niet ondenkbaar dat een huisarts Ritalin voorschrijft. Bij een meer ingrijpende behandeling, bijvoorbeeld de toediening van antipsychotica, lijkt geen sprake van verantwoorde zorg als dit niet door een psychiater gebeurt. Zonder dat het expliciet is voorgeschreven, geldt die eis dus wel degelijk, door het in de Wet op de jeugdzorg gangbare systeem, met de onderliggende wetgeving van de Wet BIG en de WGBO-vereisten, als gevolg van de norm dat verantwoorde zorg moet worden geboden. Het regime van de Beginselenwet komt langs die weg, het begrip "verantwoorde zorg" en het toezicht daarop, impliciet via de inspectie in de gesloten jeugdzorg tot uiting.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Begrijp ik u goed dat de Wet BIG toestemming geeft tot dwangbehandeling?

Minister **Rouvoet**: Daar moet ik nog even over nadenken, daar kom ik graag later op terug.

De waarborgen met betrekking tot de aangeboden zorg in de gesloten jeugdzorg zijn onzes inziens dus voldoende gewaarborgd via dit systeem. Navraag bij de Inspectie jeugdzorg laat zien dat de norm verantwoorde zorg in de gesloten jeugdzorg als volgt is uitgewerkt. Zodra een vermoeden bestaat van psychiatrische problemen, moet een psychiater worden ingeschakeld voor diagnostiek en eventuele medicatie. Voor het toedienen daarvan zijn standaardprocedures ontwikkeld, die net als in de justitiële jeugdinrichtingen moeten worden gevolgd. Bij dwangbehandeling en dwangmedicatie moet er echt een psychiater aan te pas komen. Daarom zijn er nogal wat initiatieven in de gesloten jeugdzorg in nauwe samenwerking met kinder- en jeugdpsychiatrische voorzieningen. De Inspectie jeugdzorg is daarnaast in gesprek met de sector over de verdere invulling van de open norm van verantwoorde zorg. De inspectie neemt het initiatief voor een bijeenkomst met alle betrokken partijen

om werkafspraken te maken voor de invulling van de norm verantwoorde zorg en het ontwikkelen van een toetsingskader voor de gesloten jeugdzorg. Het is de inzet om vóór 1 september het toetsingskader gereed te hebben. Voor de psychiatrische kant doet de Inspectie jeugdzorg dit samen met de Inspectie gezondheidszorg.

In het wetsvoorstel tot harmonisatie van de rechtsposities van jeugdigen met ernstige gedragsproblemen in de jeugdzorg, de jeugd-ggz en de jeugd-lvg, dat momenteel wordt voorbereid, is dwangbehandeling nadrukkelijk aan de orde. Op dit moment wordt druk overlegd met deskundigen uit de verschillende sectoren. Er wordt geïnventariseerd wat op dit punt nodig en mogelijk is in de diverse sectoren en wat de randvoorwaarden moeten zijn.

Ik ga graag nog even expliciet in op de voorbeelden van dwang die mevrouw Quik noemde. Haar voorbeeld van een langdurige afzondering als reactie op een weigering om af te wassen, houd ik voor ondenkbaar. Allereerst kan een maatregel alleen worden toegepast op grond van het criterium dat voor de toepassing van die maatregel in het wetsvoorstel is opgenomen. Zo kan afzondering alleen maar als dat nodig is om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de noodzakelijke zorg, of voor de veiligheid van de jeugdige of anderen. De jeugdige en de ouders die het gezag over hem hebben, kunnen de toepassing van de maatregel laten toetsen door het indienen van een klacht. Zij kunnen daarbij de hulp inroepen van de vertrouwenspersoon, die ook in de gesloten jeugdzorg beschikbaar moet zijn. Beroep is mogelijk bij de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming. En volledigheidshalve merk ik nog op dat in de Wet op de jeugdzorg de klachtencommissies de rol vervullen die de commissies van toezicht in het kader van de Beginselenwet hebben.

Mevrouw Duthler heeft nog gevraagd wat mij voor ogen staat bij intersectorale samenwerking in de gesloten jeugdzorg en welke instrumenten mij daarbij ter beschikking staan. Gelet op de problematiek van jeugdigen die in de gesloten jeugdzorg behandeld zullen worden, zal er zelden alleen jeugdhulpverlening geboden behoeven te worden. Deze problematiek kenmerkt zich door de meervoudigheid ervan; niet zelden zullen jeugdigen in de gesloten jeugdzorg naast opgroei- en opvoedingsproblemen psychische problemen of een lichte verstandelijke handicap hebben. Daarom is het van belang dat de gesloten jeugdzorg intersectorale zorg aanbiedt. Deze kan gestalte krijgen in samenwerkingsafspraken tussen aanbieders van gesloten jeugdzorg en ggz-aanbieders of LVG-zorgaanbieders. De initiatieven die men vooruitlopend op deze wet heeft genomen, worden al gekenmerkt door een dergelijke intersectorale aanpak. Deze kan overigens verschillende vormen hebben. Zo hebben diverse nieuwe zorginitiatieven intensieve samenwerkingsverbanden met een ggz-instelling of een LVG-instelling die ambulante hulp in de gesloten jeugdzorg aanbieden. In Amsterdam hebben jeugdzorgaanbieder Spirit en ggz-aanbieder

De Bascule hun samenwerking vormgegeven door middel van zowel jeugdzorgbedden als ggz-bedden in het initiatief voor gesloten jeugdzorg De Koppeling. Ook in het streefbeeld dat de aanbieders van jeugdzorg ontwikkelen, is intersectorale samenwerking een belangrijk aandachtspunt.

De instrumenten die mij hierbij ter beschikking staan, vloeien voort uit mijn rechtstreekse verantwoordelijkheid en mijn rechtstreekse financieringsrelatie met de aanbieders van gesloten jeugdzorg. Uiteraard geldt dit voor de overgangperiode tot 2013 die in het wetsvoorstel voorzien is. Bij de ontwikkeling van de gesloten jeugdzorg zal intersectorale samenwerking voor mij een belangrijk punt zijn. Ik zal dit dan ook bij nieuwe initiatieven nadrukkelijk onder de aandacht van de betrokkenen brengen.

Mevrouw Duthler heeft ook gevraagd of er geen integrale Wet jeugdzorg zou moeten worden gemaakt, in plaats van afzonderlijke wetten zoals de BJJ en de Wet BOPZ. Een van de redenen om de Wet op de jeugdzorg te wijzigen om gesloten jeugdzorg mogelijk te maken is de wens om jeugdigen die vanwege hun problemen geslotenheid nodig hebben, juist onder een ander regime te brengen dan dat van de Beginselenwet justitiële jeuginrichtingen. Daarom heeft het niet mijn voorkeur om deze wetten in één wet onder te brengen. Hierbij komt dat de Wet BOPZ, die mevrouw Duthler in dit verband ook noemde, natuurlijk niet alleen voor jeugdigen, maar ook voor volwassenen geldt. Met een knip zouden wij dan ook niet verder komen in de richting van één wettelijk regime, omdat wij dan een nieuwe knip nodig zouden maken. Overigens zou ik los van de rechtspositie graag met de Kamer van gedachten wisselen over verdere harmonisatie van wetgeving in dit verband. Ik zou mij kunnen voorstellen dat in het debat in januari het voorkomen en misschien ook het terugdringen van versnippering een belangrijk onderwerp zal zijn.

Mevrouw Linthorst en de heer Kuiper hebben vragen gesteld over de leeftijdsgrens van 16 jaar voor het zelfstandig kunnen nemen van beslissingen. Een van de uitgangspunten bij de Wet op de jeugdzorg is dat de jeugdige meer centraal staat. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de regeling aangaande de leeftijdsgrenzen voor instemming met het hulpverleningsplan. Door jeugdigen die ouder zijn dan 16 jaar, te laten instemmen met het hulpverleningsplan geef je hun een stem bij het bepalen van de hulp die aan hen verleend wordt. Uiteraard kunnen er omstandigheden zijn waarin de zorgaanbieder beslist dat een jeugdige niet in staat kan worden geacht tot een redelijke afweging van zijn belangen en kan er afgeweken worden van het uitgangspunt van instemming van de jeugdige. Deze uitzonderingen wegen voor mij niet zo zwaar dat ik de algemene regel zou willen aanpassen. Het versterken van de inbreng van de jeugdigen die zelfstandig beslissingen kunnen nemen, acht ik van groot belang in het kader van de Wet op de jeugdzorg in het algemeen. Het kunnen doorbreken van de regel van instemming biedt mijns inziens voldoende mogelijkheden om jeugdigen te

behoeden voor het nemen van beslissingen die niet in hun belang zijn. Als het hulpverleningsplan in overeenstemming met de jeugdige wordt opgesteld, is er ook meer kans op draagvlak bij hem voor de hulpverlening aan hem zelf. Ik zie dit niet als de weg van het conflict, maar juist als de weg van betrokkenheid. Hier hecht ik veel waarde aan bij de hulpverlening.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Misschien kan de minister mij nog even uitleggen hoe de beslissingsbevoegdheid van een 16-jarige zich verhoudt tot het ontbreken daarvan bij jongeren die niet onder de jeugdzorg vallen, voor wie de ouders gewoon verantwoordelijk zijn tot die jongeren 18 jaar oud zijn. Waarom zijn kwetsbare jongeren die niet kunnen overzien wat de gevolgen van hun gedragingen zijn -- dat is vaak de reden waarom zij bij de jeugdzorg belanden -- zelf verantwoordelijk in plaats van hun ouders? In mijn beleving wringt dit.

Minister **Rouvoet**: Dat kan ik me wel voorstellen, maar ik denk dat het wel goed is om te beseffen dat het bij jongeren die niet onder de jeugdzorg vallen, altijd gaat om meer algemene vragen rondom handelingsbekwaamheid. Zodra het gaat om specifiek aan gezondheid en behandeling gekoppelde vraagstukken, kennen wij eigenlijk maar één vergelijkbare wet, namelijk de WGBO. Ook daarin wordt als grens 16 jaar aangehouden. Dit is ons ankerpunt geweest voor de stelling dat het ook in de gesloten jeugdzorg zou kunnen, maar ik denk dat het in belangrijke mate tegemoetkomt aan het punt van mevrouw Linthorst dat wij ons goed realiseren dat in de gesloten jeugdzorg de zorgaanbieder van mening kan zijn dat de jeugdige niet in staat is tot een redelijke afweging van zijn belangen, waarbij meteen het instemmingsvereiste kan worden doorbroken en vervangen kan worden door instemming van de ouders.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Volgens mij is er toch een verschil tussen een geneeskundige behandeling en instemming met een behandeling die gerelateerd is aan gedragsproblemen. Bij gedragsproblemen gaat het om regulering van het gedrag, wat juist een onderdeel van het probleem is.

Minister **Rouvoet**: Ik denk dat wij het daarover niet oneens zijn, maar mijn stelling is dat het op het moment waarop het hulpverleningsplan wordt opgesteld, juist aan de betrokken gedragswetenschapper is om te bepalen of de jeugdige in staat is om zijn belangen redelijk af te wegen. Deze jongeren kunnen enorm verschillende problemen hebben en de gedragswetenschapper weegt dan bij zijn oordeel af of de gedragsproblemen overheersen of dat er vooral andere aspecten van invloed zijn. Als hij tot het oordeel komt dat de jongere niet in staat geacht kan worden tot die afweging, zal het beginsel worden doorbroken. En bij beperkende maatregelen is instemming van de jeugdige uiteraard niet vereist, want dan gaat het juist om maatregelen die

ook tegen zijn zin moeten kunnen worden genomen.

De heer Engels heeft gevraagd of het optrekken van de leeftijdsgrens voor de gesloten jeugdzorg tot 21 jaar niet in strijd is met het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Mevrouw Linthorst heeft gevraagd of terugplaatsing in de gesloten jeugdzorg na het 18de jaar wel mogelijk is.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voordat u een vraag beantwoordt die ik niet gesteld heb, zeg ik nog maar even dat ik gesproken heb over een situatie waarin de ondertoezichtstelling van een kind niet verlengd kan worden omdat volgens de kinderrechters de wettelijke basis daarvoor ontbreekt. Als zo'n kind in de fout gaat en wordt opgepakt, komt het in de gevangenis en kan het ook niet meer terug naar het zorgcircuit. Mijn vraag was of dit probleem met dit wetsvoorstel wordt opgelost.

Minister **Rouvoet**: Ik schat in dat mijn antwoord op een andere vraag ziet. Het zal dus niet helemaal toereikend zijn. Ik zal het nog even goed doordenken. Ik kom graag in tweede termijn specifiek daarop terug, want ik wil ook een heel precies antwoord op die vraag kunnen geven.

Ik kom op de eerste vraag van de heer Engels. Wij menen inderdaad dat internationale verdragen de ruimte laten voor een doorlopen van gedwongen zorg op grond van de opvoeding, ook boven de reguliere meerderjarigheidsleeftijd. Dat is in de stukken ook uitgebreid gemotiveerd. Het gaat nadrukkelijk om een voortzetting van de gesloten zorg die niet abrupt hoeft te worden afgebroken op de 18de verjaardag. De legitimatie is dat voor een aantal jeugdigen in de gesloten jeugdzorg de opvoeding dan nog allerm minst is afgerond en dat met gerichte programma's nog veel winst te behalen valt, terwijl het afbreken van de zorg maakt dat de tot dat moment geleverde zorg weinig effect zal hebben. De Wet BOPZ biedt slechts in een beperkt aantal gevallen de mogelijkheid tot gedwongen opname in een psychiatrisch ziekenhuis in aansluiting op de gedwongen jeugdzorg na het bereiken van het 18de jaar. Het gaat immers in lang niet alle gevallen om een persoon met een psychische stoornis die betrokkene gevaar doet veroorzaken, wat het criterium is voor een machtiging op grond van de Wet BOPZ.

Verder heeft de heer Engels gevraagd hoe deze regeling past in de gezagsbepalingen van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. De toepasselijkheid van de regeling van de gesloten jeugdzorg op 18-plussers verandert niets aan de gezagsbepalingen van het BW. Zo is na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar geen sprake meer van ouderlijk gezag of van ondertoezichtstelling of voogdij. De voorwaarden die in artikel 29b, tweede lid, zijn opgenomen en die verwijzen naar het ouderlijk gezag, de ots en de voogdij kunnen dan niet meer gelden. Dit is niet expliciet in het wetsvoorstel opgenomen. Dat is ook niet nodig, want het is een

consequentie van het ongewijzigd laten van de gezagsbepalingen van het BW.

Ik kom even terug op het punt van de terugplaatsing in de gesloten jeugdzorg, omdat ik meen dat daarover ook een vraag gesteld is. Misschien heb ik ten onrechte de naam van mevrouw Linthorst eraan verbonden. Indien bij een jeugdige een machtiging gesloten jeugdzorg gold voor het 18de jaar, is voortgezette gesloten jeugdzorg na het 18de jaar mogelijk. Dat maakt dit wetsvoorstel mogelijk. De mogelijkheid van schorsing van de machtiging maakt het ook na het 18de jaar mogelijk dat een jeugdige die bijvoorbeeld in een trajectmatige aanpak door middel van de schorsing van de machtiging in een open setting verblijft, tijdelijk in de gesloten jeugdzorg terugkeert indien dit noodzakelijk is voor de hulpverlening.

Mevrouw De Vries van de fractie van het CDA heeft gevraagd of er voldoende middelen overkomen van justitie voor de gesloten jeugdzorg. Mevrouw Linthorst heeft nog gevraagd of wij de capaciteit voor de gesloten jeugdzorg nauwlettend in de gaten willen houden. Zij noemde het de vinger aan de pols houden.

Over de financiering van de gesloten jeugdzorg het volgende. Met de minister van Justitie zijn afspraken gemaakt over de overheveling van middelen, behorend bij de overheveling van de JJI's. Het overgehevelde budget per instelling is gebaseerd op een prijs per plaats, de normprijs, en een aantal additionele vergoedingen, bijvoorbeeld voor geestelijke verzorging, bedrijfshulpverlening en een kwaliteitsmedewerker. Dat zijn additionele vergoedingen naast de normprijs waar mevrouw De Vries over sprak. Voor 2008 zullen die overgehevelde middelen op hetzelfde niveau blijven als in 2007, waarmee een genoegzame financiering is gewaarborgd.

In het voorjaar van 2008 heb ik met de staatssecretaris van Justitie die verantwoordelijk is voor de justitiële jeugdinrichtingen nog nader overleg over de financiële aspecten van de overheveling, mede in het kader van de rapporten van de gezamenlijke inspecties inzake de veiligheid van de JJI's. Ik heb de Tweede Kamer toegezegd, haar hierover in het voorjaar van 2008 te informeren. Die toezegging doe ik nog steeds graag gestand.

Om de transitie naar de gesloten jeugdzorg te ondersteunen, hebben de minister van Justitie en ik aan de vijf per 1 januari overgehevelde justitiële jeugdinrichtingen een incidentele bijdrage beschikbaar gesteld van €700.000 per instelling. Dat is in totaal een bedrag van 3,5 mln. De kwaliteit van de geboden zorg is voor mij van groot belang. Ik maak mij er ook hard voor om de gesloten jeugdzorg tot een succes te maken. Een passend financieel kader is daarbij uiteraard van belang. Vandaar ook de noodzaak van het zorgvuldige overleg over de transitieplannen en de daaraan verbonden financiële aspecten.

Mevrouw Linthorst heeft gevraagd of ik nauwlettend op de ontwikkeling van de capaciteit van gesloten jeugdzorg wil letten en de Kamer

iedere drie maanden wil informeren. Juist om de ontwikkeling van de gesloten jeugdzorg de eerste paar jaar zowel op kwantiteit als kwaliteit op landelijk niveau goed te kunnen sturen, heb ik ervoor gekozen om de gesloten jeugdzorg tot 1 januari 2013, de overgangstermijn, onder mijn rechtstreekse verantwoordelijkheid te houden. Zoals de Kamer bekend is, is er tot 1 januari 2010 een overgangsperiode waarin de gesloten jeugdzorg geleidelijk wordt opgebouwd. In deze overgangsperiode komen er in drie tranches justitiële jeugdinrichtingen over van het ministerie van Justitie naar het programmaministerie voor Jeugd en Gezin. Deze transitie van justitiële jeugdinrichtingen wordt door de minister van Justitie en mij zorgvuldig voorbereid. Daarnaast ontwikkel ik, zoals u bekend is uit de stukken, een nieuw zorgaanbod in de periode tot 1 januari 2010.

De ontwikkeling van de capaciteit voor gesloten jeugdzorg zal de komende jaren aldus onder mijn verantwoordelijkheid vallen en in de voortgangsrapportage jeugdzorg zal ik deze Kamer alsmede de Tweede Kamer uiteraard daarover graag informeren.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Wat betekent dit voor de gevraagde driemaandelijksse rapportage? Dat is mij uit uw antwoord niet helemaal duidelijk geworden.

Minister **Rouvoet**: Ik heb mij even afgevraagd of dat een toegevoegde waarde heeft boven het traject dat wij nu voorzien. Wij weten welke instellingen in tranches overkomen van Justitie naar Jeugd en Gezin per 1 januari aanstaande -- dat zijn er vijf -- en per 1 januari 2009. Wij zijn met Justitie en Jeugd en Gezin nog in gesprek over de derde tranche die voorzien was. Wij doen dat door middel van capaciteit en plaatsing. Inmiddels bezien wij of wij niet in plaats van capaciteit financiën moeten laten overkomen om te voorkomen dat aan de ene kant voorzieningen van justitiële jeugdinrichtingen worden aangepast om geschikt zijn voor jeugdzorg en aan de andere kant Justitie vervolgens nieuwbouw moet plegen. Daarover zijn wij in gesprek. Qua capaciteit en aantallen plaatsen is het een vrij overzichtelijk traject. De cijfers zijn al bekend over het aantal plaatsen dat dit in 2010 moet opleveren, namelijk 1383. Per 1 maart aanstaande of per 1 juni aanstaande heb ik geen nieuwe informatie ten opzichte van de afgesproken tranches en de overkomst van JJI's en de ontwikkeling van nieuwe jeugdzorg. Het is vrij overzichtelijk eenmalig te geven zonder dat tussentijds nieuwe informatie beschikbaar komt over aanvullende capaciteit.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Dan heb ik mijn vraag waarschijnlijk niet helder genoeg geformuleerd. Ik was niet zozeer geïnteresseerd in een driemaandelijksse rapportage hoeveel plaatsen overgaan als wel in een driemaandelijksse rapportage hoe het staat met de wachtlijsten. Mevrouw Quik heeft een verhaal geschetst -- maar er zijn meer schrijnende voorbeelden -- van kinderen die in een gevangenis zitten in afwachting

van een behandelplek. Dat zijn er veel. In de schriftelijke voorbereiding hebben wij geprobeerd zicht te krijgen. Er wordt wel een aantal plaatsen overgeheveld, maar is dat afdoende om ook het bestaande gebrek aan capaciteit te ondervangen? Ik wil geen overzicht hoeveel plaatsen overgaan, maar voor mijn part een halfjaarlijkse rapportage hoeveel kinderen nog in gevangenissen zitten in afwachting van een behandelplek.

Minister **Rouvoet**: Mevrouw Linthorst gebruikt in dit verband de term "wachttijsten". Wij weten dat er de komende jaren, tot 2010, wachttijsten zullen zijn in de zin dat degenen die nog niet over kunnen omdat de capaciteit nog niet beschikbaar is, tegen onze en uw wens in nog in justitiële jeugdinrichtingen zullen zijn. Wij kennen de ontwikkeling van het aantal plaatsen via overkomst van JJI's en ontwikkeling van nieuwe capaciteit. Wij kunnen het dus uitrekenen, omdat wij de prognoses hebben, doorlopend tot 2010 van 1373 die er nu in de justitiële jeugdinrichtingen zitten. U kent ook het cijfer van 1600, dat uiteindelijk door opeenvolging op dezelfde plaatsen in de gesloten jeugdzorg terecht moet kunnen komen. De behoefte wordt geraamd op 1373 en de capaciteit op 1383 in 2010. Tot 2010 zullen dus nog jeugdigen op een plek in de gesloten jeugdzorg wachten die nog niet beschikbaar is gekomen. Ik wil u met alle soorten van genoeg op momenten die daarvoor in aanmerking komen, melden hoeveel er nog wachten op een plek in de jeugdzorg. Nu al is echter redelijk in een schema onder te brengen hoe dit zich zal ontwikkelen. Het is iets waar wij node mee moeten leven omdat wij de nieuwbouw nu eenmaal niet kunnen versnellen. Wij zitten aan het randje van wat mogelijk is qua tempo van het realiseren van voldoende capaciteit gesloten jeugdzorg.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Mevrouw de voorzitter. Ik heb niet zoveel behoefte om op dit tijdstip het debat extra moeilijk te maken, maar ik wil er wel op wijzen dat er verschil is tussen gesloten opvang en gesloten behandeling. Ik heb voorbeelden gegeven en bezwaren genoemd. Die worden met name gedeeld door de kinderrechters. Die bezwaren betreffen vooral de kinderen die in de opvang zitten. Als er voor hen een plek zou zijn in een justitiële jeugdinrichting die behandeling biedt, zou ik plaatsing daar minder ernstig vinden. Over dat onderscheid hoor ik de minister niet.

Minister **Rouvoet**: U stelt dit punt terecht aan de orde. Ik meen dat de collega van Justitie straks zal spreken over de situatie binnen de JJI's en dat hij ook zal spreken over de behandeling van kinderen. Ons gezamenlijke proces is erop gericht om degenen die eigenlijk niet thuishoren in de justitiële jeugdinrichting, omdat zij niet veroordeeld zijn, een volwaardige behandeling te geven in een jeugdzorgsetting. Het is echter juist dat er binnen de justitiële jeugdinrichting sprake is van een vorm van behandeling en dat er als het ware verbeterlagen gemaakt moeten worden. De staatssecretaris en de minister hebben daarover

ook deze Kamer regelmatig geïnformeerd. Op zichzelf is het onderscheid terecht. Ook binnen de JJI's wordt naar aanleiding van de inspectierapporten en de rapporten van de Algemene Rekenkamer gewerkt aan verbetering. Nogmaals, hierover zal de minister van Justitie nog iets kunnen zeggen.

Voorzitter. De heer Engels vroeg of het niet onrechtmatig is om een jeugdige zonder geldige titel nog twee weken in een gesloten inrichting te houden als de ouders hun aanvankelijke instemming intrekken. Bedacht moet worden dat het hierbij gaat om jeugdigen die al met een machtiging voor gesloten jeugdzorg in een jeugdzorgaccommodatie verblijven. De rechter heeft dus al vastgesteld dat voor hen gesloten jeugdzorg noodzakelijk is. Er is alleen geen ondertoezichtstelling verkregen. Die is nodig om het ouderlijk gezag op het punt van het verblijf in de gesloten accommodatie te doorbreken. De bepaling dat de jeugdige nog veertien dagen in de accommodatie mag verblijven als de ouders hun instemming met het verblijf van hun kind daar intrekken, is nodig om te voorkomen dat ouders de jeugdige uit de accommodatie weghalen, overigens nadat zij aanvankelijk toestemming voor de plaatsing daar hadden gegeven. De periode van veertien dagen biedt de mogelijkheid om ots te verkrijgen. De eerder gegeven rechterlijke machtiging geeft de titel voor het verblijf van de jeugdige in de accommodatie. De ots doorbreekt de vrijheid van de ouders om te bepalen waar de jeugdige zal verblijven. Ik meen hiermee de vraag van de heer Engels te hebben beantwoord.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Begrijp ik u goed dat een voorlopige ots die, zoals thans gebruikelijk, à la minute en telefonisch kan worden afgegeven, in dit geval niet mogelijk zal zijn? De ots vervalt als ouders en minderjarige niet binnen veertien dagen worden gehoord.

Minister **Rouvoet**: Het gaat hier inderdaad om het gezag van de ouders te doorbreken. Die veertien dagen moeten voldoende zijn om de ots die daarvoor nodig is, te verkrijgen.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Het huidige stelsel brengt met zich mee dat je à la minute en op telefonisch verzoek een voorlopige ondertoezichtstelling kunt krijgen en dat belanghebbenden dan binnen veertien dagen moet worden gehoord. Ik lees de wet zo dat die mogelijkheid er hier niet is, in tegenstelling tot wat geldt bij het stelsel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering op het gebied van de voorlopige ondertoezichtstelling. Ik vraag mij af wat de ratio is om hier niet, zoals dat bij andere voorlopige ots'en wel het geval is, gewoon te bepalen dat de ots à la minute en telefonisch kan worden afgegeven. Die ots zou dan vervallen als niet binnen veertien dagen het verplichte verhoor is geweest.

Minister **Rouvoet**: Ik begrijp die vraag. Als in het algemeen om een voorlopige ots wordt gevraagd, moet het kind zo snel mogelijk uit het gezin worden gehaald, omdat het daar niet veilig is. Hier hebben wij te maken met de situatie waarin de jeugdige al is opgenomen in een gesloten jeugdzorginstelling. Dus die acute nood om meteen in te grijpen en om een voorlopige ots te laten uitspreken, is er niet. Bij acute nood gaat men na het uitspreken van de ots toetsen of die in alle opzichten gerechtvaardigd was. Die handelwijze is hier niet nodig, want de jeugdige zit al in een gesloten instelling. De koninklijke weg is dan die van de ondertoezichtstelling. De twee weken moeten vervolgens voldoende zijn. Bovendien heeft een rechter al een uitspraak gedaan, want eerder is een rechterlijke machtiging afgegeven. Daardoor is de jongere in de gesloten jeugdzorg terechtgekomen.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Toch meen ik dat zich hierbij een probleem voordoet. Er ontbreekt namelijk de toestemming van de ouders en er is geen maatregel die die overbodig maakt. Ik begrijp de ratio dus niet goed. Als ouders zeggen niet meer de plaatsing in de gesloten inrichting te willen, mag volgens de wet de periode nog met veertien dagen worden verlengd. Ik zou het eleganter vinden als de wet zou bepalen dat de rechter dan beslist. Ons gehele stelsel berust op het principe dat als er vrijheidsbeneming is tegen de wil van de ouders of kind in, de rechter een beslissing neemt.

Minister **Rouvoet**: Ik heb aangegeven dat de rechter bij de plaatsing al betrokken is geweest. Er is namelijk een rechterlijke machtiging afgegeven. De ouders hebben met de plaatsing ingestemd en daardoor is de jeugdige terechtgekomen in een gesloten instelling voor jeugdzorg. Op een gegeven moment en om redenen die wij niet goed kunnen doorgronden, trekken de ouders hun toestemming in, maar er is wel een rechter aan de plaatsing te pas gekomen. Die rechter heeft uitgesproken dat voor deze jongere gesloten jeugdzorg noodzakelijk is. Het is dan wel zaak dat zo snel mogelijk de laatste stap, de stap die noodzakelijk is geworden door de beslissing van de ouders om hun instemming in te trekken, geëffectueerd wordt. Dat betekent het doorbreken van het ouderlijk gezag en dat doen wij langs de koninklijke weg van de ondertoezichtstelling die daarvoor is bedoeld.

De heer Engels heeft gevraagd hoe een evaluatie van de geboden zorg kan worden afgedwongen nu niet meer is voorgeschreven dat de evaluatie vier keer per jaar moet worden uitgevoerd. Ik herinner mij de discussie daarover in de Tweede Kamer nog goed. De vaste norm van evaluatie van vier keer per jaar is bij amendement omgezet in een open norm. Afhankelijk van het geval kan dat ertoe leiden dat vaker dan vier keer per jaar wordt geëvalueerd, maar in andere gevallen kan ook minder vaak worden geëvalueerd. De omstandigheden zullen bepalen hoe vaak geëvalueerd wordt. De invulling valt onder de eis van verantwoorde zorg en die kan daaraan worden getoetst.

Zijn de Bureaus Jeugdzorg voldoende voorbereid op hun nieuwe taken? vroeg de heer Engels. De taken voor de gesloten jeugdzorg kennen ten aanzien van de huidige situatie een verschuiving binnen Bureau Jeugdzorg. Die verschuiving is het gevolg van het loslaten van de automatische koppeling van de ots aan de machtiging voor gesloten jeugdzorg. Met dit wetsvoorstel is ook in het vrijwillige kader gesloten jeugdzorg mogelijk, waardoor niet alleen het kinderschermingsdeel van het Bureau Jeugdzorg te maken heeft met gesloten jeugdzorg. Absoluut gezien komen hierdoor natuurlijk niet meer kinderen bij Bureau Jeugdzorg in beeld. Daar komt bij dat alle Bureaus Jeugdzorg een coördinator gesloten jeugdzorg hebben. Het gaat dus om een goede interne organisatie van de Bureaus Jeugdzorg. Ik ben ervan overtuigd dat zij voldoende voorbereid zijn op deze taken.

De heer Kuiper vroeg of ook ik het wenselijk vindt dat iedere instelling voor gesloten jeugdzorg geestelijke verzorging aanbiedt aan jeugdigen die die zorg willen. Ik kan het uitgangspunt dat geestelijke verzorging in een gesloten jeugdzorg geboden zou moeten worden indien de jeugdige die wenst, van harte onderschrijven. De Algemene wet op de jeugdzorg kent op dit punt geen verplichting. Het is aan de zorgaanbieder om hierin een keus te maken.

In de gesloten jeugdzorg speelt natuurlijk wel het aspect mee dat de jeugdige niet ergens heen kan gaan voor de gewenste geestelijke verzorging vanwege de gesloten setting. Mede daarom acht ik het van belang dat aanbieders van gesloten jeugdzorg geestelijke verzorging aanbieden. Hierbij wil ik volledigheidshalve opmerken dat de justitiële jeugdinrichtingen die overkomen onder de beginselenwet wel een verplichting tot het bieden van geestelijke verzorging hadden. Naar aanleiding van een vraag van mevrouw De Vries wijs ik erop dat de financiering hiervan onder mijn verantwoordelijkheid doorloopt. Ik ga er dan ook vanuit dat men geestelijke verzorging zal blijven aanbieden in de overkomende JJI's. Tevens heb ik bij een aantal nieuwe zorgaanbieders voor gesloten jeugdzorg navraag gedaan over het aanbieden van geestelijke verzorging. Het blijkt dat ook daar geestelijke verzorging in de gesloten settings wordt aangeboden. Ik zal de zorgaanbieders van gesloten jeugdzorg onder de aandacht brengen dat zij dit punt conform de wens van de heer Kuiper binnen hun instelling vorm geven.

Voorzitter. Mevrouw Duthler heeft nog gevraagd wat het plan van aanpak bureaucratie en regeldruk inhoudt en wat mijn ambities op dat punt zijn. Het actieplan bureaucratie is op 19 november naar de Tweede Kamer gestuurd. In dat plan schets ik mijn ambities en een aantal eerste actiepunten, te weten: het maken van begrijpelijke formulieren, het schrappen van de eigen bijdrage voor kinderen, het eenvoudiger en sneller indiceren met bijvoorbeeld het schrappen van duur en omvang van de zorg, verbetering van de positionering van de gedragswetenschapper en verbetering van de beleidsinformatie. Met het actieplan heb ik

aangegeven dat ik in 2008 een nulmeting laat verrichten naar de ervaren regeldruk. Op basis daarvan wordt het actieplan verder ingevuld. Ook heb ik met het actieplan aangegeven dat ik een meldpunt regeldruk voor professionals zal inrichten. Daarnaast wil ik graag nog melden dat ik op 3 december samenwerkingsafspraken heb gemaakt met vier provincies en met één grootstedelijke regio, gericht op het terugbrengen van de ervaren regeldruk. De verwachting is dat de overige tien provincies en grootstedelijke regio's zich hierbij op korte termijn zullen aansluiten. Zoals ik bij de behandeling van het vorige punt heb gezegd, meld ik nog dat mocht deze Kamer het plan van aanpak nog niet hebben ontvangen, ik vanzelfsprekend bereid ben om haar dat alsnog toe te sturen.

Van mevrouw Linthorst heb ik een ander aangrijppunt gekregen. Ik neem de vrijheid om het antwoord gewoon voor te lezen. Als wij er niet voldoende uitkomen, ben ik graag bereid om in de tweede termijn hierop terug te komen. Dit stelt haar in de gelegenheid om zich voor te bereiden op een vervolg in de tweede termijn, als zij dat wenst. Zij heeft dan in ieder geval een begin van een antwoord. De vraag was of een jeugdige na een strafrechtelijk traject na zijn 18de jaar kan worden teruggeplaatst in de gesloten jeugdzorg, in relatie toe de ots. Ik geef haar het volgende antwoord.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Het gaat niet om kinderen na hun 18de jaar. Het gaat om kinderen, ongeacht of zij 18 zijn of niet, die een tijdelijke ots hebben. De rechter geeft die bijvoorbeeld voor drie maanden, juist om druk op de ketel te houden, zodat een kind niet eindeloos in de gevangenis blijft zitten, maar ook echt een behandelplek krijgt. Dat is de situatie. De ots loopt af en het kind zit inmiddels in een gesloten setting. Dan blijkt dat de ots niet wordt verlengd omdat daarvoor geen wettelijke basis is. Mijn vraag is of die situatie met dit wetsvoorstel wordt opgelost.

Minister **Rouvoet**: Het lijkt mij verstandig om hierop een secuur antwoord te geven en dat ik daar even zorgvuldig naar kijk. Ik zal alsnog in de tweede termijn antwoorden, in plaats van nu te improviseren naar aanleiding van deze toelichting.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik dank voor de steun aan de benadering van het wetsvoorstel en het proces dat daarachter zit. Evenals mijn collega ben ik verheugd dat de noodzaak van een wettelijke regeling wordt onderschreven die het mogelijk maakt om jeugdigen met ernstige opgroei- en opvoedproblemen, die niet terecht kunnen in de reguliere jeugdzorg, te kunnen behandelen in een andere gesloten setting dan in justitiële jeugdinrichtingen. Daarmee kan worden gerealiseerd dat jeugdigen die vanwege hun gedragsproblematiek nodig hebben, in de jeugdzorg gedwongen kunnen worden opgenomen en behandeld.

Er zijn vragen gesteld over de rechtspositie van de jeugdigen, in het bijzonder de rechtspositie

van de jeugdigen bij toepassing van dwang na opnemings in een gesloten jeugdzorgaccommodatie. Mijn collega heeft al iets gezegd over het rechtsbeschermingsstelsel van het wetsvoorstel en de randvoorwaarden daarvan. Die behoeven volgens mij geen nadere toelichting. Het wetsvoorstel brengt niet alleen begrenzing aan in de dwangmogelijkheden via het hulpverleningsplan, het bevat ook waarborgen over de toepassing van dwang. Ook zal het door mijn collega genoemde toetsingskader van de inspectie een belangrijk toezichtsinstrument bieden. Het is goed daarbij uitdrukkelijk uit te spreken dat de kwaliteitswetgeving op het terrein van de zorg onverkort geldt, dat de systematiek van de regelingen die vanochtend de revue zijn gepasseerd, de Beginselenwet jeugdjustitiële inrichtingen, de wet BOPZ en dit wetsvoorstel niet identiek is -- vanochtend zijn verschillpunten genoemd -- verandert daar niets aan.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Minister Rouvoet heeft mij nog een antwoord beloofd op de vraag of de Wet BIG dwangbehandeling mogelijk maakt. Deze minister mag het antwoord ook geven. Ik hoor het graag.

Minister **Hirsch Ballin**: De Wet BIG legitimeert zelf geen dwangbehandeling, maar waarborgt een kwalitatief verantwoorde zorg door een beroepsbeoefenaar in de zorg. Het maakt niet uit of de behandeling tegen de zin van de patiënt plaatsvindt of met zijn instemming. Dat blijft buiten wat de Wet BIG aan waarborgen bevat. Het wetsvoorstel legitimeert wel dwang. Daarvoor staat een regeling in artikel 29b van het wetsvoorstel. Het hulpverleningsplan kan ten aanzien van de opgenomen jeugdige hulpverleningsprogramma's bevatten, aan de toepassing waarvan hij moet meewerken. In het vierde lid van artikel 29b staat dat de geneeskundige behandelingsmethoden die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen tegen de wil van de jeugdige of van degene die het gezag over hem uitoefent, kunnen worden toegepast voor zover dat nodig is wegens het doel van verblijf of voor zover dit nodig is voor de veiligheid van de jeugdige. Er is vervolgens een meldingsregeling. De Wet Big -- Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg -- geldt daarnaast, maar dat komt omdat die wet geen legitimatie van dwangbehandeling inhoudt.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Hoor ik de minister zeggen dat de Wet BIG een arts de mogelijkheid biedt om iemand medicijnen toe te dienen tegen zijn wil?

Minister **Hirsch Ballin**: Nee.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dan heb ik het gelukkig verkeerd begrepen.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik heb letterlijk gezegd dat het voor de toepasselijkheid van de Wet BIG niet relevant is of het gaat om een handeling van de individuele beroepsbeoefenaar die op basis van een andere wet een gedwongen behandeling mogelijk maakt of niet. Dat was wat mevrouw Quik kennelijk even verkeerd begreep.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dit is een nuance die ik niet helemaal kan plaatsen, maar dat ligt misschien aan het tijdstip van de dag.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik zal de vraag zo nodig in tweede termijn vroeg in de ochtend nog een keer beantwoorden.

Uit de fractie van D66 is de vraag gekomen of het mogelijk is bindende afspraken te maken voor een aangepast regime voor civielrechtelijke jeugdigen die in een justitiële inrichting verblijven. Op jeugdigen die tijdens de overgangsfase met een machtiging gesloten jeugdzorg verblijven in een justitiële jeugdinrichting is de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen van toepassing. Jeugdigen zullen in beginsel in aparte groepen worden ondergebracht. Dit vloeit ook voort uit de BJJ. Dat kent een apart verlofregime voor deze groep in artikel 9. Ook kan op grond van de Bjj het fouilleer- en visitatiebeleid voor deze groep worden aangepast. Dat staat in artikel 34 van deze wet.

Inmiddels heb ik vlak voor de zomer, 28 juni 2007, een richtlijn vastgesteld voor het visiteren en fouilleren. Kort samengevat houdt die richtlijn in dat bij onderzoek aan het lichaam onderscheid wordt gemaakt naar de mate van beveiliging. Dat betekent dat er minder controles plaatsvinden naarmate het regime minder beveiligd is. Daarbij is er op indicatie van de gedragwetenschapper uitdrukkelijk ruimte voor uitzonderingen. Die worden gemaakt op basis van de kwetsbaarheid en de mogelijke trauma's bij de jeugdigen. Deze ruimte voor uitzonderingen geldt zowel voor strafrechtelijk geplaatsten als voor de jeugdigen die zich met een machtiging gesloten jeugdzorg in een JJI bevinden. Ter beveiliging en bescherming van de jeugdigen -- een jongere kan onder druk van een andere jongere over de scheef gaan -- is het niet verstandig om afspraken te maken om standaard een aangepast regime te hanteren voor jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdzorg die verblijven in een JJI. De directeur moet daarbij ruimte hebben, kunnen beslissen om op basis van een individuele afweging al dan niet te fouilleren of te visiteren. Daarbij moet rekening worden gehouden met de veiligheidsproblematiek, de gedragsproblematiek van de jeugdige en het veiligheidsrisico dat daarmee genomen wordt.

Het beoordelingskader is dus voorgeschreven in de richtlijn. De nadere afweging moet met deze uitgangspunten plaatsvinden en daarvoor moet de directeur de verantwoordelijkheid dragen.

Mevrouw Quik heeft gevraagd of de jeugdigen die in een JJI verblijven in een behandelinrichting kunnen worden geplaatst in plaats van in een opvanginrichting. Ik begrijp

uiteeraard -- laat ik dat vooropstellen -- de zorg die aan de vraag van mevrouw Quik ten grondslag ligt. De jeugdige moet snel een behandeling kunnen krijgen. Ik heb al eerder gezegd dat het onderscheid tussen opvang- en behandelinrichtingen in de loop van de komende jaren zal verdwijnen. Mijn collega heeft hierover ook al iets gezegd. Dit betekent dat in alle gevallen snel een behandel aanbod wordt gedaan dat aansluit bij de specifieke problematiek van deze jeugdigen. Dat traject valt samen met de verbetering van de kwaliteit van de justitiële jeugdinrichtingen, zoals die in de brieven van de staatssecretaris van Justitie en mij van 10 september en 4 oktober jongstleden is ingezet en beschreven. Dat betekent natuurlijk dat wij niet per 1 januari 2008 alles klaar hebben. Mocht daarover een andere opvatting bestaan, dan moet ik constateren dat op dit moment de tijdspanne om dat te realiseren wat aan de korte kant is geworden. Er zijn nog twee weken tot 1 januari 2008 te gaan. Voor ons was dat van meet af aan duidelijk, toen wij kennis hebben genomen van de situatie van de justitiële jeugdinrichtingen.

Wat in de inspectierapporten staat beschreven hebben wij volledig serieus genomen, zoals u weet. Toen was het ook voor ons duidelijk dat daarvoor een verandertraject van ruime duur zou moeten worden gebezigd. Per 1 januari gaan wij de gedeeltelijke overgang, de eerste fase, realiseren. Een aantal dingen moet nog gebeuren na 1 januari 2008. De komende periode zal het nog gebeuren dat een civielrechtelijk geplaatste jeugdige in een opvang-JJI moet wachten op ofwel een plaats in de gesloten jeugdzorg of een behandelplaats in een justitiële jeugdinrichting. Wij hebben intussen wel afgesproken dat de meest kwetsbare groepen direct in de gesloten jeugdzorg kunnen worden geplaatst.

*N

Mevrouw **Duthler** (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie dankt beide ministers voor de uitgebreide antwoorden. De kwestie van de rechtspositieregeling van jeugdigen en de bevoegdheden tot het opleggen van vrijheidsbeperkende maatregelen blijft een belangrijk punt, ook voor de VVD. Voor het overige steunt de VVD dit wetsvoorstel. Zij neemt ook graag de suggestie over van de minister voor Jeugd en Gezin om in het jeugddebat in januari door te praten over de bureaucratie in de jeugdzorg en de toekomst van de Wet op de jeugdzorg om te komen tot integrale wetgeving.

*N

Mevrouw **De Vries-Leggedoor** (CDA): Voorzitter. Ik ben blij dat met dit wetsvoorstel straks het probleem wordt opgelost van jongeren die nu in een gevangenis zitten, maar eigenlijk thuishoren in een zorginstelling.

Onze kanttekening ging met name over de financiering. Wij zijn blij dat niet alleen de normprijs, maar ook een aantal aanvullende

bedragen overgaan. Wij zijn ook blij dat de transitiekosten richting de instellingen gaan. U zegt dat datgene wat overgaat eigenlijk een op een hetzelfde is als in 2007 wordt uitbetaald. Daar zit nu net de crux.

In 2008 vindt er een belangrijke kwaliteitsslag plaats richting jeugdinstellingen die onder het strafregime vallen, die ervoor moeten zorgen dat de kwaliteit daar aanzienlijk verbetert. Ook de minister heeft aangegeven dat hij de maatregelen steunt die daar worden genomen. Hij wil tot het voorjaar samen met de staatssecretaris van Justitie kijken of zij daar gezamenlijk op terug kunnen komen.

Mijn enige vraag aan de minister voor Jeugd en Gezin is of hij wil toezeggen dat dit op een dusdanige manier wordt gedaan dat niet gebeurt waarvoor ik bang zou zijn, namelijk dat aan jongeren met straf in een JJI een betere kwaliteit van zorg en behandeling kan worden gegeven dan aan jongeren die zorg nodig hebben binnen een instelling voor gesloten jeugdzorg. Dat zouden wij niet moeten willen. Het heeft wel consequenties voor de financiering. Als de minister dat toezegt, ben ik een heel gelukkig mens.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Ook ik wil de bewindslieden danken voor hun uitgebreide reactie, ook op de opmerkingen van mijn fractie. Ik vind dat het debat nuttig is geweest en ook een goede functie heeft in verband met de interpretatie en vooral de toepassing van de wet. Nadat ik heb gezegd over het merendeel van de antwoorden tevreden te zijn, moet ik zeggen dat ik over twee antwoorden wat minder tevreden was. Ik zal toelichten welke dat zijn en waarom.

Het eerste punt betreft de vraag waarom in dit wetsvoorstel veel minder detaillistisch is geregeld hoe het zit met de beperkende maatregelen. Daarbij is de koppeling gelegd met de functie van het hulpverleningsplan en vooral is er een verwijzing gedaan naar de Wet BIG. Tot op dit moment blijft die mij nog een beetje puzzelen. Over het algemeen is in wetgeving vrij zorgvuldig geregeld hoe het zit met de omkadering van dwangmaatregelen, maar in deze wet niet. Ik blijf dan ook vinden dat dit een behoorlijk afwijkende regeling is ten opzichte van andere wetgeving. Dat vind ik toch spijtig.

Het andere punt gaat over het doorlopen van de minderjarigheid. Daarvoor is de rechtvaardiging gegeven dat het nodig is dat er wordt doorgegaan met opvoeding en met verantwoorde zorg. Ik blijf dan zitten met het probleem dat het internationale kinderrechtenverdrag een duidelijke lijn legt: vanaf 18 jaar ben je geen kind meer. Mij bekruipt hier lichtelijk een gevoel dat de mate van staatsbemoeienis voor die categorie van jeugdigen niet erg terughoudend is; dan heb ik het heel voorzichtig geformuleerd.

Op deze twee punten ben ik niet overtuigd.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Onze fracties zijn tevreden over de beantwoording en danken beide bewindspersonen voor de zorgvuldigheid daarbij, met name wat de benadering van dwangmaatregelen betreft. Er is nu geantwoord dat dit in het toetsingskader wordt meegenomen en dat de systematiek, bijvoorbeeld van de Beginselenwet, daarin wordt meegenomen. Dat vinden wij overtuigend voor dit moment.

Ik heb inderdaad ook gevraagd naar de 16-jarigen, maar ik heb het als een wat algemener punt gebracht dan mevrouw Linthorst. Het lijkt mij goed om er bij andere debatten op terug te komen.

Ik dank de minister voor Jeugd en Gezin voor zijn toezeggingen op het punt van de geestelijke verzorging van jeugdigen en de beschikbaarheid daarvan.

Ik had nog een vraag over de opleiding van hulpverleners, maar ook dat is een algemeen punt dat ik graag in volgende debatten nog eens aan de orde wil stellen.

*N

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Ik dank de ministers en ben blij met de mededeling van de minister van Justitie dat er een voldoende behandelaanbod in aantocht is en dat zowel op de kwantiteit als op de kwaliteit heel hard zal worden ingezet. Mijn fractie is wat dit betreft dan ook blij met dit wetsvoorstel.

Ik heb op mijn vraag over de harmonisatie naar aanleiding van de motie-Çörüz nog geen antwoord gekregen. Dat zal ook een beetje mijn eigen schuld zijn, want hij is van de getypte tekst verdwenen. Ik heb de vraag mondeling gesteld aan minister Hirsch Ballin. Er is een commissie bezig. Bestaat die commissie al, op welke termijn kunnen wij een antwoord van deze commissie verwachten en is er al enig zicht op welk regime leidend zal zijn? Die vraag zou ik graag nog beantwoord zien.

Ik zou ook graag een antwoord krijgen op de steeds terugkerende vraag over de meest kwetsbare groep, die het eerst naar de gesloten jeugdzorg zal gaan. Waar denkt u dan aan: aan de jongste kinderen?

De vraag over de dwangbehandeling is wat mij betreft voldoende beantwoord. De Wet BIG zorgt ervoor dat iedereen zijn beroep op een fatsoenlijke manier moet uitoefenen, maar geeft absoluut geen mogelijkheden om dwangbehandeling toe te passen. Die mogelijkheden, zo zegt minister Rouvoet, zitten nu juist in deze wet. Wij zijn daar erg bezorgd over, omdat er geen enkele waarborg wordt gegeven wie dat moet doen en hoe dat moet gebeuren. Als je de waarborgen ziet die de Wet BOPZ geeft, dan vinden wij dat in geen enkele verhouding tot elkaar staan. U heeft die zorg niet weg kunnen nemen en daarom wil ik een motie indienen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Quik-Schuijt, Koffeman, Linthorst, Thissen, Meurs, Slagter-Roukema, Duthler en Engels wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het wetsvoorstel gesloten jeugdzorg voorziet in een mogelijkheid om jeugdigen voor wie dat nodig is met een machtiging van de kinderrechter, al dan niet met een ondertoezichtstelling, in geslotenheid behandeling te bieden;

constaterende dat thans sprake is van drie verschillende regimes voor het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen, te weten het regime van de Wet BOPZ, het regime van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen en het thans voorgestelde regime;

verzoekt de minister, een tijdelijke maatregel te treffen in afwachting van de harmonisatie van de rechtspositieregelingen van jeugdigen met ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen en in die overgangsperiode aan te sluiten bij de bepalingen van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt I (30644)

**

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Ik heb een vraag gesteld over de ots die afloopt. Ik vraag de minister die schriftelijk te beantwoorden, want volgens mij kunnen wij daar op dit moment niet bevredigend uitkomen. Ik heb dan liever een goed schriftelijk antwoord. Dat hoeft niet per se vandaag te worden gegeven.

Het antwoord over de zorgvuldigheid waarmee de behandeling wordt gestart vond ik adequaat, vooral het signaal dat de Inspectie binnen een jaar zal kijken naar de regelingen die de zorgaanbieders zullen treffen, dus niet pas als er klachten zijn, maar op voorhand. Het antwoord op mijn vraag over de leeftijdsgrens vond ik niet overtuigend, maar daarover moeten wij op dit moment maar niet verder spreken. Dit onderwerp zal ongetwijfeld op verschillende plekken terugkomen.

Dan blijft de vraag staan of het aanbod voldoende is. In verband met de Wet op de jeugdzorg hebben wij altijd gezegd dat er nu een recht op jeugdzorg is. Maar als dat recht niet kan worden verzilverd, heeft men niets in handen. Er zijn mij te veel schrijnende verhalen bekend van jongeren die niet op een goede plek terechtkomen en naast wie dan iedereen met de handen in het haar staat en naar hen kijkt. Iedereen doet zijn

best, maar niemand is in staat om tot een oplossing te komen. Tijdens het debat over de jeugdzorg in januari aanstaande zullen wij daarover absoluut spreken. Het zou toch niet waar mogen zijn dat allerlei instanties hun best doen en dat de jongere alsnog niet de zorg krijgt die hij nodig heeft.

Ik blijf dus wel heel belangstellend naar de rapportage die de minister heeft toegezegd over het aantal jeugdigen dat nog op wachtlijsten staat. Wij zullen de minister daarover zo nodig stevig ondervragen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

Minister **Rouvoet**: Voorzitter. Ik zal op de laatste gemaakte opmerkingen ingaan. Daarna zal de minister van Justitie daaraan nog een aantal opmerkingen toevoegen. Mevrouw Duthler heeft benadrukt dat de bevoegdheid tot het nemen van bepaalde maatregelen die in het wetsvoorstel worden geregeld, voor haar fractie een belangrijk punt van aandacht blijft. Dat geldt ook voor het kabinet, zoals zij zal hebben begrepen. Daarnaast heeft zij aangegeven dat zij over de bureaucratie in de verschillende wettelijke regelingen graag in januari aanstaande het debat met de regering zal hernemen. Van onze kant zullen wij dat graag doen. Het zijn belangrijke onderwerpen, die wij dan graag in algemene zin met elkaar zullen bespreken.

Mevrouw De Vries heeft gezegd dat zij blij is met de oplossing van het probleem van strafrecht en civiel recht in één instelling. Zij heeft ook gezegd dat zij blij was met de antwoorden op haar zorg over de financiën en heeft nog expliciet gevraagd om de toezegging dat jongeren in justitiële jeugdinrichtingen straks geen betere behandeling krijgen dan de jeugd in de gesloten jeugdzorginstellingen die krachtens dit wetsvoorstel tot stand kunnen komen. Ik heb al aangegeven dat de staatssecretaris van Justitie en ik werken aan de transitieplannen, inclusief de financiële aspecten. Ik heb aangegeven hoe dit is opgebouwd en het is ons beiden verlangen en intentie om deze situatie te voorkomen. In een justitiële jeugdinrichting is een andere vorm van behandeling nodig dan bij de gesloten jeugdzorg. Dat is de diepere grond van het voorliggende wetsvoorstel. Het is inderdaad niet de bedoeling dat om financiële redenen straks de gesloten jeugdzorg onvoldoende kwaliteit zal bieden. Daarop zullen wij scherp toezien en daarbij hoort ook de rol van de Inspectie. Ik kan haar dit dus volmondig toezeggen.

De heer Engels heeft over twee punten de antwoorden niet helemaal helder genoemd. Hij heeft gevraagd naar de toepasselijkheid. Ik heb gezegd dat in dit wetsvoorstel de bepalingen van de Beginselenwet niet expliciet worden overgenomen, maar dat dit zal gebeuren via de Wet BIG en de toepasselijkheid daarvan. De minister van Justitie heeft dit nog aangevuld naar aanleiding van een concrete vraag.

Het tweede punt van de heer Engels betrof de doorloop van minderjarigheid. Hij heeft

verwezen naar het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Vanaf achttien jaar is men volgens dat verdrag geen kind meer. Dat klopt. Ik heb het voorrecht gehad om de afgelopen week aanwezig te zijn bij de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, waar ook uitvoerig is gesproken over het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de manier waarop met definities wordt omgegaan binnen de verschillende verdragen van de Verenigde Naties. Het aardige was dat nog eens werd benadrukt dat, anders dan in de Nederlandse situatie, in VN-verband en binnen de toepasselijke verdragen wordt gewerkt met het begrip "kind" tot 18 jaar. Van 15 tot 24 jaar is sprake van jeugdigen. Wij maken dat onderscheid niet zo scherp. Tot mijn grote vreugde werd er ook een keer aan toegevoegd dat in bepaalde lidstaten en in bepaalde omstandigheden binnen de Verenigde Naties zelfs bij personen tot 45 jaar wordt gesproken van een jeugdige. Dat kwam mij zeer goed uit, dus dat was het goede nieuws van deze Algemene Vergadering, waar ik het woord mocht voeren.

De heer Engels heeft gelijk over het begrip "kind", maar het begrip "jeugdige" loopt in VN-verband door de bank genomen tot 24 jaar. Wij spreken hier natuurlijk over gesloten jeugdzorg voor jeugdigen. Ik meen daarmee aan zijn opmerking over de definities tegemoet te zijn gekomen. Geen kind meer, maar wel een jeugdige, daar ziet de Nederlandse wetgeving op toe.

Mevrouw Quik heeft gesproken over de harmonisatie en het traject inzake de motie-Çörüz, een zeer aangelegen punt voor haar, en heeft een vraag gesteld over de commissie. Ik kan haar in ieder geval melden dat niet met een commissie wordt gewerkt, maar dat wij met voorbereidingen bezig zijn, met raadpleging van alle deskundigen en betrokkenen. Dat zal ingevolge de motie motie-Çörüz leiden tot een wetsvoorstel over de harmonisatie, waarover wij met de Tweede Kamer en vervolgens met de Eerste Kamer zullen spreken. Zij zal dan alle kans krijgen om mee te spreken over het concrete punt van de harmonisatie en de inhoudelijke kant ervan. Op haar motie zal de minister van Justitie nader ingaan, conform onze onderling afgesproken taakverdeling.

De vraag van mevrouw Linthorst over de ots zal ik graag schriftelijk beantwoorden. Ik had even het gevoel dat ook mij het late tijdstip en het gebrek aan helderheid parten gaat spelen, maar ik zal haar graag schriftelijk informeren. Ik begreep dat het voor haar een belangrijk punt is, maar niet direct van invloed op de behandeling van dit wetsvoorstel. Zij wil wel graag weten hoe het feitelijk zit. Ik zal haar precies op die vraag een zorgvuldig antwoord geven.

Op de leeftijdsgrenzen kom ik graag terug. Ook op de vraag of het aanbod wel voldoende is, kom ik graag in januari terug. In algemene zin lijkt het mij sowieso goed dat wij het onderwerp jeugdzorg breed hernemen. Wij wilden en willen heel precies in beeld hebben hoeveel gesloten jeugdzorg nodig is, hoeveel jeugdigen gebruik gaan maken van de gesloten jeugdzorg en welke capaciteit de komende drie jaar gerealiseerd moet

worden om daaraan te voldoen. Op basis van de prognoses hebben wij tot nu toe de overtuiging dat wij met de 1383 plaatsen tegemoet kunnen komen aan de behoefte aan gesloten jeugdzorg in 2010. Als de nieuwe financieringssysteem van de provinciale jeugdzorg eenmaal gaat lopen, wat vanaf 2009 de bedoeling is, en de gesloten jeugdzorg na de overgangsperiode overgaat naar de provincies, zal in het vervolg de capaciteitsbehoefte voor de gesloten jeugdzorg gewoon meelopen in de jaarlijkse raming en de financiële afspraken die wij met provincies daarover maken.

Met het uitgangspunt dat de jongeren de zorg moeten krijgen die zij nodig hebben, ben ik het uiteraard van harte eens. Dat is exact de reden dat wij met dit traject zijn gestart. In de setting van de JJI's blijkt dit immers niet of onvoldoende mogelijk.

Mevrouw Quik heeft nog een vraag gesteld over de meest kwetsbare groepen, die met prioriteit uit de justitiële jeugdinrichtingen naar de gesloten jeugdzorg zouden worden geplaatst. Wij hebben dat steeds aangegeven in het besef dat wij niet meteen voldoende capaciteit hebben om alle jongeren uit de justitiële jeugdinrichting te halen. Daarom richten wij ons eerst op de meest kwetsbaren. Inmiddels is daar in het kader van het overleg rond een plaatsingsprotocol door de betrokkenen over gesproken. Daar hoort ook de staatssecretaris van Justitie bij. Bovendien is de MOgroep daarbij betrokken geweest. In een plaatsingsprotocol is nauwkeurig bekeken welke groepen prioriteit moeten hebben. Daarbij moet worden gedacht een jeugdigen die slachtoffer zijn van gedwongen prostitutie, inclusief de slachtoffers van loverboys, aan jeugdigen die slachtoffer zijn van een seksueel misdrijf, jeugdigen die slachtoffer zijn van geestelijke of lichamelijke mishandeling, jeugdigen die bescherming nodig hebben tegen zichzelf ter voorkoming van verdere escalatie en aan jeugdigen die dreigen in een van deze situaties te geraken. In algemene zin noem ik nog de heel jonge geplaatsten. Voor de 12-minners hebben wij de beschikbare capaciteit in het Rotterdamse van tien plaatsen verdubbeld. Rond de jaarwisseling zullen deze plaatsen gerealiseerd zijn. De verwachting is, ook van de desbetreffende instanties, dat daarmee in de landelijke behoefte is voorzien.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Het enige punt dat voor mij resteert, is de motie.

In de motie wordt een punt aan de orde gesteld, waaraan de regering ook zelf in de komende tijd aandacht wil schenken en wel de rechtspositie en rechtsbescherming van jeugdigen en anderen in een gesloten setting. Wij werken hieraan met de minister van VWS en de staatssecretaris van Justitie. Ik verzeker de Kamer dat wij het vullen van de leemtes en het harmoniseren van de rechtspositieregelingen, in de motie toegespitst op jeugdigen met ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen, voortvarend ter hand zullen nemen.

Samen met minister Klink werk ik naar aanleiding van de evaluatie van de wet Bopz aan de gevolgen die deze wet heeft voor rechtspositionele vragen. Daarbij zullen wij zeker ook aandacht besteden aan de verhouding tussen kwaliteitswetgeving en de regeling van de geneeskundige behandelingsovereenkomst. Dat laatste betreft uiteraard de vrijwillige setting. Ik wijs hierop, omdat het belangrijk is te weten dat wij dit onderwerp vanuit een aantal oogpunten ter hand hebben genomen.

In de motie wordt geconstateerd dat er sprake is van verschillende regimes voor het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen. De indieners verwijzen naar de wet Bopz. Ik maakte mede naar aanleiding daarvan melding van de herziening en vervanging van de wet Bopz, die ik samen met mijn collega Klink ter hand heb genomen. Verder verwijzen zij naar de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en wat er in het wetsvoorstel is neergelegd.

Men noemt het voorliggende wetsvoorstel terecht, want er wordt wel een aantal aspecten van de rechtspositie in geregeld, ook al is er geen paragraaf opgenomen over de rechtspositie. Ik noem het verlof, de verschillende onderdelen van het hulpverleningsplan, waarbij sprake kan zijn van dwang, en de procedure voor het tot stand brengen van zo'n hulpverleningsplan. Het gaat de indieners dus kennelijk niet om het ontbreken van een rechtspositionele regeling, maar om de vermeende onvolledigheid ervan.

Het is de bedoeling van minister Rouvoet en mij om resterende lacunes door middel van een richtlijn van de inspectie van een regeling te voorzien. Dat is ons inziens goed mogelijk. In de motie wordt terecht gesuggereerd om daarbij aansluiting te zoeken bij de bepalingen van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen. Wij kunnen ook overwegen om een aantal elementen als een standaardverzekering of waarborg onder te brengen in de procedure van het behandelingsplan. Dat betekent dat wij hebben gekozen voor de weg van een inspectierichtlijn. Daarbij willen wij aansluiten op de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en vooruitlopen op de wetgeving die wij samen met onze collega's Klink en Albayrak tot stand zullen brengen.

Ik hoop dat ik de indieners uit deze toezeggingen over wat wij doen en nog gaan doen, concluderen dat voldoende is tegemoetgekomen aan het dictum van de motie. Het lijkt mij belangrijk dat ik dit aan het eind van de behandeling van het wetsvoorstel uitspreek.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Voorzitter. Ik bedank de ministers hartelijk voor hun toezegging en trek de motie in.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Quik-Schuijt c.s. (30644, I) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

**

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik wil de vergadering niet sluiten dan nadat ik iedereen heb bedankt voor niet alleen het getoonde uithoudingsvermogen, maar ook voor de zorgvuldigheid waarmee vandaag veertien uur lang wetsvoorstellen zijn behandeld. Overigens deden wij dat niet ten behoeve van de regering, maar van ons land.

Ik wens iedereen wel thuis en een heel goed en welverdiend reces.

**

Sluiting 00.06 uur.

De beraadslaging wordt gesloten.